

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**TOPLU KONUTLARDA YAŞAMA MEKANLARI İLE SERİ ÜRETİM
MOBİLYA ETKİLEŞİMİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

DOKTORA TEZİ

Selin ÜST

Mimarlık Anabilim Dalı

Mimari Tasarım Programı

KASIM 2015

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**TOPLU KONUTLARDA YAŞAMA MEKANLARI İLE SERİ ÜRETİM
MOBİLYA ETKİLEŞİMİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

DOKTORA TEZİ

**Selin ÜST
(502082026)**

Mimarlık Anabilim Dalı

Mimari Tasarım Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hasan ŞENER

KASIM 2015

İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü'nün 502082026 numaralı Doktora Öğrencisi **Selin ÜST**, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı **“TOPLU KONUTLARDA YAŞAMA MEKANLARI İLE SERİ ÜRETİM MOBİLYA ETKİLEŞİMİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA”** başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı : **Prof. Dr. Hasan ŞENER**
İstanbul Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri : **Prof. Dr. Ahsen ÖZSOY**
İstanbul Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. İnci Deniz ILGIN
Marmara Üniversitesi

Doç. Dr. Seniye Banu GARİP
İstanbul Teknik Üniversitesi

Yard. Doç Dr. Orçun KEPEZ
Kadir Has Üniversitesi

Teslim Tarihi : **06 Ekim 2015**
Savunma Tarihi : **25 Kasım 2015**

Doğa'ya,

ÖNSÖZ

Öncelikle lisans, yüksek lisans ve doktora sürecim boyunca değerli görüşleri ile bana yol gösteren, çalışmalarımı titizlikle değerlendiren tez danışmanım Prof. Dr. Hasan Şener'e saygı ve teşekkürlerimi sunarım. Tez izleme komitesi üyeleri Prof. Dr. Ahsen Özsoy ile Prof. Dr. İnci Deniz Ilgın'a tezin tıkanma anlarındaki yardımları için çok teşekkür ederim.

Çalışmalarım sırasında beni destekleyen Kadir Has Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölüm Başkanı Yrd. Doç. Dr. Orçun Kepez'e, Yrd. Doç. Dr. Ayşe Orlandi'ye ve Öğr. Gör. Esra Özkurt'a ve tüm çalışma arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Varlıkları ve kişilikleri ile yaşamım boyunca örnek aldığım annem Figen Tunalı ve babam Birol Tunalı'ya; tez çalışması sırasında hakkını ödeyemeyeceğim yardımları için teyzem Mihriban Dağıdır'a ve kardeşim Beste Tunalı'ya, her zaman yanımda olduğu için eşim Tanır Üst'e ve en zor anlarımda gülümsemesi ile bana güç veren kızıma teşekkürü bir borç bilirim.

Ekim 2015

Selin Üst
(İç Mimar)

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR	xiii
ÇİZELGE LİSTESİ.....	xv
ŞEKİL LİSTESİ.....	xvii
ÖZET.....	xxi
SUMMARY	xxiii
1. GİRİŞ	25
1.1 Tez Çalışmasının Konusu ve Kapsamı.....	25
1.2 Tez Çalışmasının Amacı	29
1.3 Tez Çalışmasının Yöntemi	30
1.4 Bölüm Sonucu	31
2. TOPLU KONUTLARDA İÇ MEKAN VE STANDARTLARI.....	33
2.1 Barınma İhtiyacı ve Konut Kavramı	33
2.1.1 Konut tanımı	33
2.1.2 Konutta kullanıcı ihtiyaçları.....	34
2.1.3 Konut tipleri	36
2.1.4 Konut bileşenleri	37
2.1.5 Konutta iç mekân değişimi ve kullanımı	38
2.1.6 Mekan Kullanımını Etkileyen Faktörler	45
2.1.6.1 Yaşam tarzı.....	45
2.1.6.2 Teknoloji	48
2.1.6.3 Ekonomi	49
2.2 Toplu Konut Kavramı	49
2.2.1 Dünya’da toplu konut uygulamaları	50
2.2.2 Türkiye’de toplu konut uygulamaları	52
2.2.3 Büyük kentlerde orta gelir düzeyindeki ailelerde konut anlayışı ve tercihleri	54
2.3 Toplu Konutlarda Mekan ve Standart İlişkisi	55
2.3.1 Standart ve standartlaştırma kavramı	56
2.3.2 Toplu konutlarda iç mekan standartları	56
2.3.2.1 Dünya’da toplu konut iç mekan standartları	57
2.3.2.2 Türkiye’de toplu konut iç mekan standartları	60
3. SERİ ÜRETİM MOBİLYA TASARIMINA ETKİ EDEN FAKTÖRLER....	63
3.1 Mobilya Tanımı.....	63
3.2 Mobilya Sınıflandırması.....	63
3.3 Mobilya Tasarımına Etki Eden Faktörler	65
3.3.1 Mobilya tasarımına etki eden objektif faktörler.....	66
3.3.1.1 İşlev	66
3.3.1.2 Antropometri	66
3.3.1.3 Malzeme	66

3.3.1.4 Çevre	66
3.3.1.5 Ekonomi	67
3.3.2 Mobilya tasarımına etki eden subjektif faktörler	67
3.4 Seri Üretim Mobilya.....	68
3.5 Türkiye'de Seri üretim Mobilya Gelişimi.....	70
4. KONUT İÇ MEKÂNİ İLE MOBİLYA ETKİLEŞİM ÖZELLİKLERİ	73
4.1 Mekansal Özellikler.....	74
4.1.1 Yapısal özellikler.....	74
4.1.2 Estetik özellikler.....	88
4.1.2.1 Renk	88
4.1.2.2 Doku	93
4.1.2.3 Denge	93
4.1.2.4 Ritm.....	93
4.1.2.5 Vurgu.....	94
4.2 Mobilya Özellikleri	94
4.2.1 İşlevsel özellikler.....	94
4.2.2 Tasarım özellikleri.....	103
4.3 Kullanıcı Özellikleri	113
4.4 Konut İç Mekanı ile Mobilya Değerlendirmesinde Bir Analiz Modeli Önerisi	117
4.5 Konut İç Mekanı ile Mobilya Etkileşiminin Değerlendirmesinde Enformasyon Aracı: Mobilya Envanter Föyü.....	120
5. ALAN ÇALIŞMASI: ORTA GELİR DÜZEYİNE HİTAP EDEN TOPLU KONUTLARDA İÇ MEKAN VE SERİ ÜRETİM MOBİLYA İLİŞKİSİ.....	125
5.1 Alan Çalışmasının Konusu	125
5.2 Alan Çalışmasının Yapılacağı Konut Yerleşimlerinin Seçimi.....	126
5.2.1 Halkalı bölgesi.....	127
5.2.1.1 Atakent mahallesi	129
5.3 Alan Çalışmasının Yöntemi	129
5.3.1 Mekansal karakteristiklerin analizi	130
5.3.2 Anket çalışması	131
5.3.2.1 Anket sorularının hazırlanması	131
5.3.2.2 Anketin Uygulanması.....	131
5.3.2.3 Anket verilerinin analizi.....	132
5.3.3 Mekan kullanımına yönelik gözlem ve değerlendirmeler.....	138
5.3.4 Seçilen konut yerleşimi ve plan tiplerinde iç mekan ve mobilya etkileşimine dair problemlerin tespit edilmesi	142
5.3.5 İlişki analizi	149
5.3.5.1 Demografik özellikler ile konut tercihleri arasındaki ilişkiler	150
5.3.5.2 Demografik özellikler ile mobilya tercihleri arasındaki ilişkiler	153
5.3.5.3 Mekansal özellikler ile mobilya tercihleri arasındaki ilişkiler	156
5.3.6 Bölüm Sonucu	162
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	167
6.1 Konut İç Mekânı ile Mobilya Etkileşiminin Değerlendirmesinde Enformasyon Aracı: Mobilya Envanter Föyü.....	168
6.2 Alan Çalışmasından Elde Edilen Sonuçlar	169
6.2.1 Mekansal karakteristiklerin analizi	169
6.2.2 Mekansal izlerin tespiti	169
6.2.3 İlişki analizi	170
6.2.4 Hane halkı görüşleri	172

6.3 Öneriler.....	174
KAYNAKLAR	179
EKLER.....	189
ÖZGEÇMİŞ.....	231

KISALTMALAR

TOKİ	: TC. Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı
APHA	: American Public Health Association
BOCA	: The Building Officials Conference of America
ICBO	: Housing Code
SSBCC	: The Southern Standard Housing Code

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 5.1 : Konutun salon dahil oda sayısına göre tamamen veya kısmen biten yeni ve ilave konutlar- yapı kullanma izin belgesine göre (TÜİK,2010). .	124
Çizelge 5.2 : Yaş oranları.	129
Çizelge 5.3 : Medeni durum.	130
Çizelge 5.4 : Aile tipi.	130
Çizelge 5.5 : Hane halkı sayısı.	130
Çizelge 5.6 : Oturulan daire tipi.	131
Çizelge 5.7 : Konutun mülkiyet durumu.	131
Çizelge 5.8 : Katılımcıların mobilya tercihleri	131
Çizelge 5.9 : Oturulan dairelere göre mobilya sayı ve çeşitliliği.	132
Çizelge 5.10 : Mekan içindeki mobilyaların gerçekleştirilen eylemler açısından memnuniyet düzeyleri.	133
Çizelge 5.11 : Mevcut konutta kullanılan mobilyaların değerlendirilmesi.	133
Çizelge 5.12 : Mevcut konutta kullanılan mobilyaların değerlendirilmesi.	133
Çizelge 5.13 : Mevcut konutta kullanılan mobilyaların değerlendirilmesi.	134
Çizelge 5.14 : Genel memnuniyet.	135
Çizelge 5.15 : Anket katılımcılarının oturdukları daire tiplerini gösteren pasta grafiği.	136
Çizelge 5.16 : Konutun salon dahil oda sayısına göre tamamen veya kısmen biten konutlar - yapı kullanma izin belgelerine göre (TÜİK, 2010)	136
Çizelge 5.17 : 2+1 dairelerde sık rastlanan yaşama mekanı tipleri.	137
Çizelge 5.18 : 3+1 dairelerde sık rastlanan yaşama mekanı tipleri.	137
Çizelge 5.19 : Katılımcıların plan tipolojilerine göre dağılımı.....	138
Çizelge 5.20 : Katılımcıların medeni durumları ile oturdukları daire tiplerine (oda sayısına göre) ilişkin kare testi.....	147
Çizelge 5.21 : Katılımcıların medeni durumları ile oturdukları daire tiplerine (tek katlı / iki katlı) ilişkin kare testi.	148
Çizelge 5.22 : Katılımcıların yaşları ile oturdukları daire tiplerine (oda sayısına göre) ilişkin ki-kare testi.	148
Çizelge 5.23 : Katılımcıların yaşları ile oturdukları daire tiplerine (tek katlı / iki katlı) .ilişkin ki-kare testi.....	149
Çizelge 5.24 : Katılımcıların hane halkı sayıları ile oturdukları daire tiplerine (oda sayısına göre) ilişkin ki-kare testi.	149
Çizelge 5.25: Katılımcıların hane halkı sayıları ile yaşama mekanı büyüklüğüne ilişkin ki-kare testi.	150
Çizelge 5.26 : Katılımcıların medeni durumları ile tercih ettikleri mobilya türlerine ilişkin ki-kare testi.	151
Çizelge 5.27 : Katılımcıların medeni durumları ile yaşama mekanı mobilya sayılarına ilişkin ki-kare testi.....	151
Çizelge 5.28 : Katılımcıların medeni durumları ile yaşama mekanı mobilya çeşitliliğine ilişkin ki-kare testi.	152

Çizelge 5.29 : Katılımcıların yaş ile yaşama mekanlarındaki mobilya türlerine ilişkin ki-kare testi.	152
Çizelge 5.30 : Katılımcıların medeni durumları ile yaşama mekanı mobilya sayılarına ilişkin ki-kare testi.	153
Çizelge 5.31 : Katılımcıların oturdukları daire tipleri ile yaşama mekanı mobilya türlerine ilişkin ki-kare testi.	154
Çizelge 5.32 : Katılımcıların oturdukları daire tipleri (oda sayısına göre) ile yaşama mekanı mobilya sayılarına ilişkin ki-kare testi.	154
Çizelge 5.33 : Katılımcıların oturdukları daire tipleri (tek katlı / iki katlı) ile yaşama mekanı mobilya sayılarına ilişkin ki-kare testi.	155
Çizelge 5.34 : Yaşama mekanı büyüklükleri ile mobilya tercihlerine ilişkin ki-kare testi.	155
Çizelge 5.35 : Yaşama mekanı büyüklükleri ile mobilya sayılarına ilişkin ki-kare testi.	156
Çizelge 5.36 : Yaşama mekanı plan geometrileri ile manzara ilişkisine dair ki-kare testi.	156
Çizelge 5.37 : Yaşama mekanı cephe boşluğu niteliği ile manzara ilişkisine dair ki-kare testi.	157
Çizelge 5.38 : Katılımcıların mobilya kullanım süreleri ile manzara ilişkisine dair ki-kare testi.	157
Çizelge 5.39: Katılımcıların yaşama mekanında gerçekleştirdiği eylem sayısı ile TV nin konumlanışına ilişkin ki-kare testi.	158
Çizelge 5.40 : Katılımcıların yaşama mekanı plan geometrisi ile mobilya sayılarına ilişkin ki-kare testi.	158
Çizelge 5.41 : Katılımcıların yaşama mekanı büyüklükleri ile plan geometrilerine ilişkin ki-kare testi.	159
Çizelge A.1 : Halkalı Toplu Konut Yaşama Mekanı Tipolojileri – Tip 1.	190
Çizelge A.2 : Halkalı Toplu Konut Yaşama Mekanı Tipolojileri – Tip 2.	191
Çizelge A.3 : Halkalı Toplu Konut Yaşama Mekanı Tipolojileri – Tip 3.	192
Çizelge A.4 : Halkalı Toplu Konut Yaşama Mekanı Tipolojileri – Tip 4.	193
Çizelge A.5 : Halkalı Toplu Konut Yaşama Mekanı Tipolojileri – Tip 5.	194
Çizelge A.6 : Halkalı Toplu Konut Yaşama Mekanı Tipolojileri – Tip 6.	195
Çizelge A.7 : Halkalı Toplu Konut Yaşama Mekanı Tipolojileri – Tip 7.	196
Çizelge A.8 : Halkalı Toplu Konut Yaşama Mekanı Tipolojileri – Tip 8.	197
Çizelge A.9 : Halkalı Toplu Konut Yaşama Mekanı Tipolojileri – Tip 9.	198
Çizelge B.1 : Tip I içerik analizi.	199
Çizelge B.2 : Tip II içerik analizi.	200
Çizelge B.3 : Tip III içerik analizi.	202
Çizelge B.4 : Tip IV içerik analizi.	205
Çizelge B.5 : Tip V içerik analizi.	206
Çizelge B.6 : Tip VI içerik analizi.	207
Çizelge B.7 : Tip VII içerik analizi.	208
Çizelge B.8 : Tip VIII içerik analizi	209
Çizelge B.9 : Tip IX içerik analizi.	210
Çizelge E.1 : Atakent site listesi (Atakent Muhtarlığı, 2015).	228

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1.1 : Tezin bileşenleri.	29
Şekil 1.2 : Tez akış diyagramı	31
Şekil 2.1 : Konut tasarımında kullanıcının temel gereksinimleri.	35
Şekil 2.2 : Geleneksel Türk evi oda girişi.....	38
Şekil 2.3 : Geleneksel Türk evinde odanın gündüz ve gece kullanımı (Günay, 1998).	39
Şekil 2.4 : Geleneksel Türk evinden apartmana geçiş süreci.	50
Şekil 2.5 : Le Grand Hornu (Hughes, 2000).....	50
Şekil 2.6 : Saltaire kenti (Berna, 2010).....	51
Şekil 2.7 : Berlin kira kışlaları (Fehl, 1992).	51
Şekil 2.8 : Margaretenhöhebahçeli altkenti (Fehl, 1992).	52
Şekil 2.9 : Bahçelievler yapı kooperatifi vaziyet planları (1934-1939) (Url-25).	53
Şekil 2.10 : Dünya’da konut iç mekan standartları.....	59
Şekil 2.11 : Türkiye’de konut iç mekan standartları.	61
Şekil 3.1 : Thonet sandalye tasarımları (Url-23).	69
Şekil 3.2 : İkea satış politikası (Url-24).....	69
Şekil 4.1 : Mekan-mobilya-kullanıcı etkileşimi	73
Şekil 4.2 : Kare formlu mekanda açıklıkların geometrik analizi (Meiss, 2011).....	73
Şekil 4.3 : Casa Rotonda, Mario Botta, 1980 (Url-4).....	75
Şekil 4.4 : Casa Rotonda, Mario Botta, 1980 (Url-4).....	75
Şekil 4.5 : The Torre Blancas, Francisco Javier Sáenz de Oiza, 1969 (Url-5).....	76
Şekil 4.6 : Üçgen formlu mekanda açıklıkların geometrik analizi (Meiss, 2011).....	77
Şekil 4.7 : Maison Citrohan, Le Corbusier, 1919-22 (Url-5)	79
Şekil 4.8 : 1990 evi (Url-7).....	80
Şekil 4.9 : Diagoon Houses, Herman Hertzberger (Url-8)	80
Şekil 4.10 : Almere Evleri (Url-8).....	81
Şekil 4.11 : Nine-Square Grid House (Url-9).....	81
Şekil 4.12 : Levent Loft Projesi (Url-10).....	82
Şekil 4.13 : Levent Loft Projesi (Url-10).....	82
Şekil 4.14 : William Studio Projesi (Url-5).....	83
Şekil 4.15 : Köşe pencere örnekleri (Url-11)	84
Şekil 4.16 : Çıkma pencere örnekleri (Url-11)	84
Şekil 4.17 : Sirkülasyon ağı alternatifleri	85
Şekil 4.18 : İç mekan renk dengesi	88
Şekil 4.19 : Monokromatik renk armonisi örneği (Url-12)	90
Şekil 4.20 : Analog renk armoni örneği (Url-12)	90
Şekil 4.21 : Zıt renk armonisi örneği (Url-12).....	91
Şekil 4.22 : Mekan ve mobilyanın boyutsal ilişkisi, İkea reklamı, 2012 (Url-3)	93
Şekil 4.23 : Nar sehpa, Ömer Ünal, IDW En iyi tasarım ödülü, 2005 (Url-13)	94
Şekil 4.24 : Üç pozisyonlu açılabilen kanep, Alessandro Becchi, 1970 (Url-14) ...	95
Şekil 4.25 : Mobilyanın kullanılmayan bölümlerine işlev yüklenmesi (Url-15).....	95

Şekil 4.26 : Mobilyanın kullanılmayan bölümlerine işlev yüklenmesi (Url-15).....	96
Şekil 4.27 : Gwyn Duggan tasarımı sabit mobilya örneği (Url-11).....	97
Şekil 4.28 : Goforth Gill Architects tasarımı sabit mobilya örneği (Url-11).....	97
Şekil 4.29 : Vinyl Milford Evi, 1994 (Url-16).....	98
Şekil 4.30 : Casier Standard, 1925 (Url-15)	99
Şekil 4.31 : Modüler mobilya örneği (Url-15).....	99
Şekil 4.32 : Blob Wall - Greg Lynn, 2005 (Url-27)	99
Şekil 4.33 : S-1080 Masası (Byars, 2005)	100
Şekil 4.34 : TabalaRasa masa (Url-17).....	101
Şekil 4.35 : Christian Desile tasarımı katlanır sandalye (Url-6).....	101
Şekil 4.36 : Martin Sammer tasarımı iç içe geçerek katlanabilen mobilya (Url-18).....	102
Şekil 4.37 : İç içe geçerek katlanabilen mobilya örneği (Url-18).....	102
Şekil 4.38 : Sebastiano Matt tasarımı birleştirilebilir koltuk (Url-19).....	103
Şekil 4.39 : Karina oturma (Url-20).....	103
Şekil 4.40 : Fabio Lenci tasarımı masa (Url-20)	104
Şekil 4.41 : Sommerfield Evi (Url-21)	104
Şekil 4.42 : Piscator Apartmanı (Wilk, 2006)	105
Şekil 4.43 : HansBrattrud tasarımı şezlong (Url-20).....	105
Şekil 4.44 : Morten Brorsen komodini tasarımı (Gura, 2007).....	106
Şekil 4.45 : Colani tasarımları (Url-20)	106
Şekil 4.46 : 1992 Dixon Pylon Chair, asma germe strüktür örneği (Url-20).....	108
Şekil 4.47 : 1931 Wassili&Hans Luckhardt tasarımı ST14, devamlılık gösteren strüktür örneği (Url-20)	108
Şekil 4.48 : 1923 Rietveld tasarımı Schröder sehpa, geçmeli strüktür örneği (Url-20).....	108
Şekil 4.49 : 1979 Starck Mac Gee, çevreye bağımlı strüktür örneği (Url-20).....	109
Şekil 4.50 : Jonathan De Pas, Donato D'Urbino, Paolo Lomazzi, Carla Scolari tasarımı Blow Chair (Url-20)	109
Şekil 4.51 : 1969 Gaetano Pesce tasarımı monoblok poliüretan oturma elemanları (Url-20).....	109
Şekil 4.52 : Peter Dieterich tasarımı çalışma masası (Url-20).....	110
Şekil 4.53 : 1967 Vico Magistretti tasarımı Model Selene (Url-20)	111
Şekil 4.54 : 1989 Mark Brazier-Jones tasarımı Whaletail (Url-20).....	111
Şekil 4.55 : 1986 Ron Arad tasarımı Welltemperedchair (Url-20).....	112
Şekil 4.56 : 1972 Cini Boeri tasarımı Model Strips (Url-20)	112
Şekil 4.57 : Karar süreci aşamaları (Kother&Armstrong, 1998).....	117
Şekil 4.58 : Önerilen model	119
Şekil 4.59 : Önerilen genel katalog.....	120
Şekil 4.61 : Mobilya envanter föyü	122
Şekil 5.1 : Konut kullanıcılarının mekan ve mobilya etkileşimine dair memnuniyet seviyeleri.....	145
Şekil 5.2 : K33 yaşama mekanı	163
Şekil 5.3 : K4 yaşama mekanı	163
Şekil 5.4 : K33 yaşama mekanı	164
Şekil 5.5 : K28 yaşama mekanı	164
Şekil 5.6 : K1 yaşama mekanı	164
Şekil 5.7 : K5 yaşama mekanı	165
Şekil 5.8 : K19 yaşama mekanı	165
Şekil 5.9 : K18 yaşama mekanı	165
Şekil 5.10 : K37 yaşama mekanı	166

Şekil 5.11 : K40 yaşama mekanı	166
Şekil 5.12 : K15 yaşama mekanı	167
Şekil 5.13 : K36 yaşama mekanı	167
Şekil 5.14 : K15 yaşama mekanı	168
Şekil 5.15 : Demografik özellikler ile konut tercihleri ilişki analizi sonuçları.....	185
Şekil 5.16 : Demografik özellikler ile mobilya tercihleri ilişki analizi sonuçları....	186
Şekil 5.17 : Mekansal özellikler ile mobilya tercihleri ilişki analizi sonuçları	187
Şekil 5.17 : Mekansal özellikler ile mobilya tercihleri ilişki analizi sonuçları	187
Şekil 6.1 : Mekan-mobilya-kullanıcı etkileşim öğeleri	190
Şekil 6.2 : Yaşama mekanlarında sık rastlanan plan tipleri.....	192
Şekil 6.3 : İlişki analizi sonuçları	194
Şekil 6.4 : Model Önerisi.....	199
Şekil D.1 : Katılımcı 1-yaşama mekanı fotoğrafları.....	213
Şekil D.2 : Katılımcı 2-yaşama mekanı fotoğrafları.....	213
Şekil D.3 : Katılımcı 3-yaşama mekanı fotoğrafları.....	213
Şekil D.4 : Katılımcı 4-yaşama mekanı fotoğrafları.....	214
Şekil D.5 : Katılımcı 5-yaşama mekanı fotoğrafları.....	214
Şekil D.6 : Katılımcı 6-yaşama mekanı fotoğrafları.....	214
Şekil D.7 : Katılımcı 7-yaşama mekanı fotoğrafları.....	215
Şekil D.8 : Katılımcı 8-yaşama mekanı fotoğrafları.....	215
Şekil D.9 : Katılımcı 9-yaşama mekanı fotoğrafları.....	215
Şekil D.10 : Katılımcı 10-yaşama mekanı fotoğrafları.....	216
Şekil D.11 : Katılımcı 11-yaşama mekanı fotoğrafları.....	216
Şekil D.12 : Katılımcı 12-yaşama mekanı fotoğrafları.....	216
Şekil D.13 : Katılımcı 13-yaşama mekanı fotoğrafları.....	217
Şekil D.14 : Katılımcı 14-yaşama mekanı fotoğrafları.....	217
Şekil D.15 : Katılımcı 15-yaşama mekanı fotoğrafları.....	217
Şekil D.16 : Katılımcı 16-yaşama mekanı fotoğrafları.....	218
Şekil D.17 : Katılımcı 17-yaşama mekanı fotoğrafları.....	218
Şekil D.18 : Katılımcı 18-yaşama mekanı fotoğrafları.....	218
Şekil D.19 : Katılımcı 19-yaşama mekanı fotoğrafları.....	219
Şekil D.20 : Katılımcı 20-yaşama mekanı fotoğrafları.....	219
Şekil D.21 : Katılımcı 21-yaşama mekanı fotoğrafları.....	219
Şekil D.22 : Katılımcı 22-yaşama mekanı fotoğrafları.....	220
Şekil D.23 : Katılımcı 23-yaşama mekanı fotoğrafları.....	220
Şekil D.24 : Katılımcı 24-yaşama mekanı fotoğrafları.....	220
Şekil D.25 : Katılımcı 25-yaşama mekanı fotoğrafları.....	221
Şekil D.26 : Katılımcı 26-yaşama mekanı fotoğrafları.....	221
Şekil D.27 : Katılımcı 27-yaşama mekanı fotoğrafları.....	221
Şekil D.28 : Katılımcı 28-yaşama mekanı fotoğrafları.....	222
Şekil D.29 : Katılımcı 29-yaşama mekanı fotoğrafları.....	222
Şekil D.30 : Katılımcı 30-yaşama mekanı fotoğrafları.....	222
Şekil D.31 : Katılımcı 31-yaşama mekanı fotoğrafları.....	223
Şekil D.32 : Katılımcı 32-yaşama mekanı fotoğrafları.....	223
Şekil D.33 : Katılımcı 33-yaşama mekanı fotoğrafları.....	223
Şekil D.34 : Katılımcı 34-yaşama mekanı fotoğrafları.....	224
Şekil D.35 : Katılımcı 35-yaşama mekanı fotoğrafları.....	224
Şekil D.36 : Katılımcı 36-yaşama mekanı fotoğrafları.....	224
Şekil D.37 : Katılımcı 37-yaşama mekanı fotoğrafları.....	225
Şekil D.38 : Katılımcı 38-yaşama mekanı fotoğrafları.....	225

Şekil D.39 : Katılımcı 39-yaşama mekanı fotoğrafları.....	225
Şekil D.40 : Katılımcı 40-yaşama mekanı fotoğrafları.....	226
Şekil D.41 : Katılımcı 41-yaşama mekanı fotoğrafları.....	226
Şekil D.42 : Katılımcı 42-yaşama mekanı fotoğrafları.....	226
Şekil D.43 : Katılımcı 43-yaşama mekanı fotoğrafları.....	227
Şekil F.1 : Halkalı Atakent I.Etap Yerleşim Planı	228
Şekil G.1 : Halkalı Atakent II.Etap Yerleşim Planı	229

TOPLU KONUTLARDA YAŞAMA MEKANLARI İLE SERİ ÜRETİM MOBİLYA ETKİLEŞİMİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

ÖZET

“Toplu Konutlarda Yaşama Mekanları ile Seri Üretim Mobilya Etkileşimi üzerine Bir Araştırma” başlıklı tez çalışmasının amacı “toplu konut” ve “seri üretim mobilya” tasarım süreçlerinin incelenerek, konut iç mekân tasarımında mobilyanın önemli bir girdi olarak nasıl değerlendirilebileceğine, mobilya tasarım sürecinde ise konut iç mekan özelliklerinin nasıl dikkate alınabileceğine dair veriler ve bulgular elde etmektir.

“Ortak kullanıcı için üretilen kitlesel konut ve kitlesel mobilyanın tasarım süreçleri birbirinden etkilenmelidir” hipotezi ile yola çıkılan çalışmada konut tasarım-üretim süreci ile mobilya tasarım-üretim süreci arasındaki çok boyutlu ilişkiler ağı irdelenmiştir.

Çalışma altı bölümden oluşmaktadır.

Tezin Birinci Bölümü'nde hipotez ortaya konularak kavramsal çerçeve oluşturulmuş ve konunun önemi tartışılmıştır.

Bölüm 2’de; insan gereksinimleri içinde barınma ve barınmanın zorunlu bir sonucu olarak “konut” kavramları farklı tanımları ile ele alınmış; Dünya’da ve Türkiye’de konut ve toplu konutların tarihsel gelişmeleri açıklanmıştır. Tarihsel süreç içinde; toplu konutların tasarım ve üretim süreçleri irdelenerek, toplu konutlarda mekan ve standart ilişkisi uluslararası ve ulusal örnekleri ile değerlendirilmiştir.

Bölüm 3’de; mobilya kavramı ve sınıflandırmaları incelenerek, Dünya’da ve Türkiye’de seri üretim mobilya endüstrisinin tasarım ve üretim süreçleri sorgulanmıştır.

Bölüm 4’de; konut iç mekânı ile mobilya etkileşim özellikleri incelenmiş, bu özellikler yardımı ile iç mekan ve mobilya ilişkisini test edecek yeni bir analiz metodunun nasıl oluşturulabileceği tartışılmıştır. Bölüm sonunda, mobilya sektöründeki enformasyonu geliştirme aracı olarak bir “mobilya envanter föyü” oluşturulmuştur. “Envanter föyü” yardımıyla kullanıcının mevcut mobilyalar arasından daha sağlıklı ve az hatalı seçim yapabilmesinin mümkün olabileceği öngörülmüş, seçilen mobilyanın konut yaşama mekanlarında daha etkin yerleşimi üzerine vurgu yapılmıştır.

Bu çalışma ile birlikte ortak kullanıcıyı hedefleyen kitlesel üretilen konut ve seri üretim mobilya etkileşimindeki önem ortaya çıkmaktadır. Literatürde toplu konut iç mekânı ve mobilya etkileşimini inceleyen araştırmalar tarandığında toplu konut, iç mekân ve mobilya özelliklerine dair çok sayıda kaynak bulunmasına rağmen; mekan ile mobilyanın ilişkisi üzerine odaklanan çok az sayıda çalışmaya ulaşılabilmektedir. Tez çalışmasının bir başka amacı ise literatürdeki bu boşluğu kapatmaya katkı yapmaktır.

Bölüm 5’de; alan çalışmasına yer verilmiştir. Tez kapsamında yürütülen alan çalışması, orta gelir düzeyine hitap eden toplu konutlarda iç mekan ve seri üretim mobilya ilişkisini irdelemeye yönelik bir çalışmadır. Alan çalışması, İstanbul Atakent bölgesindeki toplu konut yerleşiminin plan karakteristiklerinin belirlendiği ve kullanıcı konut ve mobilya tercihlerinin karşılaştırıldığı korelasyonel araştırma modelinde nicel bir çalışmadır. Çalışmanın yöntemini; mekansal karakteristikler, mimari plan ve kesit analizleri ve mekansal kullanıma ait analizler, anket çalışması ve ilişki analizi oluşturmaktadır. Mekansal analizler kapsamında, Toki Halkalı Toplu Konut Projesi kat planları incelenerek dokuz ayrı yaşama mekan plan tipolojisi çıkarılmıştır. Seçilen konut yerleşiminde uygulanmak ve konut kullanıcıları üzerinden istatistiksel veri elde etmek üzere bir anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Atakent bölgesinde rastgele seçilen blok ve dairelerde yüzyüze anket uygulaması yapılmıştır. Gerçekleştirilen anket çalışması ile amaçlanan, toplu konutlarda yaşamakta olan kullanıcıların “demografik karakteristikleri”, “mobilya seçim kriterleri”, “mekan ve mobilya etkileşimine dair memnuniyetleri” ve “genel memnuniyet düzeylerine dair veriler elde etmektir. Anket katılımcıları ile birebir görüşmeler yapılırken izin istenerek 43 hanehalkının yaşama mekanı gözlemlenmiştir. Yaşama mekanlarının tefrişli yerleşim planları çizilmiş ve fotoğrafları çekilerek mekânın tüm karakteristikleri tespit edilmiştir. Elde edilen veriler Kikare analizleri yapılarak irdelenmiş ve çalışmanın başlangıcında ortaya konan varsayımların geçerliliği araştırılmıştır.

Altıncı bölümde ise beşinci bölüme dair sonuçlar değerlendirilmiş, ve önerilerde bulunulmuştur.

Tez çalışması toplu konut iç mekanları ve mobilya etkileşiminin değerlendirilmesi için güncel bir perspektif oluşturmakta; gelecek toplu konut tasarımları için konut sektörü paydaşlarına, mobilya tasarımları için de mobilya sektörü paydaşlarına yol göstermeyi hedeflemektedir.

A STUDY ON THE INTERACTION BETWEEN INTERIOR LIVING SPACES OF MASS HOUSING AND MASS MANUFACTURED FURNITURE

SUMMARY

The objective of the PhD thesis entitled “A Study on The Interaction Between Interior Spaces of Housing Estates and Mass Manufactured Furniture” is to acquire data on how furniture design in general impacts interior spaces of housing and vice versa. The aim of the research is to acquire data and insight on the input of furniture design for the design of interior spaces of housing and how interior spaces of housing can be considered in the process of furniture design. The research is based on the hypothesis that “The design processes of mass housing and mass furniture manufactured for the common user are mutually influenced by one another.” correspondingly the study aims to reveal the hyper-dimensional relations network between the interrelations of housing design-manufacture and furniture design-manufacture.

The research consists of six chapters.

The first chapter introduces the hypothesis, draws out the conceptual framework, and discusses the importance of the argument.

The second chapter discusses the numerous definitions of “housing” in general and approaches the concept of housing with reference to sheltering, as the vital need of human kind. The historical developments of housing estates are clarified for both the Turkish context and the global context. The design and the manufacture processes of housing estates have been studied; space and standardization relations have been drawn out and evaluated through national and international cases from the historical perspective.

Chapter 3 examines the concept of furniture and draws out a classification model. The design and manufacturing processes of mass manufactured furniture are examined through national and international case studies.

Chapter 4 investigates the interaction between the housing interior and the furniture features and through the help of the drawn characteristics, and a new method for analyzing the interaction between the interior and the furniture is introduced and discussed. At the end of the chapter, as a tool for developing information for the furniture sector, an inventory of furniture is generated. With the help of this inventory, “a less risky faulty sampling” is proposed. Moreover, much emphasis has been given to the efficiency of installation. With this study, much emphasis on the interaction of the housing estate for the common user and the mass manufactured furniture have become prominent. An overview of the literature on housing estate and furniture interaction has shown that, even though there are many resources on housing estate, interior and furniture features it is observed that there is an insufficient number of studies focusing on the interrelations between them. With reference to this, another aim of the study is to help fill the gap mentioned above.

Chapter 5 covers the findings of field research. The field research carried out within the scope of the thesis aims to analyze the interrelations between interior design and mass manufactured furniture within the context of housing estates for middle-income occupants. The field research is based on the identification of the features of housing estate settlements in Istanbul using empirical data drawn in parallel and at the same time this is supported by qualitative data. The methodology of the research is constructed on spatial analysis of architectural plans and sections, usability analysis, a questionnaire and chi-square analysis. Within the scope of the spatial analysis the Toki Halkalı Housing Estate project (Istanbul) is studied; the floor plans of the housing estate project have been analyzed and nine different housing space plan typologies have been brought out. A questionnaire was used to obtain statistical data on the user profile of the housing units. The questionnaire was carried out with randomly chosen inhabitants of the district of Atakent. Data focusing on issues such as; “demographic characteristics”, “furniture choice criteria”, “satisfaction on the interaction of the space and the furniture”, “opinions/altitudes on the living environment”, “opinions/altitudes on the furniture of the living environment” and “satisfaction levels in general” was acquired using the methods mentioned above. The questionnaire was carried through one to one interviews with 43 households. These 43 households were documented visually in the interiors of their living environment. The data acquired was validated utilizing chi-square, analysis. In addition, to be able to test the adaptation potential of the products of the leading furniture companies in the housing estate settlements, some sample location implementations were executed.

The sixth chapter evaluates the findings of the field research described in chapter five and a set of proposals is put forward.

This dissertation provides an updated perspective for evaluating the hyper dimensional relations network between the interrelations of interior spaces and furnitures, examines the role of not only the housing but also the furniture stakeholders for the forthcoming housing and furniture designs.

1. GİRİŞ

Konut, en genel tanımıyla insanın temel ihtiyaçlarından biri olan barınma gereksinmesini karşılayan yapıdır. Konut, insanlığın en ilkel çağlarından itibaren, insanların kendilerini yırtıcı hayvanlardan, düşmanlardan, hava koşullarından korumak amacıyla sığındıkları, saklandıkları ve hayatlarını sürdürdükleri, günün olanak ve koşullarına göre şekillenen yaşama birimleridir.

Bu yaşama birimleri, kullanılan donatılar ile korunmanın dışında oluşan ihtiyaçlara da cevap verebilecek şekilde farklılaşarak gelişmeye başlamıştır. Konut iç düzeninin, içinde bulunduğumuz çevreler içinde en karmaşık olanlardan biri olduğunu söylemek mümkündür. Çok sayıda işlevin bir araya gelmesi konut iç mekân düzeninde yoğun bir programlamayı ve çözümü gerektirmekte, bu noktada mekân içinde tercih edilen donatıların özellikleri önem kazanmaktadır.

Günümüz modern insanının çoğunlukla 4+1, 3+1, 2+1 ve 1+1 konut “çeşitleri”nden birini tercih ettiği ve mobilya marketlerindeki seri üretim mobilya çeşitleri arasından seçim yaptığı düşünüldüğünde; konut iç mekân ile mobilya ilişkisinin önemi daha da ortaya çıkmaktadır.

1.1 Tez Çalışmasının Konusu ve Kapsamı

Tez çalışması, kitlesel üretilmiş konut mekânları ile kitlesel üretilmiş mobilyaların ilişkisini irdelemektedir. Konut iç mekânı ve mobilya etkileşimini inceleyen araştırmalar tarandığında iç mekân özellikleri ve mobilya özelliklerin dair çok sayıda kaynak bulunmasına rağmen; mekân ile mobilyanın ilişkisi üzerine odaklanan az sayıda çalışmaya ulaşılabilmektedir.

İlk çalışmalardan olan Vacit İmamoğlu (1976)’nın doktora tezinden derlediği “The Relation between Room Organization and Spaciousness” (Mekân Organizasyonu ve Ferahlık Arasındaki İlişki) isimli makalesinde mobilya düzen veya düzensizliğinin mekânın ferahlık hissine etkileri araştırılmıştır. Çalışmada bir toplantı odasındaki

mobilyaların düzenlilik veya düzensizlik derecesi ile odanın ferahlığı arasında bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir.

1982 tarihli Kaye ve Murray'ın "Evaluations of an Architectural Space as a Function of Variations in Furniture Arrangement, Furniture Density, and Windows" (Mobilya Yerleşimi, Mobilya Yoğunluğu ve Pencere Değişkenlerine göre Bir Mimari Mekânın Değerlendirilmesi) başlıklı çalışmasında mekân üç değişkene -odada pencere bulunup bulunmaması, mobilya yerleşimi ve mobilya yoğunluğu- göre değerlendirilmiştir.

Prof.Dr. Nuri Bilgin'in (1991), "Eşya ve İnsan" kitabı insan-eşya etkileşimi üzerine gözlemlerini modernleşme ve yaşam stili çerçevesinde bütünleştirmeye çalışmıştır.

Birgül Günen Türkmen (1987) "Toplu Konutlarda Tasarımcı Açısından Mobilya Gereksinimi ve Bu Amaçla Tasarım Yardımcı Aracı Geliştirme Yaklaşımı" başlıklı çalışması toplu konut tasarımında kullanıcı beklentilerini belirleyerek konut ile ilgili yeni bir veritabanı oluşturmayı ve kullanıcıya veri sunmayı amaçlamaktadır.

Şebnem Uzunarslan'ın "Erken Cumhuriyet Dönemi Konutlarında Mekân ve Mobilya" isimli doktora tezi (2002), ağırlıklı olarak dönemin edebiyat eserlerinin ve yayın organlarının ışığında aile yapısının dönüşümü ve modern yaşam formların gündelik yaşama girmesiyle beraber iç mekânlarda yaşanan dönüşüme odaklanmaktadır. Bu dönüşüm kapsamında ev mekânının tekrar anlamlandırılması, geleneksel ev düzeninden modern ev düzenine geçiş, mobilya, aydınlatma ve ısıtma sistemlerinin yeni konutlarla olan ilişkisi incelenmektedir.

Gökçe Ceyhan 2002 tarihli "Türkiye'de Konut İç Mekânları ve Donatılarında Değişim ve Süreklilik" araştırmasında, konut kültürümüzün bir göstergesi olarak, iç mekân biçimlenmesi ve donatılarının, batılı ve geleneksel formların her ikisine de benzer ve her ikisinden de farklı yönleri ile kendine özgü bir kompozisyon oluşturduğu savunmaktadır.

Meltem Özkaraman'ın (2004) "Türkiye'de 1800-2004 yılları arasındaki değişim süreci içinde tasarımı etkileyen faktörler: Bir örnek olarak mobilya üretimi modeli" doktora tezi ile Erol Burdurlu ve arkadaşlarının (2004) "Mobilya ürün özellikleri ile ilgili tüketicinin ürün öncelikleri" çalışması farklı sosyo-demografik özellikli mobilya kullanıcılarının, satın alma anında öne çıkardığı ürün özellikleri ile ilgili tercih öncelikleri araştırılması açısından önemlidir.

M. Lütfi Hidayetoğlu (2006)'nın "Apartman Konutlarının Salon Mekânlarında Eğrisel Formun Kullanıcı Memnuniyetine Etkileri" başlıklı yüksek lisans tezi, apartman konut salonlarında bulunan eğrisel hacimlerin, konumlarına göre kullanım şekilleri ve mekânın algısal kalitesine etkisi araştırmıştır. Bu amaçla, Ankara'nın Çukurambar ve Çigdem mahallelerinde bulunan ve üst sosyo-ekonomik düzeye hitap ettiği düşünülen eğrisel hacimli mekânlara sahip blok-konutlar araştırma kapsamına alınmıştır.

Kürelî ve Uzun'a (2007) ait "Konutların Ana Yaşama Mekânının Büyüklüğünün Kullanıcıların İşlevsellik ve Esneklik Değerlendirmeleri Üzerine Etkileri" başlıklı yayın ise konut kullanıcılarının farklı büyüklüklerdeki salon mekânları içerisinde mobilya ile etkileşimlerini işlevsellik ve esneklik doğrultusunda belirlemek amacıyla yapılmıştır.

"1950–1970 Arası Süreçte Sosyal Yaşam ve İç Mekânın Değişenleri" başlıklı doktora tezinde Artıkoğlu (2006); farklı aile yapılarından gelen bireylerin ev içi gündelik yaşamlarına ait anlatılarda yer verdikleri öykülerin üzerinden ev iç mekânın ve mobilyalarının değişenlerini saptamaktadır.

Onur Yücel (2008) "Toplu Konutlarda Modülerlik ve Esneklik Kavramları, İstanbul'daki Toplu Konutların Plan Tipleri Üzerinden Analizi" adlı yüksek lisans tezinde toplu konut tasarımında esneklik, modülerlik, kullanıcı katılımı gibi kriterlerin irdelenmesi ve İstanbul'da yapılmış toplu konutların plan tipolojileri üzerinden mekân büyüklükleri, çeşitlilikleri, ilişkileri ve organizasyonu analizleri açısından oldukça yararlı bir çalışmadır.

Ayşe Nazan Ergün (2010) "İstanbul'da 90'lardan Günümüze Gelişen Konut Tipleri, Mekân Çözümleri ve Tercihlerin Karşılaştırmalı Analiz" başlıklı çalışmada; 1990'lardan günümüze kadar geçen sürede, İstanbul merkezli olarak gelişen konut eğilimleri incelenmiştir. İstanbul'daki konutların mekân çözümleri, kullanılan mobilyalar ve tercihleri etkileyen faktörler 90'ların başı ve günümüz arasında karşılaştırmalar yapılarak ele alınmıştır.

Zeren Bayram'ın (2011) "İşlevsellik ve Esneklik Bağlamında Konut İç Mekân Tasarımında Mobilya Kullanımı" başlıklı çalışması konut iç mekânlarında kullanılan mobilyaları işlevsellik ve esneklik bağlamında incelenmiştir. Bu kavramlara bağlı

olarak konut iç mekânlarında mobilya düzenlemelerinin kullanıcısı ile etkileşimlerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Merrell ve arkadaşları'nın (2008) "Interactive Furniture Layout Using Interior Design Guidelines" başlıklı çalışması ile Yu ve arkadaşları (2011)'nin , "Make It Home: Automatic Optimization of Furniture Arrangement" başlıklı çalışması, iç mekânda mobilya yerleşimine dair kabulleri bilgisayar ortamına girerek, verilen mekan için gerçek mobilyalar ile çeşitli yerleşim alternatifleri öneren yazılım modelleri oluşturmayı amaçlamıştır.

Sibel Dazkır (2013) "The Design, Meaning, and Use of the Turkish Salon" başlıklı doktora tezinde Ankara ve Erbaa'da 31 evli kadın ile derinlemesine görüşmeler yaparak salon mekânlarını tasarım, anlam ve kullanım başlıkları altında incelemiştir.

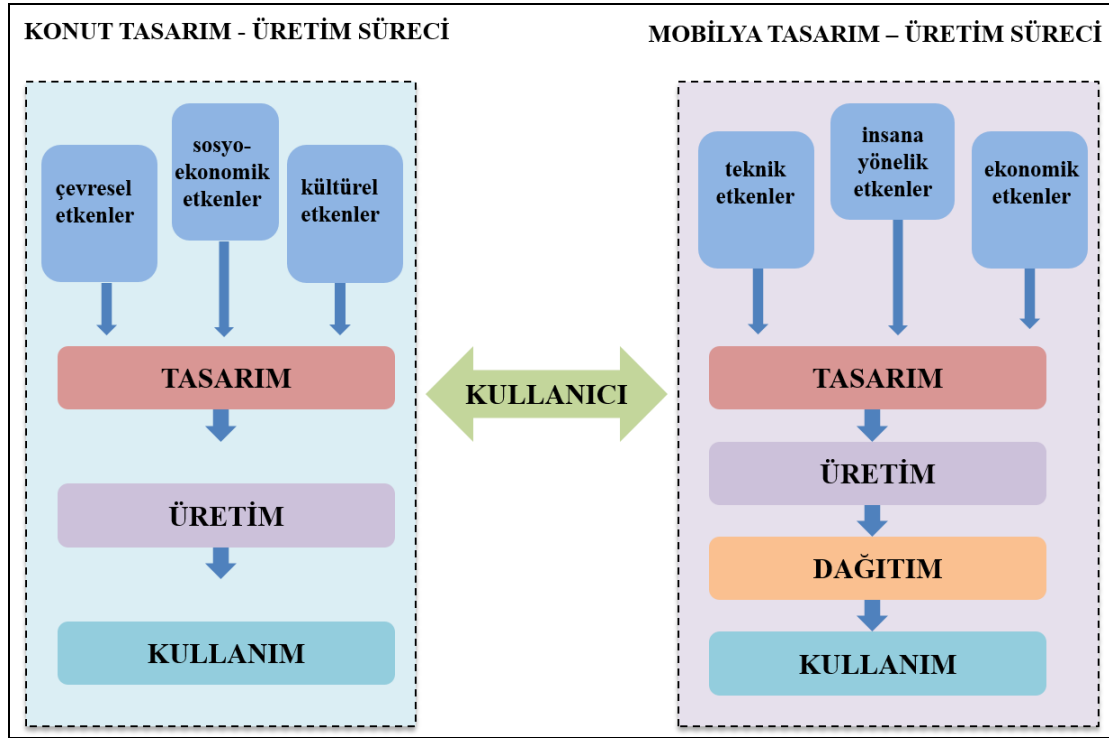
Saruwono ve arkadaşları (2012) "Living in Living Rooms: Furniture Arrangement in Apartment- Type Family Housing" isimli makalelerinde Kuala Lumpur'un banliyölerinde bulunan küçük konutlarda yaşayan ailelerin yaşama mekânlarını ve mobilya yerleşim tercihlerini araştırmıştır.

Bilge Yarayel (2013) "Endüstri Devrimiyle Birlikte Değişen Üretim – Tüketim Kavramlarının Günümüz Mobilya Tasarımı Üzerindeki Etkileri" isimli doktora tezinde; insanlık tarihinde bir dönüm noktası olarak kabul görmüş olan endüstri devrimi esas alınarak devrimin mobilya ve tasarım alanında olduğu kadar insan hayatında ve alışkanlıklarında yarattığı etkiler ve bu etkilerin neden olduğu sonuçlar araştırılmıştır.

Tez çalışması kapsamında endüstrileşme olgusunun 20. Yüzyıl başında konut sektörüne yansımaya başlamasıyla ortaya çıkan kitlesel bina ihtiyacı ve üretimi tartışılmakta, bu deneyimin yaşandığı en çarpıcı yer olması sebebiyle İstanbul odaklı bir araştırma planlanmaktadır. TOKİ'nin 2003-2011 yılları arasında ürettiği 518.392 konuttan 111.578'inin İstanbul'da olması sebebiyle İstanbul TOKİ uygulamaları açısından önemli bir yere sahiptir (Url-1). İstanbul odaklı bir eksenle üretim ve tüketim ilişkilerinin nasıl şekillendiği, üretim mekanizmalarıyla tüketim mekanizmalarının hangi alanlarda örtüştükleri, görünürlük kazandıkları ve gündelik yaşamı şekillendirdikleri konusunda soruların cevapları, mobilya ve konut ilişkisi çerçevesinde aranmaktadır.

1.2 Tez Çalışmasının Amacı

Araştırmanın genel amacı, toplu konut iç mekânlarında mobilya- mekân ilişkisinden kaynaklı sorunların tespit edilmesi ve konut mekânı ile mobilya etkileşimine dair önerilerin araştırılmasıdır.



Şekil 1.1 : Tezin bileşenleri.

Amaç, "toplu konut" ve "seri üretim mobilya" tasarım - üretim süreçlerini inceleyerek, konut iç mekân tasarımında mobilyanın önemli bir girdi olarak nasıl değerlendirilebileceğine; mobilya tasarım sürecinde ise konut iç mekân özelliklerinin nasıl dikkate alınabileceğine dair veriler ve bulgular elde etmektir (Şekil 1.1).

Tez çalışması; toplu konut iç mekânları ve mobilya etkileşiminin değerlendirilmesi için güncel durumu görünür kılmak ve gelecek toplu konut tasarımları için konut sektörü paydaşlarına, gelecek mobilya tasarımları için de mobilya sektörü paydaşlarına yol göstermeyi hedeflemektedir.

Konut tasarım-üretim süreci ile mobilya tasarım-üretim süreci arasındaki çok boyutlu ilişkiler ağını ele alan araştırma kapsamında aşağıda açıklanan araştırma soruları ile bulgular elde etmek amaçlanmaktadır.

- Seri üretim mobilyalar, kitlesel üretilen konut iç mekân kullanımı için ne kadar uygundur?

- Kullanıcılar satın aldıkları mobilyaların konut mekânı ile uyumu konusunda ne tür problemler yaşıyorlar?
- Mobilya firmaları ürettikleri mobilyaların konut iç mekânı ile uyumunu sınamak için nasıl bir yöntem uyguluyorlar?
- Mobilya – iç mekân uyumu ile üretimi arasındaki ilişki nasıl kurulabilir?
- Uyum problemlerinin saptanması halinde kitlesel konut ve mobilya tasarımına ait geri dönüşümlü veriler elde edilebilir mi?

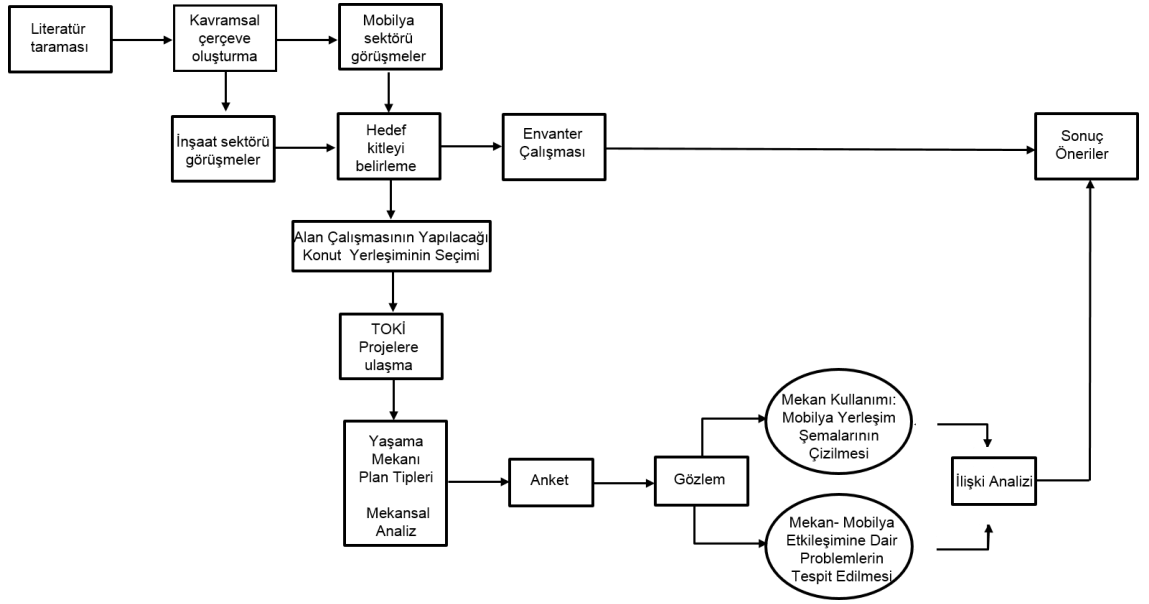
1.3 Tez Çalışmasının Yöntemi

Tezde kullanılan araştırma yöntemleri üç basamakta özetlenebilir:

- Teze konu olan kavramlara ilişkin teorik zemini oluşturmak üzere literatür araştırması.
- Türkiye inşaat ve mobilya sektörlerine ilişkin kurum, kuruluş ve kişilerle yapılan yüz yüze görüşmeler ve mobilya ürün analizi, değerlendirmesi ve envanterine ilişkin “veri toplama-kayıt-enformasyon” föyü geliştirme.
- Nicel korelasyonel araştırma yönteminin kullanıldığı özgün bir alan çalışması.

Araştırmanın genel amacı doğrultusunda konut mekânı ve mobilya arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmak amacıyla korelasyonel araştırma modelinde nicel bir çalışma hedeflenmiştir.

Groat ve Wang (2002); korelasyonel araştırmayı, iki ya da daha çok değişken arasında doğal olarak oluşan ilişki ve ilişki ağının -değişkenlere müdahale edilmeden- incelendiği araştırmalar olarak tanımlamaktadır. Korelasyonel araştırmalar, mevcut durumu veya olayı geniş yelpazede değerlendirerek değişkenler arasındaki ilişkileri açığa çıkarır. Bu araştırma tahmini ilişkileri saptayarak bir neden sonuç ilişkisinin oluşabileceği konusunda fikir verebilir fakat neden-sonuç şeklinde yorumlanamaz. İlişkilerle ilgili yeni sorular sorulması ve daha kapsamlı araştırmalar yapılması için gerekli ipuçlarını sağlar (Groat&Wang, 2002; Blessing&Chakrabart, 2009).



Şekil 1.2 : Tez akış diyagramı

Belirlenen problem dahilinde literatür taraması yapılarak kavramsal çerçeve oluşturulmuştur. İnşaat ve mobilya sektörlerine ilişkin kurum, kuruluş ve kişiler ile yüzyüze görüşmeler sonucunda alan çalışması için İstanbul Halkalı Atakent bölgesi seçilmiş; konut iç mekan ve mobilya ilişkisini irdeleyen veriler üç aşamada elde edilmiştir:

- Toplu konut yaşama mekanlarının mekansal özelliklerinin incelenmesi
- Toplu konut kullanıcılarına uygulanan anket çalışması
- Toplu konut kullanıcılarının yaşama mekanlarının fotoğraf ve eskizlerle belgelenmesi

Elde edilen veriler ilişki analizine tabi tutulmuş ve yorumlanmıştır (Şekil 1.2).

1.4 Bölüm Sonucu

Bu bölümde, tez çalışmasının genel çerçevesi çizilerek çalışmanın konusu, kapsamı, amacı, kuramsal yaklaşımı ve yöntemi açıklanmıştır. Toplu konut iç mekanlarında mobilya yerleşiminden kaynaklı sorunlarının tespit edilmesinin ve konut mobilya etkileşiminin yeniden tanımlanmasının önemi belirtilmiştir.

2. TOPLU KONUTLARDA İÇ MEKAN VE STANDARTLARI

2.1 Barınma İhtiyacı ve Konut Kavramı

2.1.1 Konut tanımı

Konut, en genel tanımıyla insanların korunma, barınma ve güvenlik gereksinimlerini karşılayan yapıdır. Konut, insanlığın en ilkel çağlarından itibaren, insanların kendilerini yırtıcı hayvanlardan, düşmanlardan, hava koşullarından korumak amacıyla sığındıkları, saklandıkları ve hayatlarını sürdürdükleri, günün olanak ve koşullarına göre şekillenen yaşama birimleridir. Tarih boyunca farklı kültürlerde ve toplumlarda her zaman yapıları çevrenin en önemli bölümü konutlardan oluşmuştur.

Yapılı çevrenin en yaygın bina tipi olan konut; Birleşmiş Milletler Habitat Forumu tarafından hane halkının atılma tehdidi altında bulunmadığı, bedeli veya kirası kullanıcısının ödeme sınırlarını aşmayan, korunaklı bir barınak olarak tanımlanmaktadır. Bu barınak, temiz su tesisatı, elektrik ile donatılmalı; iş merkezlerine, eğitim ve sağlık hizmetlerine kolayca ulaşabilme imkânı sağlamalıdır (Un Habitat, 2009). Ancak bu tanımlar konutun fiziksel niteliklerini ortaya koyan tanımlardır. Oysa konuta çeşitli açılardan yaklaşmak mümkündür. Konut, içinde yer aldığı yaşamsal sistemde hem insanla, hem de sistemin diğer elemanlarıyla kurduğu her ölçekte ilişkiyle tek ve eşsiz bir mekândır.

Konut ailenin kendi kimliğini içinde yer aldığı topluma yansıtabildiği bir dışa vurum aracı olarak ekonomik, estetik, sembolik çeşitli değerler taşımaktadırlar. Bu bağlamda “konut” sadece kişinin yaşadığı yere işaret etmez. Konut, insanın düşünüyü barındıran, düş kurmasını sağlayan ve düş kuranı koruyan yerdir. Gelir düzeyi, eğitimi, sosyal yapısı ne olursa olsun aileler evlerini huzur verici olarak niteleme eğilimindedirler. Ev, kişinin yuvası, gündelik yaşamındaki sığınağı, benliğinin ve kişiliğinin şekillenmesinde en temel rolü oynayan yer ve değer verdiği nesnelerin, eşyaların ve anılarının koruyucusudur. Ev sadece kişinin sosyo-ekonomik statüsünü yansıtan yer değil, aynı zamanda içinde yaşadığı topluma baktığı bir penceredir, ve bir yer ‘ev’ olarak nitelendiğinde kastedilen sadece fiziksel şartlardan koruyan barınak değil, ait hissedilen yerdir. Bu aidiyet duygusu konutun dört duvarı dışındaki

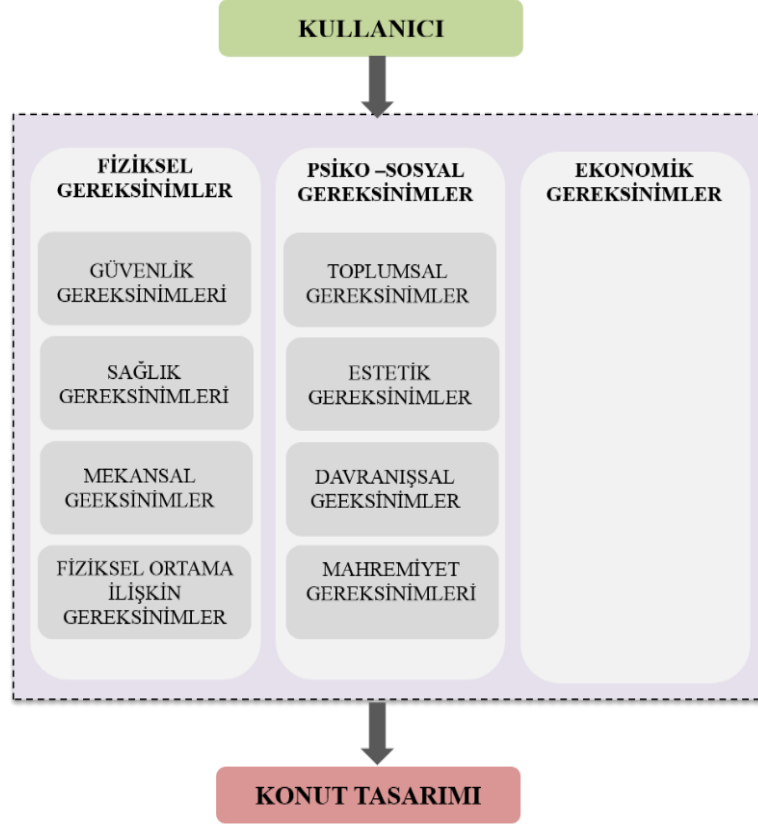
yakın çevre ile olan duygusal ve sosyo-kültürel bağları da içerir (Pink, 2004; Miller, 2001).

2.1.2 Konutta kullanıcı ihtiyaçları

Konut tasarlamının en temel amacı insan ihtiyaçlarına cevap vermektir. Varlık olarak insan, karşılanması zorunlu ihtiyaçlara sahiptir. Sağlanmasına gereken asgari ihtiyaçları gereksinimler olarak tanımlamak mümkündür. Atasoy (1973), gereksinimi kişilerin toplum içerisindeki eylemlerini etkin bir biçimde yerine getirebilmelerinin gereği, zorunluluğu olarak belirtmektedir. Toplum içindeki insanın temel gereksinimleri araştırmalara konu olmuş ve pek çok farklı şekilde kategorize edilmiştir. Abraham Maslow tarafından 1943 yılında ortaya atılan Gereksinimler Hiyerarşisi Teorisi veya Maslow Teorisi ile en yalın ve temel haline ulaşarak, tüm dünya tarafından kabul edilmiştir: 1. Fizyolojik ihtiyaçlar, 2. Güvenlik ihtiyacı, 3. Ait olma ihtiyacı, Sevgi ihtiyacı, 4. Saygınlık ihtiyacı, 5. Kendini geliştirme, sosyalleşme ihtiyacı (Maslow, 2011).

İnsan alt kategorideki gereksinimler tam olarak karşılanmadan, bir üst düzeydeki kategorinin gereksinimlerini algılayamaz; o nedenle öncelikle birincil gereksinimler karşılanmalıdır (Proshansky vd., 1970).

Konutun karşılaması gerektiği nitelikleri insan gereksinimleri kapsamında ele almak ilk basamak olmalıdır. Gereksinimler ile bulunulan çevre arasında uyum sağlanamadığı takdirde, birey üç yol izleyebilir: çevreye uyma, çevreyi gereksinimlerine uydurma, çevreyi terk etme (Özsoy, 1983). Konut kullanıcısı gereksinimleri karşılandığı ölçüde konuttan tatmin olur. Konutta temel gereksinimler üç ana başlıkta sıralanabilir: Fiziksel gereksinimler, psiko-sosyal gereksinimler, ekonomik gereksinimler (Şekil 2.1).



Şekil 2.1 : Konut tasarımında kullanıcının temel gereksinimleri.

1. Fiziksel Gereksinimler

A.Güvenlik gereksinimleri: Kullanıcı eylemlerinin gerçekleşeceği yapının strüktürel açıdan sağlam olması, doğal afetler, yangın, hırsızlık vb. sorunlara karşı güvenli olması ve kullanım sırasında olabilecek kazalara karşı önceden önlem alınması.

B.Sağlık gereksinimleri: Konut tasarımında insan sağlığı dikkate alınmalıdır. Konutun en doğru şekilde havalandırılması, güneş ışığından yeterince yararlanılması, temiz su sağlanması ve depolanması, pis suyun konuttan uzaklaştırılması, çöp ve diğer atıkların yok edilmesi vb. içeren gereksinimlerdir.

C.Mekânsal gereksinimler: Kullanıcıların tek başına ve/ya toplu olarak eylemlerini konforlu, etkin ve üretken bir biçimde yapabilmeleri için mekanın sahip olması gereken özelliklerdir.

D.Fiziksel çevreye ilişkin gereksinimler: Konut iç sahip olması gereken görsel, işitsel ve iklimsel konfor şartlarıdır.

2. Psiko-sosyal Gereksinimler

A.Toplumsal gereksinimler: Konut kullanıcılarının birbirleriyle olan ilişkilerini, yaşam tercihlerini ve sahip oldukları aile yapılarını içeren gereksinimlerdir.

B.Estetik gereksinimler: Kullanıcının içinde bulunduğu mekânda fonksiyonel gereksinimlerin dışında psikolojik olarak da tatmin olmasını sağlayacak, mekanın sahip olması gerekli olan boyutsal oranlar, renk, doku gibi görsel etkiye dayalı değerlerdir.

C.Davranışsal gereksinimler: Kültür gruplarına, eğitim düzeyine bağlı olarak farklılık gösteren eylemlerin, en uygun hangi koşullar altında gerçekleşebileceğini belirleyen gereksinimlerdir.

D.Mahremiyet gereksinimleri: Konutta hane halkı sayısına, yapılan eylem çeşitliliğine, yaşam tarzına bağlı olarak, gerektiği ölçüde görsel ve işitsel mahremiyete uygun koşulların sağlanmasıdır.

3. Ekonomik Gereksinimler

Kullanıcının satın alma gücü, konut giderlerinin kullanıcı tarafından rahatça karşılanabilmesi, konut bakım ve onarımının yapılabilmesi, mevcut sistemin sürekliliğinin sağlanabilmesi ekonomik gereksinimleri ortaya çıkarmaktadır.

2.1.3 Konut tipleri

Konut tiplerini sınıflandırmada farklı kıstaslara göre farklı sonuçlar elde edilebilir. Buna göre, konut tiplerinin sınıflandırılması aşağıdaki gibi yapılabilir:

A. Yoğunluk İlişkisine Göre Konut Tipleri

- Az katlı- Ayrık Evler
- Çok Katlı Bloklar- Apartmanlar

B. Gelir Düzeyine Göre Konut Tipleri

- Üst gelir grubu konutlar: Rezidanslar- Yalılar- İkiz Evler- Ayrık Evler
- Orta gelir grubu konutlar: Apartmanlar- Siteler
- Alt gelir grubu konutlar: Sosyal Konutlar- Gecekondular

C. Geometrik Şekline Göre Konut Tipleri

- Avlulu konutlar, sıra evler, teras evler, ikiz evler vb.

D. Bulundukları Yere Göre Konut Tipleri

- Kent İçi Konut Tipleri
- Kent Dışı Konut Tipleri

E. Kat Adedine Göre Konut Tipleri

- Az Katlı Konut Tipleri: Yalılar- Ayrık Evler- İkiz Evler- Gecekondular
- Çok Katlı Konut Tipleri: Rezidanslar- Apartmanlar- Sosyal Konutlar- Toplu Konutlar

2.1.4 Konut bileşenleri

Konutun karşılaması gereken nitelikler belirlenirken, iki ana bileşen esas alınmalıdır.

- Eylem ve eylem araçları
- Mekân

A-Eylem ve Eylem Araçları Kavramı

İnsanın konut içerisinde yaşamını sürdürmesi için gerçekleştirdiği eylemler dokuz ana gruba ayrılabilir:

- A.Dinlenme eylemleri: Uyku, istirahat, oturma
- B.Beslenme eylemleri: Yemek hazırlama, servis, yemek yeme
- C.Hijyen eylemleri: Boşaltma, yıkanma
- D.Giyinme soyunma eylemleri: Giyinme, soyunma, depolama
- E.Temizlik ve onarım eylemleri: Temizlik, ütü, çamaşır yıkama, bulaşık yıkama
- F.Kültür ve eğitim eylemleri: Okuma, bilgisayar ve diğer donatı kullanımı, ders çalışma, TV izleme.
- G.Eğlenme eylemleri: Müzik dinleme, oyun oynama, dans etme gibi hobiler.
- H.Dışarı ile bağlantılı eylemler: Misafir kabul etme.
- I.Diğer eylemler

B-Mekân Kavramı

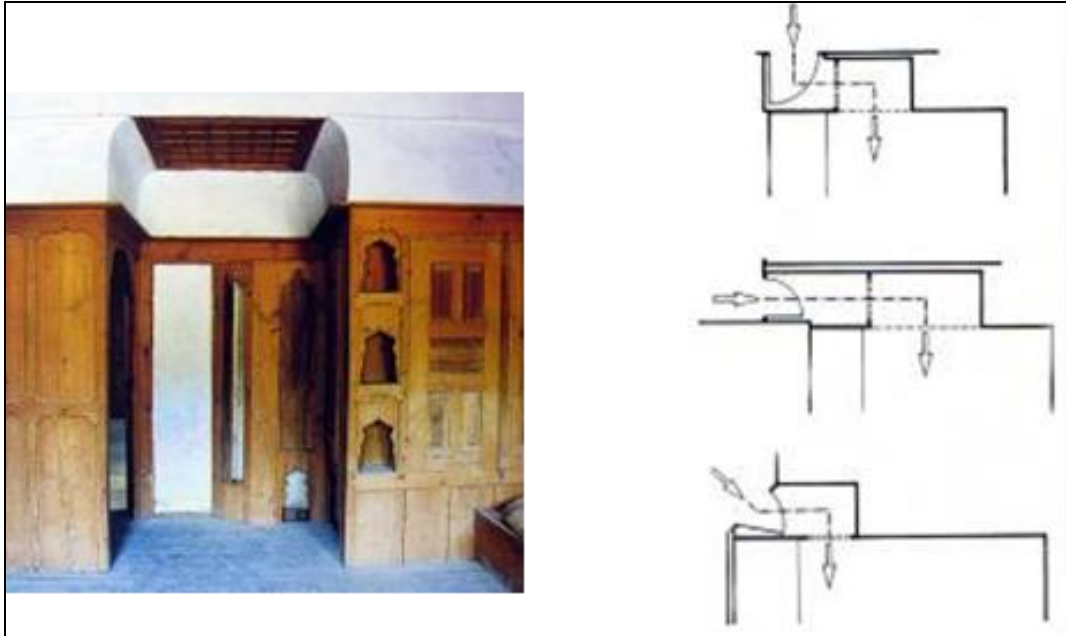
İnsanlar barınma ihtiyacını karşılamak için mekân oluşturma ihtiyacı duymaktadır. Mekân, içinde yaşayan kullanıcıların fizyolojik, psikolojik ve toplumsal ihtiyaçlarını karşılayan, fiziksel, görsel, duygusal özellikleri ile kullanım işlevini bağdaştıran boşluktur.

2.1.5 Konutta iç mekân değişimi ve kullanımı

İçinde bulunan çevrelerden en karmaşık olanlardan birinin konut iç düzeni olduğunu söylemek mümkündür. Çok sayıda işlevin bir araya gelmesi konut iç mekân düzeninde yoğun bir programlamayı ve çözümü gerektirmektedir. Üstelik bu yoğunluk içinde her kullanıcının kendine göre kişisel istekleri de bulunmaktadır.

Konut mekânlarını incelemeye Geleneksel Türk Evi ile başlamak doğru olacaktır. Geleneksel Türk Evi mekân organizasyonu incelendiğinde, iki temel ögenin yapıyı oluşturduğu görülür. Bunlar odalar ve odalar arası ortak alan olan hayat veya sofadır.

Odalar pek çok fonksiyonu içinde barındıran hacimlerdir. Her oda ayrı bir “ev” gibidir. Mahremiyeti korumak amacıyla oda girişinin içeriden kontrol edilebilmesi sağlanmıştır. Kapı genellikle odanın köşesinde konumlandırılmıştır ve dolaplarla yakından ilişkilidir (Küçükerman, 1985). Böylece sofadan odaya doğrudan girilmesi engellenmiş, ara bir mekan yaratılmıştır (Şekil 2.2).



Şekil 2.2 : Geleneksel Türk evi oda girişi.

Kapı açılınca girilen ve asıl odadan bir basamak aşağıda bulunan giriş ve servis mekânına “seki altı” denir. Seki altında gusülhane (banyo), yüklük, ocak, lambalık gibi değişik işlevleri içeren dolaplar bulunur. Seki altından zemin ve tavandaki seviye farkı ile ayrılan konut kullanıcısının ayakkabısını çıkartarak kullandığı temiz alan ise asıl yaşama mekânı yani sekidir. Bu mekânda Türk oturuş biçimine göre tasarlanmış, sedir denilen alçak bir divan bulunur. (Bektaş, 1996).

Türk Evi’nde her oda, oturulup sohbet edilebilen, yemek yenilebilen, yatılabilen, yıkanılabilen ve hatta yemek pişirilebilen bir mekândır. Tüm bu eylemlere cevap verebilen konutta, yere serilen dokumalar veya sedirlerin üzerine konulan minderler, gündüz toplanıp gece serilerek oturma ve istenildiğinde yatma ihtiyaçlarını karşılamaktadır.

Bulunulan mekânın ne tür bir fonksiyona cevap vereceği gece-gündüz kullanımına bağlı olarak farklılık göstermektedir. Böyle bir organizasyon, mobilyaların sadeliğini, esnekliğini aynı zamanda çok fonksiyonelliğini gerektirmektedir. Oda mekânının merkezinde sabit elemanın bulunmaması ve depolama ihtiyacının duvarlara dayalı dolaplarda giderilmesi, mekânda herhangi bir alan kaybının yaşanmasını önlemektedir. Böylece konut esnek planlamasıyla her türlü kullanıcıya uyum sağlamaktadır (Şekil 2.3).



Şekil 2.3 : Geleneksel Türk evinde odanın gündüz ve gece kullanımı (Günay, 1998).

Geleneksel evlerde tüm odalar sofaya açılır. Sofa tüm mekânları birbirine bağlayan ortak bir dolaşım alanıdır. Sofa odalar arası bağlantı ve ev içindeki dolaşımı sağlamakla birlikte, aynı zamanda bir toplanma alanıdır. Odalar arası ortak alan olan bu bölüm, evlerin biçimlenmesinde çok etkili olmuştur. Sofanın odalara göre konumu Türk evi sınıflandırmasını da belirlemiştir (Bektaş, 1996; Eldem, 1968).

Endüstri Devrimi ile başlayan teknolojik, ekonomik, kültürel ve sosyolojik gelişmeler, tarıma dayalı geleneksel yaşam koşullarının evrilmesine ve çağdaş yaşam koşullarına dönüşmesine sebep olmuştur (Yıldırım, 1999). Cumhuriyetin ilanı ile beraber batılı yaşamın bir sembolü olarak “apartman” olgusu ortaya çıkmıştır. Üç neslin beraber yaşadığı Geleneksel Türk Evi yerini artan barınma ihtiyacına en uygun çözüm olarak görülen apartman düzenine bırakmıştır. Mimar Abdullah Ziya 1931 tarihli “Binanın İçindeki Mimar” yazısında; gelin, damat, ana ve babalarla bir arada yaşanılan konak ve köşklerin azaldığını, 20. Yüzyılın çekirdek ailesi için apartman hayatının öngörüldüğünü vurgulamaktadır. Bu hayatın özelliklerini şu şekilde belirtmektedir: “İnşası ucuzdur, yer israf edilmez, komşularla temas kolaydır” (Şumnu, 2013).

Bozdoğan (2002), 1930’ların temel derdini Batılı bir ev iç mekân kültürü oluşturmak olarak ifade etmektedir. Bu amaçla, “her alanda çağdaşlık” felsefesi benimsenerek, eski toplum düzeniyle bağlar koparılmış, konut mekân düzeni, kullanım biçimi ve mobilya tipleri değişmiştir (Uzunarslan, 2002). Tanyeli (2004) de cumhuriyetin ilanı ile beraber konut iç mekânının Batı kökenli hareketli mobilyalar ile tanışmasına ve mobilya edinme durumunun modernleşme olgusu ile etkileşimine vurgu yapmaktadır.

Çekirdek aile kavramıyla beliren yeni aile modeli konuta biçim kazandırmıştır. Anne, baba ve çocuğun aile içindeki yeri netlik kazanmış, her bireyin mahremiyetine saygı gösterilmiş ve özel alanlar yaratılmıştır. Çağdaş yaşamın öngördüğü işlev ayrımı ile yemeğin mutfakta pişmesi, yemek odasında yenmesi, yatak odasında yatılması ve günlük yaşantının yaşama mekânında geçirilmesi gerekmektedir (Hacıbaloğlu, 1989). “Oda” olarak, tüm eylemlere cevap veren mekânların yerini; “Oturma Odası”, “Yatak Odası”, “Salon” gibi fonksiyonlarına bağlı olarak kullanılmaya başlayan mekân düzeni ve ihtiyaca bağlı olarak gelişen mobilyalar almıştır. Her eylem ve eylem alanı çeşitli mekânlar gerektirmeye başlamıştır. Banyo ve tuvalet için ayrı hacimler oluşmaya başlamıştır. Uzunarslan (2010), batı kökenli olan mobilya ile geleneksel Türk mekân kurgusunun çeliştiğini, o nedenle Türkiye’de mobilya kullanımının, Osmanlı’nın batılılaşma girişimleri doğrultusunda Dolmabahçe ve Beylerbeyi Sarayları ile başladığını vurgulamaktadır. Saraylar ile başlayan mobilya kültürü, 19.yy sonlarına doğru İstanbul’da saray çevresindeki

konutlarda kendini göstermeye başlamıştır. Ancak 1930'ların mekânsal dönüşümü ile yaygınlaşmıştır (Uzunarslan, 2010).

Isıtma sistemindeki değişim de bu mekânsal dönüşüme yardımcı olmuştur. İçerideki sabit düzenin gerektirdiği ocaklar, mekânların özelleşmeye başlamasıyla işlevini yitirmeye başlamıştır. Konutların pek çoğu demir döküm sobalarla ısıtılmaya başlanmıştır. Özelleşen konutlardaki başlıca ısıtma elemanı olan sobaların çeşitleri konut tiplerine, kullanıcının statüsüne ve mekânlara göre değişmektedir. Örneğin; “orta sınıf” olarak tanımlanan gelir grubuna ait ailelerin konutların çini sobalar kullanılmaktadır (Uzunarslan, 2002). Eski düzende “Sofa” olarak tanımlanan hacim ortak kullanım alanı olma özelliğini yitirerek konutun ısıtma sistemi olan sobaların yerleştirildiği sirkülasyon alanına dönüşmüştür. Böylece sofaya açılan odaların da ısıtılması sağlanmıştır.

Cumhuriyet öncesinde, ilk olarak İstanbul'un kâgir apartmanlarında karşılaşılan kalorifer tesisatı 1950li yıllarda yaygınlaşmaya başlayarak 3+1 konut düzenine geçişi hızlandıran önemli etkenlerden biri olmuştur (Ceyhan, 2002). Modern konutun başlıca donatılarından biri olan kaloriferle ısıtma sistemi, günümüze taşınan önemli adımlardan biridir. Mutdoğan (2014) 1950'lerden 1980'lere kadar evin misafire göre biçimlendiğini ve ana yaşama mekânının misafir ağırlama için ayrıldığını belirtmiştir. Konutta toplam alanın üçte birini oluşturan misafir odaları, günlük kullanım halinde mekânın kirleneceği endişesi, mobilyaların eskiyeceği kaygısı, ısıtılma sorunu vb. sebeplerden dolayı ile genellikle kapalı tutulmuştur. Salon olarak ta adlandırılan bu mekânlar, sadece misafir geldiğinde kullanıma açılan özel alanlardır (Tavşan&Sönmez, 2010). Alt gelir grubuna ait ailelerin salonları dahi özenle döşenmiştir. Ailenin gelir düzeyinin yükselmesine paralel olarak salon için harcanan paranın arttığı görülmüştür. Bir statü simgesi salon salomanje kavramı bu yıllarda ortaya çıkmıştır.

Aynı dönemde, salonun yatak odası holüne direkt bağlandığı plan şemalarına sıklıkla rastlanmaktadır. Salonun bir kısmı geçiş holü olarak kullanılmaktadır, dolayısıyla girişten yatak odalarına gitmek için salonun içinden geçmek gerekmektedir.

Dayanıklı tüketim mallarının (çamaşır ve bulaşık makinesi vb.) günlük hayata girmesi de, bu yıllara denk gelmektedir. Bu gelişme konutlarda mutfak ve banyo boyutlarının büyümesine sebep olmuştur (Mutdoğan, 2014).

1980lerden sonra iş yaşamının yoğun temposu nedeniyle misafir ağırlamak eski önemini yitirmiştir. Misafir odası kavramı önemini kaybetmeye başlamasına rağmen; odalarından birine oturma odası ismi verilerek bu mekan ailenin bir araya geldiği, dinlendiği, sohbet ettiği, televizyon seyrettiği, rahatlığın ön planda tutulduğu mekan olarak tasarlanmıştır.

Dönemin plan şemasında giriş holü ve yatak odası holü olmak üzere iki bağlantı mekanı esastır. Giriş holü, mutfak, salon ve yatak odası holüne bağlanırken, yatak odası holünde yatak odaları ve banyo bulunmaktadır.

1985 yılı Planlı Alanlar Tip İmar Yönetmeliğine göre; her müstakil konut veya apartman dairesinde en az bir oturma odası, bir yatak odası veya nişi, bir mutfak veya yemek pişirme yeri, bir banyo veya yıkanma yeri, bir WC bulunmalıdır. Üç veya daha az odalı konutlarda yıkanma yeri ile WC nin beraber düzenlenebileceği belirtilmiştir (Url-2).

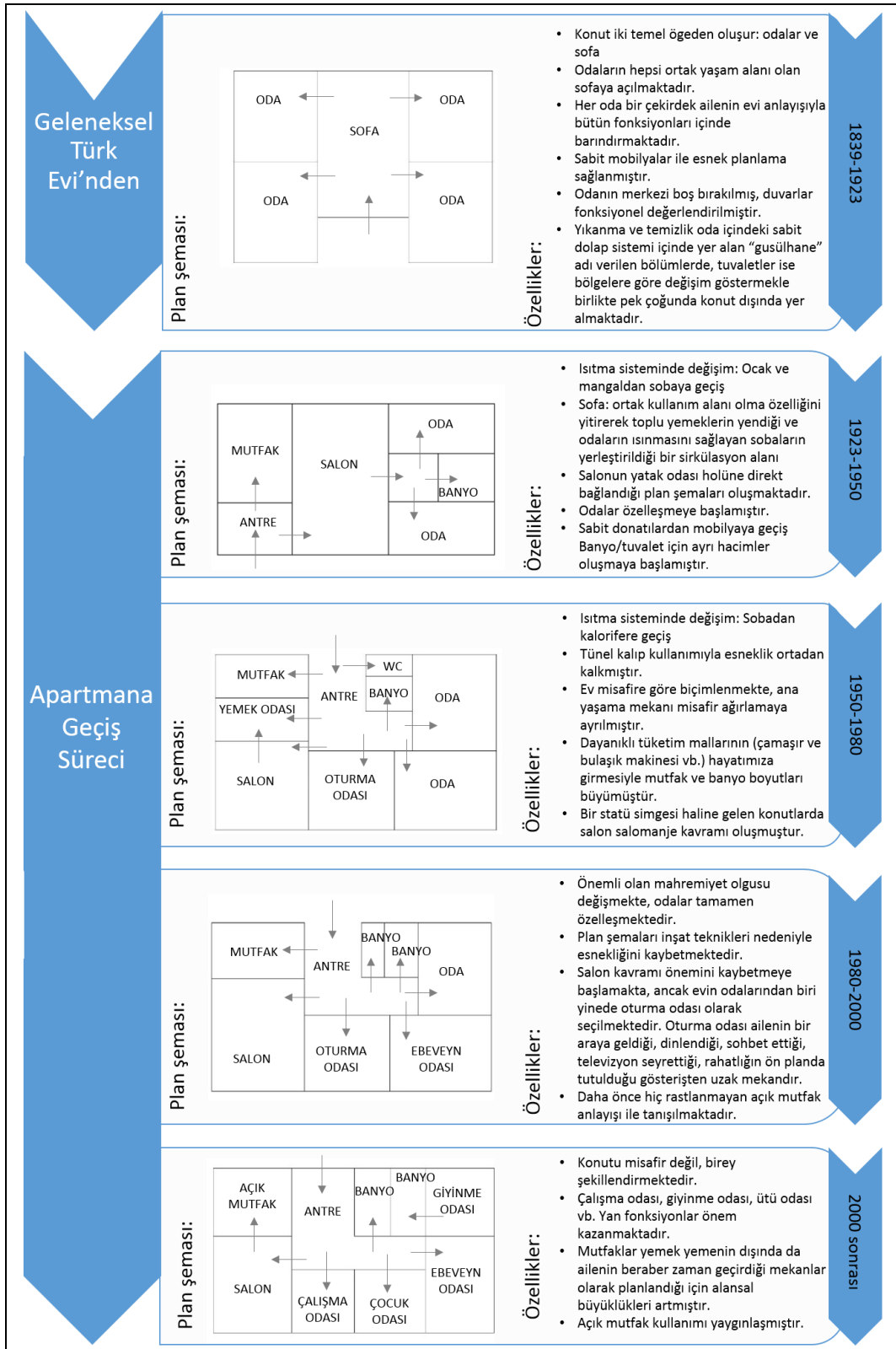
Günümüz konutunu ise misafir değil, birey şekillendirmektedir. Birey, yeşilden kopuk olarak planlanmış birbirine çok yakın yüksek bloklar içerisinde sıkışıp kalmaktadır. Konut iç mekanında, çalışma odası, hobi odası, giyinme odası, ütü odası vb. yan fonksiyonlar önem kazanmaktadır. Mutfaklar yemek yemenin dışında da ailenin beraber zaman geçirdiği mekanlar olarak planlandığı için alansal büyüklükleri artmıştır. Açık mutfak kullanımı yaygınlaşmıştır.

Konutta eylemlere göre oluşturulan mekânlar; özel mekanlar, yarı özel – ara mekanlar ve dışa açık – genel mekanlar olarak planlanmış ve konutun bünyesinde bu şekilde yer almıştır.

Genel mekanlar, dışarıdan gelen misafirlere açık, iyi mobilyalar ile tefriş edilmiş, ailenin kültür ve gelir düzeyini simgeleyen mekanlardır. Konut birimlerindeki genel mekanları sırasıyla; yaşama ve yemek yeme mekanları, yemek hazırlama ve pişirme mekanı ile balkon ve teraslar olarak belirtmek mümkündür. İnsanların konut içinde gündelik hayatlarının büyük bir kısmının geçtiği yaşama mekânları, misafir kabulü, oturma, dinlenme, serbest zaman faaliyetleri ve yemek yeme eylemlerini kapsamaktadır. Diğer mekânlara göre daha büyük, aydınlık ve dışarı ile bağlantılı olmaları tercih edilmektedir. Yaşama mekânları, giriş ve mutfaka yakın olmalıdır. Evin özel mekânlarından uzak olarak planlanmalıdır. Ebeveyn yatak odaları ve banyoları, çocuk yatak odaları, çalışma-hobi odaları ve banyolar özel mekânlar

olarak tanımlanabilir. Konut biriminde giriş, holler, koridorlar ve sofalar genel ile özel mekânları birbirine bağlama işlevi gören ara mekânlardır.

Bu çalışma kapsamında, konutta iç mekan kullanımını tarihsel süreç içinde değerlendirebilmek için dönemlere ait pek çok örnek incelenmiş; yapılan incelemeler doğrultusunda örnek plan şemaları ve karakteristik özellikler listelenmiştir (Şekil 2.4).



Şekil 2.4 : Geleneksel Türk Evi'nden apartmana geçiş süreci.

2.1.6 Mekan Kullanımını Etkileyen Faktörler

Kahvecioğlu, (1998) insanın mekânla ilişkisinin mekânı anlamlı kılacağı görüşündedir. “İnsan varlığıyla mekân tanımlı hale gelir. Boşluk, algılanan değerler doğrultusunda bakış açılarının üst üste örtüşmesinden dolayı tanımlanarak, yeri, yani mekânı oluşturmaktadır”. Mekân insan ihtiyaçlarından dolayı var olmasının yanında, algılayıcı konumundaki insana ihtiyaç duyar. Bu bölümde mekân kullanımını etkileyen faktörler irdelenecektir.

2.1.6.1 Yaşam tarzı

Bireyin ve toplumun, sosyo-kültürel ve yapısal özelliklerinden bahsedildiğinde, “yaşam tarzı” kavramının varlığı karşımıza çıkar. Yaşam tarzı, çok yönlü ve karmaşık bir toplumsal olgudur. Tüketim biçimleri, yaşanılan bölge ve oturulan konut, toplumsal etkileşim ve katılma türleri, hobiler, değerler, eğilimler, tutumlar ve zevkler; giyinme ve konuşma biçimleri; evlenme yaşı ve biçimleri ve daha pek çok olgu ve süreçler, yaşam tarzını belirler (Aslan, 2000).

Yaşam tarzı, toplumsal ve kültürel tüm olguların, etkileşim dahilinde oluşturduğu, bir mekanizmalar bütünüdür. Birey bir varlık olmaktan çıkıp içinde yaşadığı toplumdan öğrendiği kültürü içselleştirerek kişilik kazanmakta, birey toplumla biçimlenmektedir. İçine doğduğu kültürü toplumsallaşma süreciyle öğrenen birey, bu nedenle, kültürden de toplumdan da ayrı var olamaz. Buna karşılık toplum ve kültür de bireylerin kişiliklerinde ve davranışlarında gerçeklik kazanır (Ozankaya, 1982).

Rapoport, toplumların karakteristik özelliklerini belirleyen kültürün eylemlerle ilişkisini; kültür, dünya görüşü, değerler, imgeler, yaşam biçimleri ve etkinlikler üzerinden bir model ile açıklamıştır. Birey, bulunduğu fiziksel çevreyi kendileştirme eğilimi içindedir. Dolayısıyla bireyler aldıkları kültürü ve yetiştirildikleri toplumun özelliklerini konuta da, konutu kullanma biçimlerine de yansıtırlar. Konut ait olduğu toplumun kültürel öğelerinden etkilenen kültürel bir olgudur, toplumla beraber değişir ve gelişir. “Birçok kültürde kişilik ve ayrıcalık elde etmek amacıyla tasarlanıp donatılan konut aynı zamanda bireyleri birbirine ve kültüre yaklaştıran yaşamsal bir varlıktır. Birey ayrıcalık ararken, kültür ortak değerleri yaratır. Kişilik-kültür bağlamında konut bir paradokstur” (Gür, 2000, sf.47).

Kültürü oluşturan aile yapısı, büyüklüğü, sosyo ekonomik durumu, dünya görüşü, aile içi ilişkiler ve akrabalık ilişkileri, gelenek görenekler, dini inanç, tutum,

semboller, etnik köken, beslenme alışkanlıkları, sanat anlayışları, statü ve sosyal kimlik, mahremiyet, egemenlik alanı ve kişisel alan gibi kavramlar mekâna ilişkin gereksinimleri etkiler.

Kültüre ait yaşam biçimini ve yaşam yoğunluğunu irdelemek konutun mekan kullanımı hakkında ipuçları elde etmek adına çok önemlidir. Japon ve Fransız işçilerinin 35-40 m² işçi konutlarından çok memnun oldukları yıllarda dahi Türk işçilere 80 m² konutlar küçük gelmiştir. Türkiye’de hane halkı sayı ortalamasının yüksek olması ve Türk kültürünün misafir etme alışkanlığı yaşam yoğunluklarını arttıran etmenlerdendir (Gür, 2000).

Bireylerin, yemek yeme, pişirme, uyuma, alışveriş ve hatta korunma ihtiyaçları da, yaşam tarzları ve değer yargıları ile ilişkilidir. Rapoport’un kültür ve pişirme eylemi ilişkisi bu duruma örnek oluşturması açısından oldukça ilginçtir. New York’ta Porto Ricolu göçmenler için düşük kirali konutlar tasarlanmış, konut boyutlarının küçük olması sebebiyle dar ancak kullanışlı mutfak mekânları oluşturulmuştur. Porto Ricolu aileler yapılan tasarımdan memnun kalmamışlardır; memnun kalmama sebepleri sorgulandığında, aileler yemek pişirme eyleminin onların kültüründe özel bir yeri olduğundan mutfağın büyükçe bir grup ile hoşça vakit geçirilen bir mekân olarak tasarlanması gerektiğini vurgulamışlardır. Kültürlerinde yemek pişirme eyleminin misafirler önünde yapılan özel bir gösteri niteliği taşıdığı düşünüldüğünde tasarlanan mutfağın o kültüre ait olmadığı kesinlik kazanmıştır (Rapoport, 2004). Güneyli bir zenci içinse, mutfak yaşama alanının aksine girişten oldukça uzakta konumlanmış ağır kokulu, mahrem bir mekandır (Gür, 2000). Kültürler arasındaki farklı mekansal gereksinmelerin yanlış yorumlanması, yapısal çevrenin de yanlış yorumlanmasına sebep olmaktadır (Aillo&Thomson, 1980).

Rapoport’un verdiği diğer bir örnek ise pişirme eylemi ve din üzerinedir. Ortodoks Yahudilikte süt ile etin ayrı tutulması gerektiği için her mutfak aletinden ikişer tane bulunmaktadır. Çok eşli Mormonlarda ise her biri bir eşe ait olmak üzere çok sayıda mutfak bulunmaktadır (Rapoport, 2004).

Bu bağlamda, konutun kültüre özgü olması dolayısıyla, Rapoport’un, kültür ve çevre arasındaki uyumu sağlamak için önerdiği şu ilkeler dikkate alınmalıdır:

- Bireylerin içinde bulunduğu grupların her birinin, farklı karakterleri, yaşam tarzları, davranış kuralları, imgeleri, tercihleri ve biliş şemaları vardır ve bunların bilinmesi gereklidir.
- Her grubun, iletişim ve mahremiyet gereksinimleri ve anlayışları bilinmelidir.
- Yer, konut ve objelerle anlatılan, statü sembolleri, toplumsal kimliğin ortaya konması bakımından bilinmelidir.
- Farklı etkinlik sistemleri, zaman içindeki ve bölgesel davranışlara etkisi bilinmelidir.
- Toplumsal ilişkiler ve onların çevrenin oluşumuyla olan bağları, etkileşim sıklıkları bilinmelidir (Ünlü, 1998).

Mekan kullanımı dolaylı olarak, mekanın anlamını içine alan bir kavramdır. Örneğin konutta yaşayan, konuta asıl anlamını verir, bu yorum deneyime dayalı ve bu nedenle öznelidir. Konut, kullanıcısının değer yargılarına bağlı anlamlar taşır.

“Nereye gitsem hep bir yerdeyim. Mekânın bir yerinde. Bedenim bu mekanda bir yer tutuyor. Oraya gittiğimde orası, burası oluyor. Bedenimin, algılayan, fark eden, kavrayan varlığımın bulunduğu yere göre mekânı anlamlandırıyorum. Mekân, bana değişmez, mutlak özelliği ile verilmiş değil. Benim, burası, şurası, orası diyen mekân, benimle, bulunduğum yere göre önceden biçimleniyor” (İnam, 1996, sf.23).

İnam (1996)’ın kitabında da vurguladığı gibi, ancak iletişim kurulabilen mekanlarda, mekansal kalite aranabilir ve sorgulanabilir. Kullanıcısı için anlam taşıyan mekânlar, ruhu olan bir “yer”e dönüşür ve benimsenir.

“Bilgi ve deneyimlerimizle, bazı çağrışımlarla ve gereksinimlerimiz doğrultusunda çevremizdeki her şeyin varlığını yarara dönüştürürüz. Üzeri örtülü ve tabakların bulunduğu masada yemek yeriz, mutfaktaki tencerede yemek pişiririz. Masa veya tencere ile ne yapacağımızı biliriz. Bu nesneler, toplumsal bellekte bir duyuma işaret ederken bizi bir kullanıma davet ederler. Bunlar, içinde bulunduğumuz toplumun kültürüne ait kavramlara, değerlere, kabullere, ortak duygulara çağrışım yapar ve onların etkilerini uyarırlar” (Gür, 2000, sf.72).

2.1.6.2 Teknoloji

Teknoloji, bilimsel bilgi ışığında mevcut ihtiyacı daha “iyi” karşılamaya yönelik yeni bir ürün veya hizmet geliştirmek için gerekli bilgi, beceri ve yöntemler bütünü olarak tanımlanabilir.

Toplumsal yaşama doğrudan etki eden teknolojik gelişmeler, kent ve mekan ölçeğinde de kendini göstermektedir. Toffler (1996) toplumların gelişim sürecini tarım dönemi, endüstri dönemi ve bilgi çağı olarak sınıflandırarak üç ana aşamada değerlendirmektedir. Endüstri döneminde fabrikalarda çalışan bireyler; bilgi çağı ile birlikte kabuk değiştirerek bilgisayar ile çalışan, iletişim kuran hatta sosyalleşen kişilere dönüşmektedirler. Giderek daha da bireyselleşen insanın ihtiyaçları ve tüketim alışkanlıkları değişim göstermektedir. Bu durum kentlerin işleyişini dolayısıyla mekan biçimlenişini de etkilemektedir.

Gündelik hayatı yeniden şekillendiren, mekanlarda büyük bir yer edinen yeni teknolojik cihazlar ve onların getirdiği yenilikler tasarımda yeni arayışlar yaratmaktadır. Teknolojik ekipmanların boyutlarındaki küçülme, buna karşın işlevlerindeki gelişme ile beraber bilgisayar, taşınabilir MP3 çalar, dijital kamera ve gelişmiş mobil cihazlar hemen herkesin hayatında önemli yer tutmaya başlamıştır. Bu gelişmelere paralel olarak ortaya çıkan yüksek çözünürlüklü LCD, plazma TV’ler, projeksiyon cihazları, DVD oynatıcı-kaydediciler, uydu alıcılar çok kanallı sinema sistemleri yaşama mekanında yerlerini almıştır. Ev sinema sistemleri için özel mekanlar yaratılmaya başlanmıştır. Transistörlü radyolardan, ses sistemlerine; televizyonlardan, ev sinema sistemlerine teknoloji kısa süre içinde konutta büyük değişimler yaratmıştır.

Bireysel yaşamın ön plana çıktığı çağdaş kentlerde, bireyler ev yaşantılarındaki konfor ve güvenliği üst düzeyde sağlayan, her türlü ihtiyacının hızla karşılandığı, teknolojinin etkin biçimde kullanıldığı esnek ve değişebilir yaşam alanlarına gereksinim duymaktadır. Bu durum yapı ve mekan üretiminde rol oynayan temel kavramların yeniden tanımlanması gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Esneklik ve verimlilik çerçevesinde, kullanıcılarının farklı isteklerine cevap verebilme özelliğine sahip, değişken koşullara ayak uydurabilen teknolojik sistem ve bileşenler içeren mekanlar ile karşılaşilmektedir. Konutun ısıtma, havalandırma, iklimlendirme sistemlerinin otomatik olarak kontrol edilebildiği, bilgisayar sistemi

yardımla konut iç ortam sıcaklığının ayarlanabildiği, mutfak araçlarının uzaktan çalıştırılabildiği ve konutun güvenliğinin kameralarla sağlandığı akıllı konutlar ile yeni yaşanabilir ortamlar oluşturulmaktadır.

2.1.6.3 Ekonomi

Mekan kullanımında; kullanıcının gelir durumu, aylık tüketim miktarları, evi için harcadığı tüketim oranları rol oynamaktadır.

Gür (2000), özellikle konut seçimlerinde konut büyüklüğü isteminin sosyo-ekonomik düzeyin artmasına koşut bir artma gösterdiğini vurgulamakta ve bu durumun iki önemli nedenini şu şekilde açıklamaktadır: Konut maliyeti ve ya konuta ödenen kira bedeli konut büyüklüğüyle doğru orantılıdır. Dolayısıyla satın alma gücü düşük olan bireyin, büyük metrekarelere sahip olması pek olası değildir. Diğer yandan, bireylerin ilgi ve hobilerindeki artış da yine önemli ölçüde parasal güçleriyle doğru orantılıdır. Bu hobiler okuma odası, stüdyo, spor odası, sauna, otopark gibi mekanlar gerektirebilmekte ve doğal olarak ailenin konut büyüklüğü istemini artırmaktadırlar. Bu açıdan konut planları incelendiğinde, büyük metrekarelere sahip salon, yemek odası, giyinme odaları olan yatak odaları, mutfak ve banyo gibi temel işlev alanlarının yanı sıra ek işlev alanlarının da planlama içinde yer aldığı görülmektedir.

2.2 Toplu Konut Kavramı

Endüstrileşme olgusu 20. yy başında konut sektörüne de yansımaya başlamıştır. Bir yandan kentlere olan göç, diğer yandan savaşların neden olduğu yıkım “kütlesel bina ihtiyacını” doğurmuştur. Konut açığının kapatılması konut üretiminin endüstrileşmesi ile mümkündür. Toplu konut uygulamaları kitlesel üretim ile gerçekleştirilen, genellikle düşük ve orta gelirli kullanıcılara yönelik uygulamalar olarak tanımlanabilir. Özsoy (2011) kitlesel konut üretimindeki amacı niteliksel açıdan yaşanabilir konut çevreleri yaratmak, ailenin zaman içinde değişimine ve farklı kullanımına olanak vererek bu çevreleri yaşatmak olarak açıklamaktadır. Çok sayıda ailenin barınma ihtiyacını karşılayan toplu konutun en belirgin özelliği, tek tek yapılan yapılar değil, büyük konut siteleri halinde tasarlanan teknik, toplumsal, ekonomik yararlar sağlayabilen büyük girişimler oluşudur.

Kitlesel konut, özne merkezli olarak üretilmemiş bir bina pratiğidir. Diğer bir tanım ile konut bileşkesi, konut yapım ortaklığı ya da konut bankaları gibi kamusal ya da

özel kuruluşlarca gerçekleştirilen ve çok sayıda ailenin barınma gereksinmesini karşılayan büyük çaptaki yerleştirim girişimidir (Keleş, 1998).

Münferit konut yerine toplu konuta yönelmenin nedenleri; birim konut maliyetini düşürmek, sınırlı zamanda fazla konut üretmek, arsa spekülasyonunun konut maliyeti üzerindeki etkisini azaltmak ve standart kalite düzeyini belirlemek olarak sıranabilir.

2.2.1 Dünya’da toplu konut uygulamaları

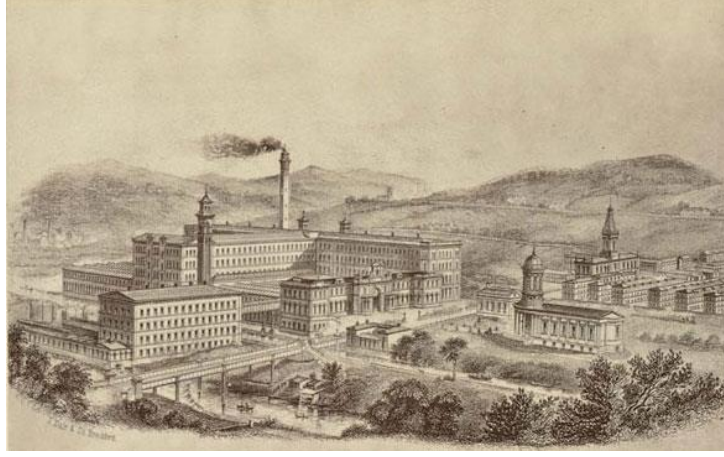
Toplu konut gelişim sürecini öncelikle İngiltere, daha sonraları da Belçika, Almanya ve Fransa ile takip etmek mümkündür. Bilgin (2001), 18. Yüzyıl İngilteresi’nin konut yerleşmelerinin tekrarlanan normlara dönüşmesinin ilk önemli örneğini oluşturduğunu vurgulamaktadır. 1630’da Inigo Jones tarafından tasarlanan Covent Garden bir yerleşim modeli olarak benimsenmiş, Bloomsbury Estate (1748), Portland Place (1774), Bedford Park (1775), Foundling Hospital Estate (1793), Belgravia (1825), Somers Town Estate (1826), Tyburnia (1829 sonrası) ve sonrasında pek çok proje ile devam etmiştir (Bilgin, 2001).

Ancak yeni konut ihtiyacı olan asıl kesim işçi sınıfı idi. Özellikle Belçika, Almanya ve Fransa’daki maden ocaklarında çalışmak için kırlardan göçüp gelen işçiler için, hammadde kaynaklarına yakın konumlandırılmış büyük yerleşmeler tasarlanmaya başladı (Bilgin ve Karaören, 1991). Bruno Renard, 1820-1852 yılları arasında kara parçasını benzerine az rastlanır bir şekilde bonkörce kullandığı “Le Grand Hornu” projesi ile dev üretim kompleksinin çevresine dizilmiş 450 sıra ev inşa etmiştir (Şekil 2.5). Tüm konutlarda ufak bir bahçe bulunmaktadır (Hughes, 2000).



Şekil 2.5 : Le Grand Hornu (Hughes, 2000).

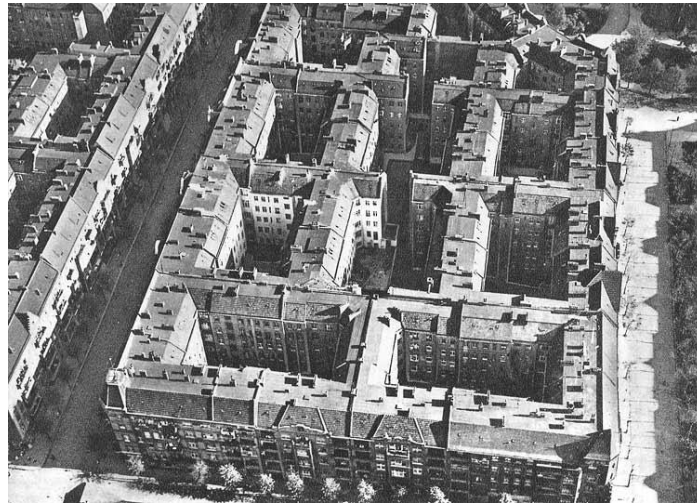
İngiltere Bradford yakınlarında Titus Salt tarafından tasarlanmış olan Saltaire projesi 4350 kişi için planlanan ilk endüstrileşmiş kent modelidir (Şekil 2.6). Yerleşim konut dışında hastane, okul, fabrika, yuva ve rekreasyon alanlarını da içine alan dikdörtgen bir şemadan oluşmaktadır (Berna, 2010).



Şekil 2.6 : Saltaire kenti (Berna, 2010).

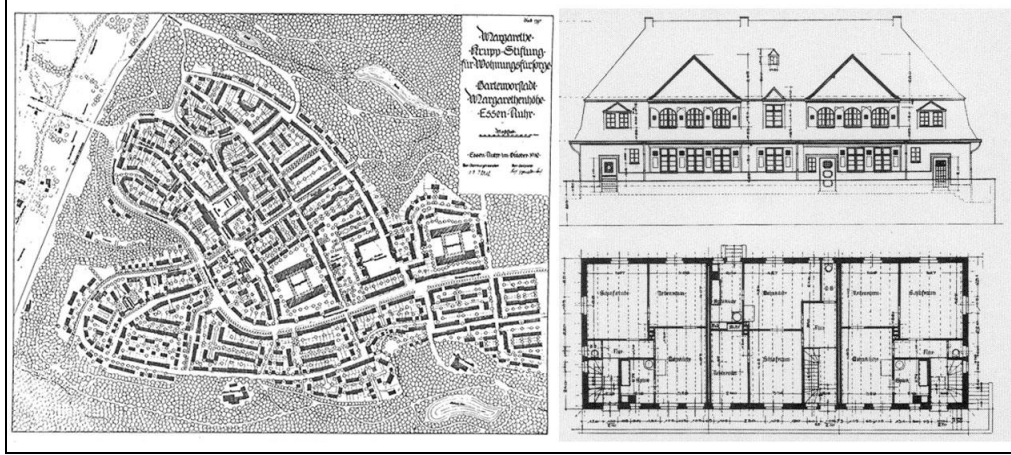
Bourneville ve Port Sunlight projeleri ise İngiltere'deki Bahçe-Şehir benimsenmesine sebep olmuşlardır. Ebenezer Howard ve Patrick Geddes bu yaklaşımı kuramsallaştıran isimlerdir.

19. yy Almanya'sında kira kışlaları (mietskaserne) diye adlandırılan alt tabakanın veya işçi sınıfının barınması için tasarlanan toplu konutlarla karşılaşılmaktadır (Şekil 2.7). Avlu ve onun etrafını saran çok katlı, bitişik nizam yapılardan oluşan kira kışlaları odalar birbirlerine açıldığı kapalı yerleşimlerdir. Alman konut reformu ile beraber, yaşam koşullarındaki düşük kalite sebebiyle kira kışlalarına karşı mücadele başlatılmıştır (Fehl, 1992).



Şekil 2.7 : Berlin kira kışlaları (Fehl, 1992).

Almanya'da reform hareketi ile yaygınlaşan bahçeli altkent kavramının örneklerinden biri 1909'da Georg Metzendorf tarafından tasarlanmış olan, Essen'deki "Margaretenhöhe"dir (Şekil 2.8). Bahçeli evler iki katlı, sıra ev düzenindeki konut birimlerinden oluşur. Ortalama 80 m² kullanım alanı olan konutlar, genellikle üç odalıdır (Demirarslan, 1997).



Şekil 2.8 : Margaretenhöhebahçeli altkenti (Fehl, 1992).

Fransa'da toplu konut denildiğinde “HLM” (Habitations a Loyer Modere) olarak adlandırılan yapı sisteminden bahsetmek gereklidir. Dar gelirlilere açık olan HLM kooperatiflerinde, üyeler borçlarını ödediği takdirde konutun sahibi olabilirler.

Elsass bölgesindeki tekstil fabrikatörleri kendi aralarında lonca oluşturmuş ve devletten destek almışlar, uzun sürecin sonunda Mülhausen yerleşmesini inşa etmişlerdir. Bilgin (2001) bu yerleşmenin önemini şu şekilde açıklamaktadır: “Mülhausen yerleşmesi modern örgütlenme ve finans biçimlerini deneyen ilk büyük girişim olmasıyla 19.yy.'ın ilgi odaklarından biridir.”

İskandinav ülkelerinde de “Ana kooperatif” adı verilen kuruluşlar bulunmaktadır, bu kuruluşların görevi üyelerin birikim yapmalarını sağlamak, uygun arsayı bularak inşaatları gerçekleştirmek, yapının bakım ve yönetimini sağlamak için küçük kooperatifler kurmaktır. Üyeler kurallara uyduğu ve borçlarını ödediği takdirde konutu kullanma hakları bulunmaktadır.

2.2.2 Türkiye'de toplu konut uygulamaları

Türkiye'deki toplu konut yerleşmeleri, Osmanlı döneminin sonundaki örneklerle başlayıp, Cumhuriyet döneminden sonra devam ederek planlı döneme geçiş yapan bir sürecin içerisinde yer almaktadır.

Türkiye’de toplu konut adına ilk girişimler, 1870 yılında İstanbul’da saray mensupları için yaptırılan Akaretler ev tipi sıra konutları ile başlamaktadır. 138 birimden oluşan bu sıra evler, Abdülaziz’in mimarı Sarkis Balyan’a yaptırılmıştır.

Mimar Kemalettin Bey’in, 1918 Cibali, Altımermer yangınında evlerini kaybeden afetzedeler için yaptığı Laleli’deki Harikzadegan Apartmanları ise İstanbul’da yapılan ilk apartman tipi konut örneğidir. Beş katlı, avlulu dört bloktan oluşan ve ızgara plan şemasına uygun yerleştirilmiş Harikzedegan apartmanlarında (tayyare evleri) ilk kez betonarme kullanılmıştır. 124 Konuttan oluşan uygulama ile kitlesel barınma sorununa çözüm getirilirken; gerek alan, gerekse maliyet açısından daha pahalı olan sıra ev şeması terk edilmeye başlanmıştır (Yavuz, 1981).

Cumhuriyet’in ilanı ile Ankara’nın başkent oluşu ve yoktan bir kenti var etme çabaları konut sorununu tekrar gündeme getirmiştir. Mimar Kemalettin Bey’in Ankara’da gerçekleştirdiği 2. Vakıf Apartmanları (1928) bu gereksinimi karşılamak için tasarlanmıştır.

Konut sıkıntısının artmasıyla ise 1926’da Emlak Bankası kurulmuştur. Cumhuriyet Dönemi gerçek toplu konut uygulamaları 1935 yılında Ankara’da kurulan Bahçelievler Kooperatifi ile başlamıştır (Şekil 2.9). Sonrasında kooperatifler bu alanda büyük etkinlik göstermişlerdir (Pulat, 1992). Aynı yıllarda bir başka toplu konut modeli de, fabrika işçileri için tasarlanan Karabük, Hereke ve İzmit fabrikaları lojman konutlarıdır.



Şekil 2.9 : Bahçelievler yapı kooperatifi vaziyet planları (1934-1939) (Url-25).

1945-1963 yılları arasında konut ile yapılan düzenlemelerden en önemlisi, konutu olmayana konut kredisi vermek, konut yapmak ve satmak, yapı ve yapı gereçleri sanayini geliştirmek üzere 1946 yılında Emlak ve Eytam Bankası’nın Türkiye Emlak

Kredi Bankası adıyla yeni bir kimlik kazanmasıdır. Banka, 1951'e kadar konut kooperatiflerini finanse eden tek kamusal kredi kurumu olmuştur (Balamir, 1993). Bankanın örgütlediği Levent (1947-1951) ve Koşuyolu (1951) uygulamaları, Türkiye'deki önemli toplu konut uygulamalarındandır. Bu dönemde kent dışındaki boş arazilerin planlanmasına da yönelinmiştir. 4. Levent ve Ataköy örnekleri bunların en önemlilerindendir.

Konut açığını karşılamak için düşük faizli ve uzun vadeli kredi sağlama amacıyla kurulan Emlak Kredi Bankası, daha sonra düşük gelirlilere tam olarak hizmet edememiştir. Günümüzde ise Emlak Bankası'nın görevini Toplu Konut İdaresi almıştır. 1984 yılında 2985 sayılı Toplu Konut Kanunu yürürlüğe girmiştir. Bu kanunda konut ihtiyacının karşılanması, konut inşaatı yapanların tabi olacağı usul ve esasların belirlenmesi, ülke şart ve malzemelerine uygun endüstriyel inşaat teknikleriyle araç ve gereçlerin geliştirilmesi, konut ihtiyacının giderilmesinde devletin yapacağı desteklemeler için Toplu Konut Fonu'nun meydana getirilmesi ve kullanılması gibi konular yer almaktadır.

2.2.3 Büyük kentlerde orta gelir düzeyindeki ailelerde konut anlayışı ve tercihleri

“Türk ailesinin yaşadığı mekanlara ve konutlara ilişkin eğilimler” adlı araştırma raporuna göre Türk halkının %36'sı kiracı durumundadır. Bu oran apartmanlarda %50'lere çıkmakta, dolayısıyla ev değiştirme olgusu kaçınılmaz bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır. Bu araştırmada; Türkiye genelinde evlendikten sonra 1-3 defa ev değiştirenlerin oranının %45, 4-10 defa değiştirenlerin oranının %20, hiç değiştirmeyenlerin oranının %30 olduğu bildirilmektedir. Yerini 10 kereden fazla değiştiren ev türü yapılarda %2 iken, apartmanlarda %4 tür. Buna göre apartman sakinlerinin dörtte üçünün mobil olma durumundan söz edilebilir (Başbakanlık AABK, 1999).

Orta gelir aile olarak özel veya kamuda maaş karşılığı çalışan memurlar ile, büyük işveren konumunda olmayan girişimcilerin aileleri tanımlanmaktadır. Avrupa ve Amerika'da banliyölerdeki bahçeli evlerde yaşayan bu aile tipleri, Türkiye'de genellikle “iki veya üç oda bir salon” apartman dairelerinde yaşamaktadır.

Orta gelirli ailelerde salon; aile içi kullanıma kapalı, misafire ait bir mekan olarak kabul edildiğinden evin odalarından biri oturma odası olarak seçilmektedir. Oturma

odası ailenin bir araya geldiği, dinlendiği, sohbet ettiği, televizyon seyrettiği, rahatlığın ön planda tutulduğu gösterişten uzak mekandır. Salon ise ailenin statü sembolü olan kullanım yoğunluğu düşük mekandır. 1999'da Devlet Planlama Teşkilatının Türkiye genelinde 11.033.028 hane üzerinde yapmış olduğu araştırmaya göre, hanelerin % 76.69'unda misafir odası bulunmaktadır.

Ekonomik güçlük çeken ailelerde dahi salonların asgari düzeyde döşendiği ve gelir düzeylerinin yükselmesine paralel olarak salona yapılan yatırımın da yükseldiği görülmektedir. Orta gelir düzeyindeki ailelerin konutlarında özel mekanlar fonksiyonel mobilyalar ile tefriş edilmiş sıcak, doğal ve samimi mekanlar iken, genel mekanlar pahalı ve gösterişli mobilyalar ile düzenlenmiş soğuk, mesafeli ve resmidir.

Konut iç mekan tasarımı göz ardı edilen husus özellikle metropollerde sayıları gittikçe artan geleneksel çekirdek aileye alternatif hane halkı üyelerinin farklı ihtiyaçları olabileceğidir. Kullanıcı her zaman konutun önünde gider. Hane halkı çeşitliliğinin farkında olmak ve bu çeşitliliğe hitap edecek, esnek kullanıma elverişli özellikle büyük kentlerde sosyal kaynaşmaya zemin hazırlayacak, tasarım kararları verebilmek adına farklı hane halklarının farklılaşan ihtiyaçlarının ve ortak paydalarının bilinmesi, bu alanda daha fazla araştırma yapılması gerekmektedir. Teknolojik gelişmeler, ekonomik ve siyasal dengeler içerisinde yaşanan dönüşüme ayak uyduran insanın durumu, öncelikle konut mekânına yansımalıdır.

Amaç barınmayı yeniden düşündürmektir. Barınmayı yeniden düşünmenin yolu da barınan hane halklarını, ihtiyaçlarını ve beklentilerini, sosyo-fiziksel çevreyi nasıl anlamlandırdıklarını anlamaktan geçer.

2.3 Toplu Konutlarda Mekan ve Standart İlişkisi

Günümüzde, mekanı tanımlayan bileşen, donatı, mobilya ve aksesuarların pek çoğu belirli bir mekan için değil herhangi bir mekan için tasarlanmakta ve endüstriyel yöntemler ile üretilmektedir. Standartlaşma ile beraber özgünlük tartışmaları gündeme gelmektedir. Var olan ürünleri kullanarak mekan tasarımı yapmanın özgünlüğü yok ettiği savunulmaktadır (Onay, 2014). Ancak mevcut kaynakları optimum değerlendirme çabasının bir ürünü olan standardizasyon, üreticiye, tüketiciye ve ülkeye; zaman, kalite, verimlilik, rekabet gücü ve maddi avantaj sağlayan mutlak bir gerekliliktir (Kalaycıoğlu, Aksu, Aras; 2015).

2.3.1 Standart ve standartlaştırma kavramı

Standart kavramının öz Türkçe karşılığı “ölçün” olarak geçmektedir. Türk Dil Kurumu Sözlüğüne göre standart, belli bir tipe göre yapılmış veya ayrılmış, belirli ölçülere, yasaya, kullanıma uygun olan, örnek veya temel olarak alınabilen, ölçün, ölçünlü, tek biçim” olarak tanımlanmaktadır. Gökhan ve Baytın (1979), standart terimini diğerleri için örnek alınması herkesçe kabullenilen ortak bir kavramın, sürecin veya belli nitelikte bir cismin tanımlanması olarak kabul etmektedir.

Standartlaşma ise Türk Standartları Enstitüsü tarafından “madde, mamul, metot ve hizmetleri belirli şartlara ve esaslara dayanarak bir örnek hale koyma işlemi” olarak tanımlanmaktadır.

Toplu konutta standartlar toplumun arzu ettiği konut amaçları olmalıdır. Konut standardı amaçlanan bir yaşam kalitesinin alt sınırını ortaya koymaktadır. Konut üretiminin kitlesel hale dönüşmesi, hem kullanıcı-tasarımcı arasındaki ilişkileri ortadan kaldırmış hem de beklentileri bilinmeyen kullanıcılar için konut alanları inşa edilmesine neden olmuştur. Bireylerin yaşadıkları konuttan memnuniyetleri temel ve özel gereksinimlerinin karşılandığı ölçüde artmaktadır. Bu anlamda kitlesel konut mekânlarının karşı karşıya kaldığı en önemli sorunsallardan biri olarak özne merkezli üretilmemiş bir konut biriminde kullanıcıların farklılaşan gereksinimlerinin karşılanmasına yönelik olarak esneklik ve kullanıcı katılımı yaklaşımlarının yetersizliğidir. Bu nedenle standartları oluşturmak oldukça güçtür.

2.3.2 Toplu konutlarda iç mekan standartları

“Konut standardı; konuta ait tüm üretim süreçleri ile mekan ve elemanları, araç ve gereçler, yapı bileşenlerinin boyutsal ve fonksiyonel açıdan kontrolünün yapılması ve bu doğrultuda bir otorite tarafından çıkartılan kararların tümünü kapsayan bir kavramdır” (Demirarslan, 1997). Gür (2000) konut standartlarını, konut tasarım uygulamalarında altına düşülmemesi gereken belirli taban değerlerin belirlenmesi ve böylece insan sağlık haklarının korunması açısından önemli bulmaktadır.

Toplu konut iç mekan standartlarının oluşturulması için ilk aşama bu standartların toplumun hangi düzeyi için olduğunun belirlenmesidir. Standartlarda bütün ülke için genelleme yapılmamalı, ülkedeki bölgeler arası toplumsal ve çevresel farklar göz önünde bulundurulmalıdır. Konulacak standartlar yapı sektörü ile uyum içinde

olmalıdır. Standartlar nitelik ve nicelik belirleyici olmalı, yol gösterici ve kullanıcıya esneklik sağlayacak şekilde oluşturulmalıdır.

2.3.2.1 Dünya’da toplu konut iç mekan standartları

Birleşmiş Milletler konut mekan kullanımı raporunda, minimum döşeme alanları belirlenirken hane halkı büyüklüğünün dikkate alınması gerektiği ifade edilmektedir. Raporun dikkat çektiği bir başka nokta ise konutta gerçekleşen eylemler ve bu eylemlerin gerektirdiği alansal büyüklüklerdir. Örneğin, raporda üç tarafından rahatça ulaşılabilen iki kişilik bir yatağın ortalama 7,6 m², rahatça açılıp kapatılabilen bir gardırobun 3 m² alan gerektirdiği hesabına dayanarak, iki kişilik bir yatak odasının en az 10 m² olması gerektiği belirtilmiştir (Ranson, 2002).

Avrupa’da konut standartları araştırmaları için International Union of Family Organizations –Uluslararası Aile Kurumları ve International Federation of Housing and Town Planning – Uluslararası Konut ve Planlama Birliği isimli iki kuruluş oluşturulmuştur (Ranson, 2002). Kuruluşların ortak görüşüne göre, hane halkı sayısı konut iç mekân standartlarının belirlenmesinde en önemli bileşendir. Örneğin; 2 kişilik bir ailenin konutu en az 3 oda ve 38 m² olmalı iken; 6 kişilik bir aile konutunun 5 oda ve 62 m² altında olmaması gerekmektedir (Adequate Housing Report, 2000). Kişi başına düşen yaşama alanı 9,18 –13,16 m², servis alanı ise 2,18–3,60 m² olarak belirtilmiştir (Ranson, 2002).

İngiltere konut standartları üzerine yapılan çalışmaları, 1949 Merkezi Konut Dayanışma Komisyon raporu, 1961 Parker Morris raporu, 1998 Ulusal Konut Standartları ve 1996 Konut Kalite Göstergeleri oluşturmaktadır. Standartlar belirlenirken konut içi eylemler dikkate alınmıştır. Minimum yaşam alanı büyüklükleri; 1 kişilik hane halkı için 27,9-32,5 m², 2 kişilik hanehalkı için 41,8-47,5 m², 3 kişilik hanehalkı için 51,1-62 m², 4 kişilik hanehalkı için 65,1-71 m², 5 kişilik hanehalkı için 78,9-80 m² olarak belirlenmiştir (Housing Space Standards, 2006).

Almanya’da DIN Normu’na bağlı olarak toplu konut iç mekân standartları geliştirilmiş bulunmaktadır. DIN Normuna göre toplu konut iç mekân büyüklükleri hane halkı sayılarına göre belirlenmiştir. Minimum toplu konut büyüklükleri, bir kişi için 40-42 m², iki kişi için 54-57 m², üç kişi için 63-67 m², dört kişi için 69-78 m², beş kişi için 81-85 m² ve altı kişi için 94-97 m² dir. Yaşama mekânı için belirlenen minimum alansal büyüklük 18 m²’dir. Yemek yeme eyleminin de aynı mekan içinde

gerçekleştirildiği durumlarda bu büyüklük 20 m²'ye çıkmaktadır. Yaşama mekanı için 3,5 m'den aşağı bir açıklık kabul edilmemekte, bu kural mobilya donatısı açısından zorunlu gözükmemektedir. Yemek için minimum alan dört kişinin oturabileceği bir masa ve sandalyeler grubundan çıkarılmaktadır. Aile fertlerinin sayısına uygun olarak 5-8 m² arasında değişmektedir (Demirarslan, 1997; Kleinman, Matznetter, Stephens; 1998).

Çıracı (1996); Danimarka'da kişi başına düşen net alanı 17,92 m², ortalama konut alanı ise 78 m² olarak belirtmiştir. Buna göre, en büyük yaşama alanı standardı Norveç ile Danimarka'ya ait olup 21,92 m²'dir. Bu durumun soğuk iklim, uzun ve karanlık kış geceleri ve konutta kalma sürelerinin uzunluğu ile ilgisi bulunmaktadır. En küçük toplu konut alan standardına ise net 33,88m² ile Yunanistan sahiptir (Çıracı, 1996).

Fransa'da kişi başına düşen yaşama alanı 11,16m²-13,50 m² servis alanı 3,77-6,70 m², sirkülasyon alanı 1,14-1,99 m² olarak tespit edilmiştir. Konut alanı ise iki kişilik ve altı kişilik aileler için 50,18m² ve 81,70 m² olarak belirtilmiştir. Fransa ve İsviçre'de çift kişilik yatak odası için öngörülen alansal büyüklük 9 m² iken, İtalya'da bu büyüklük 14 m²'ye çıkmaktadır. İtalya'da geniş ailelerin çokluğu sebebiyle toplu konut alan standartları 87,03m² brüt alan, 60,84 m² net alan olarak belirlenmiştir. Kişi başına düşen net alan 15,23m², iki yatak odası için verilen toplam alan 34,82 m²'dir (Demirarslan, 1999; Çıracı,1996; Kleinman, Matznetter, Stephens; 1998).

A.B.D'deki konut standartları ile ilgili dört ana model geliştirilmiştir: 1952 yılında Recommended Housing Maintenance and Occupancy Ordinance, American Public Health Association (APA), 1964 yılında The Basic Housing Code, The Building Officials Conference of America (BOCA), 1954 yılında The Southern Standard Housing Code (SSBCC) ve Housing Code (ICBO). Her model konutta yaşayan birey sayısına göre minimum alanı tanımlamaktadır (Chiara, 1984).

İncelenen pek çok kaynaktan elde edilen bilgiler doğrultusunda, Dünya'da konut iç mekanları için öngörülen minimum değerler listelenmiştir (Şekil 2.10).

	KURULUŞ	KONUT STANDARTLARI																																																																						
Avrupa	International Union of Family Organisation – Uluslar arası Aile Kurumları International Federation of Housing and Planning – Uluslar arası Mesken ve Planlama Birliği	3-8 kişilik konutlar için toplam yaşam alanını 39,5-80 m² - Kişi başına düşen yaşama alanı 9,18 –13,16 m² - Kişi başına düşen servis alanı ise 2,18–3,60 m²																																																																						
İngiltere	Merkezi Konut Dayanışma Komisyon Raporu (1949) Parker Morris raporu (1961) Ulusal Konut Standartları (1998) Konut Kalite Göstergeleri (1996)	Minimum yaşam alanı büyüklükleri: 1 kişilik hane halkı için 27,9-32,5 m2, 2 kişilik hanehalkı için 41,8-47,5 m2, 3 kişilik hanehalkı için 51,1-62 m2, 4 kişilik hanehalkı için 65,1-71 m2, 5 kişilik hanehalkı için 78,9-80 m2																																																																						
Almanya	DINN Normu	DIN 18011 ve 18022 Normlarına göre Minimum Toplu Konut Alanları <table><thead><tr><th></th><th>1 kişi</th><th>2 kişi</th><th>3 kişi</th><th>4 kişi</th><th>5 kişi</th><th>6 kişi</th></tr></thead><tbody><tr><td>Yaşama</td><td>18 m²</td><td>20 m²</td><td>20 m²</td><td>20 m²</td><td>22 m²</td><td>24 m²</td></tr><tr><td>Yatma</td><td>7 m²</td><td>14 m²</td><td>21 m²</td><td>25-29 m²</td><td>33 m²</td><td>37-41 m²</td></tr><tr><td>Mutfak</td><td>5 m²</td><td>7 m²</td><td>7 m²</td><td>8 m²</td><td>8 m²</td><td>9 m²</td></tr><tr><td>Banyo</td><td>4,5 m²</td><td>4,5 m²</td><td>4,5 m²</td><td>4,5 m²</td><td>4,5 m²</td><td>4,5 m²</td></tr><tr><td>WC</td><td>-</td><td>-</td><td>2 m²</td><td>2 m²</td><td>2 m²</td><td>2 m²</td></tr><tr><td>Kiler</td><td>1 m²</td><td>1 m²</td><td>1 m²</td><td>1 m²</td><td>1,5 m²</td><td>1,5 m²</td></tr><tr><td>Sirkülasyon</td><td>3 m²</td><td>5 m²</td><td>6,5 m²</td><td>6,5-7 m²</td><td>7,5-8 m²</td><td>9-10 m²</td></tr><tr><td>Balkon ve Teras</td><td>1,5 m²</td><td>1,5 m²</td><td>2 m²</td><td>2,5 m²</td><td>3 m²</td><td>3 m²</td></tr><tr><td>TOPLAM KONUT ALANI</td><td>40-42 m²</td><td>54-57 m²</td><td>63-67 m²</td><td>69-78 m²</td><td>81-85 m²</td><td>94-97 m²</td></tr></tbody></table>		1 kişi	2 kişi	3 kişi	4 kişi	5 kişi	6 kişi	Yaşama	18 m ²	20 m ²	20 m ²	20 m ²	22 m ²	24 m ²	Yatma	7 m ²	14 m ²	21 m ²	25-29 m ²	33 m ²	37-41 m ²	Mutfak	5 m ²	7 m ²	7 m ²	8 m ²	8 m ²	9 m ²	Banyo	4,5 m ²	4,5 m ²	4,5 m ²	4,5 m ²	4,5 m ²	4,5 m ²	WC	-	-	2 m ²	2 m ²	2 m ²	2 m ²	Kiler	1 m ²	1 m ²	1 m ²	1 m ²	1,5 m ²	1,5 m ²	Sirkülasyon	3 m ²	5 m ²	6,5 m ²	6,5-7 m ²	7,5-8 m ²	9-10 m ²	Balkon ve Teras	1,5 m ²	1,5 m ²	2 m ²	2,5 m ²	3 m ²	3 m ²	TOPLAM KONUT ALANI	40-42 m ²	54-57 m ²	63-67 m ²	69-78 m ²	81-85 m ²	94-97 m ²
	1 kişi	2 kişi	3 kişi	4 kişi	5 kişi	6 kişi																																																																		
Yaşama	18 m ²	20 m ²	20 m ²	20 m ²	22 m ²	24 m ²																																																																		
Yatma	7 m ²	14 m ²	21 m ²	25-29 m ²	33 m ²	37-41 m ²																																																																		
Mutfak	5 m ²	7 m ²	7 m ²	8 m ²	8 m ²	9 m ²																																																																		
Banyo	4,5 m ²	4,5 m ²	4,5 m ²	4,5 m ²	4,5 m ²	4,5 m ²																																																																		
WC	-	-	2 m ²	2 m ²	2 m ²	2 m ²																																																																		
Kiler	1 m ²	1 m ²	1 m ²	1 m ²	1,5 m ²	1,5 m ²																																																																		
Sirkülasyon	3 m ²	5 m ²	6,5 m ²	6,5-7 m ²	7,5-8 m ²	9-10 m ²																																																																		
Balkon ve Teras	1,5 m ²	1,5 m ²	2 m ²	2,5 m ²	3 m ²	3 m ²																																																																		
TOPLAM KONUT ALANI	40-42 m ²	54-57 m ²	63-67 m ²	69-78 m ²	81-85 m ²	94-97 m ²																																																																		
Norveç		Yaşama alanı standardı 21,92 m²																																																																						
Yunanistan		Toplu konut alan standardı net 33,88 m²																																																																						
İtalya		- Toplu konut alan standartları brüt 87,03 m², net 60,84 m² - Kişi başına düşen net alan 15,23 m²																																																																						
Danimarka		- Kişi başına düşen net alan 17,92 m², - Ortalama konut alanı ise 78 m²dir.																																																																						
Fransa		- Kişi başına düşen yaşama alanı 11,16 m²-13,50 m² - Kişi başına düşen servis alanı 3,77-6,70 m², - Kişi başına düşen sirkülasyon alanı 1,14-1,99 m² - İki kişilik aile için belirlenen konut alanı 50,18 m², altı kişilik aileler için belirlenen konut alanı 81,70 m²																																																																						
ABD	1.APHA 1952-Recomended Housing Maintenance and Occupancy Ordinance, American Public Health Association 2.BOCA 1964-The Basic Housing Code, The Building Officials Conference of America 3.ICBO –Housing Code 4.SSBCC 1954-The Southern Standart Housing Code	<table><thead><tr><th></th><th>1 kişi</th><th>2 kişi</th><th>3 kişi</th><th>4 kişi</th><th>5 kişi</th></tr></thead><tbody><tr><td>APHA</td><td>14 m²</td><td>23 m²</td><td>32,5 m²</td><td>42 m²</td><td>51 m²</td></tr><tr><td>BOCA</td><td>14 m²</td><td>23 m²</td><td>32,5 m²</td><td>42 m²</td><td>51 m²</td></tr><tr><td>ICBO</td><td>18,5 m²</td><td>18,5 m²</td><td>27 m²</td><td>30,6 m²</td><td>35 m²</td></tr><tr><td>SSBCC</td><td>14 m²</td><td>23 m²</td><td>32,5 m²</td><td>42 m²</td><td>48,7 m²</td></tr></tbody></table>		1 kişi	2 kişi	3 kişi	4 kişi	5 kişi	APHA	14 m ²	23 m ²	32,5 m ²	42 m ²	51 m ²	BOCA	14 m ²	23 m ²	32,5 m ²	42 m ²	51 m ²	ICBO	18,5 m ²	18,5 m ²	27 m ²	30,6 m ²	35 m ²	SSBCC	14 m ²	23 m ²	32,5 m ²	42 m ²	48,7 m ²																																								
	1 kişi	2 kişi	3 kişi	4 kişi	5 kişi																																																																			
APHA	14 m ²	23 m ²	32,5 m ²	42 m ²	51 m ²																																																																			
BOCA	14 m ²	23 m ²	32,5 m ²	42 m ²	51 m ²																																																																			
ICBO	18,5 m ²	18,5 m ²	27 m ²	30,6 m ²	35 m ²																																																																			
SSBCC	14 m ²	23 m ²	32,5 m ²	42 m ²	48,7 m ²																																																																			

Şekil 2.10 : Dünya’da konut iç mekan standartları.

2.3.2.2 Türkiye’de toplu konut iç mekan standartları

Türkiye’de toplu konut standartları konusunda ilk çalışmalar 1961 Anayasası sonrası yapılmıştır. Devlet Planlama Teşkilatı konut standartları konusundaki eksikliği gidermek amacıyla İmar ve İskan Bakanlığı Genel Müdürlüğü Araştırma Dairesini konut standartları düzenlemeye yönlendirmiştir. İmar ve İskan Bakanlığı, Emlak Kredi Bankası, Devlet Planlama Teşkilatı, İşçi Sigortaları Kurumu, TSE, Ankara Üniversitesi, İnşaat Mühendisleri ve Mimarlar Odaları, Bayındırlık, Maliye ve Milli Savunma Bakanlıkları temsilcilerinden oluşan bir komite “Halk Konutları Standartları”nı 24.03.1965’te Resmi Gazete’de yayınlamıştır.

1965 Halk Konutları Standartlarına göre faydalı alanı 63 m²’den küçük konutlar asgari nitelikte, 63-100 m² arasındaki konutlar orta nitelikte konut kabul edilmiştir. Standartta halk konutları projeleri, asgari nitelikteki halk konutları ve orta nitelikteki halk konutları olmak üzere ikiye ayrılmıştır.

Halk Konut Standartlarında konut birimleri, yaşama grubu, yatak grubu, iş grubu, iç geçitler, teras, balkon ve veranda ile yerli dolaplar olarak altı grupta ele alınmaktadır.

- **Yaşama Grubu:** Asgari nitelikteki konutlarda oturma, çalışma, yemek ve özel durumlarda yatmak için kullanılır. Orta nitelikteki konutlarda oturma, yemek ve çalışma için kullanılır.
- **Yatak Grubu:** Yatma ve özel durumlarda çalışma için kullanılır. Bir yatak odasının ana girişi diğer yatak odasının içine açılmaz. Asgari nitelikteki konutlarda ranza kullanılabilir.
- **İş Grubu:** Mutfak, İş balkonu, kiler, depo, yıkanma, tuvalet ve lavabo.
- **İç geçitler:** Giriş ve oda aralarının toplamı iç geçit alanlarıdır.
- **Teras, Balkon ve Veranda:** Dış oturma yerleridir.
- **Yerli Dolap:** Konutlarda iç faydalı alanın en az %3’ü kadar yerli dolap ve girişte bu alanın dışında ayrıca vestiyer yapılacaktır. Dolap derinlikleri en az 0,50 m., en çok 1 m. olacaktır.

Orta nitelikteki halk konutlarının toplam faydalı alanının %63-%72,4’ü yaşam alanı, %19,4-29,2’si servis alanı, %7,8-%11,9’unu sirkülasyon alanı olarak planlanmıştır. Asgari nitelikteki halk konutlarının toplam faydalı alanının %58,4-%68,1’i yaşama alanı, %22-31’i servis alanı, %9,4-%11,2’si sirkülasyon alanı olarak ön görülmüştür.

Halk Konutu Standartlarından sonra Toplu Konut Standartlarının tekrar gündeme gelmesi 1981 tarihli 2487 ve 2985 sayılı Toplu Konut Kanununun çıkarılması ile olmuştur.1985 yılında Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından Tip İmar Yönetmeliği ve yönetmelik dışında kalan iller için ek yönetmelikler oluşturulmuştur.

İncelenen pek çok kaynaktan elde edilen bilgiler doğrultusunda, Türkiye’de konut iç mekanları için öngörülen minimum değerler listelenmiştir (Şekil 2.11).

	İmar ve İskan Bakanlığı Halk Konut Standartları		Bayındırlık Bakanlığı Belediyeler Tip Yönetmeliği		İstanbul İl İmar Yönetmeliği	
Yaşam Alanı	Dar K.	Alansal Büyükölük	Dar K.	Alansal Büyükölük	Dar K.	Alansal Büyükölük
	3,00 m	11-12 m ²		11,20 m ²	2,80x4,00 m	11,20 m ²
Ebeveyn Yatak Odası		12 m ²		5,9 m ²	2,10x2,80 m	5,88 – 8,00 m ²
Yatak Odası 1 kişilik		7 m ²				
2 kişilik		8,5 m ²				
3 kişilik		12 m ²				
Mutfak	1,75 m			3 m ²	1,50x2,00 m	3,00 m ²
Yemek Nişi	2,00 m					
Banyo +WC	1,70 m	3 m ²		4,40 m ²	1,20x2,00 m	2,40 m ²
Banyo	1,50 m	2,5 m ²				
WC	1,90 m	1,25 m ²		1,20 m ²	0,90x1,20 m	1,08 m ²

Şekil 2.11 : Türkiye’de konut iç mekan standartları.

3. SERİ ÜRETİM MOBİLYA TASARIMINA ETKİ EDEN FAKTÖRLER

3.1 Mobilya Tanımı

İnsanın mekansal yaşam ihtiyaçlarını, alet ve eşyalar ile karşılamaya başladığı ilk çağlardan beri mobilya kavramından bahsedilebilir. Mobilya toplumların yaşam koşulları, uygarlık anlayışları ve estetik görüşlerine paralel değişim göstermiş ve farklı biçimler almıştır. Farklı kaynaklar mobilya kelimesini aşağıdaki şekillerde tanımlamaktadır.

- Türk Dil Kurumu mobilyayı oturulan, yemek yenilen, çalışılan, yatılan yerlerin döşenmesine yarayan taşınabilir eşyaya verilen genel ad, möble olarak tanımlamaktadır.
- Mobilya, gündelik hayatın istisnasız her alanında kullanılan, oturma, yatma, yemek yeme, seyahat etme, dinlenme, çalışma ve her türlü eşyanın yerleştirilmesi ve korunması gibi birçok alanda kullanılan sabit ve taşınabilir eşyalara verilen ortak addır (Milliyet Hachette Axis 2000 Büyük Ansiklopesi, 1999).
- Mobilya, kültürlerin ve çağların aynasıdır. Mobilya kelimesi (hareketli olan anlamındaki mobilis'ten gelir) taşınmazların tersine taşınır olan (yeri değiştirilebilen) ve bir evi döşemede kullanılan her türlü eşyayı belirtir (Url-26).

Mobilya, insanların oturma, yatma, çalışma, depolama gibi temel fiziksel gereksinimlerini karşılayarak günlük yaşamı kolaylaştıran, bununla beraber sosyo-kültürel boyutu ile beğenileri ortaya koyarak statü belirleyen öğedir.

3.2 Mobilya Sınıflandırması

Değişik açılardan mobilyaların analiz edilmesi, mobilya kullanan tüm bireyler gibi tasarımcı, üretici ve satıcılara da sistematik bilgi vermek açısından önemlidir. Literatürden taranan pek çok ulusal ve uluslararası kitap ve tezlerin yanı sıra Türkiye Mobilya Sanayicileri Derneği yayınları, Mobilya Konferans ve Kongreleri esas alınarak mobilya sınıflandırması yapılmıştır:

1.Fonksiyonel Yaklaşım göre Mobilya Sınıflandırılması

Kullanım Amaçlarına Göre Mobilyalar

- Oturma, dinlenme elemanları
- Depolama, koruma, düzenleme elemanları
- Uyuma elemanları
- Tamamlayıcı elemanlar (sehpa, askılık, telefonluk vb.)

Mekan Türüne Göre Mobilyalar

- İç mekan mobilyaları
- Özel mekanlar; yemek odası mobilyası vb.
- Genel mekanlar; okul sırası vb.
- Dış mekanlar; bahçe mobilyaları.

Tasarım Üretim ve Kullanım Bütünlüğüne Göre Mobilyalar

- Münferit-tekil mobilyalar
- Grup mobilyalar, modüler mobilyalar
- Mekan-projeye dayalı mobilyalar

Kullanıcı Yaş Gruplarına Göre Mobilyalar

- Çocuk mobilyaları
- Genç mobilyaları
- Yetişkin mobilyaları
- Yaşlı ve özürlü mobilyaları

Fonksiyon sırasına göre mobilyalar

- Tek fonksiyonlu mobilyalar
- Birden fazla fonksiyonu olan mobilyalar

Kullanım eylemine göre mobilyalar

- Sabit mobilyalar
- Hareketli mobilyalar

2.Stillere göre Mobilya Sınıflandırılması

3.Mühendislik-Teknik Değerlendirmelerine göre Mobilyaların Sınıflandırılması

Malzeme Türlerine Göre Mobilyalar

- Ahşap mobilyalar
- Metal mobilyalar
- Cam mobilyalar
- Plastik mobilyalar
- Kombine mobilyalar

Genel Konstrüksiyon Türüne Göre Mobilyalar

- Çerçeve (iskelet) mobilyalar
- Kutu (tabla) mobilyalar
- Kombine mobilyalar

Montaj Sürecine Göre Mobilyalar

- Montajı, üretim sürecinde (mekanında) tamamlanan mobilyalar
- Montajı, kullanım mekanında yapılan mobilyalar
- Üretim zorunluluğu nedeniyle yapılanlar
- Montaja hazır olarak tasarlanan (RTA) mobilyalar

Üretim Sayısına Göre Mobilyalar

- El işi mobilyalar
- Seri üretim mobilyalar
- Otomasyon ya da ileri teknoloji ürünü mobilyalar

3.3 Mobilya Tasarımına Etki Eden Faktörler

Mobilyalar iki temel özellik üzerinde biçimlenmektedirler. Birincisi ölçülebilen değerler, diğeri ise ölçülemeyen değerlerdir. Ölçülebilen değerleri; işlevi, esnekliği, malzemesi, biçimi, ekonomisi iken ölçülemeyen değerleri tasarımcısı, kullanıcısı, yaratıcılığı, özgünlüğü ve toplumun değer yargılarıdır.

3.3.1 Mobilya tasarımına etki eden objektif faktörler

3.3.1.1 İşlev

Belirli bir fiziki ihtiyacın sonucu olarak ortaya çıkan mobilyanın, hangi ihtiyaca cevap vermek üzere tasarlandığı ilk ve en önemli sorudur. Fonksiyonellik, mobilyanın veya mobilya elemanlarının kendisine yüklenmiş bulunan fonksiyon ve fonksiyonları yerine getirebilme özelliğidir. Mobilya tasarımı kişiye özgü değişiklik gösterse bile, ana işlev yani gerçek gereksinim değişmezdir. Örneğin, bir koltuk için ana gereksinim oturmaktır.

3.3.1.2 Antropometri

Demirsoy (1990), antropometriyi insanın anatomik yapısından kaynaklanan boyutları, vücut ölçüleri olarak tanımlamaktadır. Mobilya; oturma, yatma, ayakta durma gibi ana eylemleri gerçekleştirirken insan vücudunun bir uzantısı gibi yardımcı olmalı dolayısıyla antropometrik değerlere göre boyutlandırılmalı ve biçimlendirilmelidir. Antropometrik değerler uluslar ve ırklar arası farklılıklara, bölgeler arası farklılıklara, meslek ve kültür gruplarına, yaş farklılıklarına, cinsiyet farklılıklarına ve insanın fiziksel durumuna göre değişim göstermektedir (Demirsoy, 1990; Onur, 2000).

3.3.1.3 Malzeme

Malzeme ürünün varlığını tariflemeye yarayan, ürünü hayata geçiren nesneler bütünüdür (Onur, 2000). Sadun Ersin, mobilyayı oluşturan malzeme ile atölyede, “dokunarak” çalışmanın öneminden bahsederken, kuram ve uygulamanın paralel şekilde yürümesi gerektiğini belirtmiştir (Ultav, Hasırcı, Borvalı & Atmaca 2015). Malzeme biçimi oluşturur, onu strüktür olarak ayağa kaldırır ve giydirir. Dolayısıyla malzemenin mobilya tasarımında iki ana görevi vardır: malzemenin strüktür özelliği, malzemenin kaplama özelliği.

3.3.1.4 Çevre

Mobilyalar fiziksel çevre olarak tanımladığımız mekanlarda bulunurlar ve mekanın özelliklerine göre tasarlanırlar. Dolayısıyla mobilyanın çevresine göre tasarlanma zorunluluğu vardır. Doğal çevre şartlarına göre mobilyaları iç mekan veya dış mekana özgü tasarlamak gerekmektedir.

Mobilya tasarımı mobilyanın mekan içindeki konumu da sınırlar. Buna göre mobilyalar, çevrelerine bağımlı, yarı bağımlı ve bağımsız (hareketli) olarak biçimlenirler. Çevreye bağımlı sabit mobilyalar yerleri değiştirilemez statik donatılardır, bir anlamda içinde bulundukları mekanın parçasıdır. Gömme dolaplar, bankolar, mutfak-banyo dolapları vb. Kitaplık, büfe, yatak, dolap gibi mobilyalar ise yarı bağımlı mobilyalar olarak tanımlanabilir. Kullanıcının isteğine göre taşınarak yer değiştirebilmektedir. Çevreden bağımsız hareketli mobilyalar ise sandalye, tabure, sehpa gibi işlevini yerine getirdikten sonra ait olduğu yere konması gereken mobilyalardır.

3.3.1.5 Ekonomi

Üretilen ve kullanılan mobilyanın etrafında gelişen ekonomik faaliyetlere yönelik faktörler ekonomik faktörleri oluşturur.

3.3.2 Mobilya tasarımına etki eden subjektif faktörler

Mobilya tasarımında subjektif etkenlere kişi ve topluma göre değişen faktörler girmektedir.

Kullanıcının kişiliği subjektif etkenlerden biridir. Estetik, insanın psikolojisinin ayrılmaz parçasıdır. Mobilyanın biçimi, rengi, malzemesi, dokusu gibi estetik hususlar kullanıcı üzerinde değişik psikolojik etkiler doğurur ve beğeni derecesi oluşturur. Kullanıcı mobilya seçerken, kişiliğini, kültürünü, yaşam tarzını ve deneyimini ortaya koyarak kendini doğru ifade ettiğine inandığı ürünlere yönelir. Mobilya aynı zamanda bir statü simgesidir. Sosyo-kültürel açıdan, birey topluma karşı davranış bazında gösterdiği dikkati, kullandığı eşyaları seçerken de gösterir. Bir taraftan sosyal statüsünü tespit ederken, eşyaya olan yaklaşımı ile kendi öz değerlerini arar.

Kullanıcı çevresindeki eşyalar ile duyu organları aracılığı ile bağ kurar. Mobilyanın özellikle görme ve dokunma duyusuna hitap etmesi ürünün anlaşılabilirliği için çok önemlidir. Tasarladığı mobilyayı kullanıcı doğru ulaştırmak isteyen tasarımcının, hazırlık, araştırma ve değerlendirme safhalarında geliştirdiği ürünü, fiziki olarak karşı tarafa gösterebilmesi için görme olgusunu, fizyolojisini ve algılama kurallarını bilerek hareket etmesi gerekir.

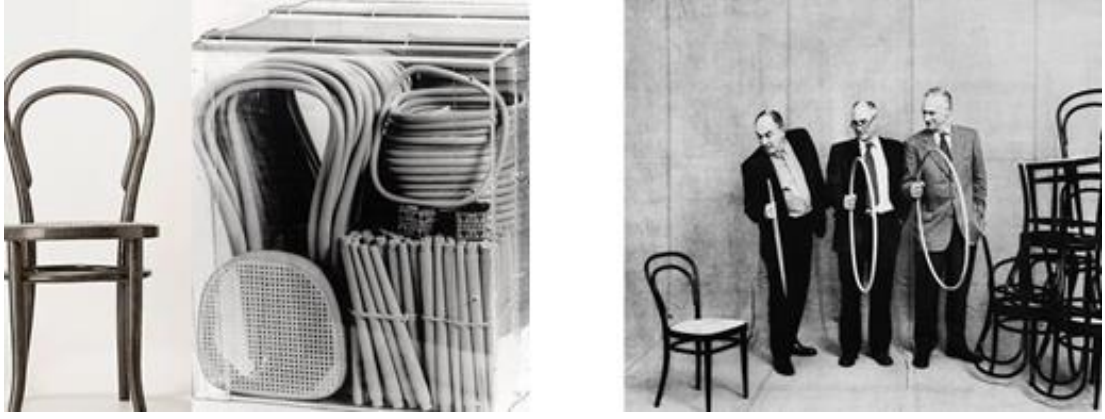
3.4 Seri Üretim Mobilya

Endüstrileşme ile birlikte ortaya çıkan en önemli üretim yöntemi ‘Seri Üretim’dir. Bir üründen çok sayıda üretmek yoluyla, maliyeti azaltan ve üretim sürecini kısaltan seri üretim sisteminin mantığı, her işçinin sadece tek bir göreve odaklanması ve kendisine verilen görev dışında bir iş yapmamasıdır. Bu sayede hem işçi kabiliyeti hem de verimlilik artmıştır.

Otomobil üreticisi Ford Motor Company'nin kurucusu Henry Ford'un 1913 yılında ilk yürüyen montaj bandını tasarlayarak hayata geçirdiği seri üretim yöntemi kısa sürede birçok alanda kullanılmaya başlanmıştır. Mobilya üretiminde buharlı makinelerin ve montaj bandının kullanılması mobilya endüstrisinde çığır açar nitelikte olmuştur. Seri üretim endüstrileşme ile birlikte ortaya çıkan en önemli yeni üretim yöntemi olmuş, bir üründen çok sayıda üretilen maliyet azaltılmış ve zamandan tasarruf edilmiştir. Dolayısıyla kullanıcılar da mobilya gereksinimlerini daha ucuz yolla gidermeye başlamışlardır. Seri üretimin doğurduğu sonuçlardan biri olan ‘kitle üretimi’ ile maliyet düşmüş, daha çok sayıda üretim ile daha çok kullanıcıya ulaşılmış ve daha çok kar edilmiştir.

Mobilyada standardizasyon ile üretimde ihtisaslaşma, üretimin mekanizasyon ve otomasyonu, makinalarda standartlaşma, üretim masraflarında azalma, malzeme tasarrufu, malzeme endüstrisinde standartlaşma, üretim süresinde kısalma, üretim artışı, kalitede düzelme, işgücü tasarrufu ve fonksiyonel iyileşme sağlanmaktadır (Kurtoğlu, 1999).

Seri üretimin kullanıldığı ilk örneklerden biri Thonet'in 'no:14' isimli sandalyesidir. Michael Thonet tarafından 1859 yılında tasarlanıp "Thonet Chair Company" tarafından üretilen no:14 isimli sandalye kullanıldığı teknoloji ve seri üretim yöntemi ile mobilya tarihinde önemli bir yer tutmaktadır (Şekil 3.1).



Şekil 3.1 : Thonet sandalye tasarımları (Url-23).

Buharda bükme yöntemi ile üretilen sandalye, uygun fiyatı ve sade tasarımı sayesinde çok sayıda kullanıcıya ulaşması ile bilinmektedir. 1859-1930 yılları arasında 50 milyon adet satılmıştır ve hala satışına devam edilmektedir. Altı temel parçanın montajı ile oluşturulan sandalyenin üretim ve kullanıcıya ulaşım yönteminin, günümüz Ikea mobilyalarının kullanıcıya sunum biçimi için çıkış noktası olduğu söylenebilir.



Şekil 3.2 : Ikea satış politikası (Url-24).

Seri üretim mobilya döneminin bir başka dönüm noktası da İsveç firması olan Ikea'nın uluslararası büyümesi olmuştur (Williams, 2006). Ikea 1950'lerde geliştirdiği demonte mobilya kavramıyla tasarıma yeni bir bakış açısı getirmiş, büyük bir hızla büyümeye başlamış ve günümüzde dünyanın en büyük mobilya üreticisi konumuna gelmiştir. Ikea konsepti sayesinde kullanışlı ve kaliteli mobilyalar düşük fiyatlara satılarak daha fazla sayıda kullanıcıya ulaşmıştır (Şekil 3.2).

Diğer yandan seri üretim ile birlikte tasarım alanında özgünlük ve değerlilik açısından olumsuz etkiler görülmeye başlanmış, bu durum tek tipleşmeyi de beraberinde getirmiştir. Tüketim olgusunun topluma dayatması ile insanlara

dayatılan moda eğilimleri cazip hale getirilmiş, mobilyalar değişen moda ile birlikte sürekli tüketilip atılan nesnelere dönüşmeye başlamıştır (Usal, 2004). Tasarım alanında buna örnek olarak gösterilebilecek İkea mobilyalarına bakıldığında, farklı kültüre sahip ülkelere aynı ürünlerin pazarlandığı görülmektedir. Farklı kültürlerle sunulan ortak ürünler, kültürün özgünlüğünü yitirmesine, toplumun ve bireylerin diğer toplum ve bireylerle aynılaşılarak özgünlüklerinin geri plana atılmasına sebep olmaktadır. Bu olumsuz durum pek çok yaşam alanında aynı mobilyaların görülmesi, kültürel farklılıkların ve bireyin kişisel zenginliğinin saf dışı bırakılarak tek düze ve tek tip bir yaşam sunulması sonucunu doğurmaktadır. Öte yandan her kesime hitap eden ürünler ile tasarımın her eve girebilmesini de sağlamaktadır.

Hızlı üretim, düşük maliyetler ve kullanıcıya kolay ulaşım göz önüne alındığında seri üretimin oldukça olumlu etkileri olduğu da görülmektedir. Tasarım yönünden seri üretim, mobilyaya kalite ve üretim standardı getirmiş, parçaların ayrı ayrı üretimi sayesinde gerektiğinde değişebilmesi ve temin edilebilmesi gibi yararlar sağlamıştır.

İdeal olan, tekrar edilen bileşenlerin birbirleri ile uyumlu bir bütün oluşturduğu açık sistemlerdir. Açık sistem, katalog bileşenlerinden yararlanarak oluşturulan uygulama biçimidir. Özellikle tekrarın sık olduğu bileşenlerde; firmalar önceden belirlenmiş kurallar, teknik ismi ile konvansiyonlar doğrultusunda ürün tasarlamakta ve bu ürünlerini bir katalogda tanıtmaktadır. Tüm firma katalogları bir bütün oluşturacak şekilde bir araya geldiğinde oluşan bileşen pazarı açık sistem genel kataloğunu meydana getirmektedir. Tasarımcılar bu katalogdan seçilen bileşenler ile seçim ve tasarım yapabilmektedir. Bu sistem ile farklı kullanıcı ihtiyaçlarına cevap verebilen çeşitli çözümler üretilmesi sağlanabilmektedir (Şener, 1990; Tunalı, 2009; Yıldırım, 2010).

3.5 Türkiye'de Seri üretim Mobilya Gelişimi

Türk mobilya tarihi kronolojik olarak incelenmeye başlandığında; ilk olarak Osmanlı dönemine ait, toplumun gelenek, görenek ve yaşam tarzına bağlı olarak biçimlenen geleneksel Türk konutunda kullanılan mobilyalar ile sarayda kullanılan mobilyalar karşımıza çıkmaktadır.

Sanat alanında Osmanlı döneminde tek eğitim kurumu olan Sanayi-i Nefise Mektebi Cumhuriyetin ilanından sonra Güzel Sanatlar Akademisi'ne dönüştürülmüştür. Güzel

Sanatlar Akademisi'nde mimarlık yanında, ilk olarak da Dâhili Tezyinat öğretimi başlatılmıştır. Dâhili Tezyinat öğretimi günümüzdeki içmimarlık, endüstri tasarımı başta olmak üzere, hemen hemen bütün tasarım ve sanat alanlarını kapsamaktadır (Küçükerman, 1998).

1950'lerden itibaren kentlerde yaşayan orta sınıf aileler de batılı yaşam tarzıyla tanışmaya başlamıştır. Geleneksel Türk Konutu'ndan apartman tipi yaşam alanlarına geçişin yaygınlaşmasıyla birlikte konutlardaki mobilya alışkanlıkları da buna uyum sağlamıştır. Özellikle batılılaşma etkisi ile sabit mobilyadan kopma görülmüştür. Türk evi kimliği bir kenara bırakılıp, toplu konutlara yönelik mobilyalar kullanılmaya başlanmıştır (Durmuş, 2005).

1970'ler ise Türkiye'de mobilya üretiminde standardizasyon ve seri üretimin başladığı yıllardır. Durmuş (2005) bu durumu ülkenin sosyal yapısındaki değişimlerin, geleneksel yapıyı değiştirmesine ve bunun sonucunda oluşan modüler mobilya tercihlerindeki artışa bağlamaktadır. Standardizasyonu yaygınlaştıran bir diğer sebep ise ülkede artan yabancı firma ürünleriyle rekabet edebilmek için yerli üreticilerin bilinçlenmeye başlamasıdır. 1980'lerin başından itibaren, serbest pazar ekonomisinin benimsenmesiyle rekabet ortamı oluştuğuna dikkat çeken Durmuş (2005), Türk üreticileri için oluşan bu rekabet ortamının tasarım kavramına verilen önemi arttırdığını belirtmiştir.

Dışa açılmaya başlayan ülke kaliteli üretim gerçeği ile karşılaşmış ve yenilenmesi gerektiğinin farkına varmıştır. Dışa açılım, mobilya sektörüne büyük değişimlere sebep olmuş, yeni ürünlerin sosyal yaşama girmesi sağlanmış, çeşitli ithal ürünler tüketicilerin bilinçlenmesini sağlamıştır (Durmuş, 2005).

1980'lerde yaşanan sosyal, siyasal, ekonomik ve teknolojik değişimler sektörü etkileyen kavramların kabul görmesine, kent ve konut mekânında farklılaşmalara neden olmuştur. 1980'lerde yaşanan bu olaylar, 1990'lı yıllarda küreselleşme etkileriyle biçim kazanan mobilya sektörünün oluşumuna imkân vermiştir. Konut üretiminin ve konut tipolojilerinin artması mobilya sektöründeki yönelimin de konutlara göre olmasını sağlamıştır. Türk mobilya sektöründe, dışa açılma ile başlayan kendini yenileme ihtiyacı özgün ürün tasarımı gerekliliğini ortaya çıkararak, benimsenmesini zorunlu kılmıştır. Özellikle günümüzde özgün tasarım

kavramı ile şekillenmeye başlayan mobilya tasarımları bir anlamda sektörü hareketlendirmeye başlamıştır.

1990'lı yıllarda Türk mobilyası dünya pazarlarında rekabet edebilir duruma ulaşmıştır. Türk mobilyasının bu zorlu pazarda varlığını sürdürebilmesi güncel, dünya standartlarında, tasarımı özgün ürünler üretme zorunluluğunu beraberinde getirmiştir (Çalışkan, 2005). Küçük atölyelerle başlayan Türk mobilya sektörü, sanayi boyutunda üretime kadar gelmiştir.

Geneli geleneksel yöntemlerle çalışan atölye tipi, küçük ölçekli işletmelerin ağırlıkta olduğu bir görünüme sahip olan Türk mobilya endüstrisinde, son yıllarda ofis mobilyası alanı başta olmak üzere, orta ve büyük ölçekli işletmelerin sayısı artmaya başlamıştır. Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE)'nün 2002 yılı Genel Sanayi ve İşyerleri Sayımı geçici sonuçlarına göre, sektörde faaliyet gösteren işletme sayısı 29.346'dır.

Mobilya sektörünün hitap ettiği iç pazar, yüksek ve gelişen bir talebe sahip olmuştur. Nüfus ve refah artışı, kentlere göç ve sosyo-ekonomik gelişmelere paralel olarak mekan ihtiyacı hızla artmaktadır. Konut sektöründeki kavramsal değişimler sonucu küçülen mekânların daha esnek ve fonksiyonel kullanım ihtiyacı, mobilyaya olan talebi sürekli canlı tutmaktadır. Diğer taraftan bu gelişmelerin doğal sonucu olarak aile yapısındaki değişimler mobilyaya olan talebi daha da arttırmıştır. Bu da, canlanmadan pay almak isteyen IKEA, Tepe, Habitat gibi sadece mobilya üzerine faaliyet gösteren alışveriş merkezlerinin sektöre girmesine yol açmıştır. Klasik mobilya anlayışı, yerini mobilya marketlerine bırakmak durumunda kalmıştır.

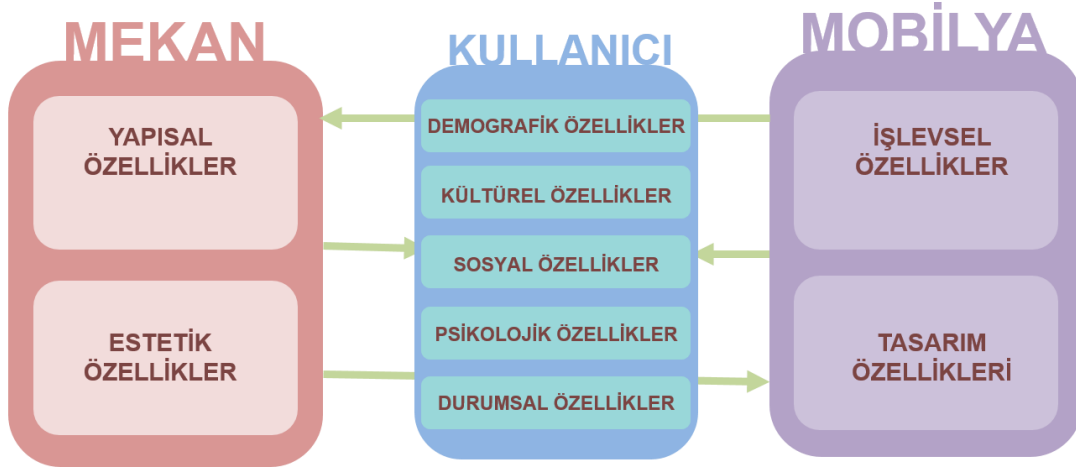
Tüketicinin bilinçlenmesi, beğenilerinin ve beklentilerinin hızla gelişmesi mobilya çizgisinin değişimini kaçınılmaz kılmıştır. Tüketici geliştikçe, üretilen üründe aranan özellikler paralel olarak artmıştır. Bu kriterler doğrultusunda, üretim yapılması üretici sorumluluğunda olmuştur (Durmuş, 2005)

4. KONUT İÇ MEKÂNI İLE MOBİLYA ETKİLEŞİM ÖZELLİKLERİ

Bu bölümde ortak kullanıcı için üretilen kitlesel konut ve kitlesel mobilya ilişkisi üzerinde durulacaktır. Günümüz hane halklarının konut seçimini 4+1, 3+1, 2+1 ve 1+1 konut ‘çeşitlerinin’ içinden yaptığı ve mobilya marketlerindeki seri üretim mobilya çeşitliliği ile evini döşediği düşünüldüğünde bu ilişkinin önemi daha da ortaya çıkmaktadır.

Mobilya, mekanın iç düzenini sağlamak amacıyla yerleştirilen ve çeşitli eylem gereksinimlerini karşılayan öğedir; dolayısıyla konut iç mekan tasarımı ile yakından ilişkilidir. Ching (2007)’e göre mobilya, mimari ve mekân kullanıcıları arasında aracılık eder, iç mekân ve birey arasında biçim ve ölçek bazında geçişi sağlar, iç mekân etkinliklerine konfor ve kullanışlılık katarak, bu mekânları kullanışlı kılar. Yapısal bileşenler kadar donatı ve aksesuarlar da mekân oluşturmada çok etkili rol oynar. Donatının mekân içindeki yoğunluk ve organizasyonu, mekan kalitesini olumlu ya da olumsuz yönde etkileyebilir. Konut iç mekân tasarımında mobilyanın önemli bir girdi olarak değerlendirilmesi ne kadar önemli ise, mobilya tasarım sürecinde de konut iç mekan özelliklerinin dikkate alınması o kadar önemlidir. Herhangi bir uyumsuzluk durumu insan yaşamına dair psikolojik, sosyolojik ve ekonomik sonuçlar doğurur. Tasarımcıya düşen görev donatı-mekân ilişkisini doğru kurgulamaktır.

Bu bölümde konut iç mekanı ile mobilya uyumunu etkileyen bileşenler mekan, mobilya ve kullanıcı başlıkları altında incelenecek; bu bileşenler yardımı ile iç mekan ve mobilya ilişkisini test edecek yeni bir analiz metodu geliştirilmeye çalışılacaktır (Şekil 4.1).



Şekil 4.1 : Mekan-kullanıcı-mobilya etkileşimi.

4.1 Mekansal Özellikler

4.1.1 Yapısal özellikler

Mekanın yapısal nitelikleri olarak sıralanabilecek hacimsel büyüklük, ölçek, geometri, yön, sirkülasyon, cephe boşluğu, iç mekan dış mekan ilişkisi, ısıtma sistemi gibi mekana dair ölçülebilir özellikler mekan-mobilya etkileşiminde rol oynayan öğelerdir.

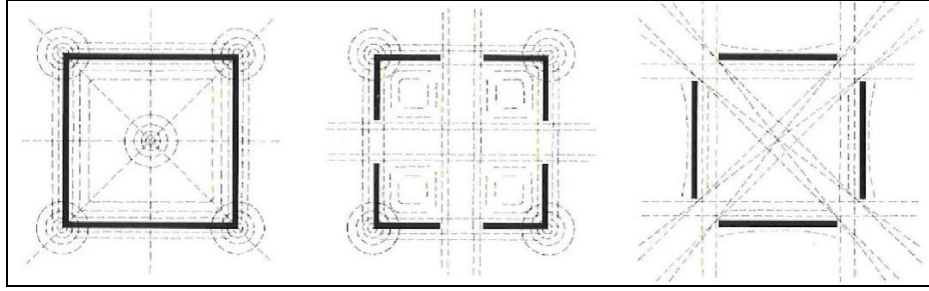
Mekan tasarımında hacimsel büyüklük “insan” ve “insan boyutları” ile ilişki üzerinden tartışılır. Tasarlanacak mekanın ve mekan içindeki donatıların boyutları, onu kullanacak olan insanın ölçülerinden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla tasarımcı insan vücudunu tanımalı, vücut boyut ve özelliklerini mekan ölçeği ile ilişkilendirmelidir. İç mekan tasarımında temel prensip; mekanın işlevi doğrultusunda “insan ölçüleri ”ne dayalı, bir düzen üzerinden düşünerek problemlere çözüm aramaktır. Le Corbusier’in, insan antropometrik ölçüleri üzerine temellendirdiği Modulor sistemi insanın çevresine ölçek kazandırmasına örnek oluşturmaktadır.

Mekan boyutları, mekanda yer alan eylemler, bunlar için gerekli ekipman ve insan boyutları dikkate alınarak şekillenir. Alansal büyüklüklerin önem kazandığı günümüz konutunda, alanların/hacimlerin rasyonel kullanımı çok önemlidir.

Kullanılan hacmin, içinde yapılacak etkinlikler doğrultusunda tasarlanması gerekmektedir. Mekan boyutları mekanın işlevinden ve kimliğinden bağımsız olarak düşünülemez. Mekansal boyutların artması mekan içinde geçen aktiviteler sırasında

kişiler arasındaki sosyal mesafenin de artması anlamına gelir. Etkinlik grupları mekânın düşey-yatay boyutları ve oranları göz önünde bulundurarak yerleştirilmiş olmalıdır. Bu anlamda mekan içinde öngörülen sosyal mesafelerin sağlanmasında mekanın boyutsal özellikleri önem taşır.

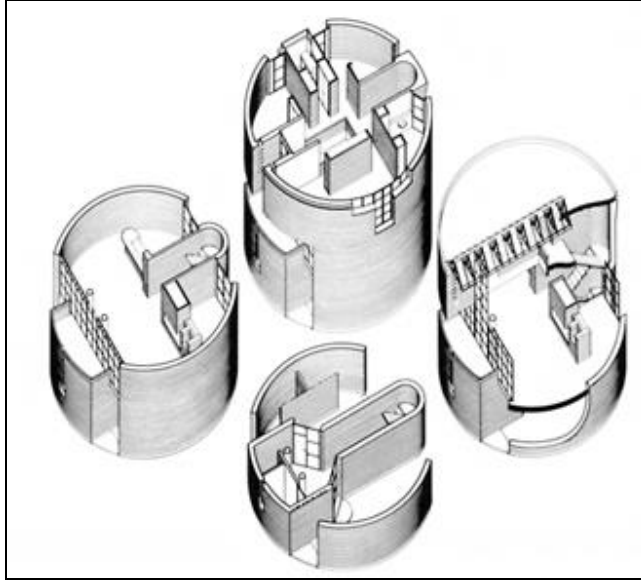
Geometri, mekanı anlamak ve anlatmak adına son derece etkili bir araçtır. Meiss (1990), *Elements of Architecture* kitabında her geometrik formun kendine özgü bir karakteri olduğunu vurgulamış ve temel geometrik formların mekansal karakter analizlerini yapmıştır.



Şekil 4.2 : Kare formu mekanda açıklıkların geometrik analizi (Meiss,1990).

Meiss'e göre kare mekânların gizli ışınım alanları vardır; bunlar köşeler, medyanlar, köşegenler ve merkezdir. Bu farkındalık, formun kendine özgü karakterini güçlendirmek veya başkalaştırmak için nasıl müdahale edilebileceğini bilmemizi sağlar. Köşelerin belirgin olduğu, açıklıklar medyanlar üzerinde düzenlendiği kare mekânda güçlü bir odaklanma olur. Medyanların dört köşede tanımladığı gizli kareler de ana formun etkisini daha da artırır. Açıklıklar köşelerde düzenlendiğinde ise kare temel formun baskınlığı ortadan kalkar, mekan dışarıya doğru uzanır. (Şekil 4.2)

Daire şeklindeki mekanlarda karede olduğu gibi güçlü ışınım alanları yoktur. Sadece merkez ve çevrenin etki alanlarından söz edilebilir ki onlar da birbirini tamamlayan zıt elemanlardır. Dairesel formu gündelik hayatımızın geçtiği mekanlarda kullanabilmek için formun anıtsal özelliğinden arındırılarak dönüştürülmesi gerekebilir. Mario Botta'nın Casa Rotonda projesinde hacim paralel ve dik duvarlar yardımıyla parçalanmış ve dönüştürülmüştür (Meiss, 1990). (Şekil 4.3- Şekil 4.4)



Şekil 4.3 : Casa Rotonda, Mario Botta, 1980 (Url-4).



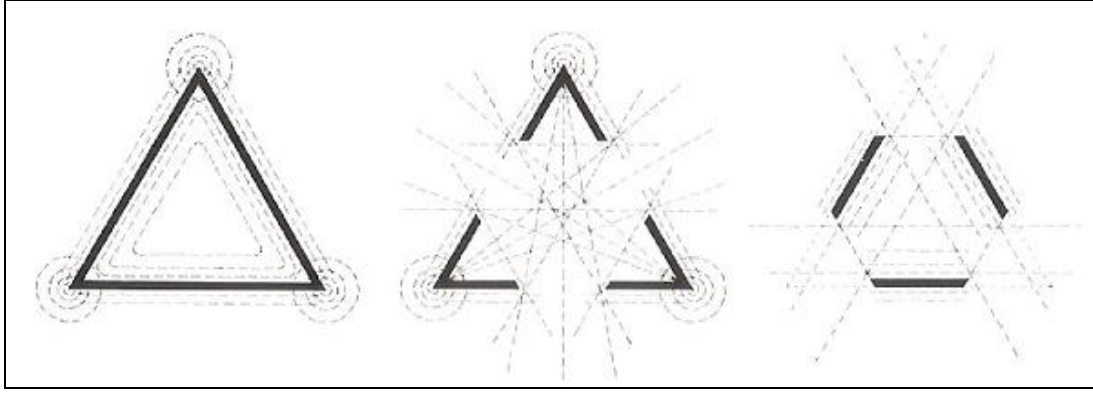
Şekil 4.4 : Casa Rotonda, Mario Botta, 1980 (Url-4).

Francisco Javier Sáenz de Oiza'nın 1974 yılında Avrupa Mükemmellik Ödülü'ne layık görülen yapısı Torre Blancas, tipolojik on iki dairesel formdan meydana gelen bir kule tasarımıdır. Plan düzlemindeki eğrisellik düşey boyutta da çeşitlendirilerek sürdürülmüştür (Şekil 4.5).



Şekil 4.5 : The Torre Blancas, Francisco Javier Sáenz de Oiza, 1969 (Url-5).

Üçgen mekanın köşegenleri olmadığı için belirgin bir merkezi yoktur. Bu nedenle üçgen mekanlarda merkezi etki kare ya da oktagon mekanlara göre daha azdır. Ancak üçgenler, köşeler dar açılı olduğu için son derece kapalı neredeyse klostrofobik mekanlar tanımlarlar. Üçgen mekanın köşeleri muhafaza edilip, sadece duvarların ortaları boşaltılırsa açılar ve açıklıkların karşılaşma noktalarında bir merkez oluşur. Köşeler boşaltılıp, duvarların orta kısımları korunduğunda ise üçgen karakteri neredeyse kaybolur (Şekil 4.6).



Şekil 4.6 : Üçgen formlu mekanda açıklıkların geometrik analizi (Meiss, 1990).

Konutun döşeme alanının sahip olduğu geometrik form, mobilya yerleşimini ve mekan kullanımını oldukça etkilemektedir. Konutta mekan geometrisinin belirlenmesi, mekânda gerçekleşecek eylemlere ait etkinlik gruplarını yerleştirmek açısından önemlidir. Çünkü mekanlar, fonksiyonlarının gerektirdiği alansal büyüklüklere ve uygun mobilya yerleşimlerine göre tasarlanmaktadır (Schneider&Till, 2007). Ancak Andrew Rabeneck'in katı işlevselcilik olarak adlandırdığı bu durumda, mekanlar sadece daha önceden belirlenmiş amaçlarına uygun olarak kullanılabilmekte, fonksiyon değişikliklerine uyum sağlayamamaktadır. Bu yaklaşımda kullanıcı denklemdaki diğer bileşenler ile benzer biçimde ele alınmaktadır: belirlenen eylemi hiçbir değişiklik yapma şansı olmaksızın tekrar tekrar gerçekleştiren düzeneğin bir parçası.

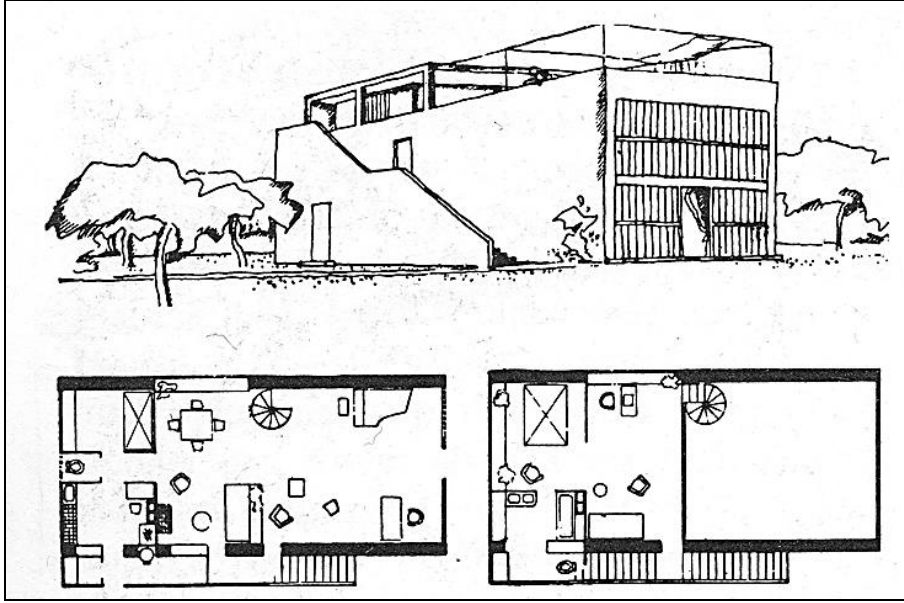
Katı işlevselciliğin en belirgin örnekleri yemek odalarıdır. İngiltere'de yapılan pazar araştırmalarına göre, tüketiciler gündelik hayatlarının ortalama % 5 ini geçirmek için dahi olsa yemek mekanının diğer mekanlardan ayrılmasını, özelleşmesini istemektedir. Yemek odalarının büyüklüğü, genellikle yemek masası, sandalyeler ve büfeye göre belirlenmektedir. Dolayısıyla 3.5 m. x 2.2 m ölçülerinde yetersiz dolaşım alanına sahip uzun ince kullanışsız mekanlar olarak tasarlanmaktadır (Schneider&Till, 2007).

Van der Rohe, kullanıcının farklı ihtiyaçlarını karşılayabilmenin en temel yolunun farklı plan tiplerine olanak sağlayan konstrüksiyon sistemini oluşturmak olduğunu belirtir. Tasarımlarında çatıyı taşıyacak konstrüksiyon sistemini çözdükten sonra hacmin mümkün olduğunca serbest kalmasına önem verir. Rohe sadece ıslak hacimleri sabitleyerek geriye kalan mekanın kullanıcının istekleri doğrultusunda

şekillenmesi gerektiğini savunur. Bu durum kullanıcıya minimum harcama ile mekansal düzenlemeyi değiştirme olanağı vermektedir (Schneider&Till, 2005).

İç mekan tasarımında önemli olan “en iyi” veya “en doğru” mekansal düzenlemeyi yapmak değil, günlük hayatın değişimlerine karşılık veren mekanlar yaratmaktır. Esneklik ihtiyacı konut iç mekânlarına devinim özelliği kazandırmaktadır. Bir zaman dilimine bağlı süreçte gerçekleşen eylemlerden çok, kullanıcı için önemli olan, belli dönemlerde gerçekleştirdiği eylemler ve bunlar sonucu konutta ve mekânda meydana gelen düzenlemeler ile değişikliklerdir. Esnek olmayan konut tasarımında, kullanıcı değişen ihtiyaçlarına göre ev değiştirmekte, bu durumda konut piyasasını canlı tutmaktadır. Esnek konut tasarımında ise kullanıcılar ihtiyaçlarına göre uyarlamakta ve dolayısıyla aynı evde çok daha uzun yıllar yaşamaktadır.

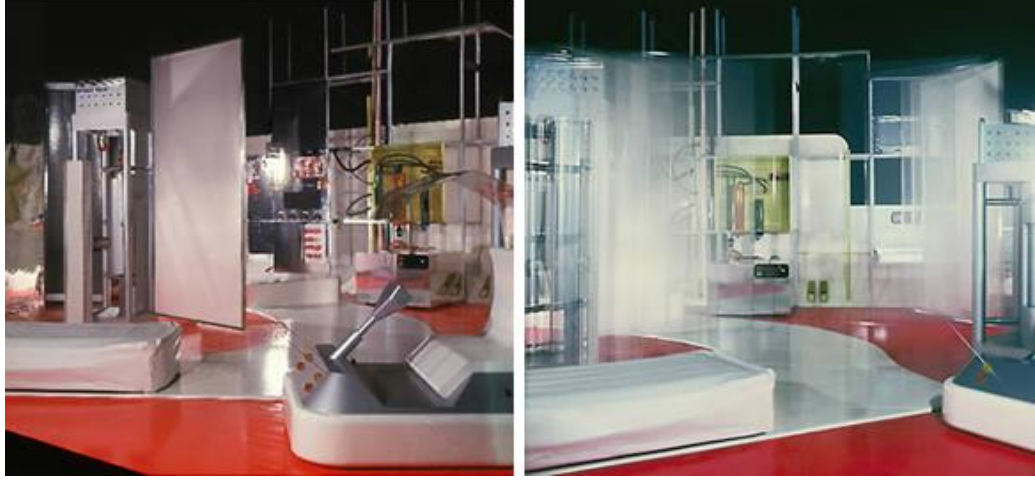
Maliyetlerin artması alansal büyüklükleri değerli kılmış, iç mekanlar daha esnek alternatiflere olanak veren geometrilere dönüşmüştür. Konutun her kullanıcı için uygun ve uzun ömürlü olabilmesi esnek ve değiştirilebilir özelliğe sahip birbirine akan açık planlı mekanlarla mümkündür. Bilgin (1999) Corbusier’in Maison Citrohan projesindeki (1919-22) tümel mekan anlayışını şu şekilde açıklamaktadır: “Zemin kat, en arkadaki servis hacimlerine kadar bölünmemiş yekpare bir mekandır. Yatak odalarının yer aldığı üst kat ise zeminin yarısına kadar gelen bir galeri niteliğindedir. Dolayısıyla zemin kat sadece yatayda değil, düşeyde de bölünmemiş, üst katla sınırı konvansiyonlarca belirlenmemiş "akışkan" bir yaşama mekanıdır. İçinde "yüzen" nesneleri barındıran ve sınırları evin en ücra köşelerine kadar sızan bu akışkan yaşama mekanı, Corbusier'in yaşamı boyunca gündemde tutacağı modern barınma konseptinin belirleyici unsurudur" (Şekil 4.7).



Şekil 4.7 : Maison Citrohan, Le Corbusier, 1919-22 (Url-5).

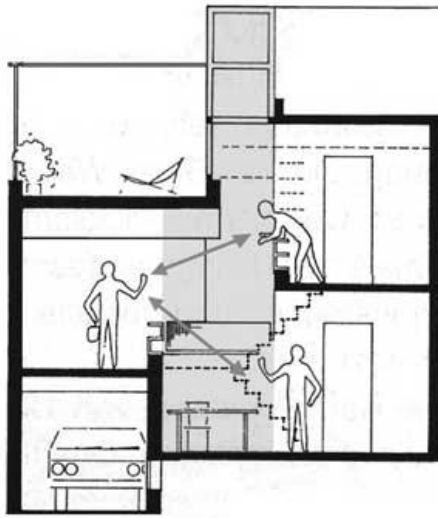
Konutta esneklik ve değıştirilebilirlik sadece tümel mekan anlayışı ile sınırlanamaz; esnek konut en genel tanımıyla kullanıcının değışen ihtiyaçlarına cevap verebilme yeteneğı olan konuttur. Bu ihtiyaçlar genişleyen bir ailenin ihtiyaçları gibi kişisel, yaşılanmaya başlayan bir bireyin ihtiyaçları gibi zorunlu, eskiyen alt yapının yenilenmesi gibi teknolojik olabilir. Esneklik, konut birimi sınırlarının değıştirilmesi veya ilave yeni konstrüksiyon vasıtasıyla döşeme alanında ve fonksiyonda değışikliğe ve farklı mekân düzenlerine imkân tanıma yeteneğıdir.

Archigram'ın 1967 yılında tasarladığı “1990 evi” projesi esnek mekân anlayışı ile planlanmıştır (Şekil 4.8): Yaşıama alanındaki duvar, tavan ve döşemeler kullanıcının istekleri doğrultusunda değışiklik gösterebilmektedir. Döşeme istendiğinde üzerinde dans edilebilecek kadar sertleşebilmekte veya oturulabilecek kadar yumuşak hale gelebilmektedir. Oturulacak veya yatılacak yerler sabit değildir; ihtiyaç duyulduklarında hava ile şişirilebilmeleri planlanmıştır (Jenks, 2000).



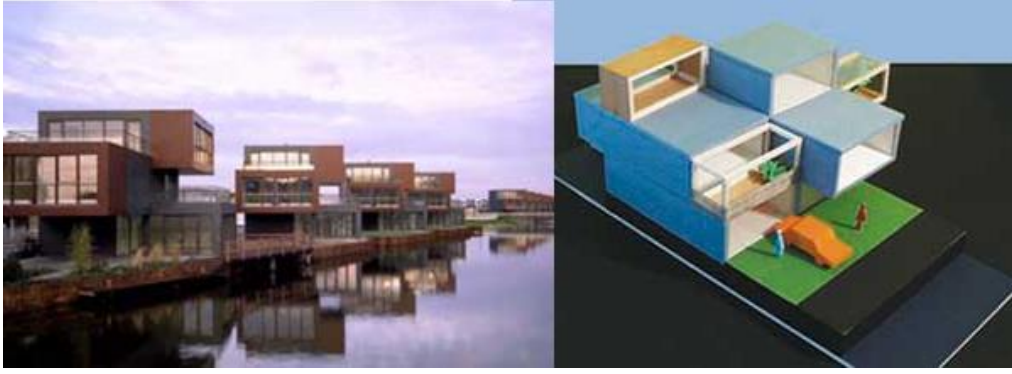
Şekil 4.8 : 1990 evi (Url-7).

Esnek tasarım anlayışının en gelişmiş örneklerinden biri 1971'de Herman Hertzberger tarafından tasarlanan Diagoon evleridir (Şekil 4.9). Hertzberger kullanıcının kendine özgü ihtiyaçlarına göre tamamlayabildiği mekanlar yaratarak “bitmemişlik” kavramını vurgulamak istemiştir. Yaratılan bütün mekanlar kullanıcı tarafından yorumlanacak, böylece yapı Hertzberger tarafından değil ikamet eden bireyler tarafından tamamlanmış olacaktır.



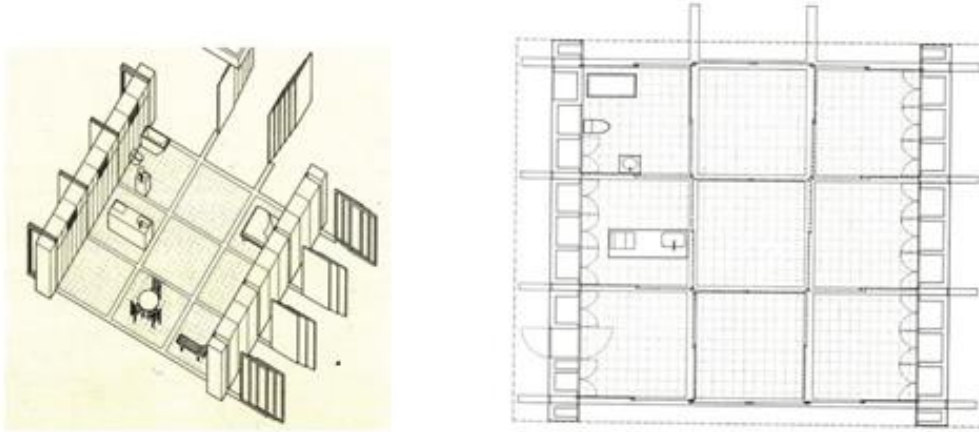
Şekil 4.9 : Diagoon Houses, Herman Hertzberger (Url-8).

UN Studio Almere projesinde ise, konutlar kişisel ihtiyaçlara göre büyüyüp küçülebilen temel birimler olarak tasarlanmıştır. Her konut 6 metre genişliğinde, 10 metre uzunluğunda, 3 metre yüksekliğinde iki ana birimden oluşmaktadır. Mekan büyütülmek istendiğinde, 2.5 metre x 6 metrelik birimler temel birime eklenerek hacim arttırılabilmektedir (Şekil 4.10).



Şekil 4.10 : Almere Evleri (Url-8).

Shigeru Ban tarafından 1997 yılında Japonya’da inşa edilen Grid House bölücü iç duvarlar ile dokuz ayrı mekana ayrılabilen önemli bir örnektir. Gerektiğinde bölücü elemanlar hareket ettirilerek tamamen açık bir iç mekan elde edilebilmektedir (Şekil 4.11).



Şekil 4.11 : Nine-Square Grid House (Url-9).

Amerika’da başlayıp tüm dünyaya yayılan Loft mekânlar ise, mekân organizasyonu ile diğer konutlardan ayrılmaktadır. Düşeyde ve yatayda kesintisizlik hâkimdir. Konutlarda genellikle ön planda tutulan mahremiyet, loftlarda yoktur. Loftlarda, oturma, yatma, çalışma, mutfak ve banyo alanları tek bir planda şekillenmektedir. Banyo-WC’ler özel alan nedeniyle bölücü elemanlarla mekândan ayrı tutulmakta, fakat mutfak yaşama mekânının bir ögesi olarak ele alınmaktadır.



Şekil 4.12 : Levent Loft Projesi (Url-10).

Tabanlıoğlu'nun Levent Loft projesinde iç mekânları mümkün olduğunca az bölünerek kullanım alanlarının artırılmıştır. Projede, sökülüp takılabilen, mekânı tek bir birim olarak ele almayı sağlayan akıllı dolaplar uygulanmıştır (Şekil 4.12, Şekil 4.13).



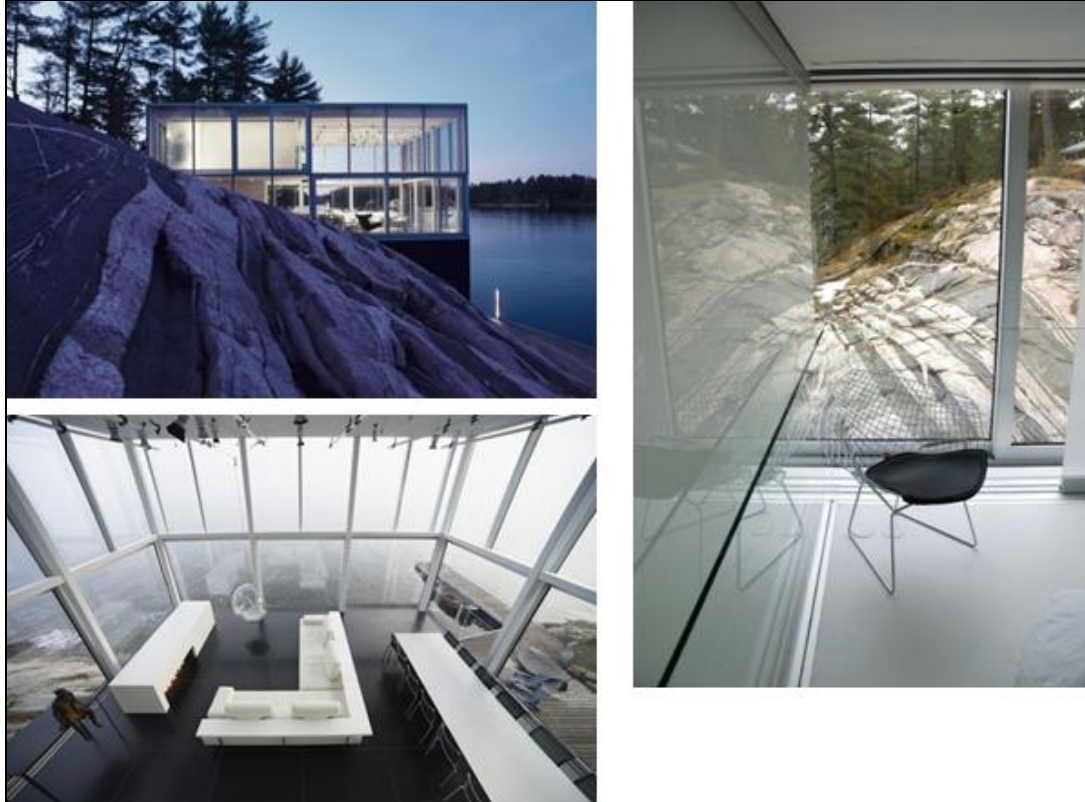
Şekil 4.13 : Levent Loft Projesi (Url-10).

Mekan mobilya uyumunu etkileyen mekânın yapısal bileşenlerden bir diğeri ise cephe boşluğudur. Biyolojik, fizyolojik ve psikolojik gereksinmelerinden dolayı çevresinden soyutlanamayan insan, sınırladığı mekân üzerinde bazı boşluklar açmıştır. İç – dış mekan ilişkisini sağlayan boşlukların temeldeki işlevi geçiş, ışık, hava ve görüştür. Sacripanti'ye göre; cepheyi, binayı sarmalayan bir kabuk olarak görmek yerine, iç ve dış mekanların ara bağlantısı, sabit ve değişken açılardan görüntüsü, biçim ve işlev ilişkisi gibi temel sorunların yoğunlaştığı bir alan olarak görmek gerekir (Sacripanti, 1983).

İç mekanda oluşturulan cephe boşluğunun niteliği mekanın ihtiyaçları ile doğru orantılı olarak tasarlanmalıdır. Cephe, onu oluşturan mekanların ihtiyaçları ile orantılı olarak, inmeli, yükselmeli, girmeli, çıkmalı, doluluk boşluk oluşturmalıdır. Örneğin şeffaf yüzeyler iç ve dış mekan arasında fiziksel bir bariyer oluştururken; ‘dış manzara’ olgusunu da beraberinde getirerek iç mekan ile dış mekan arasındaki iletişimi arttırmaktadır.

Bir mekanın çevrelenme derecesi, tanımlayıcı elemanlarının biçimlenişi ve duvar boşluklarının düzeni ile belirlenir. Bu nedenle cephe boşluğu, mekan içindeki yönelimleri ve mobilya yerleşimlerini etkilemektedir.

Gh3 tasarım ofisinin 2007 yılında gerçekleştirdiği William Studio projesi, bir fotoğraf sanatçısının Canada, Ontario'daki Stony Gölü kıyısında bir kayıkhaneye üzerine inşa edilmiş atölye/evidir. Binanın şeffaf cephesi mekanın doğa ile bütünleşmesine olanak sağlamaktadır. Göl manzarası yaşam alanının içine taşınmakta iç mekan dış mekan görsel sürekliliği sağlanmaktadır. Bir başka ifadeyle iç-dış arasındaki görsel bütünlük, şeffaflığı ifade etmektedir (Şekil 4.14).



Şekil 4.14 : William Studio Projesi (Url-5).

Gün ışığı mekan yaratma sanatının bir ögesidir. Yapıdaki pencereler türlerine göre mekanda farklı etkiler oluştururlar. Örneğin, alçak pencereler dış mekanın

zemininden yansıyan ışığı odanın tavanına yansıtırken, yüksek pencereler döşemeye daha çok güneş ışığı verirler. Orta yükseklikteki pencereler ise hem zeminden hem de gökyüzünden gelen ışığı alırlar. Bu pencere türü, manzara açısından da daha verimlidir (Özdeniz, 2003). Köşe pencereler ise farklı yönlerden gelen ışığı almayı ve daha geniş bir manzara görmeyi sağlarlar (Şekil 4.15).



Şekil 4.15 : Köşe pencere örnekleri (Url-11).

Çıkmalı pencereler ise günışığının oda derinliğine ulaşması açısından elverişli olmasa da, aydınlık düzeyi yüksek, özellikli bir mekân oluşturması açısından tercih edilmektedir (Şekil 4.16).



Şekil 4.16 : Çıkma pencere örnekleri (Url-11).

Sirkülasyon, mekan mobilya uyumunu etkileyen mekânın yapısal bileşenlerden bir diğeridir. Sirkülasyon mekandaki hareketin devamını sağlamak amacıyla tahsis edilmiş geçiş alanıdır. Sirkülasyon mekanları hareket mekanları olarak tanımlandığında; sirkülasyon mekan içinde izlenen yol ve yöndür. Bu yüzden önemli

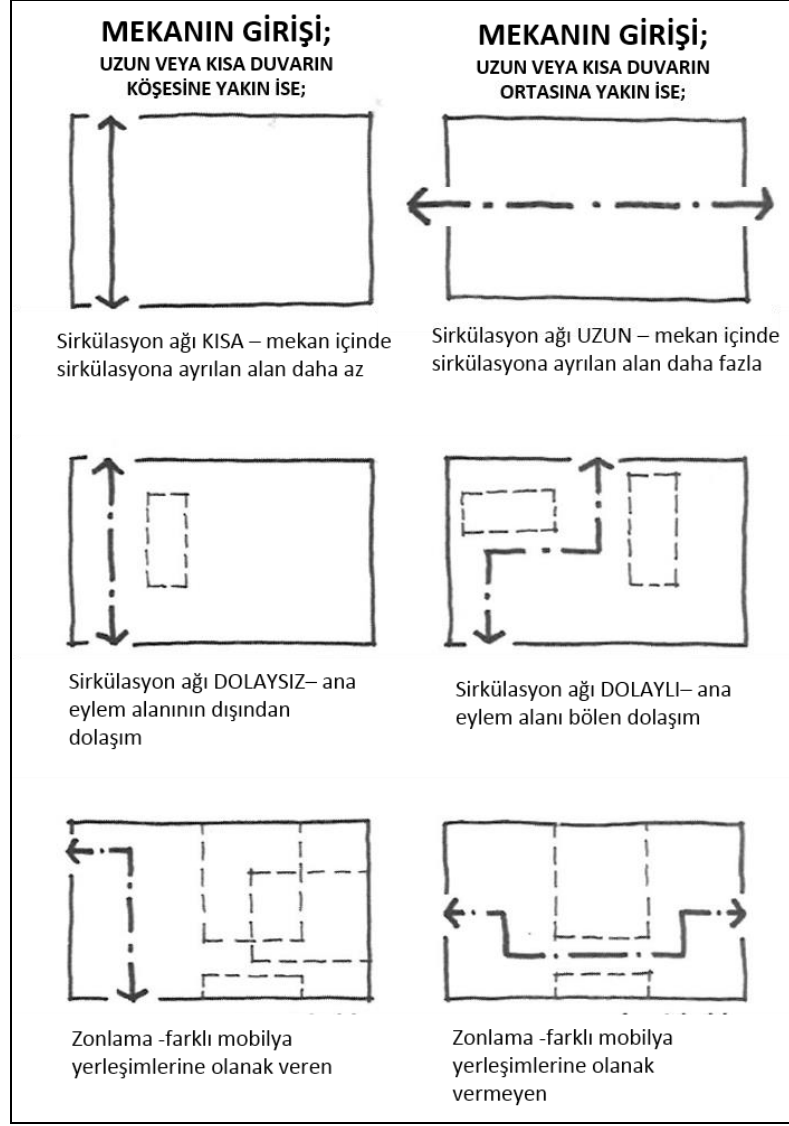
olan, sirkülasyonu ‘yönlendirmek’ ve ‘kolaylaştırmak’ ve kontrol etmektir (Coates, Brooker ve Stone, 2011).

Sirkülasyon ağı birbirine bağlı aktiviteler arası akışı sağlar, mekanı sürekli kılar. Mekan tasarımı; eylem ve eylem alanlarının tanımlanması, gerekli donanım elemanlarının saptanması ve doğru dolaşım akslarının belirlenmesi ile gerçekleştirilmektedir.

Konut iç mekanında, sirkülasyon ağının mümkün oldukça kısa ve dolaysız olması istenir. Sirkülasyonun doğru çözülmesi zonlama kararları ile yakından ilgilidir, zonlamanın doğru çözüldüğü mekanlarda iyi işleyen bir sirkülasyon ağı mevcuttur. Doğru seçilmiş mobilyalar ve tefrişe rağmen mekanda hareket alanı kalmıyorsa fonksiyon çözümlenememiştir.

İç mekân düzenlemelerinde sirkülasyonu etkileyen en önemli nokta; mekan girişinin konumudur. Girişinin konumu, sirkülasyonu etkilediği için içeride oluşturulacak mekânsal düzenleme açısından da çok önemlidir.

Girişin uzun veya kısa duvarın köşesine yakın olması en uygun ve en çok alternatif yaratabilecek imkân sağlamaktadır. Sirkülasyon ağı, ana aktivite alanının dışından geçmeli mobilya düzenlemeleri ile mekan içi trafik akışı yönlendirilmelidir (Şekil 4.17).



Şekil 4.17 : Sirkülasyon ağı alternatifleri.

Sirkülasyon ağı planlanırken mekanda bulunan odak noktaları da dikkate alınmalıdır. Günümüz yaşama mekanlarında televizyon ve diğer teknolojik donanımlar mekan sirkülasyonunun çözümlenmesinde son derece önemli rol oynamaktadır.

Mekanda odak noktasını; televizyon, şömine veya özel bir aksesuar oluşturabileceği gibi manzaraya açılan bir cephe boşluğu da odak görevini üstlenebilir.

Konutlarda ısınma ihtiyacına getirilen çözümler, mekan mobilya etkileşiminde rol oynayan önemli öğelerden biridir. Çoğunluğu ahşap olan geleneksel planlı konutların erken örneklerinde, içe dönük sabit düzenin getirdiği çözümler yer almıştır. Bazı odalarda “ocak”lar süreklilik gösteren mevcut düzenin bir parçasını oluşturmuşlardır. Ayrıca ihtiyaca göre kullanılan “mangal”lar pirinç veya bakırdan olup; içinde kömür

yakılan, hem ısıtma hem de kısmen pişirme işlevini yerine getiren elemanlardır (Uzunarslan, 2002).

Mekânların özelleşmeye başlamasıyla ocaklar işlevini yitirmeye başlamış ve konutların pek çoğu soba ile ısıtılmaya başlanmıştır. Konutların özenle dekore edilmiş misafir odalarında ise farklı renklerde “çini” sobalar kullanılmış, zaman zaman şömineler de yer almıştır (Uzunarslan, 2002).

Cumhuriyet öncesinde, ilk olarak İstanbul’un kagir apartmanlarında karşılaşılan kalorifer tesisatı ise apartmanlara ve üç oda bir salon daire tiplerine geçişi hızlandıran önemli etkenlerden biridir.

Günümüz toplu konutlarında kalorifer tesisatının yanı sıra yerden ısıtma sistemleri, ya da havalandırma ve klima sistemleri de kullanılmaktadır. Yapının ısıtma sistemi biçimi, mekan mobilya ilişkisini önemli ölçüde etkilemektedir.

Mekan ve mobilya etkileşiminde önemli bir diğer bileşen elektrik donanımıdır. Mekan içinde iletişim, data, TV hatları ile elektrik priz ve düğmelerinin yerleri ve sayıları mobilya yerleşimi konusunda sınırlayıcı olmaktadır. Örneğin; yüklenici tarafından konulan TV hat ve prizinin yeri, televizyon ünitesinin mekan içindeki yerini önceden belirlemektedir. Yerleri yanlış belirlenmiş prizler, mobilya yerleşimi konusunda sıkıntı yaratmaktadır.

Projelendirme sürecinde, elektriksel donanım bileşenlerinin yeterli sayıda ve farklı mekansal organizasyonlara olanak verecek biçimde yerleştirilmesi mobilya – mekan ilişkisindeki esneklik için önemlidir.

4.1.2 Estetik özellikler

Estetik; memnun edici, ilgiçekici, anlamlı bir deneyimin (algı, kavrayış ve yaşantı) oluşum sürecine katılan, bu süreçte yeralan etmenlerin kavranması ve ortaya çıkartılmasıyla, insanı memnun eden şeyleri yaratma ve hoşlanma yetisinin doğasını anlamakla ilgilenir (Şentürer, 2004, s.26).

4.1.2.1 Renk

Işığın cisimlere çarptıktan sonra yansıyarak göze ulaşmasının beyinde uyandırdığı duyuma renk denir. İnsan gündelik hayatı içinde her an renkler ile kuşatılmıştır.

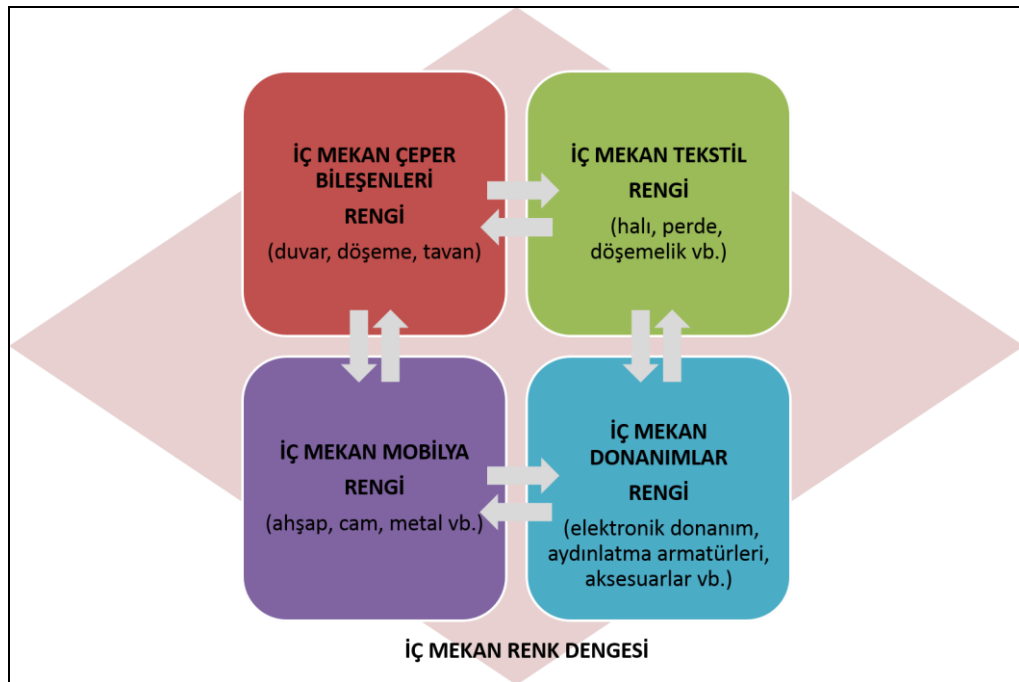
Farkında olarak veya olmayarak renklerden etkilenir ve ilişki kurar. Görsel algının temel öğelerinden olan renk, insanın çevreyi nasıl deneyimlediğinin ham maddesidir.

İç mekanda doğru renk kullanımı, özellikle mekanda oluşturulmak istenen atmosfer ve deneyim açısından oldukça önemlidir.

Poore (1994) renklerin mekanda etkilerini beş maddede özetlemiştir.

- Doğru ortamı yaratmak
- Mekanın varolan özelliklerini vurgulamak veya saklamak
- Mekanı olduğundan büyük veya küçük göstermek
- Mekanın çevresi ile bütünleşmesini sağlamak
- Mekanı çevresinden ayırıştırıp özelleştirmek.

İç mekan renk seçiminde; mekanın kullanıcı profili, işlevi, büyüklüğü, formu, aydınlık düzeyini dikkate alınarak mekan içinde kullanılan mobilya, tekstil ve diğer donatı bileşenlerinin (aydınlatma armatürleri, elektronik donatılar vb) özellikleri göz önünde bulundurulmalıdır. Tavan, döşeme ve duvar yüzeylerinde kullanılan renk, mekan atmosferinin oluşmasında tek başına belirleyeci olmamaktadır. Tüm bileşenlerin karşılıklı etkileşiminin dengesi renk dengesi olarak algılanacaktır (Şekil 4.18).



Şekil 4.18 : İç mekan renk dengesi.

Renk sıcaklığına göre; dalga boyu yüksek olan sarı, kırmızı ve turuncu “güneş” ile özleştirildiği için sıcak renkler olarak isimlendirilirken; dalga boyu daha düşük olan mavi, mor ve yeşil “doğa” ile özdeşleştirilen soğuk renklerdir (Ocvirk, Stinson, Wigg, Bone, Cayton; 2015). Sıcak renkli yüzeyler daha çabuk algılandıkları için yakın ve büyük görünürlerken, soğuk renkli yüzeyler geriye çekilme hissi yarattığı için daha uzak ve küçük görünürler (Sağocak,2005; Uçar, 2004) Doğru renk seçimi ile alçak tavanlı bir mekanın yüksek görünmesi, küçük bir mekanın büyük görünmesi veya kasvetli bir mekanın ferah görünmesi sağlanabilir (Dodsworth, 2009). Mekan içinde yönlendirme, odaklanma, vurgulama, orantılama kavramlarının tanımlanmasında renk unsuru etkili bir ifade aracı olmaktadır.

Bir rengin sıcaklık derecesini, yakın çevresinde kullanılan diğer renk özleri etkileyebilir. Örneğin, soğuk bir renk olan mavinin sıcaklık derecesi, yakın çevresinde onun tamamlayıcı rengi olan turuncunun kullanılması ile artabilir (Ocvirk, Stinson, Wigg, Bone, Cayton; 2015). Bu nedenle mekanda renk seçimi yapılırken; rengi tek başına bir yüzey olarak algılamamak, yakın çevresinde kullanılan renkler ve tonları da göz önünde bulundurmak gereklidir.

Mekanda kullanılan renk ve sıcaklık derecesinin, insan psikolojisi üzerindeki etkileri pek çok araştırmaya konu olmuştur. Rengin sıcaklığı mekanda geçirilen sürenin uzun yâda kısa hissedilmesinde etkili olmaktadır. Yapılan bir çalışmada, bir grup insan bir süreliğine kırmızı renkli bir odaya konmuş ve çıktıklarında odada ne kadar süre kaldıklarını tahmin etmeleri istenmiştir. Denekler odada geçirdikleri süreyi gerçek süreden çok daha uzun olarak tahmin etmişlerdir. Buna karşın aynı denekler mavi renkli odaya konup bekletildiğinde, odada geçirdikleri süreyi gerçek süreden daha kısa olarak tahmin etmişlerdir (Whiton, 1974). Sıcak renklerin hakim olduğu mekanlarda insanların fazla zaman geçirmek istemediği, mekanda geçirdiğini düşündüğü sürenin gerçek sürenin üstünde olduğu görülmüştür. Soğuk renklerin hakim olduğu mekanlarda ise içerde geçirdiğini tahmin ettiği süre, gerçek sürenin altında kalmaktadır (Sağocak, 2005; Aydın, 1989).

Kansas Üniversitesi’nde yapılan bir araştırmada ise duvar renginin insan psikolojisi üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Sanat müzesinin duvarlarında beyaz renk kullanıldığında, insanların yavaş hareket ettikleri, daha uzun süre dolaştıkları gözlenirken; renk kahverengiye döndüğünde insanların daha hızlı hareket ettikleri, fazla dolaşmadan ve müzeyi terk ettikleri görülmüştür (Aytem, 2005).

Yapılan bir başka çalışma, mekânda kullanılan rengin algılanan ses düzeyini etkilediğini göstermektedir. Seçilen renge göre, mekandaki sesin kullanıcılara farklı şiddetlerde etki ettiği görülmüştür. Sesin, beyaza boyanmış bir mekanda mora boyanmış bir mekandan daha gür ve kuvvetli işitildiği tespit edilmiştir (Kalaycıoğlu&Uras, 2015).

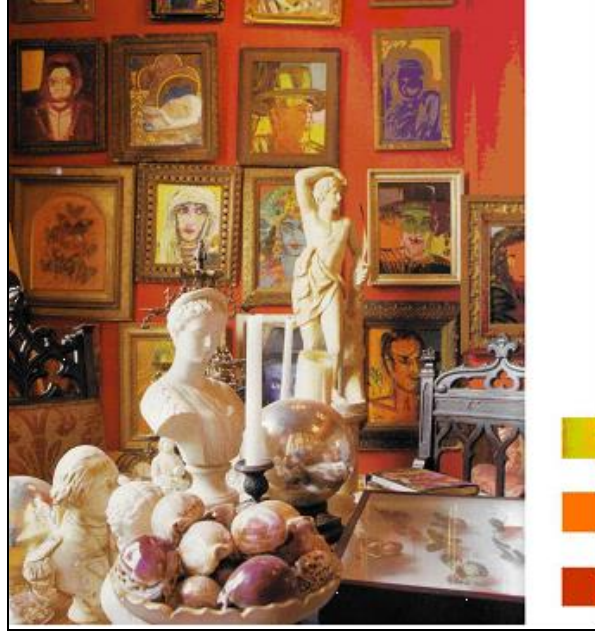
Mekânda işleve yönelik atmosfer oluşturmak için renk armonisine de dikkat etmek gerekmektedir. Armonide renklerin birbirleriyle ilişkileri, birlikleri ve dengeleri gözönünde bulundurulmalıdır.

Armoni oluştururken ilk yöntem tek bir renk ve onun tonlarını kullanarak oluşturulan monokromatik renk armonisidir (Şekil 4.18). Monokromatik renk şeması risksiz, tutucu bir yaklaşımdır. Mekana doğal malzemeler ve dokuların hakim olması isteniyorsa, bu tür öğelerin öne çıkmasını sağlayan oldukça uygun bir şemadır (Poore,1994). Rengin doymuş-doymamışlık derecesi ile koyuluk-açıklık verileri dengelendiği sürece tek renk uyumuyla oluşturulan mekanlar huzur verici ve dingin olacaktır. Bu denge kurulamadığında ise monotonluk kaçınılmaz olur.



Şekil 4.19 : Monokromatik renk armonisi örneği (Url-12).

Tek renkli armonilerin yanı sıra, iki renk ve seçilen bu iki rengin karışımından ortaya çıkan renkle birlikte analog armoni elde edilir (Şekil 4.20). Analog armoni ile, monokromatik armoniye göre daha dinamik mekânlar oluşturulur. Seçilen renge göre mekanın estetik ve psikolojik etkileri değişir (Poore,1994).



Şekil 4.20 : Analog armoni örneği (Url-12).

Renk çemberinde karşı karşıya düşen zıt renklerle (mavi ve turuncu, kırmızı ve yeşil, sarı ve mor) yapılan armoniye zıt veya bütünleyici renkler armonisi denir. Bu tip armonilerde renkler birbirlerini etkileyerek daha canlı görünürler (Şekil 4.21).



Şekil 4.21 : Zıt renk armonisi örneği (Url-12).

Tek bir ana renk ile renk çemberinde onu bütünleyen rengin iki tarafındaki renkler kullanılarak yapılan armoniye ayırık bütünleyici armoni denir. Saf bütünleyici bir şemadan daha dengeli mekanlar üretilebilir (Dodsworth, 2012).

Renk çemberinde birbirine eşit uzaklıkta bulunan herhangi üç rengin kullanılması ile üçlü armoni yaratılır. En çok tercih edilen üçlü armoni; üç ana renk olan sarı, kırmızı ve mavi ile yapılan armonidir. Ancak üç ana renkten oluşan mekanda uzun süre kalmak yorucu olabileceğinden; dengeyi sağlamak için renklerin yoğunluğunu ayarlamak gereklidir (Dodsworth, 2009).

4.1.2.2 Doku

“Doku bilinçaltı düzeyinde oluşan evrensel deneyimdir (Ocvirk, Stinson, Wigg, Bone, Cayton; 2015). Doku dokunma duyusuyla ortaya çıkan ama aynı zamanda görme duyusuna da hitap eden özel bir bileşendir. Çimen bir yüzeye basıldığında, yün bir kazak giyildiğinde, pencerenin camına dokunulduğunda hissedilen malzemenin özgün dokunsal niteliğidir. Bu niteliğin ışık ve gölge ile vurgulanması ile oluşan görüntü isedokunun görsel niteliğidir. İç mekanda doku malzeme ile yakından ilişkilidir. Malzeme mekana dokusu ile beraber dahil olduğu için mekanın görsel niteliğinde önemli rol oynar.

4.1.2.3 Denge

İç mekanda denge; renk, doku, form gibi iç mekan öğelerinin farklı görsel değerleri gözetilerek mekanın bütünselliği kaybedilmeden düzenlenmelidir. Mekanda simetrik, asimetrik ve radyal dengelere ulaşılabilir. Simetrik denge, öğelerin merkezden geçen hayali bir aksa göre yansıtılarak her iki bölgeninde eşit olması ile elde edilen dengedir. Asimetrik denge ise, farklı boyut, form ve renkte olan öğelerin görsel bir eşitlik yakalanacak şekilde düzenlendiği kompozisyonlardır. Radyal denge, kompozisyonun bir merkez nokta esas alınarak düzenlenmesidir. Simetrik denge ile sakin kompozisyonlar elde edilirken, asimetrik denge hareketli kompozisyonlara yönlendirir (Dodsworth, 2009; Oylum,2011).

4.1.2.4 Ritm

İç mekanda “tekrar” bir mekan düzenleme ilkesi olabilir. Örneğin mekanda pencere akslarının tekrar etmesi ile basit bir ritm yakalanabileceği gibi, renk veya form tekrarları ile ritm karmaşılaşabilir (Dodsworth, 2009). Bazı durumlarda, mekan

içindeki ritmin görsel olarak farkına varmak pek mümkün olmamaktadır. Mekan kullanıcısı ritmi bilinçli olarak algılayamasa da o ritmin verdiği hareket ve süreklilik içinde davranır.

4.1.2.5 Vurgu

Mekanda vurgu, yaratılan odak noktaları ile sağlanır. Dodsworth (2009) odak noktasını şu şekilde tanımlamaktadır: “Odak noktaları gözün üzerinde duraksadığı ve mekanı değerlendirme fırsatı bulduğu noktaları oluştururlar.” Odak noktaları birincil öğeleri öne çıkartırken, ikincil öğelerin arka planda bırakılmasına yardımcı olur. Odak noktası olmayan mekan tasarımları sıkıcı ve monoton bir atmosfer yaratabileceği gibi, fazla sayıda odak noktası bulunan mekanlar da yorucu olabilmektedir. Bu nedenle mekan bir bütün olarak ele alınmalı, tüm mekansal öğeler yaratılmak istenen atmosfer dâhilinde değerlendirilmeli ve kurgu içindeki önem derecelerine göre yerleştirilmelidir.

4.2 Mobilya Özellikleri

Mobilya özellikleri konut iç mekanı ile mobilya etkileşimi bağlamında üç ana başlık altında incelenebilir: işlevsel özellikler, teknolojik özellikler ve tasarım özellikleri.

4.2.1 İşlevsel özellikler

Mobilyanın ana işlevi, eylemler sırasında ortaya çıkan gereksinimleri güvenli ve konforlu bir şekilde karşılamaktır. “İnsan” ve “insan ölçüleri” mobilyanın tasarımını etkileyen en öncelikli faktördür. Örneğin, karşılaması beklenen temel gereksinimi “oturma” olan koltuk tasarımında, bu gereksinimi yerine getirebilmesi için oturma açısı, oturma yüksekliği vb. gibi temel antropometrik ölçüler hakkında bilgi sahibi olarak tasarıma başlamak gereklidir.

Mobilya hizmet ettiği eylemin amacı ve gerekliliklerine göre tasarlandığı için, ürün özellikleri her bir eyleme ve mekana göre değişmektedir. Mobilya boyutları, mobilyanın hangi eylem ve mekan için tasarlandığına göre belirlenmelidir. Ülkemizde de büyük ölçekli mobilya üreticilerinin pek çoğunun mekan boyut ve özelliklerinin belirlenmesi konusunda kendi araştırma departmanlarından ve/ya dışarıdan araştırma desteği almaya başladığı görülmektedir (Çolak, 2012; Özmert, 2012; Seber, 2012).



Bazen işler planlandığı gibi gitmeyebilir:

30 gün değiştirme imkanınız var.

Alışverişinizden şu veya bu sebeple memnun kalmadığınızda, para iadesi veya değiştirme için tek yapmanız gereken; ürünü orijinal ambalajında, fış/faturası ile birlikte ürünü satın alma tarihinden itibaren 30 gün içinde geri getirmek. Firma adına kesilen faturalarda ise, satın alan firmanın iade faturası ile değişim veya iade yapılabilir.

Kesilmiş kumaş, bitki, "Fırsat Köşesi"nden alınmış ürünler, mutfak tezgahı gibi siparişiniz üzerine kesilmiş/tasarlanmış ürünlerin iadesi yapılamaz.

IKEA'nın "İade Politikası" ek bir haklı ve yürürlükteki tüketici haklarını etkilemez.

Şekil 4.22 : Mekan-mobilya boyutsal ilişkisi, İkea reklamı, 2012, (Url-3).

Mekan boyut ve özellikleri dikkate alınmadan tasarlanan mobilyaların iç mekan-konut etkileşiminde sorun teşkil etmemesi olanaksızdır (Şekil 4.22). Bellona Tasarım Şefi Fatma Çolak (2012); Bellona markasının Kayseri merkezli bir firma olmasından dolayı, ilk konut mobilyası tasarımlarında Kayseri'deki konut büyüklüklerini dikkate aldıklarını vurgulamıştır. Markanın büyük şehirlere yaptığı satışlarının artması ve Batı'daki konutların küçüklüğü sebebiyle pek çok eleştiri aldıklarını ve son 5 senedir TOKİ projeleri üzerinden 2+1, 3+1 konutlara ait ortalama duvar uzunluklarını, cephe genişliklerini, alan büyüklüklerini dikkate alınarak tasarım yapmaya başladıklarını vurgulamıştır.

Mobilyanın işlevselliğini etkileyecek özellikler denildiğinde, işlevsel çeşitlilik, sabitlik / hareketlilik, modülerlik, toplanabilirlik / boyut değiştirebilirlik / depolanabilirlik özelliklerini incelemek gerekecektir.

Mobilyada çok işlevsellik özelliği üç farklı durumu ifade etmek için kullanılmaktadır.

- Eylem alanlarının üst üste çakıştırılması:

Eylem alanlarının üst üste çakıştırıldığı mobilya tasarımında, bir araç aynı anda birden fazla eyleme hizmet etmektedir. Daha çok küçük yaşam alanlarında tercih edilen kompakt mobilyalar birçok işlevi bir arada bulunduran mobilyalardır.

Birleşik fonksiyonlu ürün örneklerinden biri de "Nar" sehpadır. Yan yana sıralanmış ince metal levhalardan oluşan iskelet üzerindeki levhalara kitaplar geçirilerek, sırtlarından dikey olarak taşınmaktadır. İskeletin ve kitapların üzerinde rahatlıkla

kayabilen tepsiler, kitapları tozdan korumakta ve bir sehpa olarak da kullanım sağlamaktadır (Şekil 4.23).



Şekil 4.23 : Nar sehpa, Ömer Ünal, IDW En iyi tasarım ödülü, 2005 (Url-13).

- Mobilyanın farklı zamanlarda farklı eylemleri gerçekleştirebilmesi:

Farklı eylemler için gerçekleştirilen esnek mobilya tasarımı denilince belki de ilk akla gelen mobilyalar, toplumda çek-yat olarak adlandırılan mobilyalardır. Çek-yatlar gün içerisinde oturma ve dinlenme eylemini karşılar, yapısında hiçbir değişiklik yapılmadan sadece fiziksel özelliği değiştirilerek yatma eylemine araç olmaktadır (Şekil 4.24).



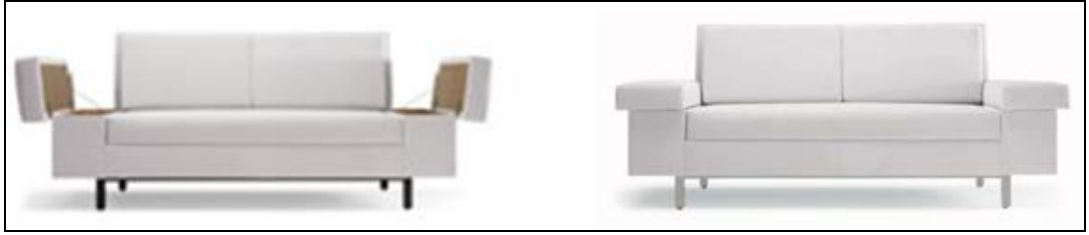
Şekil 4.24 : Üç pozisyonlu açılabilen kanepeler, Alessandro Becchi, 1970 (Url-14).

- Mobilyanın kullanılmayan bölümlerine işlev yüklenmesi:

Bu tür tasarımlarda mobilyanın kullanılmayan bölümleri ana işlev haricinde farklı işlevler yüklenmektedir (Şekil 4.25, Şekil 4.26).



Şekil 4.25 : Mobilyanın kullanılmayan bölümlerine işlev yüklenmesi (Url-15).



Şekil 4.26 : Mobilyanın kullanılmayan bölümlerine işlev yüklenmesi (Url-15).

Mobilyanın mekan ile uyumunu etkileyen mobilyanın işlevsel özelliklerinden bir diğeri sabit veya hareketli olma durumudur. Mobilyalar içinde bulundukları mekanlara ve bu mekanlardaki konumlarına göre biçimlenirler. Buna göre mobilyalar; çevrelerine bağımlı yani sabit veya bağımsız yani hareketli olarak tasarlanabilirler.

Gömme dolaplar, yere sabitlenmiş masalar, bankolar, mutfak banyo dolapları sabit mobilyalardır. Geleneksel Türk evinde çok amaçlı kullanılan oda mekanının esneklik özelliği, seçilen mobilyalar ile sağlanmıştır. Esnekliği sağlayan mekansal çözümlerde farklı kullanımlara uygun sabit mobilyaların etkisi büyüktür. Her odada oturma, uzanma, yatma eylemlerine hizmet eden sedir ve odanın en az bir duvarını kaplayan dolap olmak üzere iki sabit donatı bulunmaktadır. Giysi, ev eşyası, yatak yorgan depolamanın yanı sıra yıkanma bölümü de sabit dolap ile birlikte çözümlenmiştir.

Sabit mobilyalar mekana özgü olarak tasarlandıkları için ait oldukları çevrenin, yani yapının bir parçası durumundadırlar. Bu nedenle genellikle evin en kalıcı mobilyalarıdır (Şekil 4.27, Şekil 4.28).



Şekil 4.27 : Gwyn Duggan tasarımı sabit mobilya örneği (Url-11).



Şekil 4.28 : Goforth Gill Architects tasarımı sabit mobilya örneği (Url-11).

Türk ailesinin yaşadığı mekanlara ve konutlara ilişkin eğilimler” adlı araştırma raporuna göre Türk halkının %36’sı kiracı durumundadır. Bu oran apartmanlarda %50’lere çıkmakta, dolayısıyla apartman sakinlerinin dörtte üçünün mobil olma durumundan söz edilebilir. Bu tür bir yaşam düzeninde mobilyaların farklı mekânlara uyum yeteneği önem kazanmaktadır.

Mobilyanın sabit olmaması mekân içerisinde yer değiştirebilme özelliği kullanıcıların mekânı istedikleri şekilde düzenleyebilmesine izin vermektedir. Gün içinde değişen işlevler için kullanılacak mobilyaların toplanabilir, depolanabilir, hafif, olması tercih edilmektedir. Günümüzde konut iç mekanlarında yapı sistemiyle bağlantılı olan dolaplar haricinde diğer bir çok mobilya elemanı serbest olarak konumlandırılmaktadır. Bu sayede kullanıcılar mobilyalarının yerlerini istedikleri şekilde değiştirebilmektedirler.

Hareketli mobilyanın en sıra dışı örneklerden biri Allan Wexler tasarımı Vinyl Milford Evinde görülmektedir (Şekil 4.29). Seri üretim kulübe mutfak, banyo, yatma mekânı ve yaşama mekânı içermek için oldukça küçüktür. Duvarlarda mobilyaların formlarına göre açılmış boşluklar sayesinde mobilyalar kulübenin içine veya dışına doğru hareket ettirilmekte, ihtiyaca göre mekân oluşturulmaktadır. Böylece kulübe gündüz bir yaşama mekânı iken gece bir yatma mekânına dönüşebilmektedir (Url-16).



Şekil 4.29 : Vinyl Milford Evi,1994 (Url-16).

Mobilyanın işlevsel özelliklerinden bir diğeri olan modülerlikte amaç, mobilyaların tek ve bütünleşik birim yerine parçadan bütüne giden bir yapıda kullanılmasıdır. Modüler mobilyalar farklı şekillerde bir araya gelerek çeşitli mekanlara uyum sağlayabilen genellikle çok amaçlı ve bütünleşik strüktürler oluştururlar. İlk modüler mobilya sistemlerinden biri olan Casier Standard 1925 yılında Le Corbusier ve Pierre Jeanneret tarafından tasarlanmıştır. Öge, depolama ihtiyacını karşılamamanın ötesinde açık plan şeması içinde bölümlenmiş mekanlar yaratma amacı taşımaktadır (Şekil 4.30).



Şekil 4.30 : Casier Standard, 1925 (Url-15).

Modüler sistemler boyutsal özelliklerinin sağladığı olanaklar ile her yönde çoğalmayı sağlarlar. Zaman içerisinde gerektiğinde mobilya ilavesi veya çıkartması yaparak, bölüp ayırarak veya birleştirerek esnekliği sağlamaktadırlar (Şekil 4.31, Şekil 4.32).



Şekil 4.31 : Modüler mobilya örneği (Url-15).



Şekil 4.32 : Blob Wall - Greg Lynn, 2005 (Url-27).

Mobilyanın diğerk bir işlevsel özelliğı ise toplanabilirlik – boyut değıştirebilirlik – depolanabilirliktir.

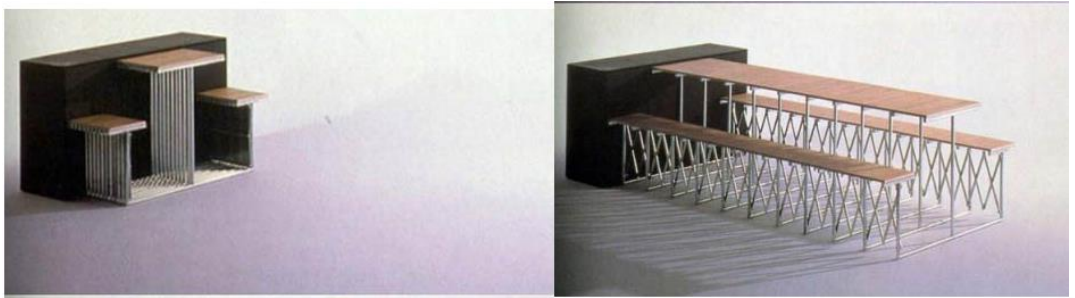
Toplanabilirlik özelliğı, mobilyanın herhangi bir zaman dilimi içerisinde kullanılmadığı zamanlarda mekanda yer kaplamaması amacıyla hacminin küçültülebilmesi olarak tanımlanabilmektedir. Alansal büyüklüklerin öneminin artması ile kullanıcılar yaşam alanlarında kullanmadıkları ya da az kullandıkları nesneleri toplayarak mekanları hacimsel olarak rahatlatmak istemektedirler.

Bu noktada hafiflik ve kolay taşınabilirlik devreye girmektedir. Alfredo Walter Harberli ve Christopher Marchand tasarımı S-1080 isimli masa tasarımı, alüminyum ayakları ve yana katlanabilen tablası ile depolama özelliğı olan bir mobilyadır. Ayaklarda tekerlekler ile kolayca hareket ettirilmektedir (Şekil 4.33).



Şekil 4.33 : S-1080 Masası, Alfredo Walter Harberli & Christopher Marchand, 1996 (Byars, 2005).

UweFischer’in 1987 yılında Vitra için tasarladığı Tabla Rasa isimli masa-sandalye kombinasyonu mekânsal olarak genişleyen bir mobilyadır. Mobilya hareketli metal karkas tasarımı ile farklı mekan kombinasyonları yaratabilmektedir (Şekil 4.34).



Şekil 4.34 : TabalaRasa masa(Url-17).

- Mobilyanın katlanarak toplanması:

Ergonomik açıdan, katlanan mobilyaların hafif malzemeden üretilmiş olmaları gerekmektedir (Şekil 4.35). Mekanda kullanım alanının artırılması isteği uğruna gereğinden ağır olan mobilyaların katlanabilir nitelikte olması yanlış bir düzenleme şeklidir. Fazla ağırlık kullanıcıda katlama güçlüğüne sebep olduğu gibi mobilyanın bağlantı yerlerini de esnetebilir.



Şekil 4.35 : Christian Desile tasarımı katlanır sandalye (Url-6).

- Mobilya bileşenlerinin iç içe geçerek toplanması:

İç içe geçerek toplanma özelliği ile mobilya iç mekanda farklı zaman diliminde farklı ihtiyaçlara cevap verebilme esnekliği getirmekte, sınırlı alan/ hacimde daha konforlu bir yaşam sağlamaktadır (Şekil 4.36, Şekil 4.37)

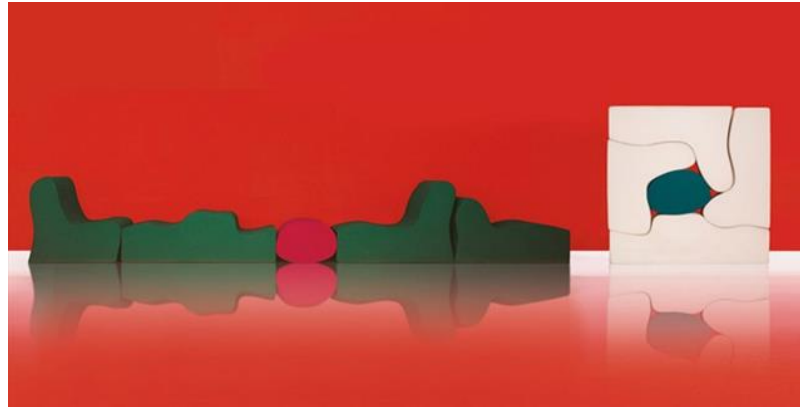


Şekil 4.36 : Martin Sammer tasarımı iç içe geçerek katlanabilen mobilya (Url-18).



Şekil 4.37 : İç içe geçerek katlanabilen mobilya örneği (Url-18).

Matt'ın tasarımında çeşitli formlardaki minderlerin kullanılmadıkları zaman toplanabilmesi ile mekan kazanımı amaçlanmıştır (Şekil 4.38).



Şekil 4.38 : Sebastiano Matt tasarımı birleştirilebilir koltuk (Url-19).

4.2.2 Tasarım özellikleri

Mobilyanın tasarım özellikleri; biçim, renk, malzeme ve doku başlıkları altında ele alınmıştır.

Ertaş'a (2007) göre, biçim bir nesneyi somut hale getiren tasarım bileşenidir. Nesnenin karakterinin oluşmasında, algılanmasında, işlevini yerine getirmesinde biçim ve biçimi oluşturan geometriler önemlidir (Ertaş, 2007).

Mobilya tasarımında temel araç olan geometri, formu oluşturacak karakteristik çizgilerin temel tanımıdır. Günümüz mobilya tasarımında; temelini Bauhaus'tan alan temel geometrilere sıklıkla rastlanmaktadır. Bunun yanı sıra temel geometrileri referans alan amorf formlar da kendini göstermektedir.

Alessandro Mendini'nin 1985 yılında BaleriItalia firması için tasarladığı Karina oturma elemanı, rasyonel ve temel geometrilerin kullanıldığı bir örnektir (Şekil 4.39). Yarım çember şeklindeki sırt ve arka ayakları oluşturan parça, dik açılı kayıtlarla birleştirilmiştir. Dikdörtgen biçimli oturak ise perfore çelik sacdan yapılmıştır.



Şekil 4.39 : Karina oturma elemanı (Url-20).

FabioLenci'nin 1970 yılında tasarladığı masa, iki boyuttaki geometrik şekillerin üçüncü boyuta mobilya ile aktarılmasını simgeler niteliktedir. Masanın ayakları mekândaki yüzey devamlılığını bozmayacak şekilde çelik profilden üretilmiştir (Şekil 4.40).



Şekil 4.40 : Fabio Lenci tasarımı masa (Url-20).

Mekan tasarımında, mekanda kullanılan mobilyanın formunun insan algısını etkilediği bilinmektedir. Mekanda yüzey algısını vurgulamak diğer bir deyişle mekanın iç hacminin bir bütün olarak algılanmasını sağlamak; çizgisel ve hafif mobilyalar ile mümkün olmaktadır. Marcel Breuer'in tasarladığı iki farklı mobilya üzerinden mekansal algıları karşılaştırmak fikir vermek açısından iyi olacaktır. Breuer'in Sommerfield Evi için tasarladığı masif ahşap mobilyalar, hantal görüntüleri ile mekanda görsel algı sürekliliğini engeller niteliktedir (Şekil 4.41).



Şekil 4.41 : Sommerfield Evi (Url-21).

Breuer'in Piscator Apartmanı için tasarladığı mobilyalar ise hafiflikleri ve çizgisellikleri ile mekandaki boşluğa vurgu yapmaktadır (Şekil 4.42). Böylece esnek ve akışkan yaşam alanları elde edilmiştir. Bruer değişen mobilya ile mekan ilişkisini şu şekilde açıklamıştır: "Mobilya artık hantal, büyük, zemine bağlı veya gömme değildir; hafifleyerek yerden kopmuştur. Odadaki harekete engel olmamakta, görüşü engellememektedir" (Wilk, 2006).



Şekil 4.42 : Piscator Apartmanı (Wilk, 2006).

Kütlesel etkisi olmayan, mekansal akışkanlığı engellemeyen mobilyalar; hacmin kullanım değeri ve algı zenginliğini arttırmaktadır. Bu nedenle bu tür mobilyaları geçirgen olarak nitelemek mümkündür.

Teknolojik üretim sistemleri ile daha ince kesitli uygulamaların yapılabildiği günümüzde metal dışındaki malzemeler ile de mobilyalardaki çizgisellik devam etmektedir. HansBratrud'un 1957 yılında tasarladığı ScandiaNett Şezlongu çizgisellik kavramının metal kullanımı ile ayaklarda, lamine edilmiş bükme ahşap kullanımı ile oturakta ele alındığı bir örnektir (Şekil 4.43).



Şekil 4.43 : HansBratrud tasarımı şezlong (Url-20).

Temel geometrilerle tasarlanan mobilyalardan farklı bir örnek olarak Morten Brorsen'in komodin tasarımı incelenebilir (Şekil 4.44) Ürünün tasarımında eğrisel formlar hakimdir ancak eğrisel formlar yarım ve çeyrek çemberlerden referansla oluşturulmuştur. Eğriselliklerin temel geometrik formların yardımıyla oluşturulması mobilya üretiminde hız ve verimlilik sağlayacaktır.



Şekil 4.44 : Morten Brorsen komodinin tasarımı (Gura, 2007).

Colani organik tasarımlarının felsefesini şu şekilde özetlemiştir: “Dünyanın yuvarlak olduğunu biliyorum, tüm gök cisimlerinin yuvarlak olduğunu, onların yuvarlak veya eliptik yörünge üzerindeki tüm hareketlerinin dairesel şekilde olduğunu biliyorum. Aynı görüntü mikro kozmostan aşağıya doğru bizi takip ediyor. Buna rağmen neden herşeyi dikdörtgen ve köşeli yapmak isteyenlerin grubuna katılayım? Ben Galileo felsefesinden gidiyorum: Benim dünyamda yuvarlaktır” (Url-22). (Şekil 4.45)



Şekil 4.45 : Colani tasarımları (Url-20).

Mobilyada renk, biçimi tamamlayan ve anlamlandıran öğedir. Biçimleri ile tanımlanan mobilyalar, renk ile duyuşsal bir deneyime dönüşürler (Arnheim, 2002). Curaoglu (2000); mobilya tasarımında rengi, kullanılan malzemenin özelliğini ortaya çıkaran, biçimini vurgulayan, ölçeğini belirleyen tasarım öğesi olarak tanımlamaktadır.

Mobilyada renk seçimi, kullanıcının beğenisi ile ilintili estetik bir karardır. Bunun yanı sıra kullanıcının seçtiği alternatifleri değerlendirirken belirlediği kriterlerin önceliğine de bağlıdır. Mobilya tasarımında rengi tek başına ele almak olanaksızdır. Rengin kendi öz niteliği ile beraber ürünün biçimi, malzemesi ve dokusu ile kurulan bütünsel renk algısı önem taşımaktadır.

Malzeme ürünün varlığını tariflemeye yarayan, ürünü hayata geçiren nesneler bütünüdür. Onur (2000), biçimin algılanabilmesi için bulunduğu ortamdan bir çizgi ile ayrılması gerektiğini vurgulayarak malzeme olmadan biçimin oluşmasının olanaksız olduğunu savunmaktadır. Malzeme mobilyanın biçimini oluşturan araçtır. Malzemenin mobilya tasarımında iki ana görevi vardır: malzemenin strüktür özelliği, malzemenin kaplama özelliği.

Mobilyanın strüktürü, aynı canlıların iskeleti, binaların taşıyıcısı gibi bütünü ayakta tutan sistemdir. Mobilya strüktürünü malzemeye bağlı olarak iki gruba ayırmak mümkündür. İlk grup iskelet sistemli mobilyalardır. Asma germe, devamlılık gösteren, geçmeli, karma ve çevreye bağımlı strüktürler bu grubun üyeleridir (Turan,nd.) (Şekil 4.46, Şekil 4.47, Şekil 4.48, Şekil 4.49). Diğerlerinden farklı olarak çevreye bağımlı strüktürler, kendi kendini taşıma özelliği olmayan ancak yapının bir parçası olma özelliği ile ayakta durabilen mobilyalardır. Bu özellikleri ile mekanla beraber tasarlanmaları söz konusudur.



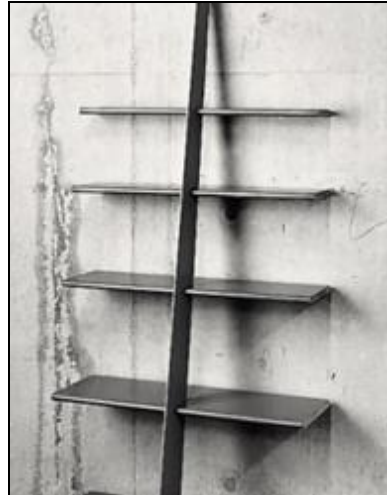
Şekil 4.46 : 1992 Dixon tasarımı Pylon Chair, asma germe strüktür örneği (Url-20).



Şekil 4.47 : 1931 Wassily&Hans Luckhardt tasarımı ST14, devamlılık gösteren strüktür örneği (Url-20).



Şekil 4.48 : 1923 Rietveld tasarımı Schröder sehpa, geçmeli strüktür örneği (Url-20).



Şekil 4.49 : 1979 Starck Mac Gee, çevreye bağımlı strüktür örneği (Url-20).

Diğer grup ise yüzeyleri ile taşıyıcılık sağlayan monoblok, parçalı, dolgulu ve şişme strüktürlerdir (Turan, nd.) (Şekil 4.50, Şekil 4.51).



Şekil 4.50 : Jonathan De Pas, Donato D'Urbino, Paolo Lomazzi, Carla Scoları tasarımı Blow Chair (Url-20).



Şekil 4.51 : 1969 Gaetano Pesce tasarımı monoblok poliüretan oturma elemanları (Url-20).

Mobilyaların yüzeyleri insanla fiziksel ve görsel ilişki kuran dolayısıyla ilk algılanan noktalarıdır. Ürünün hedeflenen müşteri profiline ulaşması için “doğru” malzeme, renk ve doku ile sunulması gerekir (Usal, 2004). Mobilyaların kaplama malzemeleri seçilirken kullanıcının istekleri ve kullanılacağı mekanın özellikleri dikkate alınmalıdır.

Ahşap geçmişten günümüze mobilya üretiminde en çok kullanılan malzemedir. Ahşap doğanın sunduğu organik esaslı bir malzemedir, konut iç mekan mobilyalarında çok geniş alanda kullanım olanağı vardır. Doğal taşın ana karakteri ise ağır olmasıdır. Bu karakter beraberinde durağanlık kavramını getirmektedir. Taş yapısı gereği daha çok dış mekan mobilyalarında kullanılırken, Marco Zanini'nin sehpa tasarımlarında olduğu gibi cam ve metal gibi diğer malzemeler ile birlikte yorumlanarak iç mekanlarda da göze çarpmaktadır. Peter Dieterich tasarımı “Seco” çalışma masasında ise alışıla gelmiş ayak formları yerine malzemenin niteliği göz önünde tutularak düşey ve yatay iki blok mermer kullanılmıştır (Şekil 4.52).



Şekil 4.52 : Peter Dieterich tasarımı çalışma masası (Url-20).

Plastik malzemeler çok yönlü kullanıma sahip, maliyet performansı yüksek ve hafiftirler. Plastik malzemedan üretilen mobilyalar özellikle hafiflikleri nedeniyle hareket ve kullanım kolaylığı sağlamaktadır. Ayrıca plastik kalıplama tekniğine uygunluğu sebebiyle seri üretimi olanaklı kılmış, tek bir kalıp ile aynı kalite ve aynı biçimde pek çok ürünü maliyeti düşük olarak elde etme olanağı sağlamıştır (Şekil 4.53).



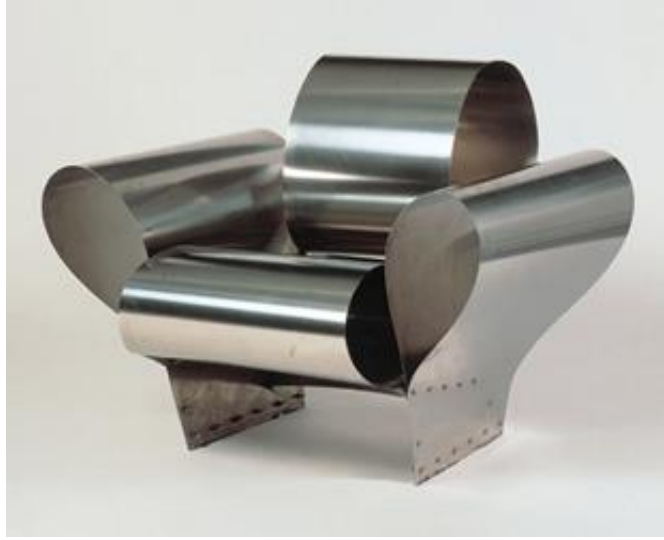
Şekil 4.53 : 1967 Vico Magistretti tasarımı Model Selene (Url-20).

Geçmişte birleştirme elemanı, süs ögesi ve taşıyıcı olarak kullanılan metal malzeme, günümüzde tamamen bir mobilyayı oluşturmada da kullanılmaktadır. Tunç, altın, gümüş ve demir geçmiş dönemlerin, çelik ve alüminyum ise günümüzün mobilya yapımında en çok kullanılan metallerdir.

Metalin esnek ve buna rağmen dayanıklı olması, mobilya tasarımına yeni olanaklar getirmiştir. Metaller, istenen biçimlere kolayca girebilen malzemelerdir. Yeni üretim teknolojileriyle de tasarım olanakları genişlemektedir (Şekil 4.54, Şekil 4.55).



Şekil 4.54 : 1989 Mark Brazier-Jones tasarımı Whaletail (Url-20).



Şekil 4.55 : 1986 Ron Arad tasarımı Welltemperedchair (Url-20).

Tekstil ürünü ise mobilyaların giydirilmesinde sıklıkla karşımıza çıkan bir malzemedir. Tekstil malzeme, mobilyada biçimin etkisini yumuşatır, konfor sağlar, renk oluşturur (Şekil 4.56).



Şekil 4.56 : 1972 Cini Boeri tasarımı Model Strips (Url-20).

4.3 Kullanıcı Özellikleri

Kullanıcının konut ve konut mobilyası seçimi kendi kimliğini dışa yansımalarının yanı sıra dışarıdan nasıl görülmek istediğinin temsilidir. Bu nedenle konut ile mobilya etkileşiminde kullanıcı faktörünü göz ardı etmek olanaksızdır.

Mobilya satın alma isteği ile yola çıkan kullanıcı, belirlediği ihtiyaç dahilinde bilgi toplamaya, alternatifler belirlemeye başlar. Alternatifleri farklı değerlendirme kriterlerine göre sınırlayarak bir seçim yapar. Tasarım disiplininin kullanıcı olarak

tariflediği hedef profil, pazarlama disiplin tarafından satın alma sürecinde ürünle kurduğu ilişki bağlamında tüketici olarak isimlendirmektedir (Oygür, 2006).

Tüketici davranışlarını açıklamak için satın alma sürecine etki eden değişkenleri gruplamak gerekmektedir.

- Demografik faktörler
- Kültürel faktörler
- Sosyal faktörler
- Psikolojik faktörler
- Durumsal faktörler

Demografik faktörler; yaş, meslek ve öğrenim durumu, gelir ve ekonomik durum, yaşam tarzı, cinsiyet ve kişilik olarak sıralanır.

Tüketicinin yaşı, mesleği, öğrenim durumu, gelir durumu ve dolayısıyla yaşam tarsi ihtiyaç ve isteklerin çeşitlenmesine sebep olmaktadır. Bu durum satın alma kararlarını etkilemektedir. Burdurlu ve arkadaşları (2004) yaptıkları çalışma kapsamında, kullanıcıların demografik özellikleri ile mobilya tercihlerini arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Çalışmaya göre, 25-35 yaş aralığındaki tüketicilerin mobilya tercihlerinde en çok önem verdikleri özelliğin ürün fiyatı olduğunu, diğer tüm yaş gruplarındaki tüketicilerin en çok önemsedikleri kriterin ise mobilya kalitesi olduğunu belirtilmektedir. Burdurlu ve arkadaşları (2004) bu durumun nedenini; 35 yaş altı kullanıcıların iş hayatına yeni atılmasına, maaşlarının ve dolayısıyla alım güçlerinin düşüklüğüne bağlamıştır. Aynı çalışma, mobilya tercihlerinde cinsiyetin yerini de araştırarak tüketicinin kadın veya erkek olmasının ihtiyaç duyduğu ürün, marka seçimi ve satın alma davranışlarında farklılıklara sebep olduğunu vurgulamıştır (Burdurlu, 2004). Kullanıcıların öğrenim durumu yaşam standartları veya beklentileri ile ilintili olduğundan satın alma tercihlerini oldukça etkilemektedir. Eğitim düzeyi arttıkça fiyat öncelikli satın alma kararı yerini kalite öncelikli satın alma kararına bırakmaktadır (Burdurlu, 2004).

Tüketici davranışlarına etki eden ikinci değişken grubu olan kültürel faktörler; kültür, alt kültür ve sosyal sınıf olarak sıralanabilir.

Tüketici davranışlarına etki eden üçüncü bileşen grubu olan sosyal faktörler; referans grupları, statü, roller ve ailedir (Bursalı, 2008).

Tüketici satın alma kararını verirken, güven duyduğu kişi, aile, grup veya örgütten – referans grubundan destek ve fikir almak isteyebilir (Bursalı, 2008).

Statü sosyal bir hiyerarşide kişilerin belli kriterlere göre derecelendirilmesi olarak tanımlanmaktadır (Akyüz, 2006). Sosyal sınıf üyeleri benzer davranışlar göstermesi özelliğinden dolayı pazar bölümlemesine temel oluşturabilir. Statü özellikleri indeksine göre incelenen değişkenler 6 grupta toplanmaktadır: meslek, gelir seviyesi, gelirin kaynağı, eğitim, yaşanılan evin tipi ve yaşanılan çevrenin yapısı (Akyüz, 2006).

Türkiye’de sosyal sınıf ayrımı ile ilgili bir araştırma Zet-Nielsen Araştırma şirketi tarafından yapılmıştır. Bu çalışmaya göre Türk Toplumunu A, B, C1, C2, D, E grupları şeklinde isimlendirilen altı farklı sınıfa bölünmektedir (Levent, 2004).

Tüketicinin zevki ve yaşam biçimi arasında dolaysız bir ilişki vardır. Zevk tüketicinin yaşam biçiminin bir yansıması iken yaşam biçimi ise zevki belirleyen ana etkidir. Yaşam biçimi, tüketici birey ve grupların nasıl yaşadıklarının, neleri ve nasıl tükettiklerinin, harcamalarının ve günlük yaşamlarının profilini ifade etmektedir (Bilgin, 1991). Bir toplumda, farklı yaşam biçimleri gözlemlenebilen pekçok sosyal grup bulunur. Her bir yaşam biçimi için diğer yaşam biçimlerinde bulunmayan özel bir zevk unsuru vardır. Englis and Solomon’a göre tüketim kalıplarındaki farklılıkları farklı yaşam biçimlerindeki sosyal gruplar ortaya çıkarmaktadır (1995). Bu görüşe göre, bireyin tüketim tercihleri hangi sosyal gruba ait olduğuyla ilgili ipuçları vermektedir.

Kişinin içinde bulunduğu aile yapısı, aile yaşam eğrisi, üyelerinin rolleri satın alma tercihlerini etkilemektedir. Levitt (2010); konutta yaşayan hane halkı sayısının satın alma tercihlerini etkilediğini belirtmektedir ve konutun iç mekanının aile yapısı ve aile yaşam eğrisine göre farklılaşması gerektiğini savunmaktadır. Örneğin çocuklu aileler; evlerinde hep beraber keyifli zaman geçirmek, sohbet etmek ve yemek yemek için bir ortak alan ve balkona, çocukları için ayrı odalara, çamaşır yıkama- kurutma - ütüleme için bir servis mekanına ve sık kullanılmayan eşyaların koyulabileceği bir depoya ihtiyaç duymaktadır. Yalnız yaşayan bir kişi ise oturma, yemek pişirme, yemek yeme aktivitelerinin tümünü içeren açık planlı bir yaşam alanını tercih etmektedir (Levitt, 2010). Ailedeki her üyenin bir rolü (fikir verici, etkileyici, karar

verici, fiilen satın alımı yapan, kullanıcı) bulunmaktadır, tüketim süreci ona göre işlemektedir.

Tüketici davranışlarına etki eden üçüncü değişken grubu psikolojik etmenlerdir. Tüketici davranışları, algılama, öğrenme, güdülenme (motivasyon), tutum ve inançlar, olmak üzere dört psikolojik faktörden etkilenmektedir (Bursalı, 2008).

Satın alma sürecinin alternatifleri belirleme aşamasında algılama süzgeci devreye girer. Algılamada kişinin daha önceki deneyimlerin etkisi büyüktür, bu nedenle algılamanın derecesi kişinin ihtiyaçlara, bu ihtiyaçların şiddet derecesine, öncelik sırasına ve kişinin beklentilerine bağlı olan öznel bir süreçtir (Odabaşı & Barış, 2002). Örneğin beraber mobilya bakmaya giden iki kişi; aynı ürünü farklı algılayabilirler. Bu nedenle biri ürünü beğenip almak isterken, diğeri beğenmeyebilir.

Öğrenme yeteneğindeki üstünlük, insanları dünyadaki diğer canlılardan ayıran en önemli özelliklerden biridir. Öğrenme, kişinin bilgi ve tecrübesinden kaynaklı tekrar ve deneyim sonucu davranışlarda meydana gelen oldukça kalıcı değişikliklerdir. İnsan davranışlarını yönlendirmede öğrenme sürecinin büyük bir yeri ve önemi vardır (Güney, 2000).

Güdü (motivasyon), satın alma amacına göre öncelikleri belirleyen ve tüketiciyi satın almaya yönlendirerek alışveriş davranışını tetikleyen güçtür (İslamoğlu, 2003).

Tokol (1991)'a göre Tutum ve İnançlar; zevk, görünüş ve üstünlük gibi kişisel özelliklerin yanı sıra kişinin daha önce karşılaştığı bir kişi, başına gelen bir olay, deneyimlediği bir yer nedeniyle oluşturduğu düşünce, değer ve alışkanlıklardır. “Kazanılan bir alışkanlığın değiştirilmesi kolay değildir. Kişinin bir fikre, ürüne veya sembole ilişkin olumlu veya olumsuz duyguları veya eğilimleri kazanılmış bir alışkanlığı ifade eder ve değiştirilmesi pek kolay değildir” (Tokol, 1991). Mobilya satın alma sürecinde de kişi daha önce denediği ve memnun kaldığı mağaza ve ürünü tekrar tercih ederken, bazı ürün ve mağazalara karşı ön yargı ile yaklaşmaktadır. Örneğin, müşteriler diğer mağazalar ile bire bir aynı ürün yapı markette daha ucuz dahi olsa, “bu ürünü buradan mı almalıyım” kaygısıyla yaklaşmaktır (Kutlu, 2012; Metinkaya, 2012).

Tüketici davranışlarına etki eden dördüncü değişkeni durumsal etmenler olarak isimlendirmek mümkündür. Kişilerin satın alma davranışını etkileyen durumsal

faktörleri, fiziksel ortam, sosyal ortam, zaman, satın alma nedeni, duygusal ve finansal durum başlıkları altında toplanabilir (Bursalı, 2008).

Fiziksel ortam, tüketicilerin satın alma davranışlarında bulundukları ortam ile ilgili faktördür. Alışveriş yapılan mekanın fiziksel ve estetik özellikleri tüketicilerin satın alma kararlarını etkilemektedir. Fransa’da yapılan bir çalışma sonucunda, çilek ve vanilya kokusunun, insanları satın alma davranışına yönelttiği belirlenmiştir (Asal, 2007). Mobilya sektöründen uzman kişilerle yapılan görüşmelerde; mağazalar, marketler ve onların pazarlama stratejilerinde mekansal öğelerin öneminin üzerinde durulmuştur. Renk, ışık, ısı, ses, koku gibi öğelerle oluşturulan iç mekan atmosferinin ve mekansal organizasyonun tüketiciyi mağazaya sadık hale getiren unsurlar olduğu belirtilmiştir. Müşteriler kendilerini güvende hissettikleri, rahatça dolaşabilecekleri mağazaları tercih etmektedir. Kutlu (2012), müşterilerin mobilya almak için yapı marketleri tercih etmelerindeki en önemli sebeplerden birinin, peşinde görevlilerin dolaşmadığı rahat ve uygun fiyatlı alışveriş ortamı olduğunu belirtmektedir. Mobilya gruplarının üzerine “lütfen oturmayınız”, “lütfen dokunmayınız” gibi etiketler yapıştırmadıklarını; tam aksine “deneyimleme” ye dayalı bir prensip benimsediklerini vurgulamaktadır.

Zaman faktörü de tüketicilerin satın alma davranışlarında etkili olmaktadır. Satın alınan ürün mobilya olduğunda; müşteriler ihtiyaçları doğrultusunda en çok okullar açılırken, şubat tatillerinde ve evlilik hazırlıklarında alışveriş yapmaktadır, dolayısıyla en yoğun mobilya sezonu “eylül-mart” ayları arasındadır (Kutlu, 2012; Özmert,2012).

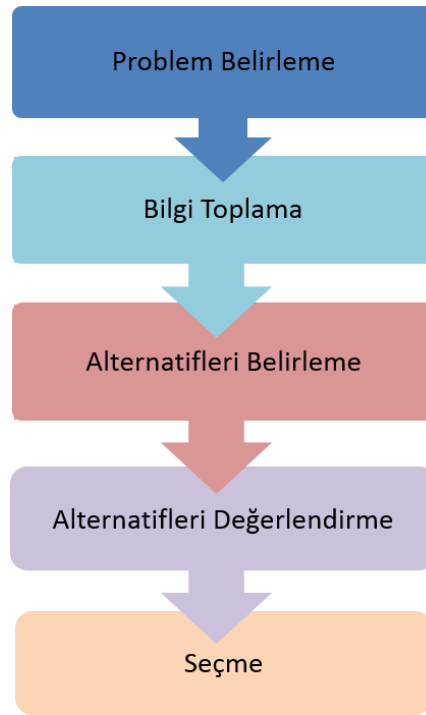
Kişinin ürünü hangi amaçla aldığı; alışveriş anındaki duygusal ve finansal durumu da alternatiflerin belirlenmesi, değerlendirilmesi ve karar verilmesi sürecini etkileyebilir (Odabaşı ve Barış, 2007).

4.4 Konut İç Mekanı ile Mobilya Değerlendirmesinde Bir Analiz Modeli Önerisi

4. Bölüm içerisinde tezin çalışma alanını oluşturan konut iç mekanı ve mobilya etkileşim öğeleri incelenmiştir. İnceleme mekansal özellikler, mobilya özellikleri ve kullanıcı özellikleri olmak üzere üç ana başlık altında gerçekleştirilmiştir. Tez kapsamında önerilen; iç mekan ve mobilya etkileşimindeki temel öğeleri saptayarak, iç mekan ve mobilya ilişkisini test etmek üzere bir analiz modeli oluşturmaktır.

Önerilen model yardımıyla, kullanıcının farklı firmalara ait mobilyalar arasından doğru seçim yapabilmesini kolaylaştırmak ve konut iç mekanı içinde daha etkin mobilya yerleştirebilmesine yardımcı olmak hedeflenmektedir.

Kullanıcının ürün seçme, beğenme ve satın alma eylemlerini nasıl gerçekleştirdiğini anlamak için satın alma karar sürecini irdelemek gerekmektedir. Satın alma sürecinde, satın almak bir problem çözme hali olarak tariflenmekte, alıcının geçirdiği aşamalar sırasıyla problemi belirleme, bilgi toplama, alternatifleri belirleme, alternatifleri değerlendirme ve seçme olarak beş aşamada gerçekleşmektedir. Kişi ihtiyacını belirledikten sonra, ihtiyacı karşılayacak ürünle ilgili bilgi toplamaya ve alternatifleri araştırmaya başlar. Bu süreçte amaçlanan alternatifler arasından en doğru seçimi yapmaktır (Şekil 4.57).



Şekil 4.57 : Karar süreci aşamaları (Kotler&Armstrong, 1998).

Konut mobilyasının satın alma süreci incelendiğinde; Türkiye’de konut kullanıcılarının mevcut mobilya alternatifleri arasından “doğru” seçim yapmakta zorlandığı bilinmektedir. Firma yetkilileri ile yapılan görüşmelere göre, sahip olunan mobilya gruplarının ortalama 6-7 yılda bir değiştirildiği bilinmektedir (Seber, 2012; Çolak, 2012; Kutlu, 2012). Yaşadığı mekan için mobilya satın alma problemi ile yola çıkan bir tüketici; büyük, orta veya küçük ölçekli mobilya üreticileri, uluslararası mobilya marketleri (Ikea, Porta Möbel, Xxxlutz, Kika Leiner vb.) yâda yapı

marketler (Koçtař, Praktiker, Tekzen, Bauhaus, Baumax, Leroy Merlin vb.) arasından seçim yapmak zorunda kalır.

Türkiye’de mobilya üreticileri genellikle geleneksel yöntemlerle çalışan atölye tipi işletmelerden oluşsa da, orta ve büyük ölçekli işletmelerin sayısı da gün geçtikçe artmaktadır. Bu durum, Türk mobilyasının Dünya pazarında yer almaya başlaması anlamına gelmektedir. Türk mobilyasının küresel ölçekte kendini kanıtlayabilmesi ve varlığını sürdürebilmesi için belirli standartlarda üretim yapması zorunlu hale gelmektedir. Sektörün gelişmesi ile beraber üretilen üründe aranan özellikler gittikçe artmaktadır ve bu özellikler doğrultusunda üretim zorunlu hale gelmektedir.

Mobilya marketlerinde, mevcut ihtiyacı ekonomik olarak karşılayabilecek tasarım ürünler üretilirken; yapı marketler ise sektörden çeşitli firmalar ile anlaşarak firmaların mevcut ürünleri üzerinden bir takım değişiklikler talep ederek kendilerine özel ürünler ürettirip satmaktadır. Bu konseptte markalar ve tasarımcılar değil, ürünler önemlidir.

Sayırsız işletme, firma ve market arasında mobilya seçimi yapmak giderek zorlaşmaktadır. Bu nedenle tüketicinin mevcut mobilyalar arasından sağlıklı karşılaştırma ve az hatalı seçim yapabilmesi için kullanılabileceği bir ilişki modeli önerilmiştir. Mobilya satın alma amacıyla pazar araştırması yapmaya başlayan tüketici önerilen modeldeki “Enformasyon geliştirme aracı” yardımıyla alternatifleri kolaylıkla belirleyebilir ve belirlediği alternatifler arasından hangisini seçeceğini belirli kriterler altında değerlendirebilir (Şekil 4.58).



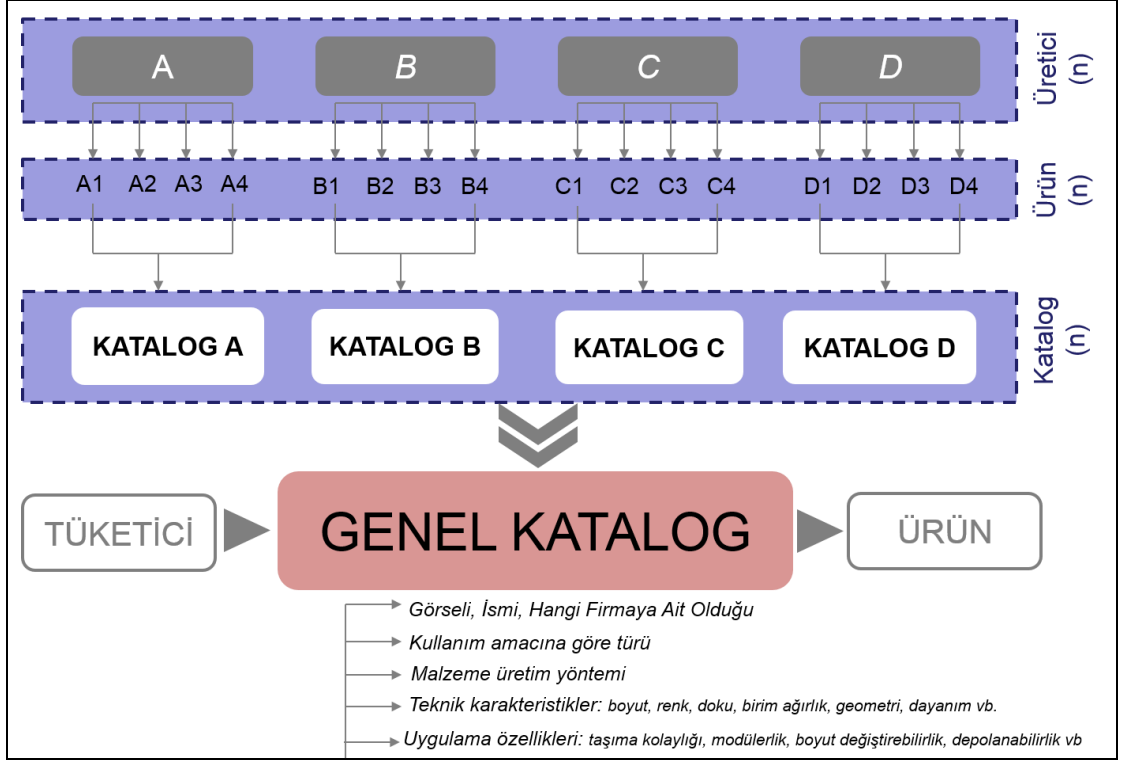
Şekil 4.58 : Önerilen model

4.5 Konut İç Mekanı ile Mobilya Etkileşiminin Değerlendirmesinde

Enformasyon Aracı: Mobilya Envanter Föyü

Yapılan araştırmalar dahilinde mobilya sektörü için enformasyon geliştirme aracı olarak bir mobilya envanter föyü oluşturulması önerilmektedir. Kullanıcının mevcut konutu için mobilya seçerken, kıyaslamalı olarak mobilya envanter föylerinden yararlanarak, daha az hata yapması, dolayısıyla konut iç mekanı içinde daha etkin mobilya yerleştirilmesi hedeflenmektedir.

Hazırlık aşamasında orta gelir düzeyine hitap eden mobilya firmaları ve ürünleri incelenmiştir ve mobilya sektörü için yarı açık bir katalog sisteminin uygun olacağı düşünülmüştür. Birbirinden bağımsız üreticiler, daha önceden ortaya konmuş olan ortak kurallara- konvansiyonlara uygun olarak bileşen üreteceklerdir. Bileşenler konvansiyonlar sayesinde birbirleri ile uyumlu olacaktır. Üreticilerin kendi bileşenlerini tanıtan kataloglar oluşturmaları ve bu kataloglarının bir bütün oluşturacak şekilde bir araya gelerek genel bir kataloğa dönüşmesi öngörülmektedir. Kullanıcılar, bu kataloglar sayesinde konut iç mekanı için, kıyaslamalı olarak ürün seçebilecektir (Şekil 4.59).



Şekil 4.59 : Önerilen Genel Katalog

Katalog bileşenlerinden kısmi olarak yararlanılarak ürünün oluşturulması yaklaşımı, bina yapı endüstrisi için geçerli bir uygulama biçimidir. Yapıda kısmi olarak kullanılan katalog bileşenleri içinde banyo ekipmanları, ısıtıcılar, radyatörler, kapı ve pencereler, bölücü panolar, döşeme kirişler vb. elemanlar sayılabilir.

Günümüze kadar pek çok endüstrileşmiş yapı sistemi geliştirilmesine ve uygulanmasına rağmen bu sistemler çoğu zaman eleştirilmiştir. Eleştiri konularının en başında, sistemin özelliği gereği ortaya koyduğu “tipleştirilmiş çözümler” gelmektedir. Mobilya sektörü için önerilen yaklaşım, bileşen ölçeğinde tekrar eden ancak tasarım ölçeğinde kullanıcı istek ve gereksinimlerindeki çeşitliliğe cevap verebilecek bir kullanıcı-mobilya ilişkisi ortamının sağlanmasıdır.

Bu yaklaşımdaki en önemli nokta tüm mobilya üreticilerinin-tasarımcılarının uyacakları “uyumluluk kuralları” yani “konvansiyonlar”ın önceden ortaya konmuş olmasıdır. Evrenselliğe dayanan açık sistem felsefesi, üzerinde uzlaşmaya varılmış kurallar ile uluslar arası bir piyasa oluşturmayı hedeflemektedir. Hasan Şener (1990) “Endüstrileşmiş Binada Açık Sistemler” adlı kitabında “uyumluluk kurallarını” beş kategoride incelemiştir.

- Genel konvansiyonlar: Bileşenlerin birbirleri ile geometrik uyumluluğunu sağlamayı amaçlar. Genel konvansiyonlara göre modüler koordinasyon, boyutsal koordinasyon, değişebilirlik, uyabilirlik ve esneklik kavramları önem kazanmaktadır.
- Özel konvansiyonlar: Ek yerlerine ilişkin kurallardır.
- Kalite konvansiyonları ve bileşen katalogları: Bileşenlerin çeşitli fiziksel özelliklerinin belirlenmesine ilişkin kurallardır.
- Pazarların düzenlenmesine ilişkin konvansiyonlar: Üretim sonrası süreçle ilişkin kurallardır.
- Sorumluluklar, garantiler, sigortalara ilişkin konvansiyonlar.

Çalışma, endüstrileşmiş bir bileşen olan seri üretim mobilyaların belirli konvansiyonlar doğrultusunda tasarlanıp üretilerek bir açık sistem kataloğunda yer alabileceği, firma ölçeğinde birbiriyle uyumlu bileşenler ve özel birleşim detayları ile farklı kompozisyonlar oluşturularak seri üretim mobilyanın sınırlarının zorlanabileceğini savunmaktadır. Bu amaçla, beş mobilya firmasının yaşama mekanı seri üretim mobilyaları incelenmiş ve örnek envanter föyü haline getirilmiştir. Çalışmadaki veriler Kasım 2014- Ocak 2015 tarihine aittir.

Föy, 4.bölümün başında listelenerek incelenen mekan mobilya etkileşim temel öğeleri dikkate alınarak hazırlanmıştır. Ürün bilgi tablosu olarak adlandırılan föyde; ürünün görseli, ismi ve hangi firmaya ait olduğu belirtildikten sonra ürünün kullanım amacına göre türü, malzeme üretim yöntemi, boyut, renk, doku, birim ağırlık, geometri, dayanım gibi teknik karakteristikleri, taşıma kolaylığı, modülerlik, boyut değiştirebilirlik ve depolanabilirlik gibi uygulama özellikleri ile ekonomik kriterlerine yer verilmiştir (Şekil 4.60). Envanter föyü yardımıyla kullanıcı ürünün görsel olarak algılayamayacağı teknik ve ekonomik özellikleri hakkında da bilgilendirilmektedir. Örneğin kullanıcının mobilyanın döşemesinde kullanılan kumaşın teknolojik ve yenilikçi özellikte olduğunu ve fiyatının daha uygun olduğunu görsel olarak algılaması mümkün değildir.

Türkiye’ de faaliyet gösteren mobilya üretici firmaların birbirlerinden bağımsız olarak bileşen üreterek katkı sağladığı mobilya kataloğu, konut kullanıcısına ürün seçim aşamasında yardımcı olabilecek ve hatalı seçimleri azaltabilecektir.

Çizelge: Yaşama Mekanı Hareketli Mobilya Ürün Bilgi Tablosu					
Mobilya/Bileşenler			Firma:		
Mobilya Türü:	Oturma Bölümü	Koltuk			
		İkili kanepeler			
		Üçlü kanepeler			
		L kanepeler			
		Puf			
		Orta sehpa			
		Yan sehpa			
		Zigon sehpa			
	Yemek Bölümü	Yemek masası			
		Sandalye			
		Büfe			
		Vitrin			
		Gümüşlük			
	Tv/Hobi Bölümü	Duvar dolabı			
		Tv sehpa			
Tv ünitesi					
Kitaplık					
Malzeme & Üretim Yöntemi	Strüktür	İskelet sistem	Asma germe		
			Devamlılık gösteren		
			Geçmeli		
			Çevreye Bağımlı		
			Monoblok		
		Yüzeyle taşıyan	Parçalı		
			Dolgulu		
			Şişme		
Teknik karakteristikler	Boyut	Genişlik			
		Derinlik			
		Yükseklik			
		Çap			
		Kalınlık			
	Renk				
	Doku				
	Birim Ağırlık				
	Geometri				
	Kütlesel/Çizgisel				
	Eskimeye karşı dayanıklılık				
	Ateşe karşı dayanım				
Çizilmeye karşı dayanım					
Uygulama	Taşıma kolaylığı/ Hafiflik				
	Modülerlik				
	Toplanabilirlik/ Boyut değiştirilebilirlik				
	Depolanabilirlik				
Teknik & Ekonomik Kriterler	Endüstriyel İmalat				
	Katalog üzerinden seçme				
	Hızlı ve Stok üzerinden yararlanma				
	Basit ve Hızlı bir araya gelme				
Onay					
Garanti					
Birim Fiyat					
Firma Adresi					
Referanslar					
Not					

Şekil 4.60 : Mobilya envanter föyü.

5. ALAN ÇALIŞMASI: ORTA GELİR DÜZEYİNE HİTAP EDEN TOPLU KONUTLARDA İÇ MEKAN VE SERİ ÜRETİM MOBİLYA İLİŞKİSİ

5. Bölüm içerisinde bu amaç doğrultusunda gerçekleştirilen alan çalışmasına yer verilmiştir. Alan çalışmasında, toplu konutlarda iç mekan karakteristikleri üzerine odaklanarak "kitlesele üretilmiş mekan" ve "kitlesele üretilmiş mobilya" arasındaki ilişki araştırılmıştır.

Tezin bu bölümünde, alan çalışmasının konusu, alan çalışmasının yeri, seçilme nedenleri, alan çalışmasının yöntemi, bu yöntemle elde edilen verilerin analizi yer alacaktır.

5.1 Alan Çalışmasının Konusu

Alan çalışması İstanbul’da toplu konut yerleşimlerinin karakteristiklerinin belirlendiği ve ampirik verilerin karşılaştırıldığı, aynı zamanda nitel verilerle desteklenen bir çalışmadır. Çalışmanın yöntemini; mekansal karakteristikler, mimari plan ve kesit analizleri ve fonksiyonlar ile ilişkili olarak kullanıma ait analizler ve anket çalışması oluşturmaktadır.

Toplu konutlarda “iç mekan” ve “mobilya” etkileşimini araştıran bu çalışmada “kullanıcının” en önemli bileşen olduğu düşünüldüğünden, “anket çalışmaları”na ve “bireysel değerler”e önem verilmiştir. Seçilen konut yerleşiminde uygulanmak ve konut kullanıcıları üzerinden istatistiksel veri elde etmek üzere bir anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Belirlenen bölgede, rastgele seçim ile konutlar ziyaret edilerek yüz yüze anket uygulaması yapılmıştır. Anket katılımcıları ile yapılan görüşmeler sırasında izin istenerek 43 hane halkının yaşama mekanları fotoğraflanmıştır. Mekan ile mobilya ilişkisini algılamak için eskizler, basit şema ve diyagramlardan yararlanılmıştır.

Konut yerleşiminde yaşamakta olan kullanıcıların konut yaşama mekanlarını mobilya ile ilişkilendiren bir kavramsal çerçeve ortaya konmuştur.

5.2 Alan Çalışmasının Yapılacağı Konut Yerleşimlerinin Seçimi

Çalışma kapsamında endüstrileşme olgusunun 20. Yüzyıl başında konut sektörüne yansımaya başlamasıyla ortaya çıkan kitlesel bina ihtiyacı tartışılmakta, bu yaşam biçiminin en çarpıcı yansıması olması sebebiyle İstanbul odaklı bir araştırma planlanmaktadır. TOKİ'nin 2003-2011 yılları arasında ürettiği 518.392 konuttan 111.578'ini İstanbul'dadır. Bu nedenle İstanbul TOKİ uygulamaları açısından önemli bir yere sahiptir (Url-1). İstanbul odaklı bu çalışmada karşılaştırılabilir veriler elde edebilmek amacıyla aynı toplu konut bölgesi içindeki konutlar seçilmiştir, böylece benzer sosyo-ekonomik seviyede kullanıcıların yaşadığı mekanlar incelenmiştir.

Konut pek çok aile bütçesinde en büyük harcama kalemlerinden birisini oluşturmaktadır. Gelişmiş ülkelerde genel ortalama olarak konuta ayrılan harcama (kira) aile bütçesinin 1/6'sını aşmamaktadır. Oysa az gelişmiş ve fakir ülkelerde kiralar, aile bütçesinin 1/3 ile 2/5 gibi büyük seviyelere çıkabilmektedir (Kömürlü, 2006). Türkiye'de ise kiraya harcanan para aile bütçesinin %25'ine denk gelmektedir (TUİK, 2014). BM Habitat II (1996) göstergeleri ise konut fiyatının hane halkının yıllık gelirinin 5 katını aşmaması gerektiği belirtilmektedir. Ancak, büyük şehirlerde ve özellikle İstanbul'da git gide yükselen konut fiyatları nedeniyle konut sahibi olabilme gittikçe zorlaşmaktadır. Ailelerin konut sahibi olma hedefi konutta aranan niteliklerin önüne geçmektedir (Kürelî&Uzun, 2007).

Tez çalışması toplu konut ve seri üretim mobilya uyumunu irdelemeyi amaçladığından, orta gelir hane halkı dikkate alınmıştır. Orta gelir aile olarak özel veya kamuda maaş karşılığı çalışan memurlar ile, büyük işveren konumunda olmayan girişimcilerin aileleri tanımlanmaktadır. Avrupa ve Amerika'da banliyölerdeki bahçeli evlerde yaşayan bu aile tipleri, Türkiye'de genellikle "iki oda bir salon" veya "üç oda bir salon" apartman dairelerinde yaşamaktadır (Demirarslan, 1997). Konut üreticileri de bu ihtiyacı karşılamaya yönelik girişimlerde bulunmaktadırlar. 2000 Yılı Bina Sayım Sonuçları' na göre Türkiye'deki konutların % 85' i üç ve dört yatak odalı olarak belirlenmiştir. Beş ve altı odalı konut sayısının toplam konut sayısı içindeki oranı % 9,1, bir ve iki odalı konutların oranı ise % 5,3 olarak tespit edilmiştir (DİE, 2000). 2010 yılında tekrarlanan bina sayımlarına göre, üç ve dört yatak odalı konut sayıları %78'e gerilerken, beş ve altı odalı konut sayısı % 10'a, bir ve iki odalı konut sayısı ise % 11'e çıkmıştır (TUİK, 2010) (Çizelge 5.1).

Çizelge 5.1 : Konutun salon dahil oda sayısına göre tamamen veya kısmen biten yeni ve ilave konutlar - yapı kullanma izin belgelerine göre (TÜİK, 2010).

Daire Sayısı (2010)	Toplam	%
	363053	%100
1 odalı	21829	%6.01
2 odalı	21306	%5.86
3 odalı	97211	%26.7
4 odalı	185653	%51.1
5 odalı	26172	%7.2
6 ve üstü odalı	10882	%3

Orta gelir grubuna yönelik toplu konutlar İstanbul'un banliyö konut alanları olarak adlandırılan merkezi konut alanlarının mevcut talep karşısında yetersiz kalması, ve arsa değerlerinin gittikçe artması sonucunda, merkezden daha uzakta oluşmaya başlamış yerleşim alanlarıdır. Bu alanlar, İstanbul gibi nüfusu çok yoğun olan şehirlerde hızlı bir biçimde büyümüş, kendi donatı alanlarına sahip olmuş ve zamanla alt merkez niteliği kazanmış veya kazanması beklenen alanlardır. Çalışma kapsamında İstanbul'un Avrupa yakasında yer alan TOKİ'nin İstanbul uygulamalarından Halkalı Atakent Toplu Konut bölgesi alan çalışmasının yapılacağı konut yerleşimi seçilmiş ve incelenmiştir.

5.2.1 Halkalı bölgesi

Türkiye'de toplu konut üretimi, Emlak Bankası; Toplu Konut idaresi; Kooperatifler ve Birlikleri ile Özel Şirketler eliyle gerçekleşmektedir. Alan çalışması için konut yerleşimi seçilirken Toplu Konut İdaresinin en önemli projelerinden biri olan Halkalı Toplu Konut Yerleşim Alanı yeni ismiyle Atakent Mahallesi seçilmiştir.

Halkalı - İkitelli mevki, 1979 yılında Toplu Konut Alanı ilan edilmiştir. 1984 yılına kadar sağlıklı bir kamulaştırma çalışması yapılamamakla birlikte alan, 1985-1986 yıllarında T.C.Emlak Bankası tarafından, Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı İdaresi'ne önerilmiştir (Halkalı Toplu Konut Yerleşmesi Raporu, 1990). 1986 yılında planlama çalışmalarına başlanan Halkalı Toplu Konutları, 980 hektar alanda 320.000 nüfus barındırmayı hedeflenmiştir. Halkalı Toplu Konut Alanı 1969'da Arsa Ofisi tarafından kamulaştırılmaya başlanmıştır. Toplam 419 hektarlık bölümü Arsa Ofisince kamulaştırılmış, kalan kısmı ise 75 sayılı gecekondu kanunu çevresinde hazineden belediyeye devredilerek gecekondu önleme bölgesi olarak tespit edilmiştir (Alptekin,1996). Yıllarca İstanbul'daki belediyelerin çöp döküm sahası olarak

kullandığı Halkalı'nın çehresi, toplu konut projesi ile değişime başlamıştır. Türkiye'nin dev konut yatırımlarından biri olarak başlatılan bu projenin hemen yanı başında bulunan "Halkalı Çöplüğü", uzun yıllar boyunca bölgenin gelişmesinin önünü tıkamıştır.

Bölge 1990 Yılında Toki'nin ilk 'uydu kent' projelerinden biri olarak 40.000 konut olarak projelendirilmiştir. Halkalı Toplu Konut Projesi, Toplu Konut Kanunu kapsamında T.C. Başbakanlık Toplu Konut İdaresi tarafından özel firmalara ihaleyle Emlak Bankası kanalıyla yaptırılan kent dışı bir uydu kenttir (Yüksel, Aydınli, Pulat; 1996). Sosyal konut niteliğinde olan Halkalı Toplu Konutları ekonomik gücü düşük alt ve orta gelir grubundaki gerçek konut ihtiyacı olan kişiler için satışa sunulmuştur. Başvuru yapacak bireyin kendine, eşine veya çocuğuna ait herhangi bir evi bulunmaması koşulu vardır. Böylece konutların hedef kitleye ulaşabilmesi daha kolay olmuştur.

Halkalı Toplu Konut avan projeleri ve vaziyet planları İtalyan Reggio Emilia mimari bürosu tarafından tasarlanmıştır. Daha sonra Toki tarafından mimari projeler hazırlanarak yüklenicilere verilmiştir. Yüklenici firmalar tarafından kendi inşaat sistem ve teknolojileri doğrultusunda ufak çapta değiştirilerek uygulamaya konmuştur (Sansür, 2011). 1990 yılında 4150 konutluk ilk dilim '1.Etap' olarak inşa edilmiştir. İkinci aşama olarak 1993 yılında 3000 konutluk 2.Etap satışa sunulmuş ve 1994 yılında teslimi gerçekleşmiştir. Halkalı projesi, çöplük ve yakın çevresindeki kaçak yapılaşma sorunlarını hükümetin ve belediyenin yardımıyla çözerek gelişimini sürdürmeyi hedeflemiştir. Halkalı'nın kaderini değiştirecek ilk adım 1994 yılında atılmış ve yaklaşık 1 milyon metrekaarelik çöp döküm sahası kapatılmıştır (Ergun, 2011). Uzun bir aradan sonra projeye ancak 1999 yılında yeni bir halka eklenebilmiş 4000 konutluk 3.Etap satışa sunulmuştur. 3. Etap konutlarının teslimi de 2001 yılında gerçekleşmiştir.

Halkalı Toplu Konut Alanında, 1.Etap 730.000 m², 2.Etap 520.000 m², 3. Etap ise 788.093 m² proje alanına sahiptir. 1.Etap yerleşiminde 239.342,05 m², 2.Etap yerleşiminde 153.356,17 m², 3.Etap yerleşiminde ise 255.933,34 m² olmak üzere toplam 648.631,56 m² konut alanı bulunmaktadır (Kocabay, Bilgen; 1995).

Başbakanlık'a bağlı TOKİ'nin başlattığı toplu konut hamlesinin ardından, yeni hükümetlerin stratejisi doğrultusunda TOKİ'nin konut yapımından çekilmesine

karar verilmiştir. Projede kalan arsaların 'Hasılat Paylaşımı' yöntemiyle ihale edilerek müteahhit firmalara verilmesi yoluna gidilmiştir. İnşaat firmaları da Halkalı bölgesine peşpeşe projeler geliştirmeye başlamıştır. Bu yöntemde de ilk örnek 'Soyak Olimpiakent' olmuş kendi içinde I-II-III. Etap olarak projelendirdiği toplam 3962 konutun bu yöntemle satış ve inşası gerçekleşmiştir. Soyak Olimpiakent'ti sonra aynı yöntemle 1368 konutluk Avrupa Konutları ve 868 konutluk Güneşpark Konutları izlemiştir.

5.2.1.1 Atakent mahallesi

Atakent Mahallesi Toplu Konut adıyla bilinen Küçükçekmece ve İstanbul'un ilk uydu kentlerinden birisidir. Halen yeni eklenen etap ve bölümlerle gelişmektedir. I, II, III ve IV. Etaplardan oluşur. Alan çalışması Atakent I ve Atakent II Etaplarında gerçekleştirilmiştir.

5.3 Alan Çalışmasının Yöntemi

Tez kapsamında korelasyonel araştırma yönteminin kullanıldığı bir alan çalışması gerçekleştirilmiştir. Konut tasarım-üretim süreci ile mobilya tasarım-üretim süreci arasındaki ilişki ağını açığa çıkarmak üzere örneklem kümesi oluşturulmuş ve veri toplama süreci üç aşamada gerçekleştirilmiştir:

- Toplu konut yaşama mekanlarının mekansal karakteristiklerinin incelenmesi
- Toplu konut kullanıcılarına uygulanan anket çalışması
- Toplu konut kullanıcılarının yaşama mekanlarının fotoğraf ve eskizlerle belgelenmesi, elde edilen bulguların ilişki analizine tabi tutulması.

Alan çalışmasında ilk adım olarak, Türkiye inşaat sektöründeki önemli kurum, kuruluş ve kişilerle yüz yüze görüşmeler yapılarak genel bilgi toplanmıştır. Bu bilgiler ışığında, alan çalışmasının yapılacağı toplu konut yerleşimi seçilmiş, toplu konut projesinin yaşama mekanlarına odaklanarak mekansal karakteristikleri incelenmiştir. Projeye ait “yaşama mekanı tipolojileri” çıkartılmıştır.

İkinci aşamada ise Atakent bölgesinde rastgele seçim yapılan blok ve daireler ziyaret edilerek, yüz yüze anket uygulaması yapılmıştır. Görüşülen 61 konut kullanıcısından 43 tanesi konut yaşama mekanının fotoğraf ve eskizler ile belgelenmesine izin vermiştir. Bu nedenle 43 hane halkının anket verileri değerlendirilmiştir. Anket,

konut kullanıcılarının “demografik karakteristikleri”, “mobilya seçim kriterleri”, “mekan ve mobilya etkileşimine dair memnuniyetleri” ve “genel memnuniyet düzeylerini ortaya koymayı hedeflemektedir. Yapılan anket çalışması ve yaşama mekanı analizleri sonucunda elde edilen niteliksel ve niceliksel veriler irdelenmiş ve değerlendirilmiştir.

5.3.1 Mekansal karakteristiklerin analizi

Toplu Konut İdaresi ile yapılan görüşmeler sonucu, TOKİ'nin Türkiye'nin farklı bölgelerinde gerçekleştirdiği projelere ulaşılmıştır. Mevcut projeler incelenerek konutların ana plan tipolojileri ve yaşama mekanı plan tipolojileri çıkarılmıştır. TOKİ projeleri, çevreden, iklimden, topografyadan kopukluk yapıları, her yerde uyguladığı aynı “tip” plan şemaları, aynı cephe, aynı malzeme ve aynı yapım tekniği nedeniyle pek çok mimar tarafından eleştirilmektedir. Kahvecioğlu (2010), TOKİ projelerinin anahtar kelimelerini şu şekilde ifade etmektedir: “ Kuzeyin, güneyin, doğunun, batının, güneşin, rüzgarın, manzaranın bir veri olarak girmediği süreç kendini sürekli tekrar ediyor. Betonarme, tünel kalıp, üç artı bir, çok katlı blok gibi ifadeler, proje elde etme sürecinden, planlamaya, uygulamaya kadar kendi içinde kurulan dengenin anahtar kelimeleri”. İlhan (2010); TOKİ'nin var olan projeleri yere hatta yeri eldeki tipolojilere uyarlaması nedeniyle tamamen niceliğe odaklanmış anlayışla üretim yapmaya devam ettiğini belirtmektedir.

Tez kapsamında Toplu Konut İdaresi'nin farklı bölgelerdeki projeleri (Halkalı Toplu Konutları, Pendik Toplu Konutları, Kayseri Erciyes Toplu Konutları, Ankara Yapracık Toplu Konutları vb) incelenmiş, tip plan şemalarına ulaşılmıştır.

Konut iç mekan ile mobilya etkileşimini irdelemeye yaşama mekanları üzerinden başlamanın daha uygun olacağı düşünülmüştür. Yaşama mekanı hane halkının toplumla kurduğu iletişimi yansıtması açısından konut araştırmaları içinde ayrı bir öneme sahiptir (Dazkır, 2013). Bu mekan hane halkının kendisini nasıl gördüğünün, aynı zamanda kendisini başkalarına nasıl göstermek istediğinin fotoğrafıdır. Rechavi (2009) tarafından evin içindeki kamusal ve özel alanların kesim noktası olarak tanımlanan yaşama mekanı, genellikle misafir ağırlanan mekan olduğu için itina ile tefriş edilir. Bu nedenle yaşama mekanına seçilen mobilyaya gösterilen özen konutun diğer mekanlarına gösterilenden fazladır.

Yapılan incelemeler sonucu TOKİ projelerinde çok tekrar ettiği gözlenen yaşama mekanlarını dokuz ayrı tipte gruplamak mümkün olmuştur.

5.3.2 Anket çalışması

Konut mekanlarında “iç mekan” ve “mobilya” etkileşimini araştıran bu çalışmada “kullanıcının” en önemli bileşen olduğu düşünüldüğünden, “anket çalışmaları”na ve “bireysel değerler”e önem verilmiştir. Seçilen konut yerleşiminde uygulanmak ve konut kullanıcıları üzerinden istatistiksel veri elde etmek üzere bir anket çalışması gerçekleştirilmiştir.

Anket en basit ifade ile bir örneklem grubunda görülen trendin numerik tarifini elde etmek için geliştirilmiş veri toplama aracıdır. Anket yapılırken amaçlanan tüm popülasyondan rastgele seçilen bir küçük örneklem grubundan gelen sonuçlar ile genelleme yapmaktır (Kepez, 2012).

5.3.2.1 Anket sorularının hazırlanması

Anket çalışmasında katılımcılara çoktan seçmeli, ordinal ölçek değişkenli, ve açık uçlu soruları içeren karma sorular sorulmuştur.

Konut kullanıcılarından ankete katılanların: “demografik karakteristikleri”, “mobilya seçim kriterleri”, “mekan ve mobilya etkileşimine dair memnuniyetleri”, “konut yaşama mekanına ve mobilyasına karşı olan görüşleri/tavırları ve “genel memnuniyet düzeyleri” araştırılmıştır.

5.3.2.2 Anketin Uygulanması

Atakent bölgesinde rastgele seçim ile belirlenen konutlar ziyaret edilmiş, yüzyüze anket uygulaması yapılmıştır. Evde olmayan katılımcılar tekrar tekrar ziyaret edilerek uygun zaman aralıkları yakalanmaya çalışılmıştır.

Görüşme yolu ile doldurulan anket uygulamasının üstün yönleri, uzun anketlerin diyalog ile yanıtlanabilir hale gelmesi, tam anlaşılmayan soruların anketör tarafından açıklanabilmesi ve dolayısıyla katılımcıların anketteki tüm soruları eksiksiz ve tutarlı olarak yanıt verebilmesi olarak sıralanabilir (Kepez, 2012). Çalışmada yüzyüze anket uygulamasının seçilmesinin bir başka nedeni ise uygulama sırasında bir başka teknik olan gözleme de imkan sağlamasıdır. Böylece daha fazla bilgi edinildiği gibi bilgilerin doğruluğu da test edilebilir.

Cevaplandırarak kişiyle bir araya gelerek anket uygulanmasının çeşitli avantajlarının yanı sıra bazı dezavantajları da vardır. Czaja ve Blair (2005); yüzyüze yapılan anket çalışmasının dört temel dezavantajlarını özetlemişlerdir: maliyetinin yüksek olması, geniş bir zaman dilimine yayılması, katılımcıların özel konulardaki sorulara cevap vermekten çekinmesi, anketörün varlığının katılımcıyı toplumsal cazibe yanlılığı görüngesinde cevap vermeye yönlendirmesi.

Ankete 61 kişi katılmıştır. Katılımcılar ile kurulan güvene dayanan ilişki sonrasında yaşama mekanlarının uygun oldukları bir zaman diliminde görülmesi ve fotoğraflanması için izin istenmiştir. Anketörün katılımcılar ile kurduğu yakınlık; katılımcıların güvenini kazanmakta ve konuya ilgisinin devamını sağlamakta önemli bir etmen olmaktadır (Özoğlu, 1992). Katılımcılardan 43'ü yaşama mekanının gözlemlenerek görüntülenmesine izin vermiştir. O nedenle 43 hane halkının anketleri değerlendirmeye alınmıştır.

5.3.2.3 Anket verilerinin analizi

Katılımcıların demografik profili:

Alan çalışması Atakent konut yerleşiminden seçilen 43 hanehalkı üzerinde uygulanmıştır. Sosyo-ekonomik düzeylerinin yakın olduğu kabul edilen konut kullanıcılarının demografik profil bilgileri, bir başka deyişle cinsiyeti, yaşam döngüsü içerisindeki yeri, aile yapıları, evde oturan kişi sayısı gibi bilgiler elde edilecek verilerin konut iç mekan kullanımının değerlendirilmesi açısından önemlidir.

Çizelge 5.2'de "yaş" oranları yer almaktadır. Atakent bölgesinde yaşayan anket katılımcılarının genelde 41-60 yaş aralığında oldukları görülmektedir. Bölgede 43 hane halkı ziyaret edilerek her haneden birer kişiye anket uygulanmıştır, anket katılımcılarının %56'sı 41-60 yaş, %39'u 20-40 yaş, %5' i ise 61 ve yukarısı yaş aralığındadır. Ankete cevap veren bireyler 30 kadın ve 13 erkekten oluşmaktadır.

Çizelge 5.2 : Yaş oranları.

YAŞ	n	%
20'den küçük	0	0
20-40	17	39
41-60	24	56
61 ve yukarısı	2	5
TOPLAM	43	100

Çizelge 5.3 anket katılımcılarının “medeni durumu” ve Çizelge 5. 4 dairede yaşayan “aile tipleri” ile ilgili verileri sunmaktadır. Anket sonuçlarından elde edilen verilere göre, Atakent yerleşiminde yaşayan katılımcıların %84’ü evli ve %72’si çocuklu ailelerden oluşmaktadır. Katılımcılardan %67’si ise mevcut konutta çocuğu ile beraber yaşamaktadır.

Çizelge 5.3 : Medeni durum.

MEDENİ DURUM	N	%
Evli	36	84
Bekar	7	16
TOPLAM	43	100

Çizelge 5.4 : Aile tipi.

AİLE TİPİ	n	%
Çocuklu aileler	31	72
Çocuksuz aileler	12	28
TOPLAM	43	100

Çizelge 5.5 ev içerisinde yaşayan “hane halkı sayısı” ile ilgili bilgi vermektedir. Katılımcılardan %7’si evlerinde yalnız yaşamakta, %30’u iki kişilik hane halkından, %26’sı üç kişilik hane halkından, %32’si 4 kişilik hane halkından, %5’i ise 5 kişilik hane halkında oluşmaktadır. Bu sonuçlar, ankete katılanlar içinde 4 kişilik hane halklarının çoğunlukta olduğunu göstermektedir.

Çizelge 5.5 : Hane halkı sayısı.

HANE HALKI SAYISI	n	%
1	3	7
2	13	30
3	11	26
4	14	32
5	2	5
6 ve üstü	0	0
TOPLAM	43	100

Çizelge 5.6’da katılımcıların oturdukları “daire tipi” verileri yer almaktadır. Atakent yerleşimindeki katılımcıların yarısından fazlası 3+1 dairede oturmaktadır. Katılımcıların %7’si bir oda bir salon daire tercih ederken, %42’si iki oda bir salon dairede oturmaktadır.

Çizelge 5.6 : Oturulan daire tipi.

OTURULAN DAİRE TİPİ	n	%
1+1	3	7
2+1	18	42
3+1	22	51
4+1	0	0
Diğer	0	0
TOPLAM	43	100

Çizelge 5.7’de katılımcıların oturdukları “konutun mülkiyet durumu” verileri yer almaktadır. Atakent yerleşimindeki katılımcıların %77’si ev sahibi iken, %23’ü kiracı durumundadır.

Çizelge 5.7 : Konutun mülkiyet durumu.

KONUTUN MÜLKİYET DURUMU	n	%
Ev sahibi	33	77
Kiracı	10	23
TOPLAM	43	100

Katılımcıların mobilya seçim kriterleri:

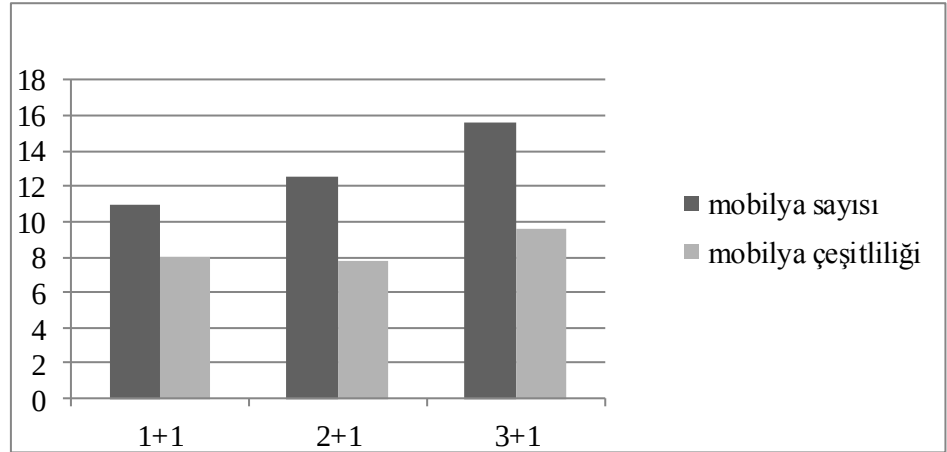
Çizelge 5.8’de katılımcıların mobilya tercihlerinin üretim tipi dağılımı açısından değerlendirilmesine ilişkin veriler sunulmaktadır. Anket sonuçlarından elde edilen verilere göre, Atakent yerleşiminde yaşayan katılımcıların %63’ü seri üretim mobilya, %9’u özel üretim mobilya tercih ederken, %28’i ise seri üretim ve özel üretim mobilyaları beraber kullanmaktadır.

Çizelge 5.8 : Katılımcıların mobilya tercihleri.

MOBİLYA TERCİHİ	n	%
Seri üretim mobilya kullananlar	27	63
Özel üretim mobilya kullananlar	4	9
Seri üretim ve özel üretim mobilyayı beraber kullananlar	12	28
TOPLAM	43	100

Çizelge 5.9’da katılımcıların oturdukları dairelere göre mobilya sayı ve çeşitliliğine ilişkin veriler sunulmaktadır. Anket sonuçlarından elde edilen verilere göre, Atakent yerleşiminde 1+1 daire salonlarında kullanılan mobilya sayısı ortalama 11, 2+1 daire salonlarında kullanılan mobilya sayısı ortalama 13, 3 +1 daire salonlarında kullanılan mobilya sayısı ortalama 16’dır.

Çizelge 5.9 : Oturulan dairelere göre mobilya sayı ve çeşitliliği.



Katılımcıların mekan ve mobilya etkileşimine dair memnuniyetleri:

Kullanıcılara yaşama mekanlarında gerçekleştirdikleri eylemlerle ilgili sorular yöneltilmiştir. Katılımcıların %100'ü yaşama mekanını misafir ağırlama, dinlenme – sohbet etme – oturma mekan ıolarak kullanmaktadır. Katılımcılardan %97'si yaşama mekanını misafir ağırlama, dinlenme –sohbet etme – oturma için Tv seyretme eylemi için kullanmaktadır. Katılımcıların %93'ü yemek yeme eylemi içinde bu mekanı kullanmaktadır. Yaşama mekanını çalışma eylemi için kullananlar %10, yatma-uyuma eylemi için kullananlar %8, diğer eylemler için kullananlar ise %16'dır.

Katılımcılar imkanları olsaydı salonlarında kitap okuma, kitap depolama, çalışma, resim yapma, spor aleti bulundurma, spor yapma, gelen misafir için yatma uyuma eylemleri de gerçekleştirmek istediklerini belirttiler.

Çizelge 5.10'da katılımcıların mekan içindeki mobilyaları gerçekleştirdikleri eylemler açısından değerlendirmelerine ilişkin veriler sunulmaktadır. Anket sonuçlarından elde edilen verilere göre, Atakent yerleşiminde yaşayan katılımcıların %46'sının yaşama mekanında bulunan mobilyaları mekanda gerçekleştirdikleri eylemler açısından yeterli buldukları görülmektedir. Bununla beraber katılımcıların %35'inin mekandaki mobilyaları gerçekleştirilen eylemler açısından yetersiz bulduğu, %19'unun ise kararsız kaldığı görülmektedir.

Çizelge 5.10 : Mekan içindeki mobilyaların gerçekleştirilen eylemler açısından memnuniyet düzeyleri.

MOBİLYALARIN KULLANILAN EYLEMLER AÇISINDAN MEMNUNİYET DÜZEYLERİ	n	%
Yeterli	20	46
Yetersiz	15	35
Kararsız	8	19
TOPLAM	43	100

Katılımcılara şu anda yaşadıkları konut için salon mobilyası alıp/almadıkları sorulmuş; katılımcılarının %33'ünün mevcut konuta taşındıktan sonra yeni mobilya aldığı; %67'sinin ise daha önceki konutunda kullandığı mobilyaları kullanmaya devam ettiği görülmüştür (Çizelge 5.11).

Çizelge 5.11 : Mevcut konutta kullanılan mobilyaların değerlendirilmesi.

MEVCUT KONUT İÇİN	n	%
“mekana özel mobilya” Aldım	14	33
“mekana özel mobilya” Almadım	29	67
TOPLAM	43	100

Katılımcılara mevcut konutlarının salonlarında kullandıkları mobilyaları kaç yıl önce aldıkları sorulmuş; katılımcılarının %14'ünün 1-2 yıl, %16'sının 3-4 yıl, %7'sinin 5-6 yıl, %42'sinin 7-8 yıl, %21'nin ise 8 yıldan daha önce aldıkları salon mobilyasını kullanmaya devam ettiği görülmüştür (Çizelge 5.12).

Çizelge 5.12 : Mevcut konutta kullanılan mobilyaların değerlendirilmesi.

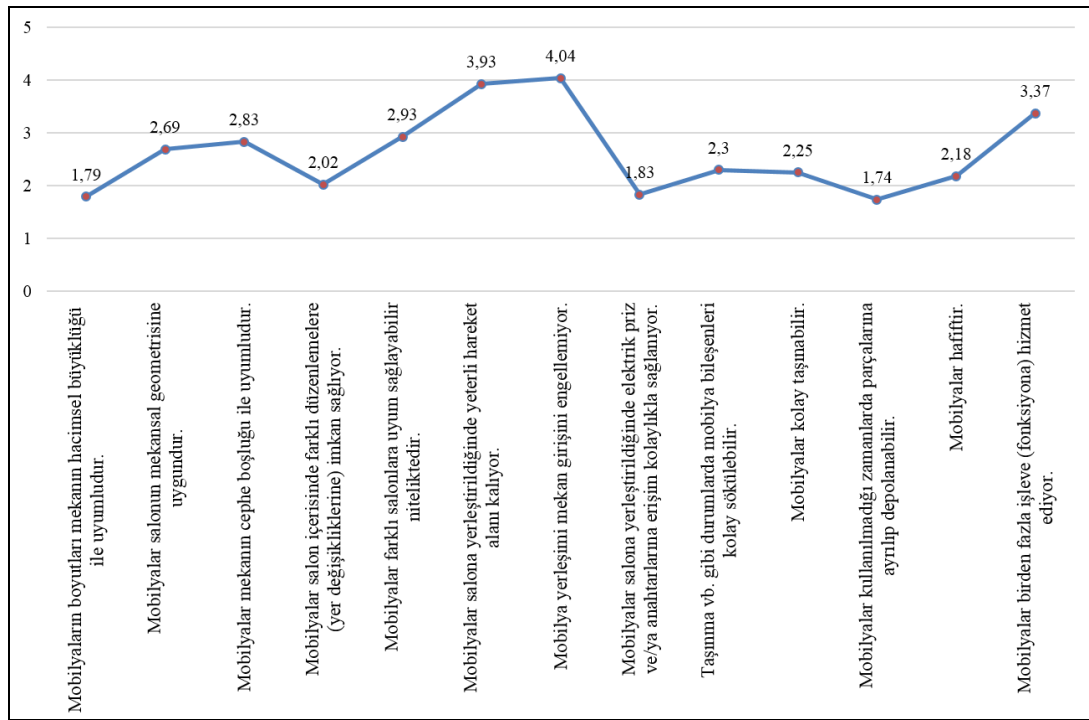
MEVCUT SALON MOBİLYALARINI	n	%
“1-2 yıl” önce Aldım	6	14
“3-4 yıl” önce Aldım	7	16
“5-6 yıl” önce Aldım	3	7
“7-8 yıl” önce Aldım	18	42
“8 yıldan daha” önce Aldım	9	21
TOPLAM	43	100

Katılımcılara mevcut konutlarının salonlarında kullandıkları mobilyaları kaç yıl daha kullanmayı planladıkları sorulmuş; katılımcılarının %58'inin 1-2 yıl, %26'sının 3-4 yıl, %16'sının 5-6 yıl daha mevcut salon mobilyalarını kullanmayı planladıkları görülmüştür (Çizelge 5.13).

Çizelge 5.13 : Mevcut konutta kullanılan mobilyaların değerlendirilmesi.

MEVCUT SALON MOBİLYALARINI	n	%
“1-2 yıl” daha Kullanacağım	25	58
“3-4 yıl” daha Kullanacağım	11	26
“5-6 yıl” daha Kullanacağım	7	16
“7-8 yıl” daha Kullanacağım	0	0
“8 yıldan fazla” Kullanacağım	0	0
TOPLAM	43	100

Kullanıcıların mekan ve mobilya etkileşimine dair memnuniyetleri beş puanlı değerlendirme skalası (5 kesinlikle katılıyorum, 1 kesinlikle katılmıyorum) üzerinden değerlendirilmiştir (Şekil 5.1).



Şekil 5.1 : Konut kullanıcılarının mekan ve mobilya etkileşiminde dair memnuniyet seviyeleri.

Değerlendirme sonucu en güçlü pozitif olan göstergeler “mobilyalar salona yerleştirildiğinde yeterli hareket alanı kalıyor” (mean=3.93) ve “mobilya yerleşimi mekan girişini kısıtlamıyor” (mean= 4.04) iken en zayıf göstergeleri ise “mobilyalar kullanılmadığı zamanlarda parçalarına ayrılıp depolanabiliyor” (mean=1.74), “mobilyaların boyutları mekanın hacimsel büyüklüğü ile uyumlu” (mean=1.79) ve “mobilyalar salona yerleştirildiğinde elektrik priz ve/ya anahtarlarına erişim kolaylıkla sağlanıyor” (mean=1.83) olmuştur.

Kullanıcılara, konutlarının yaşam alanlarında mekan ve mobilya yerleşiminden kaynaklı sorunları tespit etmek üzere açık-uçlu sorular sorulmuştur. Açık uçlu sorular fiziksel çevrenin tanımlanabilmesi için farklı kavramların elde edilebilmesi açısından yararlı ancak değerlendirme açısından oldukça zordur (Sanoff, 1991). Açık uçlu sorular ile amaçlanan, kullanıcıların konut ve konut mobilyasında aradıkları niteliklere dair ipuçları elde etmektir.

Çizelge 5.14 : Genel memnuniyet.

Mobilya özellikleri	Boyut & Sayı	- Mobilyalar büyük olduğu için tüm parçaları salona sığmadı, bir kısmını başka odalara koydum - Büyük mobilyalar nedeniyle balkona çıkmakta zorlanıyorum - Mobilyalar büyük oldukları için tüm mekanı kapladılar, geçiş alanı kalmıyor.
	İşlevsel çeşitlilik	
	Sabitlik/Hareketlilik	- Mobilyalar çok ağır olduğu için hareket ettirmek imkansız. - Mobilyalar nedeniyle elektrik priz ve anahtarlarına güçlükle ulaşıyorum
	Modülerlik	Mobilya ilave etmek istediğimde model bütünlüğü sağlayamadım
	Toplanabilirlik / Depolanabilirlik / Boyut Değiştirebilirlik	Eski evim için aldığım mobilyalar bu salonuma sığmadı, bir kısmını depolamak istedim ancak sabit olduklarından sökemedim.
Mekan özellikleri	Hacimsel Büyüklük	- Salonun alansal büyüklüğü yeterli olmadığı için mobilyaları sığdıramıyorum - Salonun alansal büyüklüğü yeterli olmadığı için kanepeyi açamıyorum, yatak olarak kullanamıyorum - Yemek masasını açacak yer olmadığından misafir geldiğinde zorlanıyorum
	Plan Geometrisi	- Plan geometrisi nedeniyle mobilyaları farklı şekilde yerleştiremiyorum - Salonun ortasındaki merdiven nedeniyle mobilya yerleştirmekte zorlanıyorum - Diğer odaları salonun içinden geçildiği için mobilya yerleştirmekte zorlanıyorum
	Yön	Pencereden gelen fazla ışık nedeniyle TV izleyemiyorum
	Sirkülasyon	Kapının girişi nedeniyle mobilya yerleştirmekte zorlanıyorum
	Cephe boşluğu	Yere kadar pencere nedeniyle mobilya yerleştirmekte zorlanıyorum
	Isıtma sistemi	Radyatör yerleri mekan düzenlemesini etkiliyor
	Elektrik donanımı	TV hat ve prizinin yeri belli olduğu için televizyon ünitesinin mekan içindeki yerini değiştiremiyorum

Çizelge 5.14’de Kullanıcılara yöneltilen açık uçlu sorulardan alınan cevaplara göre, yaşam alanlarında mekan ve mobilya yerleşiminden kaynaklı sorunlar sıralanmıştır. Verilen cevaplar mobilya ve mekan özellikleri başlıkları altında kategorize edilmiştir.

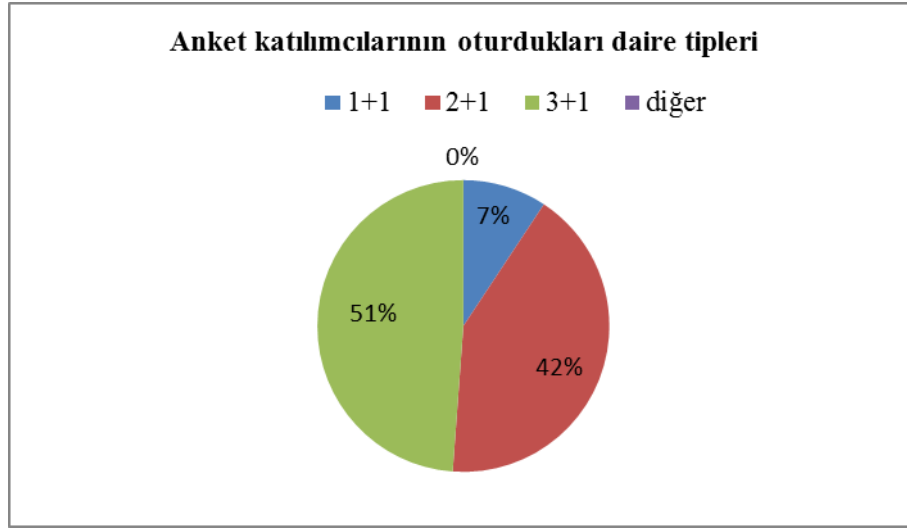
5.3.3 Mekan kullanımına yönelik gözlem ve değerlendirmeler

Anket katılımcıları ile yapılan birebir görüşmelerde, katılımcılardan yaşama mekanlarını belgelemek için izin istenmiştir. Verilen izinler doğrultusunda, 43 katılımcının konut yaşama mekanı gözlemlenmiş ve belgelenmiştir. 43 yaşama

mekanının tefrişli yerleşim planları çizilmiş ve fotoğrafları çekilerek mekânların tüm karakteristikleri tespit edilmiştir.

Birebir görüşme yapılan 43 katılımcıdan 3'ü 1+1, 18'i 2+1, 22'si 3+1 dairede oturmaktadır (Çizelge 5.15).

Çizelge 5.15 : Anket katılımcılarının oturdukları daire tiplerini gösteren pasta grafiği.



Devlet İstatistik Enstitüsü 2000 Yılı Bina Sayım Sonuçları' na göre Türkiye'deki konutların sahip oldukları ortalama oda sayısı 3.7 olarak hesaplanmıştır. Rapor Türkiye'deki konutların % 85' inin üç ve dört odalı, %9.7'sinin beş ve altı odalı, %5.3'ünün ise bir ve iki odalı olduğunu göstermektedir (DİE, 2000). Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2010 yılında yaptığı çalışmada bu veriyi destekler niteliktedir (Çizelge 5.16).

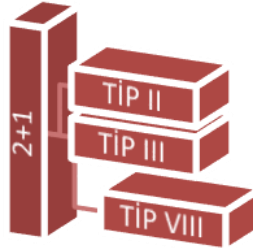
Çizelge 5.16 : Konutun salon dahil oda sayısına göre tamamen veya kısmen bitenkonutlar - yapı kullanma izin belgelerine göre (TÜİK, 2010)

Daire Sayısı (2010)	Toplam	%
	363053	%100
1 odalı (1+0)	21829	% 6.01
2 odalı (1+1)	21306	% 5.86
3 odalı (2+1)	97211	% 26.7
4 odalı (3+1)	185653	% 51.1
5 odalı (4+1)	26172	% 7.2
6 ve daha fazla odalı (5+1)	10882	% 3

Anket çalışmasında 1+1 dairede ikamet eden 4 katılımcıdan geri dönüş alınmıştır. Bu nedenle 1+1 de oturan katılımcılardan alınan cevaplar genelleme yapmak adına çok anlamlı değildir. 1+1 dairede oturan 4 katılımcı ile yapılan görüşmelere göre, bu tip dairelerde oturan bireylerin genellikle yalnız yaşadığı, sabah erken saatte evden ayrılıp çok geç saatte geri geldiği ve dolayısıyla komşuları ile ilişki kurmadığı görülmüştür. Bu daire tipinde oturan bireylerden geri dönüş alınamaması bu sebeplere bağlanabilir.

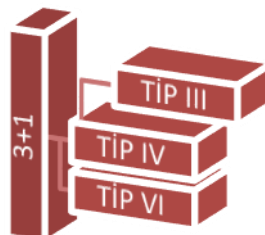
2+1 dairede ikamet eden 18 katılımcının konutları incelendiğinde, 3 yaşama mekan tipi göze çarpmakta, en sık rastlanan konut yaşama mekan tipinin tip VIII olduğu gözlemlenmektedir (Çizelge 5.17). Bu plan şemalarında diğer odalara gidebilmek için yaşama mekanından geçmek gerekmektedir. Oturma, dinlenme, sohbet ve tv seyretmenin yanı sıra yemek mekânı olarak da kullanılan yaşama mekanından günlük yaşamın geçtiği oturma odasına, misafir odasına ve özel mekân koridoruna dağılım sağlanmaktadır. Dikdörtgen plan geometrisine ve tek yönden cephe açıklığına sahip mekan 20 m² civarındadır.

Çizelge 5.17 : 2+1 dairelerde sık rastlanan yaşama mekanı tipleri.



3+1 dairede ikamet eden 22 katılımcının konutları incelendiğinde, 3 yaşama mekan tipi göze çarpmakta ancak en sık rastlanan konut yaşama mekan tipinin tip III olduğu gözlemlenmektedir (Çizelge 5.18). Dikdörtgen plan geometrisine ve tek yön cephe boşluğuna sahip mekan 25-30 m² dir. Bu plan şeması kendi içinde 3'e ayrılmaktadır: giriş kısa kenardan balkonsuz, giriş uzun kenardan balkonsuz, giriş kısa kenardan balkonlu.

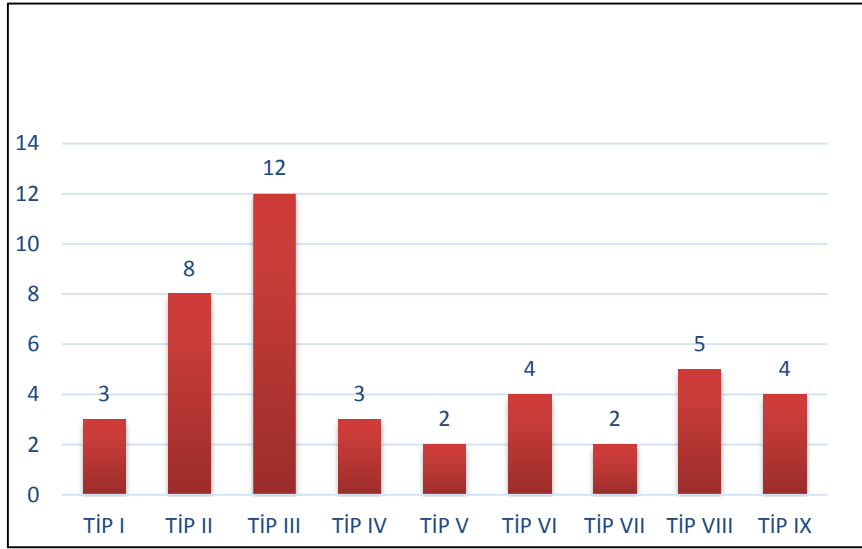
Çizelge 5.18 : 3+1 dairelerde sık rastlanan yaşama mekanı tipleri.



Her plan tipolojisi için ayrı bir içerik analiz tablosu oluşturulmuştur. Analiz tabloları kullanıcının demografik özelliklerine dair bilgileri ve mobilya yerleşim şemalarını içermektedir.

Tip I plan tipolojisine sahip konutta yaşayan 3, Tip II plan tipolojisine sahip konutta yaşayan 8, Tip III plan tipolojisine sahip konutta yaşayan 12, Tip IV plan tipolojisine sahip konutta yaşayan 3, Tip V plan tipolojisine sahip konutta yaşayan 2, Tip VI plan tipolojisine sahip konutta yaşayan 4, Tip VII plan tipolojisine sahip konutta yaşayan 2, Tip VIII plan tipolojisine sahip konutta yaşayan 5, Tip IX plan tipolojisine sahip konutta yaşayan 4 katılımcı vardır (Çizelge 5.28).

Çizelge 5.19 : Katılımcıların plan tipolojilerine göre dağılımı.



Yapılan içerik analizi sonrasında, Tip VII yaşama mekan fotoğraf, eskiz ve plan taslakları üzerinden aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır:

- Mekanda gerçekleştirilen eylemler nelerdir?
- Mekanda gerçekleştirilen eylemler için kullanılan mobilyalar nelerdir?
- Yaşama mekanında gerçekleşen eylemlerdeki farklılıklar dikkate alındığında, TV. nin oturma grubunun biçimlenişinde etkisi nedir?
- Mekanın odak noktası nedir?
- Mekan sirkülasyonu nasıl çözümlenmiştir?
- Plan geometrisi mekan organizasyonunda etkili midir?

- İç-dış mekan ilişkisinin oturma grubunun biçimlenişinde etkisi var mı?
- Cephe boşluğunun niteliği oturma grubu biçimlenişinde etkili midir?
- Tv, iletişim, data, hatları ile elektrik priz ve düğmelerinin yerleri mekan organizasyonunda etkili midir?

5.3.4 Seçilen konut yerleşimi ve plan tiplerinde iç mekan ve mobilya etkileşimine dair problemlerin tespit edilmesi

Anket katılımcıları ile yapılan birebir görüşmeler sonrasında, katılımcılardan konut yaşama mekanlarını gözlemlemek için izin istenmiştir. Verilen izinler doğrultusunda, 43 yaşama mekânı gözlemlenerek eskiz ve fotoğraflar ile belgelenmiştir. İç mekan ile mobilya etkileşiminde en sık rastlanan sorunlar listelenmiştir:

Sorun I: Hanehalkları ihtiyaçları doğrultusunda mobilya seçimi yapmakta zorlanmaktadır. Katılımcılar yaşama mekanında "mutlak" bulunması gereken donatı listelerine (yemek masası, konsol, büfe, üçlü kanepeler, ikili kanepeler, tekli koltuk, orta sehpa vb) şartlanarak ihtiyaçlarını göz ardı edebilmektedir.

Yaşama mekânı kullanıcının şekillendirdiği yaşayan bir organizma olarak tariflenebilir, statik değil dinamiktir (Magnani, 1978). Dolayısıyla mekanda kullanılacak mobilyanın organizasyonu mekan kullanıcısının ihtiyaçlarına ve önceliklerine cevap verebilmelidir. Doğru planlama; mekanda yapılacak aktiviteleri belirlemek ve bu aktivitelerin gerekliliklerini gerçekleştirebilmek için alan sağlamak ile başlar (Faulkner&Faulkner, 1975). Farklı hanehalklarının yaşama mekanında gerçekleştirdiği eylemler farklı olabilir, öncelikleri değişebilir. Kullanıcılar "mutlak" donatı listesi ile hareket ettikleri zaman, yaşama mekanları depo haline dönüşme riski taşımakta ve mekan içi sirkülasyonda problem çıkmaktadır (Şekil 5.2, Şekil 5.3).



Şekil 5.2 : K33 yaşama mekanı.



Şekil 5.3 : K4 yaşama mekanı.

Depo haline dönüşen bu mekanlarda; radyatörler, elektrik priz ve düğmeleri sıklıkla mobilyaların arkasında kaldığından kullanım aşamasında sıkıntı yaratmaktadır.

Sorun II: Mağazada beğenilen salon ve/ya yemek odası mobilya takımının tüm parçalarına sahip olma isteği ile mekanın ölçeğinden bağımsız mobilya tercihi yapılmıştır. Yapılan gözlemler, kullanıcıların mobilya seçimi yaparken mobilyanın kaplayacağı hacim ve bıraktığı boşluğa yeterince dikkat etmediklerini göstermektedir (Şekil 5.4, Şekil 5.5).



Şekil 5.4 : K33 yaşama mekanı.

Bu durum özellikle küçük mekanlarda sorun yaratmaktadır. Açılır özellikteki kanepeler yatak olarak kullanılamamakta, oturma ve yemek grubu mobilyalarından büyük ve/ya fazla olanlar başka odalara konulmaktadır.



Şekil 5.5 : K28 yaşama mekanı.

Sorun III: Mekanda 6 veya 8 kişilik yemek masası tercih edilmiş olmasına karşın; yemek mutfakta yenmekte dolayısıyla masa sadece misafir geldiği zaman kullanılmaktadır.



Şekil 5.6 : K1 yaşama mekanı.

Misafir gelmediği durumda masanın bir kenarı duvara yaslanmakta ve salonda boş alan yaratma ihtiyacı doğmaktadır (Şekil 5.6; Şekil 5.7).



Şekil 5.7 : K5 yaşama mekanı.

Sorun IV: Dupleks konutlarda salonda boş alan yaratma çabası nedeniyle yemek masası merdiven altında konumlandırılmaktadır. Bu durumda mekanın iç düzenini sağlamak çeşitli eylem gereksinimlerini karşılamak amacıyla yerleştirilen mobilyalar fonksiyonel olarak kullanılamamakta, sadece merdiven altında depolanmaktadır (Şekil 5.8; Şekil 5.9).



Şekil 5.8 : K19 yaşama mekanı.



Şekil 5.9 : K18 yaşama mekanı.

Sorun V: Tercih edilen mobilya özelliklerinden dolayı mekan içi sirkülasyon engellenmektedir. Oturma elemanları arası mesafe ile oturma elemanı ile sehpa arasındaki mesafelerin insanın geçişine uygun boyutlarda düzenlenmediği, mevcut mobilyalar sebebiyle mekan girişinin engellendiği görülmüştür (Şekil 5.10).



Şekil 5.10 : K37 yaşama mekanı.

Sorun VI: Kiracılık, sık konut değiştirme, her konuta göre yeni mobilya alamama, fiyat öncelikli mobilya seçimi gibi pek çok sebepten dolayı mekan ve mobilya arasında boyut uyumsuzlukları görülmektedir (Şekil 5.11).



Şekil 5.11 : K40 yaşama mekanı.

Sorun VII: Yaşama mekanlarında gerçekleştirilen ana eylem olan televizyon seyretme eylemi, mekana uyumsuz mobilya seçimi nedeniyle konforlu olarak gerçekleştirilememektedir (Şekil 5.12).



Şekil 5.12 : K15 yaşama mekanı.

İncelenen konutların pek çoğunda Televizyon ekranının boyutlarının görme uzaklığına göre seçilmediği, ekran yüksekliğinin izleyenin göz hizasına göre ayarlanmadığı gözlemlenmiştir. Kullanıcıların televizyon ekranına veya izleyenin gözüne yansıyan ışık sebebiyle görsel konforsuzluk yaşandığı, mekan içinde televizyonun yeri konusunda sıkıntılar olduğu gözlemlenmiştir.

Sorun VIII: Salon içindeki oturma, sohbet etme bölümünün, herkesin birbirini rahatlıkla görebileceği ve duyabileceği mesafeye göre düzenlenemediği görülmüştür.

Sorun IX: Yaşama mekanında dikey yüzeyler hanehalkının özelliklerini yansıtacak şekilde kişileştirilmiş; çeşitli fotoğraf, tablo ve/ya posterler ile kimlik kazanmıştır (Şekil 5.13).



Şekil 5.13 : K36 yaşama mekanı.

Ancak insanın çevresine ölçü, ölçek ve oran kazandırdığı düşünüldüğünde; görsel öğelerin çoğunlukla insanın otururken de ayaktaiken de rahatlıkla görebileceği doğru yüksekliğe asılmadığı gözlemlenmiştir (Şekil 5.14).



Şekil 5.14 : K15 yaşama mekanı.

Sorun X: İncelenen konutlarda karşılaşılan diğer bir problem ise dış mekandan bağımsız iç mekanda düzen kurma endişesidir. Kimi örneklerde cephe boşluğu dolayısıyla manzaranın mobilya biçimlenişinde hiç etkili olmadığı görülmüştür. İç-dış mekan arasındaki görsel sürekliliğin doğal ışık ve ferahlık hissinin engellendiği gözlemlenmiştir.

Yapılan gözlemler, iç mekan ile mobilya etkileşiminde en sık rastlanan sorunların mekan sirkülasyonu ile mobilya ilişkisi, mekan geometrisi ile mobilya ilişkisi ve mekanın üçüncü boyut özelliği ile mobilya ilişkisi olmak üzere üç ana ilişkiden kaynaklandığını göstermektedir.

5.3.5 İlişki analizi

Bu başlık altında, yapılan analiz ile elde edilen veriler istatistiksel verilere dönüştürülecektir. Veriler değerlendirilirken; istatistiksel analize yönelik bilgisayar yazılım programı kullanılmış, etkilenebilir değişkenler arası bir bağlantı olup olmadığı ki-kare bağımsızlık testi ile incelenmiştir.

Değişkenler arasındaki ilişki sorgulanan Kikare Bağımsızlık Testinde hipotezler şöyle kurulur:

H₀: “Değişkenler birbirinden bağımsızdır.”

H₁: “Değişkenler birbirinden bağımsız değildir.”

Kikare Bağımsızlık Testi’nin uygulanabilmesi için gözlem sonuçlarının sınıflandırılmış ve/ya gruplandırılmış bileşik seriler halinde kontenjans tablosuna dönüştürülmesi gerekir. Satır ve sütunların yer aldığı bu gösterim şekline kontenjans tablosu denir. Kontenjans tablosu satır ve sütunlar arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılır. (Kalaycı vd., 2005)

Çapraz tablolara uygulanan Kikare Bağımsızlık Testi sonucunda hesaplanan χ^2 değeri belli bir önem düzeyi ($\alpha=0,001; 0,01; 0,05$) ve serbestlik derecesi (sd) için tablodan bulunacak χ^2 değeri ile karşılaştırılır. Gözlenen ve beklenen frekans değerleri arasındaki uyuma göre hipotez test edilir.

Gözlenen ile beklenen frekanslar arasındaki farklar çok küçük (tesadüfe bağlı ortaya çıkmışlar) ise, H₀ kabul edilir: “İki değişken birbirinden bağımsızdır.”

Gözlenen ile beklenen frekanslar arasındaki farklar tesadüfe bağlı olmayacak kadar büyükse, H₁ kabul edilir: “İki değişken birbirinden bağımsız değildir” (Agresti & Finlay, 2009).

Çalışma kapsamında, ortaya konulan varsayımlar doğrultusunda arasında ilişki olması beklenen değişkenlere ki-kare testi uygulanmıştır. Ki-kare test sonuçları %95 güven, anlamlılık $p<0,05$ düzeyinde değerlendirilmiştir. Değerlendirmeler üç ana başlık üzerinden yapılmıştır: demografik özellikler ile konut tercihleri arasındaki ilişkiler, demografik özellikler ile mobilya tercihleri arasındaki ilişkiler, mekansal özellikler ile mobilya tercihleri arasındaki ilişkiler.

Başlıklar, üç araştırmacıdan oluşan değerlendirme grubunun fikir birliği ile kategorize edilmiştir. Karşılaştırılacak öğeleri belirlemek, yapılacak her araştırmanın

doğasına göre farklılaşmaktadır. Dolayısıyla öncelikle araştırmaya konu olmuş deneyim araştırılmalı, olay tariflenmeli ve hipotez test edilmelidir (Sanoff, 1991). Ki-kare testine altlık oluştururken amaçlanan, sadece ögelerin ayrışması değil, ilgili anlam ve çağrışımlara dair kavramsal alanlar arasındaki ilişkilerin test edilmesidir.

5.3.5.1 Demografik özellikler ile konut tercihleri arasındaki ilişkiler

Atakent toplu konut bölgesinde ikamet eden ve çalışmaya katkı sağlayan katılımcıların demografik özellikleri ile tercih ettikleri konuta ait özellikler arasındaki ilişkiler ki-kare bağımsızlık testi ile araştırılmış; pek çok anlamlı ilişki saptanmıştır ($p < 0.05$).

Katılımcıların medeni durumları ile oturdukları daire tipleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu, χ^2 testi ile ($p < 0.01$, 0.004384) belirlenmiştir (Çizelge 5.41). Elde edilen çapraz tablo sonucuna göre; Atakent toplu konut bölgesinde ikamet eden hanelerden ankete katılanların %84'ünü oluşturan evli tüketicilerin %52.7'lik kısmının 3+1 daire, % 47.3'lük kısmının 2+1 daire tercih ettikleri belirlenmiştir. Ankete katılanlar arasında 1+1 daire tipi tercih eden evli tüketici yoktur.

Çizelge 5.20 : Katılımcıların medeni durumları ile oturdukları daire tiplerine (oda sayısına göre) ilişkin ki-kare testi.

		Daire Tipi (oda sayısına göre)			TOPLAM	Ki-kare	p
		1+1	2+1	3+1			
Medeni Durum	Evli	0 %0	17 %47.3	19 %52.7	36 %84		
	Bekar	2 %28.5	2 %28.5	3 %42.8	7 %16		
	TOPLAM	3 %7	18 %42	22 %51	43 %100	10.8598	0.004

Çizelge 5.20, katılımcıların medeni durumları ile oturdukları daire tipleri (tek katlı veya iki katlı) arasında anlamlı bir ilişki saptanmadığını ($p > 0.05$, 0.1668) göstermektedir.

Çizelge 5.21 : Katılımcıların medeni durumları ile oturdukları daire tiplerine (tek katlı / iki katlı) ilişkin ki-kare testi.

		Daire Tipi		TOPLAM	Ki-kare	p
		TEK KATLI	İKİ KATLI (DUBLEKS)			
Medeni Durum	Evli	8 %22	28 %78	36 %84		
	Bekar	0 %0	7 %100	7 %16		
	TOPLAM	8 %19	35 %81	43 %100	1.9111	0.1668

Katılımcıların yaş grupları ile oturdukları daire tipleri arasında yapılan χ^2 testi ile ($p < 0.05$, 0.02). önemli ilişkiler bulunmuştur (Çizelge 5.22). 20-40 yaş grubu katılımcıların %58.8’lik kısmı 2+1 daire, %35.2’lik kısmı 3+1 daire ve %5.8’lik kısmı 1+1 daire tercih ettiği belirlenmiştir. 41-60 yaş grubu katılımcıların ise %66.6’sı 3+1 daire, %29.1’i 2+1 daire, %4.1’lik kısmı ise 1+1 daire tercih etmektedir. 61 yaş üstü katılımcıların ise %50’sinin 1+1 ve %50’sinin 2+1 daire tercihleri yaptığı gözlemlenmiştir.

Çizelge 5.22 : Katılımcıların yaşları ile oturdukları daire tiplerine (oda sayısına) ilişkin ki-kare testi.

		Daire Tipi (oda sayısına göre)			TOPLAM	Ki-kare	p
		1+1	2+1	3+1			
Yaş	20-40	1 %5.8	10 %58.8	6 %35.2	17 %39		
	41-60	1 %4.1	7 %29.1	16 %66.6	24 %56		
	61 ve yukarısı	1 %50	1 %50	0 %0	2 %5		
	TOPLAM	3 %7	18 %42	22 %51	43 %100	10.7186	0.02

Çizelge 5.23, katılımcıların yaş grupları ile oturdukları daire tipleri (tek katlı veya iki katlı) arasında anlamlı bir ilişki saptanmadığını göstermektedir ($p > 0.05$, 0.4425).

Çizelge 5.23 : Katılımcıların yaşları ile oturdukları daire tiplerine (tek katlı / iki katlı) ilişkin ki-kare testi.

		Daire Tipi		TOPLAM	Ki-kare	p
		TEK KATLI	İKİ KATLI (DUBLEKS)			
Yaş	20-40	2 %12	15 %88	17 %39		
	41-60	6 %25	18 %75	24 %56		
	61 ve yukarısı	0 %0	2 %100	2 %5		
	TOPLAM	8 %19	35 %81	43 %100	1.6306	0.4425

Çizelge 5.24' e göre katılımcıların hane halkı sayıları ile oturdukları daire tipleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p < 0.01$, 0.00001). Araştırmaya katılan katılımcılardan tek başına yaşayan bireylerin 1+1 daire tercih ettiği görülmüştür. Konutta yaşayan kişi sayısı 2'ye çıktığında katılımcıların %70'nin 2+1, %30'unun 3+1 daire tercih ettikleri belirlenmiştir. Hane halkı sayısı 3 olan aileler %63.6 oranında 2+1, %36.3 oranında 3+1 konutlar tercih etmektedirler. Hane halkı sayısı 4'e çıktığında daire tercihleri %85.7 oranında 3+1 e kaymaktadır.

Çizelge 5.24 : Katılımcıların hane halkı sayıları ile oturdukları daire tiplerine (oda sayısına) ilişkin ki-kare testi.

		Daire tipi(oda sayısına göre)			TOPLAM	Ki-kare	p
		1+1	2+1	3+1			
Hane halkı sayısı	1	3 %100	0 %0	0 %0	3 %7		
	2	0 %0	9 %70	4 %30	13 %30		
	3	0 %0	7 %63.6	4 %36.3	11 %26		
	4	0 %0	2 %14.2	12 %85.7	14 %32		
	5 ve üstü	0 %0	0 %0	2 %100	2 %5		
	TOPLAM	3 %7	18 %42	22 %51	43 %100	55.4701	0.00001

Katılımcıların hane halkı sayıları ile oturdukları dairenin yaşama mekanının alanı (m²) arasında yapılan χ^2 testi ile ($p < 0.01$, 0.0011). anlamlı ilişki bulunmuştur (Çizelge 5.25). Araştırmaya katılan katılımcılardan tek başına yaşayan bireylerin, tercih ettikleri konutlardaki yaşama mekanlarının %100'ü 20 m²'den küçüktür. Konutta yaşayan kişi sayısı 2'ye çıktığında katılımcıların %53.8'inin 20-24 m² salonları tercih ettikleri belirlenmiştir. Hane halkı sayısı 3, 4 veya 5 olan ailelerin tercih ettiği konutlardaki yaşama mekanları ise genellikle 25-30 m²'dir.

Çizelge 5.25 : Katılımcıların hane halkı sayıları ile yaşama mekanı büyüklüğüne ilişkin ki-kare testi.

		Yaşama mekanı alanı (m ²)				TOPLAM	Ki-kare	p
		<20	20-24	25-30	>30			
Hane halkı sayısı	1	3 %100	0 %0	0 %0	0 %0	3 %7		
	2	2 %15.3	7 %53.8	3 %23	1 %7.6	13 %30		
	3	4 %36.3	0 %0	7 %63.6	0 %0	11 %26		
	4	2 %14.2	0 %0	11 %78.5	1 %7.1	14 %32		
	5 ve üstü	0 %0	0 %0	2 %100	0 %0	2 %5		
	TOPLAM	11 %26	7 %16	23 %53	2 %5	43 %100	32.5962	0.0011

5.3.5.2 Demografik özellikler ile mobilya tercihleri arasındaki ilişkiler

Atakent toplu konut bölgesinde ikamet eden ve çalışmaya katkı sağlayan katılımcıların demografik özellikleri ile mobilya tercihleri arasında hiçbir anlamlı ilişki bulunamamıştır ($p > 0.05$).

“Bireyin medeni durumu konutu için tercih ettiği mobilya türünü (seri üretim ve/ya özel üretim) etkiler” hipotezi ($p > 0.05$; 0.47) reddedilmiştir (Çizelge 5.26). Tablodan görüldüğü üzere evli katılımcıların %63.8'i (23 kişi) seri üretim mobilya tercih ederken, bekar katılımcıların da % 57.1'i seri üretim mobilya tercih etmektedir. Buna göre seri üretim mobilya tercihi, katılımcıların medeni durumları ile ilgili değildir.

Çizelge 5.26 : Katılımcıların medeni durumları ile tercih ettikleri mobilya türlerine ilişkin ki-kare testi.

		Mobilya tercihi			TOPLAM	Ki-kare	p
		Seri Üretim	Özel Üretim	Seri ve Özel Üretim			
Medeni Durum	Evli	23 %63.8	4 %11.1	9 %8.3	36 %84		
	Bekar	4 %57.1	0 %0	3 %42.8	7 %16		
	TOPLAM	27 %63	4 %9	12 %28	43 %100	1.4899	0.47

Çizelge 5.27; katılımcıların medeni durumları ile yaşama mekanlarındaki mobilya sayıları arasında istatistiki açıdan anlamlı ilişki saptanamadığını göstermektedir ($p>0.05$; 0.40).

Çizelge 5.27 : Katılımcıların medeni durumları ile yaşama mekanı mobilya sayılarına ilişkin ki-kare testi.

		Mobilya sayısı			TOPLAM	Ki-kare	p
		<11	11-14	>14			
Medeni Durum	Evli	7 %19.4	13 %36.1	16 %44.4	36 %84		
	Bekar	3 %42.8	2 %28.5	2 %28.5	7 %16		
	TOPLAM	10 %23	15 %35	18 %42	43 %100	1.8296	0.40

Çizelge 5.28; katılımcıların medeni durumları ile yaşama mekânlarındaki mobilya çeşitliliği arasında anlamlı bir ilişki saptanamadığını göstermektedir ($p>0.05$; 0.24).

Çizelge 5.28 : Katılımcıların medeni durumları ile yaşama mekanı mobilya çeşitliliğine ilişkin ki-kare testi.

		Mobilya çeşitliliği			TOPLAM	Ki-kare	p
		<11	11-14	>14			
Medeni Durum	Evli	7 %19.4	13 %36.1	16 %44.4	36 %84		
	Bekar	3 %42.8	3 %42.8	1 %14.2	7 %16		
	TOPLAM	10 %23	16 %37	17 %40	43 %100	2.8013	0.246

Çizelge 5.29'a göre katılımcıların yaş aralıkları ile tercih ettikleri mobilya türleri (seri üretim ve/ya özel üretim) arasında anlamlı bir ilişki saptanamamış, hipotez reddedilmiştir ($p>0.05$; 0.07).

Çizelge 5.29 : Katılımcıların yaş ile yaşama mekanlarındaki mobilya türlerine ilişkin ki-kare testi.

		Mobilya tercihi			TOPLAM	Ki-kare	p
		Seri Üretim	Özel Üretim	Seri ve Özel Üretim			
Yaş	20-40	15 %88.2	1 %5.8	1 %5.8	17 %39		
	41-60	11 %45.8	3 %12.5	10 %41.6	24 %56		
	61 ve yukarısı	1 %50	0 %0	1 %50	2 %5		
	TOPLAM	27 %63	4 %9	12 %28	43 %100	8.5007	0.07

Katılımcıların yaş aralıkları ile yaşama mekanlarında kullandıkları mobilya sayıları arasında anlamlı bir ilişki saptanamamıştır ($p>0.05$; 0.57) (Çizelge 5.30).

Çizelge 5.30 : Katılımcıların yaşları ile yaşama mekanı mobilya sayılarına ilişkin ki-kare testi.

		Mobilya sayısı			TOPLAM	Ki-kare	p
		<11	11-14	>14			
Yaş	20-40	5 %29	6 %35	6 %35	17 %39		
	41-60	4 %16.6	8 %33.3	12 %50	24 %56		
	61 ve yukarısı	1 %50	1 %50	0 %0	2 %5		
	TOPLAM	10 %23	15 %35	18 %42	43 %100	2.8807	0.57

5.3.5.3 Mekansal özellikler ile mobilya tercihleri arasındaki ilişkiler

Çalışmaya katkı veren katılımcıların tercih ettikleri konut ve mobilya arasındaki ilişkiler pek çok farklı başlıklar altında araştırılmış, ki-kare bağımsızlık testi ile anlamlı ilişkiler saptanmıştır ($p<0.05$).

Katılımcıların oturdukları daire tipleri ile yaşama mekanlarında kullandıkları mobilya türü (seri ve/ya özel üretim) arasında anlamlı bir ilişki olduğu, χ^2 testi ile ($p<0.05$, 0.035) saptanmıştır (Çizelge 5.31). 1+1 dairede oturan katılımcıların yaşama mekanlarında kullandıkları mobilya tercihlerine bakıldığında, seri üretim mobilya, özel üretim mobilya, veya seri ve özel üretim mobilyayı beraber kullananların oranları birbirine eşittir. 2+1 dairede oturan katılımcıların %83.3'ü seri üretim mobilya kullanırken, %11.1'i özel üretim ve %5.5'u seri ve özel üretim mobilyayı birlikte tercih etmektedir. 3+1 dairede oturan katılımcıların ise %50'si seri üretim mobilya, %4.5'u özel üretim ve %45'i seri ve özel üretim mobilyayı beraber kullanmaktadırlar.

Çizelge 5.31 : Katılımcıların oturdukları daire tipleri (oda sayısına göre) ile yaşama mekanı mobilya türlerine ilişkin ki-kare testi.

		Mobilya tercihi			TOPLAM	Ki-kare	p
		Seri Üretim	Özel Üretim	Seri ve Özel Üretim			
Daire Tipi (oda sayısına göre)	1+1	1 %33	1 %33	1 %33	3 %7		
	2+1	15 %83.3	2 %11.1	1 %5.5	18 %42		
	3+1	11 %50	1 %4.5	10 %45	22 %51		
	TOPLAM	27 %63	4 %9	12 %28	43 %100	10.3398	0.035

Çizelge 5.32; katılımcıların oturdukları daire tipleri (tek katlı / iki katlı) ile yaşama mekanlarında kullandıkları mobilya türü (seri ve/ya özel üretim) arasında anlamlı bir ilişki bulunamadığını göstermektedir. ($p>0.05$, 0.243).

Çizelge 5.32 : Katılımcıların oturdukları daire tipleri (tek katlı / iki katlı) ile yaşama mekanı mobilya türlerine ilişkin ki-kare testi.

		Mobilya tercihi			TOPLAM	Ki-kare	p
		Seri Üretim	Özel Üretim	Seri ve Özel Üretim			
Daire Tipi	TEK KATLI	3 %37.5	1 %12.5	4 %50	8 %18.7		
	İKİ KATLI (DUBLEKS)	24 %68.5	3 %8.5	8 %23	35 %81.3		
	TOPLAM	27 %62.7	4 %9.3	12 %28	43 %100	2.8283	0.243

“Bireyin oturduğu daire tipi, yaşama mekanında kullandığı mobilyaların sayısını etkiler” hipotezi ($p<0.05$; 0.0014) kabul edilmiştir (Çizelge 5.33). Katılımcıların oturdukları daire tipleri ile yaşama mekanlarında kullandıkları mobilya sayıları arasında ilişki anlamlıdır. 1+1 dairelerin tümünün yaşama mekanında kullanılan mobilya sayısı 11’den azdır. 2+1 dairelerin %27.7’sinde yaşama mekanında kullanılan mobilya sayısı 11’den az, %50’sinde yaşama mekanında kullanılan mobilya sayısı 11-14 arasında, %22.2’sinde yaşama mekanında kullanılan mobilya sayısı 14’den fazladır. 3+1 dairelerin ise %63.6’sında yaşama mekanında kullanılan mobilya sayısı 14’den fazladır.

Çizelge 5.33 : Katılımcıların oturdukları daire tipleri ile yaşama mekanı mobilya sayılarına ilişkin ki-kare testi.

		Mobilya sayısı			TOPLAM	Ki-kare	p
		<11	11-14	>14			
Daire Tipi (oda sayısına göre)	1+1	3 %100	0 %0	0 %0	3 %7		
	2+1	5 %27.7	9 %50	4 %22.2	18 %42		
	3+1	2 %9	6 %27.2	14 %63.6	22 %51		
	TOPLAM	10 %23	15 %35	18 %42	43 %100	17.6512	0.0014

Çizelge 5.34; katılımcıların yaşadıkları yaşama mekanı büyüklükleri (m²) ile yaşama mekanlarında kullandıkları mobilya türleri (seri ve/ya özel üretim) arasında anlamlı bir ilişki saptanamadığını göstermektedir (p>0.05, 0.686).

Çizelge 5.34 : Yaşama mekanı büyüklükleri ile mobilya tercihlerine ilişkin ki-kare testi.

		Yaşama mekanı alanı (m ²)				TOPLAM	Ki-kare	p
		<20	20-24	25-30	>30			
Mobilya tercihi	Seri üretim	8 %30	5 %18.5	12 %44.4	2 %7.5	27 %62.7		
	Özel üretim	1 %25	1 %25	2 %50	0 %0	4 %9.3		
	Seri ve özel üretim	2 %16.6	1 %8	9 %75	0 %0	12 %30		
	TOPLAM	11 %26	7 %16	23 %53	2 %5	43 %100	3.9271	0.686

“Yaşama mekanının büyüğü (m²) mekanda kullanılan mobilya sayısını etkiler” hipotezi (p<0.05; 0.0001) kabul edilmiştir (Çizelge 5.35). 20 m²’den küçük yaşama mekanlarının %64’ünde 11’den az, %236’sında 11-14 tane mobilya kullanılmaktadır. 20-24 m² yaşama mekanlarının %14.2’sinde 11’den az, % 57.1’inde 11-14 arasında, %28.5’inde ise 14 taneden fazla mobilya kullanılmaktadır. Yaşam alanı büyüklüğü 25-30 m² ye çıktığında; % 26’sı 11-14 arasında, %74’ü 14 taneden fazla mobilya

kullanmaktadır. 30 m² yaşama mekanlarının % 50'sinde 11'den az, %50'sinde 11-14 tane arası mobilya kullanıldığı görülmüştür.

Çizelge 5.35 : Yaşama mekanı büyüklükleri ile mobilya sayılarına ilişkin ki-kare testi.

		Yaşama mekanı alanı (m ²)				TOPLAM	Ki-kare	p
		<20	20-24	25-30	>30			
Mobilya sayısı	<11	7 %78	1 %11	0 %0	1 %11	9 %62.7		
	11-14	4 %26.6	4 %26.6	6 %40	1 %6.6	15 %9.3		
	>14	0 %0	2 %10.5	17 %89.5	0 %0	19 %30		
	TOPLAM	11 %26	7 %16	23 %53	2 %5	43 %100	27.7269	0.0001

“Yaşama mekanının plan geometrisi iç mekan düzenlemelerinde cephe boşluğuna yönelimi etkiler” hipotezi ($p>0.05$; 0.7016) reddedilmiştir (Çizelge 5.36).

Çizelge 5.36 : Yaşama mekanı plan geometrileri ile manzara ilişkisine dair ki-kare testi.

		Plan geometrisi			TOPLAM	Ki-kare	p
		dikdörtgen	L	kareye yakın dikdörtgen			
Manzara	Etkili	10 %38.5	3 %18.75	3 %18.75	16 %42		
	Etkili değil	20 %74	3 %11	4 %15	27 %58		
	TOPLAM	30 70	6 %14	7 %16	43 %100	0.7086	0.7016

“Manzaranın oturma grubu biçimlenişinde etkili olması, yaşama mekanın cephe boşluğu niteliğinden (yere kadar/parapet üstü) kaynaklanmaktadır” hipotezi ($p<0.05$; 0.00002) kabul edilmiştir (Çizelge 5.37). Katılımcıların yaşadıkları yaşama mekan düzenlemelerinde manzaranın etkisi ile mekanın cephe boşluğunun niteliği (yere kadar/parapet üstü) arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($p<0.01$). Mekanda manzaranın etkili olduğu düzenlemelerin %68.75'inde yere kadar pencere, %31.25'inde parapet üstü pencere bulunmaktadır. Mekanda manzaranın etkili

olmadığı düzenlemelere bakılırsa; %92.5’unda parapet üstü pencere, %7.5unda ise yere kadar pencere bulunmaktadır.

Çizelge 5.37 : Yaşama mekanı cephe boşluğu niteliği ile manzara ilişkisine dair ki-kare testi

		Cephe boşluğu niteliği		TOPLAM	Ki-kare	p
		Yere kadar	Parapet üstü			
Manzara	Etkili	11 %68.75	5 %31.25	16 %42		
	Etkili değil	2 %7.5	25 %92.5	27 %58		
	TOPLAM	13 %30	30 %70	43 %100	17.923	0.00002

“Manzaranın oturma grubu biçimlenişinde etkili olmasında mobilyanın mevcut yaşama mekanı için satın alınması veya alınmaması etkilidir” hipotezi ($p < 0.05$; 0.0383) kabul edilmiştir (Çizelge 5.38). Mekanda manzaranın etkili olduğu düzenlenmelerin %50’sinde mevcut mekan için yeni mobilya alınmış, mekanda manzaranın etkili olmadığı düzenlemelerin % 80’inde ise mevcut mekan için yeni mobilya alınmamış, eski mobilyalar kullanılmaktadır. Katılımcıların yaşadıkları yaşama mekan düzenlemelerinde manzaranın etkisi ile kullandıkları mobilyaların ne zaman alındığı arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($p < 0.05$).

Çizelge 5.38 : Katılımcıların mobilya kullanım süreleri ile manzara ilişkisine dair ki-kare testi.

		Mobilya kullanım süresi		TOPLAM	Ki-kare	P
		Taşındıkları mekan için yeni mobilya alanlar	Eski mobilyasını kullananlar			
Manzara	Etkili	9 %50	9 %50	18 %42		
	Etkili değil	5 %20	20 %80	25 %58		
	TOPLAM	14 %32.5	29 %67.5	43 %100	4.2894	0.0383

Yaşama mekanında gerçekleştiren eylemlerdeki farklılıklar dikkate alındığında, televizyon konumunun oturma grubunun biçimlenişinde etkisi araştırılmıştır. Yaşama mekanında gerçekleştirilen dört temel eylem bulunmaktadır: Misafir ağırlama, dinlenme-sohbet-oturma, televizyon seyretme, yemek yeme. “Televizyonun

oturma grubu biçimlenişinde etkili olması veya olmamasının nedeni yaşama mekanının temel eylemler dışında farklı amaçlara hizmet ediyor olması etkilidir” hipotezi ($p>0.05$; 0.064) reddedilmiştir. Çizelge 5.39’da, katılımcıların yaşama mekanlarında gerçekleştirdiği eylem çeşitliliği ile oturma grubunun televizyona göre biçimlenmesi arasında anlamlı bir ilişki saptanamadığı gösterilmiştir ($p>0.05$).

Çizelge 5.39 : Katılımcıların yaşama mekanında gerçekleştirdiği eylem sayısı ile TV nin konumlanışına ilişkin ki-kare testi.

		Eylem çeşitliliği		TOPLAM	Ki-kare	p
		≤ 4	>4			
TV	Etkili	16 %50	16 %50	32 %42		
	Etkili değil	2 %20	9 %80	11 %58		
	TOPLAM	14 %32.5	29 %67.5	43 %100	3.4053	0.064

“Yaşama mekanının plan geometrisi mekanda kullanılan mobilya sayısını etkiler” hipotezi ($p>0.05$; 0.53176) reddedilmiştir (Çizelge 5.40).

Çizelge 5.40 : Katılımcıların yaşama mekanı plan geometrisi ile mobilya sayılarına ilişkin ki-kare testi.

		Mobilya sayısı			TOPLAM	Ki-kare	p
		<11	11-14	>14			
Plan Tipi	Dikdörtgen	9 %30	10 %33.5	11 %36.5	30 %70		
	L	1 %16.5	2 %33.5	3 %50	6 %14		
	Kareye yakın dikdörtgen	0 %0	3 %43	4 %57	7 %16		
	TOPLAM	10 %23	15 %35	18 %42	43 %100	3.1579	0.5317

“Yaşama mekanının plan geometrisi ile mekansal büyüklüğü (m^2) arasında anlamlı ilişki ($p<0.05$; 0.00048) bulunmuştur (Çizelge 5.41).

Çizelge 5.41 : Katılımcıların yaşama mekanı büyüklükleri ile plan geometrilerine ilişkin ki-kare testi.

		Yaşama mekanı alanı (m ²)				TOPLAM	Ki-kare	p
		<20	20-24	25-30	>30			
Plan tipi	Dikdörtgen	11 %78	7 %11	12 %0	0 %11	29 %62.7		
	L	0 %26.6	0 %26.6	4 %40	2 %6.6	6 %9.3		
	Kareye yakın dikdörtgen	0 %0	0 %10.5	7 %89.5	0 %0	7 %30		
	TOPLAM	11 %26	7 %16	23 %53	2 %5	43 %100	24.1797	0.0004

5.3.6 Bölüm Sonucu

Bölüm 5 kapsamında, Atakent bölgesinde yapılan alan çalışmasının konusu ve yöntemini açıklanmış, elde edilen veriler kavramsal çerçeve bağlamında değerlendirilmiştir.

Alan çalışmasının ilk aşaması olarak gerçekleştirilen mekansal analiz kapsamında, Toplu Konut İdaresi tarafından gerçekleştirilen Halkalı Toplu Konut projesi incelenerek dokuz ayrı plan tipolojisi çıkarılmıştır.

İkinci aşamada, seçilen konut yerleşiminde uygulanmak ve konut kullanıcıları üzerinden istatistiksel veri elde etmek üzere bir anket çalışması gerçekleştirilmiştir. 61 hane halkına uygulanan anket ile katılımcıların “demografik karakteristikleri”, “mobilya seçim kriterleri”, “mekan ve mobilya etkileşimine dair memnuniyetleri”, ve “genel memnuniyet düzeyleri” araştırılmıştır. Bu aşamanın ikinci adımında, katılımcılar ile kurulan ilişki sonrasında 43 katılımcının yaşama mekanları ziyaret edilmiş, mekandaki izler eskiz ve fotoğraflarla belgelenmiştir. Yapılan inceleme sonrasında toplu konut iç mekanlarında mobilya yerleşiminden kaynaklı sorunlar tespit edilmiş ve konut mobilya etkileşimine dair öneriler araştırılmıştır.

Kitlesel konut, sınırlı kaynaklarla mümkün olan en çok sayıda konut üretme prensibinin bir sonucu olduğu için birbirinin tekrarı yaşam mekânlarının oluşması kaçınılmazdır. Tek tip kullanıcının kabulünü esas alan kitlesel üretim yaklaşımı

sonucu birbirinin benzeri, tekdüze yaşam alanları ve yaşam mobilyaları ortaya çıkmıştır.

Kendilerine pazarlanan yaşam modellerine bağlanan hane halkları, kendi gereksinim ve ihtiyaçlarını çok daha geriye itmektedir. Bireyler, yaşama mekanı mobilyası satın almaya gittiğinde, üçlü kanepa, tekli koltuk, yemek masası, en az 6 sandalye, büyük bir orta sehpa vb. pek çok ürünü seçmekte, hiç kullanılsa dahi mekanda bulunması gerektiğine inanmaktadır. Kullanıcı ihtiyaçlarının yok olduğunu söylemek mümkün değildir, ancak bu şartlanmanın nasıl değiştirilebileceği tartışılmalıdır.

Çalışmanın üçüncü adımı olarak, analizler sonrasında elde edilen veriler istatistiksel sonuçlara dönüştürülmüştür. Veriler değerlendirilirken; istatistiksel analize yönelik bilgisayar yazılım programı kullanılmış, etkilenebilir değişkenler arası bir bağlantı olup olmadığı ki-kare bağımsızlık testi ile incelenmiştir.

Ki-kare bağımsızlık testine göre elde edilen sonuçlar aşağıda özetlenmiştir:

- Atakent toplu konut bölgesinde ikamet eden ve çalışmaya katkı sağlayan katılımcıların demografik özellikleri ile tercih ettikleri konuta ait özellikler arasındaki ilişkiler ki-kare bağımsızlık testi ile araştırılmış; pek çok anlamlı ilişki ($p < 0.05$). saptanmıştır (Şekil 5.15).

DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER & KONUT TERCİHLERİ	İlişki Analizi	ANLAMLI/ANLAMSIZ
	Katılımcıların medeni durumu x oturdukları daire tipi (oda sayısına göre)	✓
	Katılımcıların medeni durumu x oturdukları daire tipi (kat sayısına göre)	✗
	Katılımcıların yaş grupları x oturdukları daire tipi (oda sayısına göre)	✓
	Katılımcıların yaş grupları x oturdukları daire tipi (kat sayısına göre)	✗
	Katılımcıların hanehalkı sayısı x oturdukları daire tipi (oda sayısına göre)	✓
	Katılımcıların hanehalkı sayısı x oturdukları dairenin yaşama mekanı büyüklükleri	✓

Şekil 5.15 : Demografik özellikler ile konut tercihleri ilişki analizi sonuçları.

- Ki-kare bağımsızlık test sonuçları; hane halkının aile yaşam döngüsündeki yerinin, oturduğu konut özelliklerini etkilediğini göstermektedir. Ankete katılan evli tüketicilerin %98'inin 2+1 veya 3+1 daire tercih etmesi dikkat çekmektedir. Anket katılımcıların yaş grupları ile daire tipi tercihleri incelendiğinde; 20-40 yaş grubu olanların %58.8'lik kısmının 2+1, 41-60 yaş

grubu olanların %66.6'sının 3+1 daire, 61 yaş üstü katılımcıların ise 1+1 veya 2+1 daire tercih ettiği görülmüştür. Aile yaşam döngüsünün ilk aşamalarında mekan ihtiyacı giderek artmakta, konut tercihleri küçük m²'lerden büyük m²'lere doğru değişmektedir. Çocukların evden ayrılması ile bir kırılma noktası yaşanmaktadır, bu aşamada anne babaların büyük bir kısmı gereğinden büyük konutların bakım ve temizliği ile başa çıkmakta güçlük geçmektedir. Gereksiz büyüklük sorunu ekonomik bir kayıp olarak düşünüldüğünden daha makul büyüklükte konutlara taşınılmaktadır. Hane halkı sayıları ile daire tipi arasındaki ilişki de bu döngü ile çok ilintilidir. Araştırmaya katılan katılımcılardan tek başına yaşayan bireylerin %100'ünün 1+1, 2 kişilik hane halklarının %70'nin 2+1, 3 kişilik hane halklarının %63.6'nın 2+1, 4 kişilik hane halklarının %85.7'inin 3+1 daire tercih ettiği belirlenmiştir. Hane halklarının tercih ettiği konut büyüklüklerine bakıldığında; tek başına yaşayan bireylerin %100'ünün 20 m²'den küçük, 2 kişilik hane halklarının %53.8'inin 20-24 m², 3-4 veya 5 kişilik hane halklarının ise 25-30 m² yaşama mekanı tercih ettiği görülmüştür.

Elde edilen sonuçlar, çalışma kapsamında inşaat sektöründen pek çok firma ve yönetici ile yapılan görüşmeleri doğrular niteliktedir. Ailenin değişim süreci içinde geçirdiği evreleri konut tercihlerine yansımaktadır.

- Atakent toplu konut bölgesinde ikamet eden ve çalışmaya katkı sağlayan katılımcıların demografik özellikleri ile mobilya tercihleri arasında hiçbir anlamlı ilişki ($p>0.05$) bulunamamıştır (Şekil 5.16).

DEMOGRAFIK ÖZELLİKLER & MOBİLYA TERCİHLERİ	İLİŞKİ ANALİZİ	ANLAMLI/ANLAMSIZ
	Katılımcıların medeni durumu x kullandıkları mobilya türü	×
	Katılımcıların medeni durumu x yaşama mekanlarındaki mobilya sayısı	×
	Katılımcıların medeni durumu x yaşama mekanlarındaki mobilya çeşitliliği	×
	Katılımcıların yaş grupları x kullandıkları mobilya türü	×
	Katılımcıların yaş grupları x yaşama mekanlarındaki mobilya sayısı	×

Şekil 5.16 : Demografik özellikler ile mobilya tercihleri ilişki analizi sonuçları.

- Mobilya tasarım sürecindeki araştırma ve pratik arasında süregelen bir kopukluktan bahsedilebilir. Mobilya tasarım sürecine, hedef kullanıcının demografik özellikleri dahil edilmeli, sonrasında ise üretilen ürün kullanıcı memnuniyeti açısından değerlendirilmeli, uyum ile üretim arasında ilişki kurgulanmalıdır. Türkiye’deki alt ve orta sınıf için mobilya tasarımının açılımı; pahalı, prestijli, kullanışsız sanat eseri üretmektir. “Mobilya” ve “mobilya tasarım” kavramlarının halk gözündeki algısı tekrar gözden geçirilmelidir.
- Çalışmaya katkı veren katılımcıların tercih ettikleri konut ve mobilya arasındaki ilişkiler pek çok farklı başlıklar altında araştırılmış, ki-kare bağımsızlık testi ile ($p < 0.05$) anlamlı ilişkiler saptanmıştır (Şekil 5.17).

MEKANSAL ÖZELLİKLER & MOBİLYA TERCİHLERİ	İlişki Analizi	ANLAMLI/ANLAMSIZ
	Katılımcıların oturdukları daire tipi (oda sayısına göre) x kullandıkları mobilya türü	✓
	Katılımcıların oturdukları daire tipi (kat sayısına göre) x kullandıkları mobilya türü	✗
	Katılımcıların oturdukları daire tipi (oda sayısına göre) x yaşama mekanlarındaki mobilya sayısı	✓
	Katılımcıların oturdukları dairenin yaşama mekanı alansal büyüklükleri x kullandıkları mobilya türü	✗
	Katılımcıların oturdukları dairenin yaşama mekanı alansal büyüklükleri x yaşama mekanlarındaki mobilya sayısı	✓
	Katılımcıların oturdukları dairenin yaşama mekanı plan geometrisi x manzara	✗
	Katılımcıların oturdukları dairenin yaşama mekanı cephe boşluğu niteliği x manzara	✓
	Katılımcıların yaşama mekanı mobilyalarını kullanım süreleri x manzara	✓
	Katılımcıların yaşama mekanında gerçekleştirdikleri eylem sayısı x TV	✗
	Katılımcıların oturdukları dairenin yaşama mekanı plan geometrisi x yaşama mekanlarındaki mobilya sayısı	✗
	Katılımcıların oturdukları dairenin yaşama mekanı alansal büyüklükleri x yaşama mekanları plan geometrisi	✓

Şekil 5.17 : Mekansal özellikler ile mobilya tercihleri ilişki analizi sonuçları.

- Rapoport (2004), tasarımda kullanıcı beklentilerinin ne olduğunu en iyi yaptığı tercihlerden öğrenilebileceğini savunur. Varolan bir çevreye taşınan bireyler, öncelikle bu çevreyi, olanakları dahilinde, yarı sabit elemanlarla oynayarak değiştirmeye çalışırlar. Bireyselleştirmenin bir sonraki aşamasında ise sabit elemanları değiştirmeye başlarlar (Özsoy&Esin, 1988).

Katılımcıların oturdukları daire tipleri ile yaşama mekanlarında kullandıkları mobilya nitelikleri arasında anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir.

1+1 dairede oturan katılımcılar sayısının yetersizliği sebebiyle, yaşama mekanlarında kullandıkları mobilya tercihlerini sorgulamak çok anlamlı olmamıştır. 2+1 dairede oturan katılımcıların %83.3'ü salonunda seri üretim mobilya kullanırken, %11.1'i özel üretim ve %5.5'u seri ve özel üretim mobilyayı birlikte tercih etmektedir. 3+1 dairede oturan katılımcıların ise %50'si salonunda seri üretim mobilya, %4.5'u özel üretim ve %45'i seri ve özel üretim mobilyayı beraber kullanmaktadırlar.

1+1 dairelerin tümünün yaşama mekanında kullanılan mobilya sayısı 11'den azdır. 2+1 dairelerin %50'sinde yaşama mekanında kullanılan mobilya sayısı 11-14 arasında, 3+1 dairelerin ise %63.6'sında yaşama mekanında kullanılan mobilya sayısı 14'den fazladır. Bu durum, yaşama mekanı büyüklüğü ve mobilya sayısı arasındaki ilişkiyi de yansıtmaktadır. 20 m²'den küçük yaşama mekanlarının %64'ünde 11'den az sayıda mobilya kullanılırken; 20-24 m² yaşama mekanlarının yarısından çoğunda 11-14 sayısı arasında, 25-30 m² yaşama mekanlarının ise %74'ünde 14'den fazla sayıda mobilya kullanılmaktadır. Bu noktada kullanıcının “boşluk” tan rahatsız olduğu ve bilinç altındaki hakimiyet duygusu ile mekanı doldurmak istediğinden söz edilebilir.

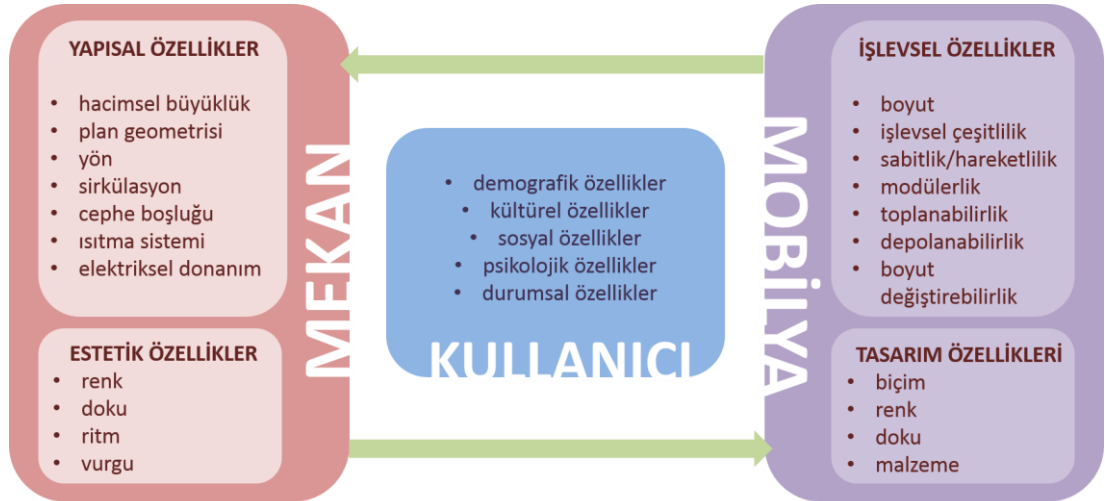
Yaşama mekanın dış mekan ile kurduğu ilişki sorgulandığında, ilk olarak iç-dış ara kesitini oluşturan yüzeyin niteliği ile mekan organizasyonu arasındaki ilişki araştırılmış, anlamlı bir bağlantı saptanmıştır. Yere kadar pencereye sahip mekanların %84.5'unun iç mekan düzenlemesinde cephe boşluğuna doğru yönelim olduğu dikkat çekmektedir. Parapet üstü pencereye sahip mekanların %83.3'ünün iç mekan düzenlemesinde ise cephe boşluğunun yerinin etkili olmadığı söylenebilir. Kullanıcıların mevcut yaşama mekanı için yeni mobilya satın alınması durumunda, iç mekan düzenlemelerinde cephe boşluğunun yerini dikkate aldıkları söylenebilir. Mevcut mekan için yeni mobilya alan katılımcıların %64'ü iç mekan düzenlemesinde manzarayı dikkate almış, eski mobilyalarını kullanan katılımcıların %69'unun yaşama mekanında ise dış mekan ile görsel bir ilişki saptanamamıştır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmanın amacı, konut tasarım-üretim süreci ile mobilya tasarım-üretim süreci arasındaki çok boyutlu ilişkiler ağına vurgu yaparak, "kitlesel konut" ve "kitlesel mobilya" kavramları üzerinden mekânlar ve mekânların tamamlayıcı öğeleri olan mobilyalar arasındaki ilişkiyi araştırmaktır.

Tez çalışması ortak kullanıcı için üretilen "kitlesel konut" ve "kitlesel mobilya" tasarım ve üretim süreçlerinin birbirlerinden etkilenmesi gerektiğini savunmaktadır. Çalışma ile birlikte; konut iç mekânını mobilya ile ilişkili olarak irdeleyen kavramsal bir çerçeve oluşturulmuştur.

Çalışmada, öncelikli olarak mekân ve mobilya etkileşiminde rol oynayan ana öğelerin belirlenmesi hedeflenmiştir. Mevcut etkileşimde en önemli bileşenin "kullanıcının" olduğu düşünüldüğünden, kullanıcı ve kullanıcının özellikleri ilk ana başlığı oluşturmaktadır. Mekân ve mobilya etkileşiminde rol oynayan bileşenler gruplanırken, ikinci ana başlık mekâna dair özellikler, üçüncü ana başlık mobilya özellikleri olarak belirlenmiştir (Şekil 6.1). Ana başlıklar alt başlıklara ayrılarak, araştırmanın derinlemesine değerlendirme olanağı sunması amaçlanmıştır.



Şekil 6.1 : Mekan-kullanıcı- mobilya etkileşim öğeleri

Belirlenen üç ana bileşen yardımı ile iç mekân ve mobilya etkileşiminin değerlendirilmesi için bir analiz modeli önerisi geliştirilmiştir. Önerilen model,

kullanıcının farklı firmalara ait mobilyalar arasından “en az hatalı” seçim yapabilmesini kolaylaştırmak ve konut iç mekânı içinde daha etkin mobilya yerleştirebilmesine yardımcı olmak amacındadır.

6.1 Konut İç Mekânı ile Mobilya Etkileşiminin Değerlendirmesinde Enformasyon Aracı: Mobilya Envanter Föyü

Tez kapsamında mobilya sektöründe enformasyon geliştirme aracı olarak mobilya envanter föyü oluşturulmuştur. Envanter föyleri, kullanıcıya ürünler ile ilgili kapsamlı bilgi veren tablolardır. Föyde ürünün görseli, ismi ve hangi firmaya ait olduğu belirtildikten sonra ürünün kullanım amacına göre türü, malzeme üretim yöntemi, boyut, renk, doku, birim ağırlık, geometri, dayanım gibi teknik karakteristikleri, taşıma kolaylığı, modülerlik, boyut değiştirebilirlik ve depolanabilirlik gibi uygulama özellikleri ile ekonomik özellikleri bulunmaktadır. Envanter yardımıyla “Kullanıcının kataloglar üzerinden daha sağlıklı seçim yapabilmesi” önerilmiş; üretilenin etkin yerleştirilmesi üzerine vurgu yapılmıştır. Mobilya üreticileri için önerilen, üreticilerin birbirinden bağımsız olarak, daha önceden ortaya konmuş olan ortak kurallara- konvansiyonlara uygun bileşen üretmelerine olanak sağlayan yarı açık bir sistem katalogudur. Önerilen sistemde firmalar bütün ürünleri için ürün özelliklerinin belirtildiği birer tanıtım föyü oluşturacak, bu föyler bir bütün oluşturacak şekilde bir araya gelerek genel bir kataloga dönüşecektir. Dolayısıyla, endüstrileşmiş bir bileşen olan seri üretim mobilyalar belirli konvansiyonlar doğrultusunda sistemleşerek bir açık sistem katalogu oluşturacak, en basit anlamda firma ölçeğinde uyum sağlanabilecektir (Örn:İkea). Mobilya üreticilerinin ürettiği ürünler konvansiyonlar sayesinde birbirleri ile uyumlu olacaktır. Birbiriyle uyumlu bileşenler ve özel birleşim detayları ile seri üretim mobilya tasarımına yeni bakış açıları getirecektir.

Çalışma kapsamında beş mobilya firmasının yaşama mekanı seri üretim mobilyaları incelenmiş ve örnek envanter föyü haline getirilmiştir. Ekler kısmında yer alan föylerdeki veriler Kasım 2014- Ocak 2015 tarihine aittir.

- Mekanda Sirkülasyon ile Mobilya İlişkisinden Kaynaklı Problemler
- Mekanın Geometrisi ile Mobilya İlişkisinden Kaynaklı Problemler
- Mekanın Üçüncü Boyut Özelliği ile Mobilya İlişkisinden Kaynaklı Problemler

6.2.3 İlişki analizi

Çalışma kapsamında, ortaya konulan varsayımlar doğrultusunda arasında ilişki olması beklenen değişkenlere ki-kare testi uygulanmıştır. Ki-kare test sonuçları %95 güven, anlamlılık $p < 0,05$ düzeyinde değerlendirilmiştir. Demografik özellikler ile konut tercihleri arasındaki ilişkiler, demografik özellikler ile mobilya tercihleri arasındaki ilişkiler, mekansal özellikler ile mobilya tercihleri arasındaki ilişkiler olmak üzere üç ana başlık üzerinden gerçekleştirilen ilişki analizine ait şema aşağıda verilmiştir (Şekil 6.3).

	İLİŞKİ ANALİZİ	ANLAMLI/ANLAMSIZ
DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER & KONUT TERCİHLERİ	Katılımcıların medeni durumu x oturdukları daire tipi (oda sayısına göre)	✓
	Katılımcıların medeni durumu x oturdukları daire tipi (kat sayısına göre)	✗
	Katılımcıların yaş grupları x oturdukları daire tipi (oda sayısına göre)	✓
	Katılımcıların yaş grupları x oturdukları daire tipi (kat sayısına göre)	✗
	Katılımcıların hanehalkı sayısı x oturdukları daire tipi (oda sayısına göre)	✓
	Katılımcıların hanehalkı sayısı x oturdukları dairenin yaşama mekanı büyüklükleri	✓
DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER & MOBİLYA TERCİHLERİ	Katılımcıların medeni durumu x kullandıkları mobilya türü	✗
	Katılımcıların medeni durumu x yaşama mekanlarındaki mobilya sayısı	✗
	Katılımcıların medeni durumu x yaşama mekanlarındaki mobilya çeşitliliği	✗
	Katılımcıların yaş grupları x kullandıkları mobilya türü	✗
	Katılımcıların yaş grupları x yaşama mekanlarındaki mobilya sayısı	✗
MEKANSALE ÖZELLİKLER & MOBİLYA TERCİHLERİ	Katılımcıların oturdukları daire tipi (oda sayısına göre) x kullandıkları mobilya türü	✓
	Katılımcıların oturdukları daire tipi (kat sayısına göre) x kullandıkları mobilya türü	✗
	Katılımcıların oturdukları daire tipi (oda sayısına göre) x yaşama mekanlarındaki mobilya sayısı	✓
	Katılımcıların oturdukları dairenin yaşama mekanı alansal büyüklükleri x kullandıkları mobilya türü	✗
	Katılımcıların oturdukları dairenin yaşama mekanı alansal büyüklükleri x yaşama mekanlarındaki mobilya sayısı	✓
	Katılımcıların oturdukları dairenin yaşama mekanı plan geometrisi x iç/dış mekan arasındaki görsel süreklilik ilişkisi	✗
	Katılımcıların oturdukları dairenin yaşama mekanı cephe boşluğu niteliği x iç/dış mekan arasındaki görsel süreklilik ilişkisi	✓
	Katılımcıların yaşama mekanı mobilyalarını kullanım süreleri x iç/dış mekan arasındaki görsel süreklilik ilişkisi	✓
	Katılımcıların yaşama mekanında gerçekleştirdikleri eylem sayısı x TV	✗
	Katılımcıların oturdukları dairenin yaşama mekanı plan geometrisi x yaşama mekanlarındaki mobilya sayısı	✗
	Katılımcıların oturdukları dairenin yaşama mekanı alansal büyüklükleri x yaşama mekanları plan geometrisi	✓

Şekil 6.3 : İlişki analizi sonuçları.

Ki-kare testi sonucunda, Atakent toplu konut bölgesinde ikamet eden ve çalışmaya katkı sağlayan katılımcıların demografik özellikleri ile tercih ettikleri konuta ait özellikler arasında pek çok anlamlı ilişki saptanırken; katılımcıların demografik özellikleri ile mobilya tercihleri arasında hiçbir anlamlı ilişki bulunamamıştır. Yapılan analizler, konut tasarım sürecinde araştırma odaklı tasarımdan bahsedilebileceğini gösterirken; mobilya tasarım sürecinde araştırma ve pratik arasındaki kopukluğa dikkat çekmektedir. Ülkemizde büyük ölçekli mobilya üreticilerinin pek çoğunun mekan ve mekana dair özelliklere önem verdiği ve bu konuda kendi araştırma departmanlarından ve/ya dışarıdan araştırma desteği almaya başladığı gözlemlenmiştir (Çolak, 2012; Özmert, 2012; Seber, 2012). Ancak yapılan araştırmalar nitelik açısından durum saptamasının ötesine geçemediği için tasarım bilgisi doğuramamaktadır.

Tasarım alanlarında meslek pratiği ve araştırma arasında süregelen bir kopukluktan bahsedilebilir. Araştırmacılar mimarlık pratiğini sezgisel ve deneyimsel yaklaşımı nedeniyle kavranması zor olarak ifade etmektedirler. Tasarımcıların ise mimarlık araştırmalarını karışık, anlaşılması zor ve gereksiz zaman kaybı olarak nitelemesi, bu kopukluğun gittikçe artmasına neden olmaktadır (Vischer&Zeisel, 2008). Tasarım araştırmaları, insanoğlu tarafından tasarlanan yapayın gerek akademik araştırmalarda gerekse imalat sektöründe yönetilişini dert edinir (Bayazıt, 2004). Herbert Simon'ın (1999) yapayın bilimi olarak isimlendirdiği tasarım araştırmaları ile araştırma ve tasarım arasındaki boşluk doldurulmaya ve bilimsellik tasarım alanlarında kabul görmeye başlamıştır.

Yapılan ki-kare bağımsızlık testinde, çalışmaya katkı veren katılımcıların tercih ettikleri konut ve mobilya arasındaki anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. Elde edilen sonuçlar yaşama mekan ve mobilya ilişkisine bağlamında değerlendirildiğinde; aşağıdaki bulgular dikkat çekmektedir:

- Yaşama mekanı iç mekan düzenlemesinde üç ögenin temel yönlendirici olduğu belirlenmiştir: Televizyonun yeri, cephe boşluğunun yeri ve niteliği ve mekan girişinin konumu.
- Yaşama mekanının alansal büyüğünün (m^2) mekanda kullanılan mobilya sayısını etkilediği görülmüştür. İnsanın “boşluk” hissinden rahatsız olduğu ve bilinç altındaki hakimiyet duygusu ile mekanı doldurmak istediği

gözlemlenmiştir. Mekanda öğeler arasındaki hacim, boşluk olarak algılanmaktadır. Halbuki, mekandaki boyutsal ilişkiler bu boşluk sayesinde oluşturulur (Demirel, 2004). Arnheim (1997), mekandaki boşluk kavramını şöyle açıklamaktadır: “Boşluk etkisi ile gözlemcinin bakışı nereye takılırsa takılsın, bir yer ötekine benzediği için kişi kendisini aynı yerde bulur. Bu durumda mesafelerin belirlenmesi için gerekli ölçek hissedilemez.”

- İç mekan ile dış mekan ara kesitini oluşturan yüzeyin niteliği (yere kadar/parapet üstü) ile mekan organizasyonu arasındaki önemli bir ilişki saptanmıştır. Yere kadar pencereye sahip mekanlar kullanıcıyı dış mekan ile görsel ilişki kurmaya yönlendirirken; parapet üstü pencereli mekanlarda dış mekandan bağımsız iç mekanda düzen kurma endişesi göze çarpmaktadır.
- Konut iç mekanları ile bu mekanlardaki yaşamsal faaliyetleri kolaylaştırması amacıyla üretilen mobilyaların uyumu; kiracılık, sık konut değiştirme, her konuta göre yeni mobilya alamama, fiyat öncelikli konut ve mobilya seçimi gibi pek çok sebepten dolayı sağlanamamaktadır. “Türk ailesinin yaşadığı mekanlara ve konutlara ilişkin eğilimler” adlı araştırma raporuna göre, Türk halkının %36’sının kiracı olduğu görülmektedir. Bu oran apartmanlarda %50’lere çıkmakta, dolayısıyla ev değiştirme olgusu kaçınılmaz bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır (Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, 1999). Mobil durumda olan bu hane halklarının kullandığı mobilyaların taşındıkları her konut ile uyumlu olması mümkün olamamaktadır. Hane halklarının sahip olduğu mobilya gruplarını ortalama 6-7 yılda bir değiştirildiği bilinmektedir (Seber, 2012; Çolak, 2012; Kutlu, 2012). Taşındıkları konut için eski mobilyalarını kullanan katılımcıların yaşama mekanı düzenlemelerinde uyumsuzluklar ile karşılaşılırken, yeni mobilya alan katılımcıların yaşama mekanı düzenlemelerinde daha az uyumsuzluk gözlemlenmektedir.

6.2.4 Hane halkı görüşleri

Yapılan anket çalışmasındaki açık uçlu sorularda en sık karşılaşılan katılımcı yorumları aşağıda sunulmaktadır. Bu yorumların listelenmesindeki amaç, ana problemlerin belirlenmesi ve tasarım sürecinde dikkate alınmasına vurgu yapmaktır.

- (a) Mobilyalar büyük olduğu için tüm parçaları salona sığmadı, bir kısmını başka odalara koydum.
- (b) Büyük mobilyalar salona girişi ve balkona çıkışı engelliyor.
- (c) Mobilyalar büyük oldukları için tüm mekanı kapladılar, geçiş alanı kalmıyor.
- (d) Mobilyalar çok ağır olduğu için hareket ettirmek imkansız.
- (e) Mobilyalar nedeniyle elektriz priz ve anahtarlarına güçlükle ulaşıyorum.
- (f) Mobilya ilave etmek istediğimde model bütünlüğü sağlayamadım.
- (g) Eski evim için aldığım mobilyalar bu salonuma sığmadı, bir kısmını depolamak istedim ancak sabit olduklarından sökemedim.
- (h) Salonun alansal büyüklüğü yeterli olmadığı için mobilyaları sığdıramıyorum.
- (i) Salonun alansal büyüklüğü yeterli olmadığı için kanepeyi açamıyorum, yatak olarak kullanamıyorum.
- (j) Yemek masasını açacak yer olmadığından misafir geldiğinde zorlanıyorum.
- (k) Plan geometrisi nedeniyle mobilyaları farklı şekilde yerleştiremiyorum.
- (l) Salonun ortasındaki merdiven nedeniyle mobilya yerleştirmekte zorlanıyorum.
- (m) Diğer odaları salonun içinden geçildiği için mobilya yerleştirmekte zorlanıyorum.
- (n) Pencereden gelen fazla ışık nedeniyle TV izleyemiyorum.
- (o) Kapının girişi nedeniyle mobilya yerleştirmekte zorlanıyorum.
- (p) Yere kadar pencere nedeniyle mobilya yerleştirmekte zorlanıyorum.
- (r) Radyatör yerleri mekan düzenlemesini etkiliyor.
- (s) TV hat ve prizinin yeri belli olduğu için televizyon ünitesinin mekan içindeki yerini değiştiremiyorum.

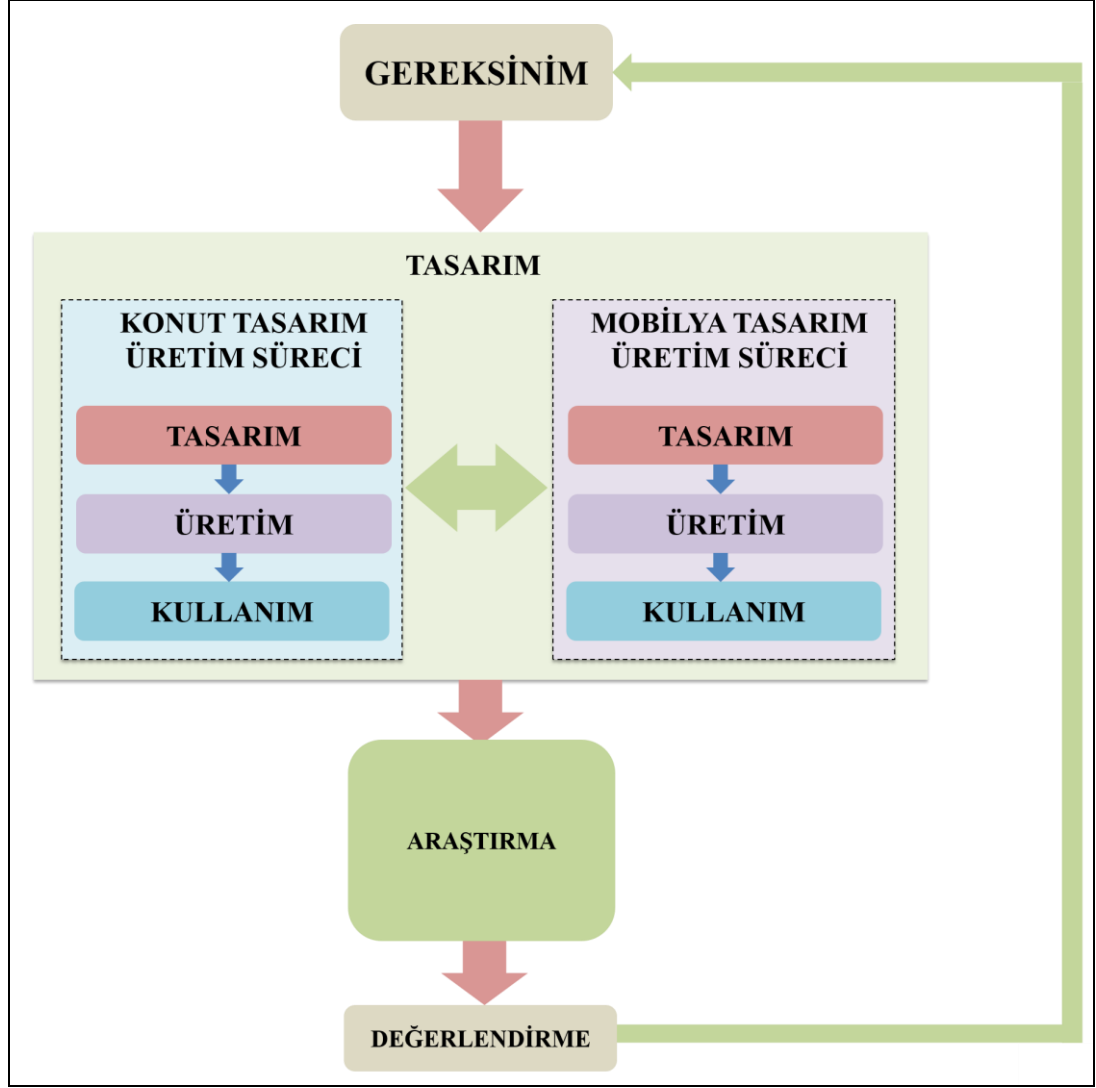
Yorumlarda ifade edildiği gibi, bazı hane halkları mobilyanın boyutu, biçimi, sayısı, ağırlığı veya işlevi gibi mobilyaya dair özelliklerden şikâyet etmektedir. Bazı yorumlarda ise mekanın hacimsel büyüklüğü, plan geometrisi, sirkülasyonu, cephe boşluğu, elektriksel donanımından dolayı yaşanan sorunlar dile getirilmektedir.

Tüm problemlerin ana çözümü konut tasarım – üretim süreci ve mobilya tasarım – üretim süreci arasındaki ilişkiler ağının irdelenmesidir.

6.3 Öneriler

Konut tasarım-üretim süreci ile mobilya tasarım-üretim süreci arasındaki çok boyutlu ilişkiler ağını ele alan araştırma sonucunda; konut ve mobilya tasarım-üretim süreçlerinin, birbirinden beslenmeyen çok ayrı süreçler dahilinde belirlenen gereksinimleri karşılamaya yönelik yaklaşımlar izlediği görülmüştür. Mevcut yaklaşımda, sektörden elde edilen veriler tasarım ve üretim sürecinin temelini oluştururken; konut ve mobilya tasarım-üretim süreçleri birbirlerinden ve daha da önemlisi kullanıcıdan bağımsız olarak yürütülmektedir.

Tez sonucunda önerilen; konut ve mobilya tasarım-üretim süreçlerinin bir bütün olarak ele alınarak, mekan, mobilya ve kullanıcı deneyimi araştırmaları ile gerçek yaşamdan elde edilen bulguların sektörden gelen veriler ile desteklenerek değerlendirilmesidir. Bu noktada konut ve mobilya tasarım-üretim süreçleri beraber değerlendirilmeli, bu değerlendirme kapsamında araştırma gündelik hayat içine dâhil edilerek tanımlanan problemlerin çözümünde ortak bir anlayış geliştirilmelidir (Şekil 6.4).



Şekil 6.4 : Model Önerisi

Sailer, Budgen, Lonsdale, Turner ve Penn (2007), tasarım araştırmalarının önemine dikkat çekerek; araştırma ve tasarımı bir araya getirmenin en basit yolunu, araştırmayı gündelik hayat içine dâhil etmek olduğunu vurgulamaktadır. Bu noktada araştırma sonuçlarının ilgi çekici, erişilebilir, kullanışlı olması önem kazanmaktadır.

Tasarım-üretim süreçleri dahilinde mevcut gereksinimlere ilişkin özellikli çözümler oluşturulmasına katkı sağlayacak çeşitli öneriler aşağıda sıralanmıştır:

- Konut tasarım ve üretiminin bina tasarlama eyleminden öte; kullanıcı için yaratılan bir “ev” olduğu unutulmamalıdır. Konutun tüketim nesnesine dönüştüğü günümüzde, kullanıcı yerine pek çok karar verici mekanizma olduğu için birey kenara itilmektedir. Ev, kişinin kendini ifade ettiği yer, anılarının koruyucusu, dış dünyadan kaçtığı sığınağı, tüm zırhlarını çıkartıp çıplak kaldığı kozasıdır (Markus, 2006). Kullanıcı için ön görülen ürünün;

tam olarak bitmemiş ve kişisel seçimlerin yansıtılabileceği esneklikte olması, aidiyet duygusunu sağlamak açısından önemlidir.

- Kitlesele konut tasarımında, tasarımcı ile kullanıcı arasında yüz yüze ilişki bulunmamaktadır. Tasarımcı, gereksinim ve isteklerini bilmediği kullanıcı grupları için bir gelecek ön görerek, yaşayacağı konut ve çevresine ilişkin karar almak ve tasarım yapmak durumunda kalmaktadır. Bu sorununun çözümündeki ilk basamak mekanın tasarımcısı ile kullanıcısı arasındaki ilişkiyi tekrar sorgulamaktır. Kullanıcının tasarım sürecine dahil edilerek görüşlerine başvurulması sonrasında ihtiyaçlarının belirlenmesi gerekmektedir. Bu noktada konut çevrelerine dair kapsamlı ve güvenilir veri sağlayan kullanım sonrası değerlendirme çalışmalarına önem verilmesi gerekmektedir (Özsoy, 2011).
- Toplu konutlarda ekonomik kaygıların ağır basması, tasarım ortamının yetersizliği, çok sayıda kullanıcıyı memnun etmenin güçlüğü yenilikçi ve yaratıcı çözümlerden uzaklaşılmasına sebep olmaktadır. Konut tasarım ve üretiminde; binanın tasarımı kadar yaratılan her bir mekanın niteliği de göz önünde bulundurulmalıdır. Günümüz şartlarında mimari tasarım sürecinde bilgi ve sorumluluk dağılımına dolayısıyla mimarlar, iç mimarlar ve ürün tasarımcılarından oluşan çok disiplinli ekiplere ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Bu diyalog öğretim kurumlarında başlamalı, öğrencilere tasarım eğitim süreci içinde farklı disiplin ve uygulamalarla belirli bir meslek bilinci kazandırılmalıdır.
- Konutların mekansal niteliklerine önem verilmeden oda sayısına göre satılması, konut içinde çok kısa zaman dilimlerinde kullanılan alanlar oluşmasına neden olmaktadır. Depolama gibi ihtiyaçların bir mekanı işgal etmesi, Andrew Rabeneck'in katı işlevselcilik tanımıyla tamamen uyuşmaktadır (Schneider&Till, 2007). Fonksiyon değişikliklerine imkan vermeyen, sadece önceden belirlenmiş amaçlar için kullanılan mekanlar oluşturmak yerine bu tür ihtiyaçların tüm konuta yayılması ve detaylı tasarlanması üzerine çözümler geliştirilmelidir. Üst üste düşecek eylemlerin saptanması ile çok işlevli mekanlar elde etmek, ihtiyaca göre bölünebilen total mekanlar yaratmak amaçlanmalıdır (Conran, 2010). Klasik konut

anlayışı tekrar gözden geçirilmeli, farklı kullanıcı ihtiyaçlarına mümkün olduğunca olanak sağlayacak esnek iç mekan çözümler araştırılmalıdır.

- İç mekan tasarım sürecinde, mekanın formu, büyüklüğü, sirkülasyon şeması, cephe boşluğu vb. yapısal özelliklerin o mekanda kullanılabilecek donatı özelliklerini etkilediği unutulmamalıdır. Mobilya tasarım süreci mekan tasarım sürecini etkilemeli; mimarlar mobilya endüstrisi ile işbirliği içinde olmalıdır. Bu noktada, konut üreticilerinin mekana ilişkin mobilya seçimine yardımcı olacak bir klavuz düzenlemeleri önerilmektedir.
- Konut iç mekân tasarımda mobilyanın önemli bir girdi olarak değerlendirilmesi gerektiği gibi; mobilya tasarım sürecinde de konut iç mekanlar özelliklerinin dikkate alınması gerekmektedir. Endüstri devrimi ile beraber makinenin devreye girmesi, mekana bağımlı mobilyanın yerini sayısal üretime bırakmasına neden olmuştur. (Kürel, 1996). Mekandan bağımsız üretilen mobilyanın farklı mekanlara etkin yerleştirilmesi önem kazanmıştır. Bu noktada, mobilya firmalarının kullanıcıya mobilya yerleştirme desteği vermesi, kullanıcının ürün seçiminde yaptığı temel hatalarının önlenmesi için bir basamak olabilir. Özellikle takım olarak satılan yemek odası, yatak odası, oturma odası mobilyalarının tüm parçalarını almaya şartlanarak gelmiş olan kullanıcıyı yaşadığı konutun iç mekan özellikleri doğrultusunda yönlendirmek yararlı olacaktır.
- Mimarlar ve iç mimarlar günlük hayatın değişimlerine karşılık veren mekanlar yaratmalı, kullanıcının değişen ihtiyaçlarına cevap verebilme yeteneği olan esnek konutlar tasarlamalıdır. Mobilya tasarımında “esneklik”, “çok işlevlilik”, “modülerlik”, “boyut değiştirebilirlik” kavramları üzerinde durmalı, bu özellikler ürünlere yansıtılmalıdır. Bu anlamda Türk Evi’nin mekanla birebir ilişkili ana ögesi olan sabit donatının potansiyelleri tekrar tartışılarak günümüz konut mekan ve mobilyaları için önerilerde bulunulması önerilmektedir.
- Seri üretilen mobilyaların kullanım yoğunluğu yapılan alan çalışmalarında kanıtlanmış olmaktadır. Dolayısıyla yapılacak araştırma-geliştirme ve tasarım çalışmalarının bu alana daha fazla yönlendirilmesi yararlı olacaktır.

-

KAYNAKLAR

- Agresti, A. & Finlay, B.** (2009). *Statistical methods for the social sciences* (4th ed.). Upper Saddle River, N.J.: Pearson Prentice Hall.
- Aillo, J.R. & Thomson, D.E.** (1980). Personal space, crowding and spatial behavior in a cultural context. *In Environment and Culture*, 4, 107-178.
- Alptekin, G.Ö.** (1996). *Açık konutta açık kriterleri üzerine bir çalışma uygulama: Halkalı Toplu Konutları*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Akyüz, İ.** (2006). *Mobilya satın almada tüketici davranışlarını etkileyen psikolojik, sosyo-psikolojik ve sosyo kültürel faktörlerin incelenmesi*. (Doktora Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Arnheim, R.** (1977). *The Dynamics of architectural form*. University of California Press, USA.
- Arnheim, R.** (2002). *Art and visual perception: A psychology of the creative eye* (New version, expanded and rev. ed.). Berkeley: University of California Press.
- Artıkoğlu, P.** (2006). *1950–1970 Arası süreçte sosyal yaşam ve iç mekânın değişenleri*. (Doktora Tezi). Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul.
- Asal, O.** (2007). *Temel satış ve hizmet ilkeleri* (Ders Notları). Ankara: Soysal Perakende Okulu.
- Aslan, S.** (2000). *Günümüz konut tasarımı için kullanıcı-tasarımcı etkileşiminde kültür etkeninin İzmit örneğinde irdelenmesi ve bir model önerisi*. (Doktora Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Atasoy, A.** (1973). *Değişen ihtiyaçlar karşısında konut tasarlamasının mevcut konutların değerlendirilmesi yolu ile geliştirilmesi*. (Doktora Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Aytem, N. M.** (2005). *Mimari mekanda renk, form ve doku değişkenlerinin algılanması*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Balamir, M.** (1993). *Ülkemiz koşullarına uygun konut üretim modeli*. Ankara: ODTÜ Mimarlık Fakültesi Basım İşliği.
- Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu.** (1999). *Türk ailesinin yaşadığı mekânlara/konulara ilişkin eğilimler*. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
- Başbakanlık Toplu Konut İdaresi** (1990). *Halkalı Toplu Konut Yerleşmesi Raporu*. Ankara: T.C. Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Yayını.
- Bayazıt, N.** (2004). Tasarımı keşfetme: Tasarım araştırmalarının kırk yılı. *İtü Dergisi*, (3-1), 3-15.

- Bayram, Z.** (2011). *İşlevsellik ve esneklik bağlamında konut iç mekân tasarımında mobilya kullanımı*. (Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Bektaş, C.** (1996). *Türk Evi*. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Berna, Ü.** (2010). Company Towns out of the residential patterns of industrial cities: The Campus of Eskisehir Sugar Factory. *World Applied Sciences Journal*, 9(11), 1250-1259.
- Bilgin, N.** (1991). *Eşya ve insan*. Gündoğan Yayınları, Ankara.
- Bilgin, İ.** (1999). *Serbest plan, serbest cephe, serbest ev*. Erişim tarihi 1 Ocak 2013, <http://v2.arkiv.com.tr/ko11762-serbest-plan-serbest-cephe-serbest-ev.html>.
- Bilgin, İ. & Karaören, M.** (1991). *Türkiye'de son on yılda toplu konut uygulamaları* İstanbul: Y.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Eğitim ve Kültür Derneği Yayınları.
- Bilgin, İ.** (2001). Modern bir yerleş(tir)me biçimi olarak toplu konut. *Domus m Dergisi*, 11, 51-58.
- Blessing, L. & Chakrabarti, A.** (2009). *DRM, a designresearch methodology*. Dordrecht: Springer.
- Boyer, E.** (1990). *Scholarship reconsidered: Priorities of the professoriate*. Princeton, N.J.: Carnegie Foundation for the Advancement of Teaching.
- Bozdoğan, S.** (2002). *Modernizm ve ulusun inşası*. İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Built Environment Support** (2000). *Adequate Housing Reports*. Erişim adresi: http://www.besg.co.za/downloads/Towards_the_right_to_adequate_housing_2000.pdf
- Burdurlu, E.; İlçe A.C. & Ciritoglu H.H.** (2004). Mobilya ürün özellikleri ile tüketicilerin tercih öncelikleri. *Hacettepe Sosyolojik Araştırmalar Dergisi*. Erişim adresi: <http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/makaleler/burdurlumakale.pdf>.
- Bursalı, A.** (2008). *12-18 Yaş arasındaki çocukların aile satın alma kararına etkileri*. (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Byars M.** (2005). *The best tables, chairs, lights: Innovation and invention in design products for the home*. Crans-Pres-Celigny: Rotovision.
- Ceyhan G.** (2002). *Türkiye'de konut iç mekanları ve donatılarında değişim ve süreklilik*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Chiara, J.** (1984). *Time Saver Standarts for Residential Development*. New York: Mc Graw-Hill Book Company.
- Ching, F.D.K.** (2007). *Architecture: Form, space, order*. USA: Wiley.
- Coates, M., Brooker, G. & Stone, S.** (2011). *Görsel iç mimarlık sözlüğü*. N. Şık. (Çev.). İstanbul: Literatür Yayınları.

- Conran, T.** (2010). *Essential small spaces: the back to basics guide to home design, decoration and furnishing*. London: Conran Octopus.
- Curaoğlu, F.** (2000). *Konut dışında yeme işlevli mekânlarda iç mekan ile mobilya ve donatının değişen kültür ve sosyal yapı paralelinde etkileşimi*. (Sanatta Yeterlilik Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Czaja, R., & Blair, J.** (2005). *Designing surveys: A guide to decisions and procedures* (2nd ed.). Thousand Oaks, California: Pine Forge Press.
- Çalışkan, İ.** (2005). *Globalleşme sürecindeki dünyada, türkiye mobilya tasarım anlayışındaki değişimler*. (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Çıracı, M.** (1996). *Konutlarda maliyet tahmini için bir model*. Bilkent, Ankara: T.C. Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı.
- Çolak, F.** (2012). Kişisel görüşme. 11 Kasım, Kayseri.
- Dazkır, S.** (2013). *The design, meaning, and use of the turkish salon*. (Doktora Tezi). Oregon State University, ABD.
- Demirarslan, D.** (1997). *Endüstri şehirlerinde orta gelir grubundaki insanların ihtiyacı olan toplu konutların iç mekân kullanım alanları standartlarına ilişkin sistem önemlerinin geliştirilmesi ve ülkemizden izmit örneği*. (Doktora Tezi). Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul.
- Demirel, E.** (2004). Boşluğun mimarisi. *Mimarlık Dergisi*, 315, 50-53.
- Demirsoy, A.** (1990). *Yaşamın temel kuralları*. Ankara: Meteksan Yayınları.
- DİE**, (2000). *Bina Sayımı 2000*. erişim tarihi: 22 Nisan 2015, <http://www.tuik.gov.tr/>
- Dodsworth, S.** (2009). *İç mekan tasarımının temelleri*. İstanbul: Literatür Yayınları.
- Durmuş, S.** (2005). *Türkiye’de modern mobilyanın gelişimi*. (Yüksek lisans tezi) İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Eldem, S.H.** (1968). *Türk evi plan tipleri*, İstanbul: İTÜ Mimarlık Fakültesi,
- Englis, Basil G. & Michael R. Solomon** (1995). To be and not to be: lifestyle imagery, reference groups, and the clustering of america. *Journal of Advertising*, 24,13-28.
- Ergun, B.** (2011, Mayıs 25). Çöpten çıkan altın. *Hürriyet Gazetesi*. Erişim adresi <http://www.sabah.com.tr/Yasam/2011/05/25/coplukten-cikan-altin>
- Ergün, A. N.** (2010). *İstanbul’da 90’lardan günümüze gelişen konut tipleri, mekan çözümleri ve tercihlerin karşılaştırmalı analizi*. (Yüksek Lisans Tezi). Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul.
- Faulkner, R. & Faulkner S.** (1975). *Inside today’s home*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Fehl, G.** (1992). Almanya’da dar gelirliler için konut üretimi. *Türkiye’de Son On Yılda Toplu Konut Uygulamaları Sempozyumu*, (sf.17-54). İstanbul: Y.T.Ü. Mimarlık Fakültesi, Kasım 13-15.
- Gökhan, Ç. & Baytin D.** (1979). Standartlaşma ve modüler eşgüdümün türkiye’deki uygulamaları. *Mimarlık* 17(159), 28-31.

- Groat, L. & Wang, D.** (2002). *Architectural research methods* (Second ed.). USA: Wiley.
- Günay, R.** (1998). *Türk ev geleneği ve Safranbolu evleri*. İstanbul. YEM Yayınları.
- Güney, S.** (2000). *Davranış bilimleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Gür, Ş. Ö.** (2000). *Doğu karadeniz örneğinde konut kültürü*. İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.
- Jenks, C.** (2000). *Architecture 2000 and beyond: success in the art of prediction*. Chichester: Wiley Academy.
- Hacıbaloğlu, M.** (1989). *Geleneksel türk evi ve çağımıza ulaşamamasının nedenleri*. Ankara: Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi.
- Hidayetoğlu, M. L.** (2006). *Apartman konutlarının salon mekânlarında eğrisel formun kullanıcı memnuniyetine etkisi*. (Yüksek Lisan Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- HATC Limited for the Greater London Authority.** (2006). *Housing Space Standards* erişim tarihi: 22 Nisan 2015, <https://www.london.gov.uk/sites/default/files/archives/uploads-space-standards.pdf>
- Hughes, S.** (2000). *Copperopolis: Landscapes of the early industrial period in Swansea*. Aberystwyth, Ceredigion: Royal Commission on the Ancient and Historical Monuments of Wales.
- İlhan, C.** (2010). *Toki bir değişimin ifadesi olabilir mi?* Erişim tarihi: 12 Mart 2013, <http://www.mimdap.org/?p=45643>.
- İmamoğlu, V.** (1976). The relation between room organization and spaciousness. *METU Journal of the Faculty of Architecture*, 2, 205-214.
- İnam, A.** (1999). *Dünya gönülden gönüle*. Ankara: O.D.T.Ü. Yayıncılık.
- İslamoğlu, A.H.** (2003). *Tüketici davranışları*. İstanbul: Beta Basım A.Ş.
- Kahvecioğlu, H. L.** (1998). *Mimarlıkta imaj: Mekansal imajın oluşumu ve yapısı üzerine bir model*. (Doktora Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Kahvecioğlu, H.** (2010). Türkiye’de son dönem kitlesel konut üretimi: başarı için nicelik yeterli mi? *Arredamento Mimarlık*, 240, 102-105.
- Kalaycı, Ş., Albayrak, A.S., Eroğlu, A., Öztürk, E. & Antalyalı, Ö.L.** (2005). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. 1. Baskı. Ankara: Asil Yayınları.
- Kalaycıoğlu, H. & Aras, U.** (2015). İç mekan mobilyalarında renk faktörünün etkisi. *3.Ulusal Mobilya Sempozyumu Bildiri Kitabı*, (sf.1055-1060). Konya, Nisan 10-12.
- Kalaycıoğlu, H., Aksu, H. & Aras, U.** (2015). Mobilyalarda uygulanan standartlar. *3.Ulusal Mobilya Sempozyumu Bildiri Kitabı*, (sf.1089-1099). Konya, Nisan 10-12.
- Kaye, S. M., & Murray, M. A.** (1982). Evaluations of an architectural space as a function of variations in furniture arrangement, furniture density, and

windows. *Human Factors: The Journal of the Human Factors and Ergonomics Society*, 24(5), 609-618.

Keleş, R. (1998). *Kent Bilim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: İmge Kitabevi.

Kepez, O. (2012). Araştırma yöntemleri (Ders Notları). İstanbul: Kadir Has Üniversitesi.

Kleinman, M., Matznetter, W. & Stephens, M. (1998). *European integration and housing policy*. London: Routledge.

Kocabay, Z. & Bilgen, P. (1995). Nitelikli çevreleri elde edilme sürecinde bir model: toplu konut idaresi uygulamaları, *Mimari ve Kentsel Çevrede Kalite Arayışları Sempozyumu Bildiri Kitabı*, (sf.216-222). İstanbul, Haziran 5-7.

Kotler, P. & Armstrong, G. (1998). *Principles of marketing*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice Hall.

Kurtoğlu, A. (1999). Mobilya endüstrisi (Ders Notları). İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

Kutlu, T. (2012). Kişisel görüşme. 25 Aralık, İstanbul.

Küçükerman, Ö. (1985). *Kendi mekanının arayışı içinde Türk evi* (2. Baskı). İstanbul: Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu.

Küçükerman, Ö. (1998) Osmanlı İmparatorluğu'ndan Türkiye'ye mobilya tasarımının değişimi. *Tombak Antika Kültürü. Koleksiyon ve Sanat Dergisi*, 23, 3-10.

Kürel, İ. (1996). İç mekanda kullanıcı gereksinimine uygun modüler mobilya sistemleri. *Masif Ahşap İşleri Dünyası Dergisi*, 1, 30-33.

Kürel, İ. & Uzun, O. (2007). Konutların ana yaşama mekanının büyüklüğünün kullanıcıların işlevsellik ve esneklik değerlendirmeleri üzerine etkileri. *Politeknik Dergisi*, 10(4), 433-439.

Levent, H. (2004). Kaç kişi sınıf düştü? *Capital Dergisi*, 12(3), 58-72.

Levitt, D. (2010). *The housing design handbook: A guide to good practice*. London: Routledge.

Magnani, F. (1978). The Living room. *Living Spaces* 1, 21.

Markus, C.C. (2006). *House as a mirror of self: exploring the deeper meaning of home*. Berkeley, CA: Conari Press.

Maslow, A. (2011). *İnsan olmanın psikolojisi*. İstanbul: Kuraldışı Yayınevi.

Meiss, P. V. (1990). *Elements of architecture*. Londra: Van Nostrand Reinhold.

Merrell, P., Schkufza, E., Li, Z., Agrawala, M., & Koltun, V. (2011). Interactive furniture layout using interior design guidelines. *ACM Transactions on Graphics (TOG)*, 30(4), 87.

Miller, D. (2001). *Home possessions: Material culture behind closed doors*. Oxford: Berg Yayınları.

Milliyet Hachette Axis 2000 Büyük Ansiklopesi (1999). Doğan Kitapçılık.

- Mutdoğan, S.** (2014). *Türkiye’de çok katlı konut oluşum sürecinin istanbul örneği üzerinden incelenmesi*. Erişim tarihi: 12 Nisan 2014, <http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/makaleler/KonutOlusumu-SelinMUTDOGANMart2014.pdf>.
- Ocvirk, O.G., Stinson, R.E., Wigg P.R., Bone, R.O. & Cayton D.L** (2015). *Sanatın temelleri*. İstanbul: Karakalem Yayınevi.
- Odabaşı Y. & Barış, G.** (2002). *Tüketici davranışı*. İstanbul: MediaCat Akademi, Esen Ofset.
- Onur, S.** (2000). *Mobilya biçimlenişine etki eden faktörler ve tasarımcı kullanıcı faktörü üzerine bir yöntem önerisi*. (Doktora Tezi). Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul.
- Oygür, I.** (2006). *Endüstriyel tasarımcı-kullanıcı ilişkisinin türkiye bağlamında incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul
- Ozankaya, Ö.** (1982). *Toplumbilime Giriş*. Ankara: S Yayınları.
- Özdeniz, M.** (2003). Günışığı çalgıcısı üç mimar: Le Corbusier, Alvar Aalto, Tadao Ando. *TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası II.Ulusal Aydınlatma Kongresi Bildiri Kitabı*, (sf 15-22). Konya, Ekim 8-10.
- Özkaraman, M.** (2004). *Türkiye’de 1800-2004 yılları arasındaki değişim süreci içinde tasarımı etkileyen faktörler: Bir örnek olarak mobilya üretimi modeli*. (Doktora Tezi). Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul.
- Özmert, M.** (2012). Kişisel görüşme. 10 Ekim, İstanbul.
- Özoğlu, S.** (1992). Davranış bilimlerinde anket (bilgi toplama aracının) geliştirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 25(2), 321-337.
- Özsoy, A.** (2011). Toplu konut uygulamalarının gelişimi- Bir Değerlendirme, *Ekoyapı Dergisi*, 3, 40-41.
- Özsoy, A.** (1983). *Gecekondu biçimlenme süreci ve etkenlerinin analizi*. İstanbul. İTÜ Mimarlık Fakültesi.
- Özsoy A. & Esin N.** (1988). Toplu konutta yaşam çevresi. *Çağdaş Konut ve Kentsel Çevre Arayışları Sempozyumu Bildiri Kitabı*, (sf. 16-23). Ankara, Ekim 19-21.
- Pink, S.** (2004). *Home truths: gender, domestic objects and everyday life*. Oxford: Berg Yayınları.
- Poore, J.** (1994). *Interior color by design*. 1. Baskı. Mashachusetts: Rockport Publishers Ink.
- Proshansky, H., Ittelson, W., & Rivlin, L. (Eds.).** (1970). *Environmental psychology: Man and his physical setting*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Pulat, G.** (1992). *Dar gelirli kentlilerin konut sorunu ve soruna sosyal içerikli mekansal çözüm arayışları*. Ankara: Kent-Koop Yayını, Volkan Matbaacılık.
- Ranson R.** (1991). *Healty housing. A pratical guide*. Londra: E & FN Spon.

- Rapoport, A.** (2004). *Kültür mimarlık tasarım*. (Çev., S. Batur). İstanbul: Yapı Yayın.
- Rechavi, B.** (2009). A room for living: Private and public aspects in the experience of the living room. *Journal of Environmental Psychology*, 29, 133–143.
- Sacripanti, M.** (1983). Cepheden ardından, Çev:B. Mutlu, Yapı Dergisi, 50, 10-14.
- Sailer, K., Budgen, A., Lonsdale, N., Turner, A. & Penn, A.** (2007). Effective workplaces – Bridging the gap between architectural research and design practice. 6. *Uluslararası Mekan Sentaksı Sempozyumu Bildiri Kitabı*, (124). İstanbul, Haziran 12-15.
- Sanoff, H.** (1991). *Visual research methods in design*. New York: Van Nostrand Reinhold.
- Sansür Ş.** (2011). Kişisel görüşme. 10 Şubat, İstanbul.
- Saruwono, M., Zulkiflin, N. F., & Mohammad, N. M. N.** (2012). Living in living rooms: furniture arrangement in apartment-type family housing. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 50, 909-919.
- Schneider T. & Till J.** (2007). *Flexible housing*. Oxford: Architectural Press.
- Schneider T. & Till J.** (2005). Flexible housing: opportunities and limits. *Cambridge Journals*, 9(2), 157-166.
- Seber, Y.** (2012). Kişisel görüşme. 13 Mart, İstanbul.
- Simon, H. A.** (1999). *The Sciences of the artificial*. Cambridge: MIT Press.
- Smith, S.** (1994). The essential qualities of home. *Journal of Environmental Psychology*, 14 (1), 31-46.
- Solomon, M.** (2000). *Consumer behavior: Buying, having, and being*. Upper Saddle River, N.J.: Pearson Prentice Hall.
- Şener, H.** (1990). *Endüstrileşmiş binada açık sistemler*. İstanbul: İTÜ Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi.
- Şentürer, A.** (2004). *Mimarlıkta estetikte tasarımda eğitimde eleştirel yaklaşım*. İstanbul: Yem Yayınları.
- Tanyeli, U.** (2004). *İstanbul 1900-2000; Konutu ve modernleşmeyi metropolden okumak*. İstanbul: Akın Nalça Yayınları.
- Toffler, A.** (1996). *Üçüncü dalga*. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Tokol, T.** (1991). *Pazarlama yönetimi*. Bursa: Uludağ Üniversitesi Basımevi.
- TUIK.** (2014). *İstatistiklerle Türkiye*. erişim tarihi: 10 Eylül 2014, <http://www.tuik.gov.tr/>
- TUIK.** (2010). *Yapı İzin İstatistikleri*. erişim tarihi: 22 Nisan 2013, <http://www.tuik.gov.tr/>
- Turan, O.** (n.d). Mobilya tasarımı, (Ders Notları). İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi.

Türkmen, B. G. (1987). *Toplu konutlarda tasarımcı açısından mobilya gereksinimi ve bu amaçla tasarım yardımcı aracı geliştirme yaklaşımı*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Uçar, T. F. (2004). *Görsel iletişim ve grafik tasarım*. İstanbul: İnkılap Yayınları.

Ultay, Z. T., Hasırcı, D., Borvalı, S. & Atmaca, H. (2015). *Dokümantasyon ve arşivleme: Türkiye’de modern mobilya*. İzmir: İzmir Ekonomi Üniversitesi.

Url-1 <<http://www.toki.gov.tr>>, erişim tarihi: 20.01.2014.

Url-2 <<http://www.mevzuat.gov.tr>>, erişim tarihi: 19.01.2014.

Url-3 <<http://www.ikea.com>>, erişim tarihi: 05.09.2013.

Url-4 <<http://www.archimagazine.com>>, erişim tarihi: 10.06.2013.

Url-5 <<http://www.archdaily.com>>, erişim tarihi: 12.06.2013.

Url-6 <<http://www.designbuzz.com>>, erişim tarihi: 10.06.2013.

Url-7 <<http://www.archigram.net>>, alındığı tarih: 10.06.2013.

Url-8 <<http://www.afewthoughts.co.uk/flexiblehousing>>, erişim tarihi: 10.06.2013.

Url-9 <<http://www.shigerubanarchitects.com>>, erişim tarihi: 21.06.2013.

Url-10 <<http://www.leventloft.com>>, erişim tarihi: 29.06.2013.

Url-11 <<http://www.houzz.com>>, erişim tarihi: 29.06.2013.

Url-12 <<http://www.i-guider.com>>, erişim tarihi: 29.06.2013.

Url-13 <<http://www.omerunal.com>>, erişim tarihi: 29.06.2013.

Url-14 <<http://www.giovannetticollezioni.it>>, erişim tarihi: 29.06.2013.

Url-15 <<http://www.mobilyadekorasyonrehberi.com>>, erişim tarihi: 29.06.2013.

Url-16 <<http://www.allanwexlerstudio.com>>, erişim tarihi: 29.06.2013.

Url-17 <<http://www.designlager.de>>, erişim tarihi: 10.06.2013.

Url-18 <<http://www.seatingtrends.com>>, erişim tarihi: 10.06.2014.

Url-19 <<http://www.archiproducts.com>>, erişim tarihi: 12.03.2012.

Url-20 <<http://www.designmuseum.org>>, erişim tarihi: 15.03.2012.

Url-21 <<http://www.bauhaus.de>>, erişim tarihi: 15.07.2014.

Url-22 <<http://www.colani.org>>, erişim tarihi: 17.07.2014.

Url-23. <<http://gadgets.boingboing.net/filesroot/thonet14.jpg>>, erişim tarihi: 29.06.2014.

Url-24 <<http://assets.inhabitat.com>>, erişim tarihi: 29.06.2014.

Url-25 <<http://mimdap.org>>, erişim tarihi: 29.06.2014.

Url-26 <<http://www.kulturvarliklari.gov.tr>>, erişim tarihi: 21.10.2013.

Url-27 <<http://glform.com>>, erişim tarihi: 21.10.2013.

Usal, S. (2004). *Mobilya tasarımında metalin yeri*. (Sanatta Yeterlik Tezi). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul.

- Uzunarslan, Ş. H.** (2002). *Erken Cumhuriyet dönemi konutlarında mekan ve mobilya*. (Sanatta Yeterlik Tezi). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul.
- Uzunarslan, Ş. H.** (2010). Cumhuriyetin ilk yirmi yılında mimarlık alanındaki gelişmelerin mekân ve mobilyaya yansımaları. Ed. E.Altan Ergut, B. Imamoğlu, *Cumhuriyetin Zamanları, Mekanları, İnsanları* (sf.168-186). Ankara: DipNot Yayınları.
- Ünlü, A.** (1998). *Çevresel tasarımda ilk kavramlar*. İstanbul: İTÜ Mimarlık Fakültesi.
- Vischer, J., & Zeisel, J.** (2008). Bridging the gap between research and design. *World Health Design*, 2, 57-61.
- Whiton, A.S.** (1974). *Interior design and decoration*. New York: J.P. Lippincott Company.
- Williams, G.** (2006). *The furniture machine furniture since 1990*. London: V&APublication.
- Wilk, C.** (2006). *Modernism: Designing A New World: 1914-1939*. London: V&A Publication; New York, N.Y.: Distributed in North Americaby H.N. Abrams.
- Yıldırım, S. G.** (2013). *Az katlı konutlar için hafif çelik yapım sistemi*. İstanbul: Altın Post Yayıncılık.
- Yarayel, B.** (2013). *Endüstri devrimiyle birlikte değişen üretim – tüketim kavramlarının günümüz mobilya tasarımı üzerindeki etkileri*. (Doktora Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Yavuz, Y.** (1981). *Mimar Kemalettin ve birinci ulusal mimarlık dönemi*. Ankara: ODTÜ Mimarlık Fakültesi.
- Yu, L. F., Yeung, S. K., Tang, C. K., Terzopoulos, D., Chan, T. F., & Osher, S. J.** (2011). Make it home: automatic optimization of furniture arrangement. *ACM Transactions on Graphics. Proceedings of ACM SIGGRAPH*, v. 30, no. 4, July 2011, article no. 86.
- Yücel, O.** (2008). *Toplu Konutlarda modülerlik ve esneklik kavramları, istanbul'daki toplu konutların plan tipleri üzerinden analizi*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Yüksel, D.Y., Aydın, S., Pulat, G.** (1996). *Toplu konut uygulamalarında niteliksel değerleri araştırmaya yönelik bir çevre analizi*. (Cilt-1, Konut Araştırmaları Dizisi 4). Ankara: Toplu Konut İdaresi Başkanlığı, ODTÜ Basım İşliği.
- Ziya, A.** (2013). Binanın içindeki mimar. U.Şumnu. (Editör). *Erken cumhuriyet döneminde konut*. (Birinci Baskı sf 15-20). İstanbul: İç Mimarlar Odası.
- Ölçer, K.** (1965). Türkiye’de konut problemi ve halk konutları standartları. Erişim tarihi: 13.07.2012, <http://www.e-kutuphane.imo.org.tr/pdf/5321.pdf>
- UN Office of the High Commissioner for Human Rights.** (2009). *The Human Right to Adequate Housing* (Rapor No:21/1). Erişim tarihi: 18 August 2015, <http://www.refworld.org/docid/479477400.html>

EKLER

EK A: Halkalı Toplu Konut Yaşama Mekanı Tipolojileri

EK B: İçerik Analizleri

EK C: Anket formu

EK D: Yaşama mekanı fotoğrafları

EK E: Atakent site listesi (Atakent Muhtarlığı, 2015).

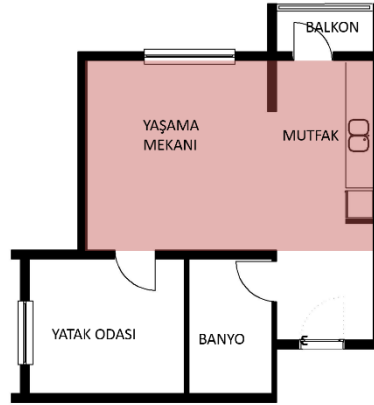
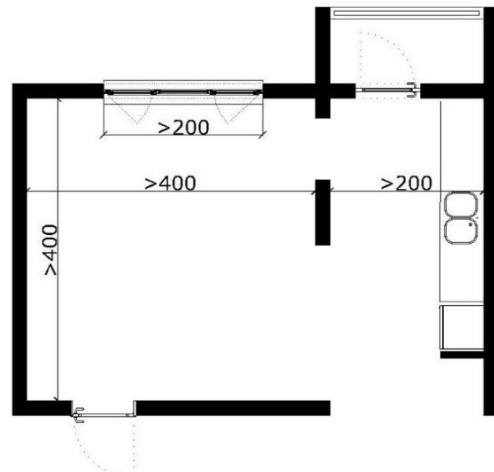
EK F: Halkalı Atakent I.Etap Yerleşim Planı

EK G: Halkalı Atakent II.Etap Yerleşim Planı

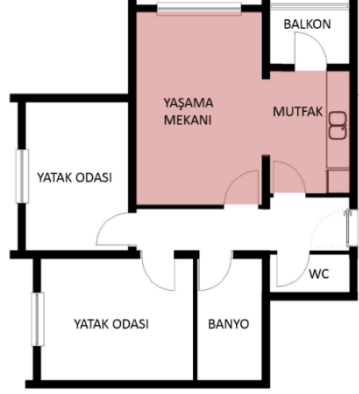
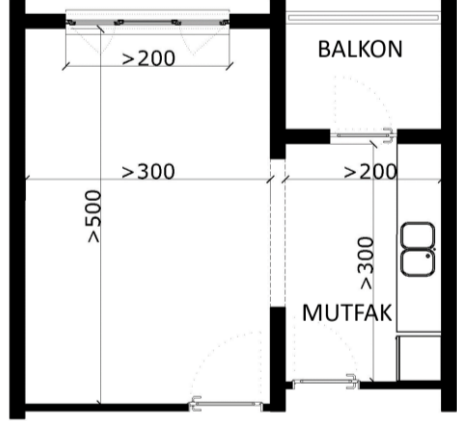
EK H: Envanter föyleri (CD-Rom’da)

EK A

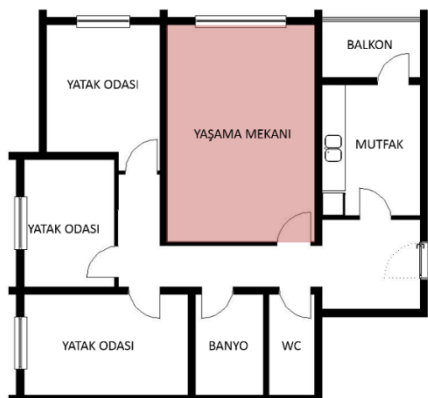
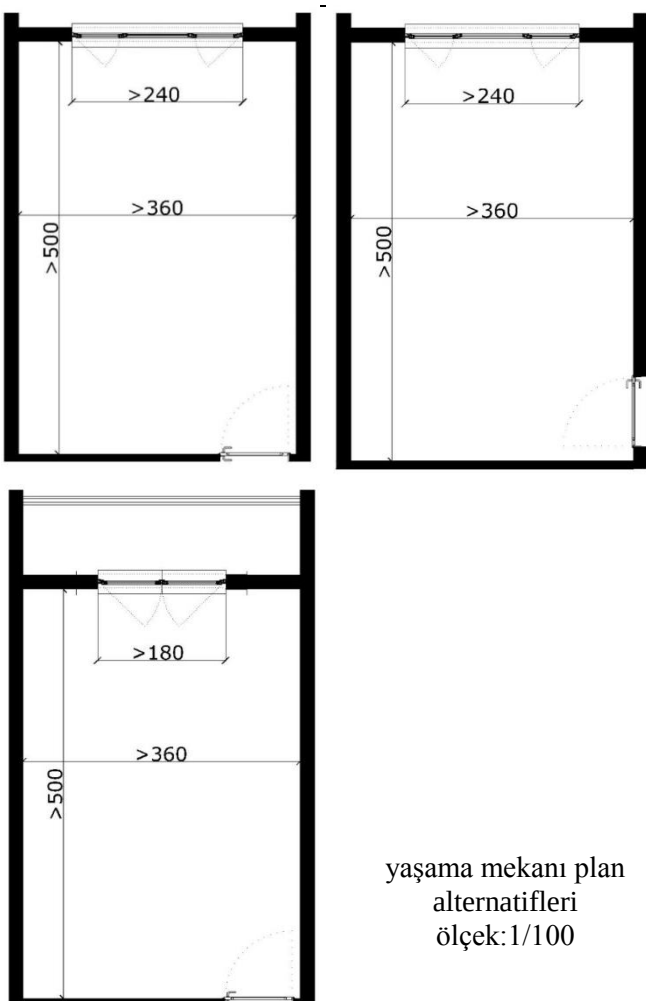
Çizelge A.1 : Halkalı Toplu Konut Yaşama Mekanı Tipolojileri – Tip 1.

TİP 1		
CEPHE:	TEK YÖN	
PLAN TİPİ:	DİKDÖRTGEN	
DAİRE TOPLAM ALANI:	45-50 M2	
YAŞAMA MEKANİ ALANI:	20-25 M2	
YAŞAMA MEKANININ KONUT İÇİNDEKİ YERİ:	• Toplu konut projelerinin 1+1 dairelerinde sıklıkla rastlanan bir tiptir. • Konuttaki diğer odaya yaşama mekânının içinden geçilmektedir. • Açık mutfak tercih edilmiştir. • Mutfaktan çıkılan bir balkon bulunmaktadır.	
		
kat planı ölçek:1/200		
YAŞAMA MEKANİ ÖRNEKLERİ:	 	
yaşama mekanı planı ölçek:1/100		

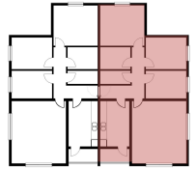
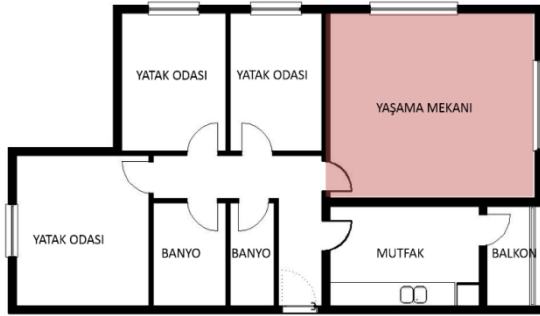
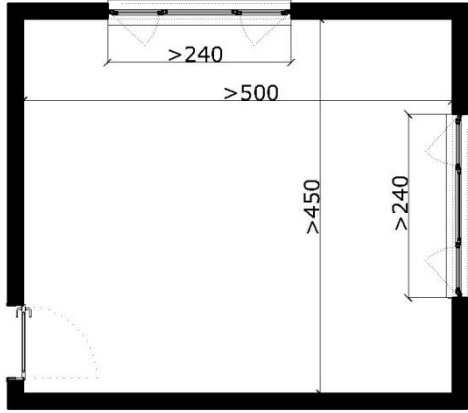
Çizelge A.2 : Halkalı Toplu Konut Yaşama Mekanı Tipolojileri – Tip 2.

TİP 2		
CEPHE:	TEK YÖN	
PLAN TİPİ:	DİKDÖRTGEN	
DAİRE TOPLAM ALANI:	65-75 M ²	
YAŞAMA MEKANİ ALANI:	15-20 M ²	
YAŞAMA MEKANININ KONUT İÇİNDEKİ YERİ: • Toplu konut projelerinin 2+1 dairelerinde sıklıkla rastlanan bir tiptir. • Açık mutfak olarak planlanmış, ancak kullanıcıların büyük çoğunluğu mutfak ile yaşama mekânını çeşitli bölücüler kullanarak ayırmışlardır. • Mutfaktan çıkılan bir balkon bulunmaktadır.	 kat planı ölçek: 1/200	
YAŞAMA MEKANİ ÖRNEKLERİ: 	 yaşama mekanı planı ölçek: 1/100	

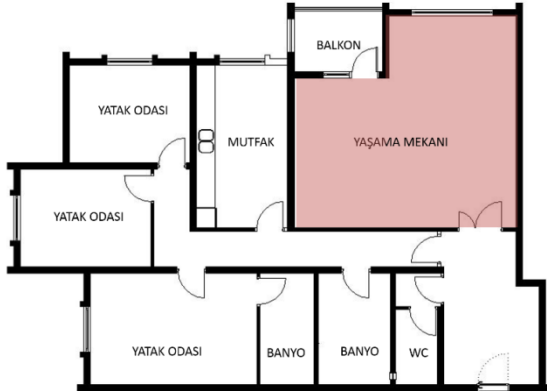
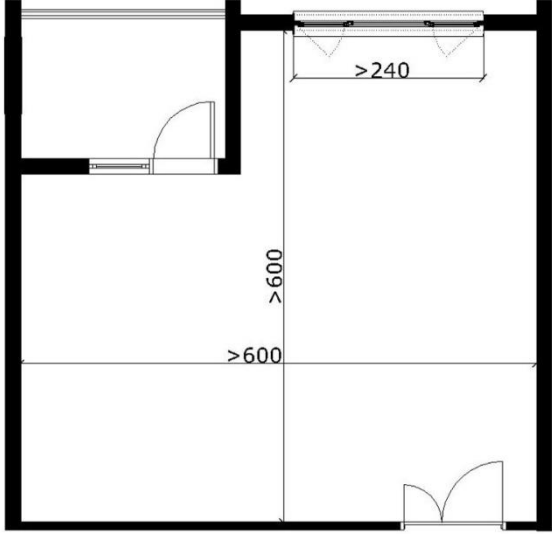
Çizelge A.3 : Halkalı Toplu Konut Yaşama Mekanı Tipolojileri – Tip 3.

TİP 3		
CEPHE:	TEK YÖN	
PLAN TİPİ:	DİKDÖRTGEN	
DAİRE TOPLAM ALANI:	80-90 M ²	
YAŞAMA MEKANİ ALANI:	25-30 M ²	
YAŞAMA MEKANININ KONUT İÇİNDEKİ YERİ:		
- Toplu konut projelerinin 2+1 ve 3+1 dairelerinde sıklıkla rastlanan bir tiptir. - Tip 3 kendi içinde üçe ayrılmaktadır:		 kat planı ölçek:1/200
TİP 3 A Giriş kısa kenardan balkonsuz TİP 3 B Giriş uzun kenardan balkonsuz TİP 3 C Giriş kısa kenardan balkonlu		 yaşama mekanı plan alternatifleri ölçek:1/100

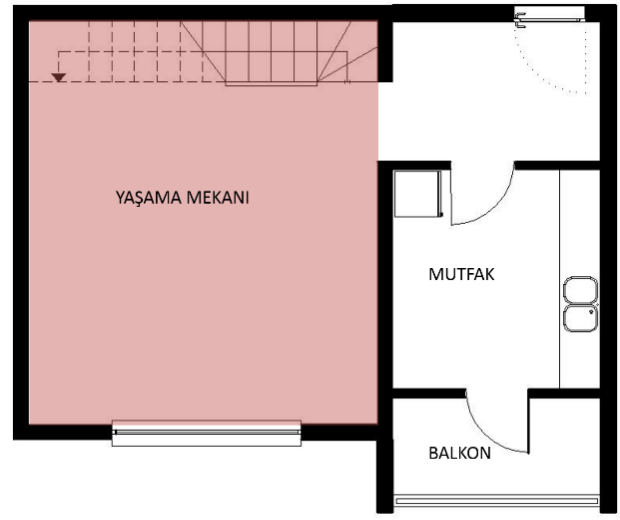
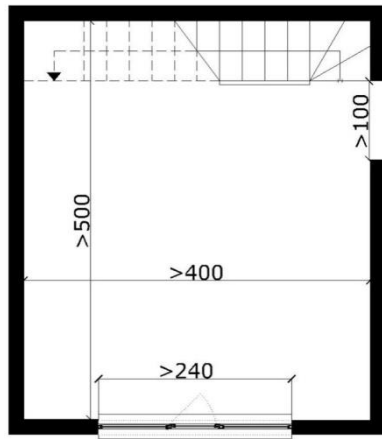
Çizelge A.4 : Halkalı Toplu Konut Yaşama Mekanı Tipolojileri – Tip 4.

TİP 4		
CEPHE:	ÇİFT YÖN	
PLAN TİPİ:	KAREYE YAKIN DİKDÖRTGEN	
DAİRE TOPLAM ALANI:	90-110 M ²	
YAŞAMA MEKANİ ALANI:	25-30 M ²	
YAŞAMA MEKANININ KONUT İÇİNDEKİ YERİ: Toplu konut projelerinin 3+1 dairelerinde sıklıkla rastlanan bir tiptir.		
 kat planı ölçek: 1/200		
YAŞAMA MEKANİ ÖRNEKLERİ:		
		
 yaşama mekanı planı ölçek: 1/100		

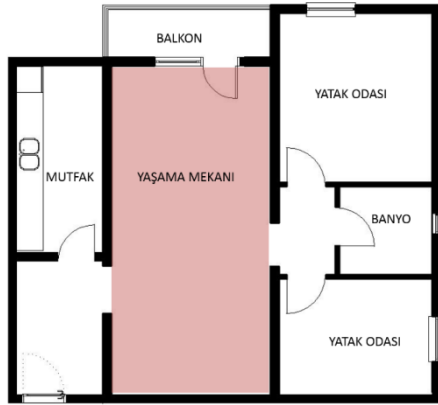
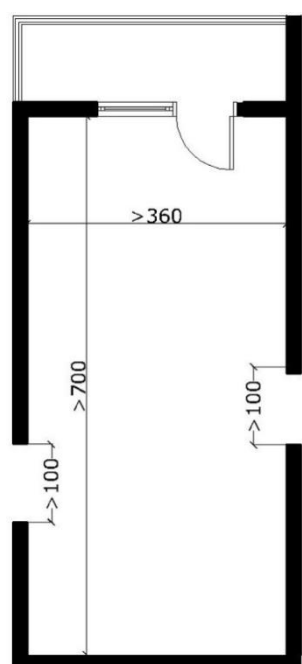
Çizelge A.5 : Halkalı Toplu Konut Yaşama Mekanı Tipolojileri – Tip 5.

TİP 5		
CEPHE:	TEK YÖN	
PLAN TİPİ:	L	
DAİRE TOPLAM ALANI:	>110 M ²	
YAŞAMA MEKANİ ALANI:	>30M ²	
YAŞAMA MEKANININ KONUT İÇİNDEKİ YERİ:	 kat planı ölçek: 1/200	
YAŞAMA MEKANİ ÖRNEKLERİ:	  yaşama mekanı planı ölçek: 1/100	

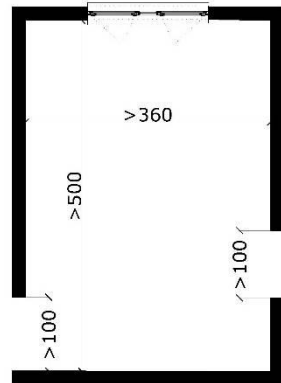
Çizelge A.6 : Halkalı Toplu Konut Yaşama Mekanı Tipolojileri – Tip 6.

TİP 6 - DUBLEKS		
CEPHE:	TEK YÖN	
PLAN TİPİ:	KAREYE DİKDÖRTGEN YAKIN	
DAİRE TOPLAM ALANI:	90-110 M ²	
YAŞAMA MEKANİ ALANI:	25-30M ²	
YAŞAMA MEKANININ KONUT İÇİNDEKİ YERİ:	 zemin kat planı ölçek: 1/100	
YAŞAMA MEKANİ ÖRNEKLERİ:	  yaşama mekanı planı ölçek: 1/100	

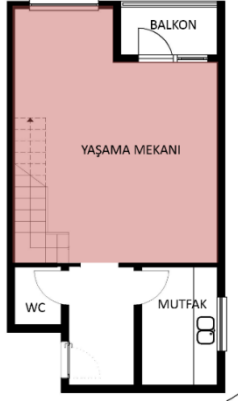
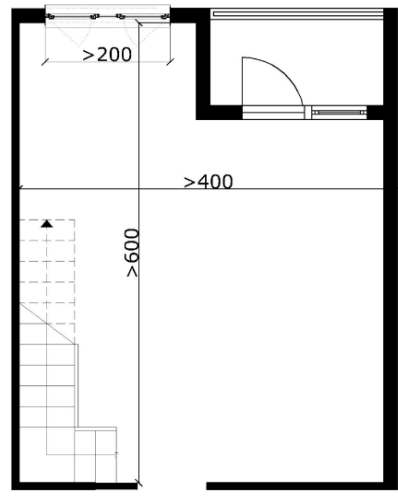
Çizelge A.7 : Halkalı Toplu Konut Yaşama Mekanı Tipolojileri – Tip 7.

TİP 7		
CEPHE:	TEK YÖN	
PLAN TİPİ:	DİKDÖRTGEN	
DAİRE TOPLAM ALANI:	65-75 M ²	
YAŞAMA MEKANİ ALANI:	25 M ²	
YAŞAMA MEKANININ KONUT İÇİNDEKİ YERİ: - Toplu konut projelerinin 1+1 ve 2+1 dairelerinde sıklıkla rastlanan bir tiptir. - Konuttaki diğer mekanlara yaşama mekanının içinden geçilerek ulaşılmaktadır.		 kat planı ölçek: 1/200
YAŞAMA MEKANİ ÖRNEKLERİ: 		 yaşama mekanı planı ölçek: 1/100

Çizelge A.8 : Halkalı Toplu Konut Yaşama Mekanı Tipolojileri – Tip 8.

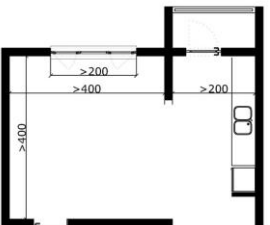
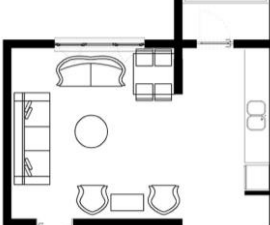
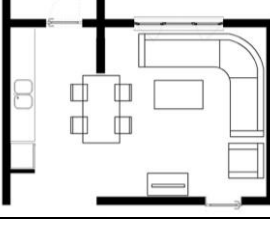
TİP 8 -DUBLEKS		
CEPHE:	TEK YÖN	
PLAN TİPİ:	DİKDÖRTGEN	
DAİRE TOPLAM ALANI:	55-65 M ²	
YAŞAMA MEKANİ ALANI:	15-20M ²	
YAŞAMA MEKANININ KONUT İÇİNDEKİ YERİ: • Toplu konut projelerinin 1+1 ve 2+1 dairelerinde sıklıkla rastlanan bir tiptir. • Konuttaki diğer mekanlara yaşama mekanının içinden geçilerek ulaşılmaktadır.		
 zemin kat planı ölçek: 1/200		
YAŞAMA MEKANİ ÖRNEKLERİ:		
		
 yaşama mekanı planı ölçek: 1/100		

Çizelge A.9 : Halkalı Toplu Konut Yaşama Mekanı Tipolojileri – Tip 9.

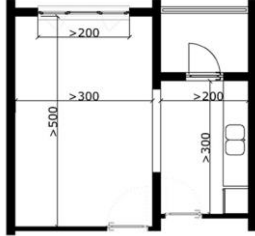
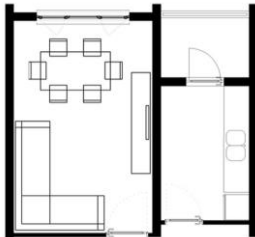
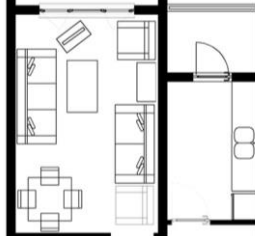
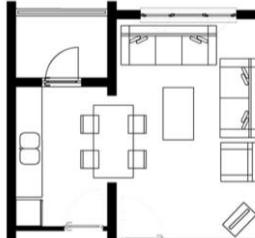
TİP 9- DUBLEKS		
CEPHE:	TEK YÖN	
PLAN TİPİ:	L	
DAİRE TOPLAM ALANI:	90-110 M ²	
YAŞAMA MEKANİ ALANI:	25-30M ²	
YAŞAMA MEKANININ KONUT İÇİNDEKİ YERİ: • Toplu konut projelerinin 3+1 dairelerinde sıklıkla rastlanan bir tiptir. • Yaşama mekanında bulunan merdiven ile üst kattaki yatak odalarına ulaşmaktadır.	 zemin kat planı ölçek:1/200	
YAŞAMA MEKANİ ÖRNEKLERİ: 	 yaşama mekanı planı ölçek:1/100	

EK B

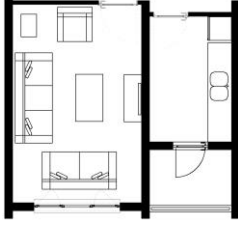
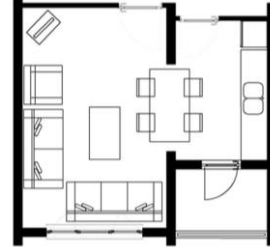
Çizelge B.1 : Tip I içerik analizi.

	KULLANICI				MEKAN				MEVCUT KULLANIM
	Yaş	Medeni Durum	Mülkiyet Durumu	Hane halkı sayısı	Oda sayısı	Alansal büyüklük	Geometrik form	Cephe Boşluğu	
TİP I K1	61 yaş üstü	bekar	kiracı	1	1+1	20	dikdörtgen	parapet üstü pencere	
TİP I K2	20-40	bekar	kiracı	1	1+1	20	dikdörtgen	parapet üstü pencere	
TİP I K3	41-60	bekar	kiracı	1	1+1	20	dikdörtgen	parapet üstü pencere	

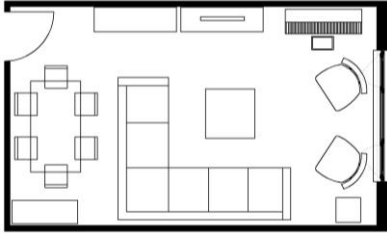
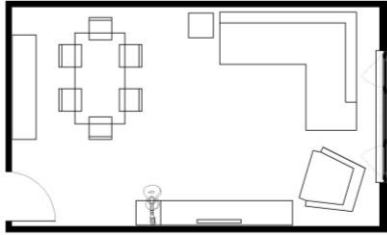
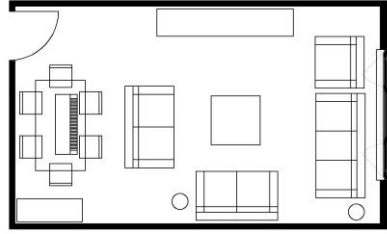
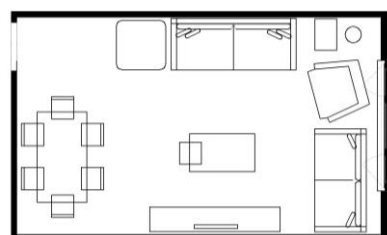
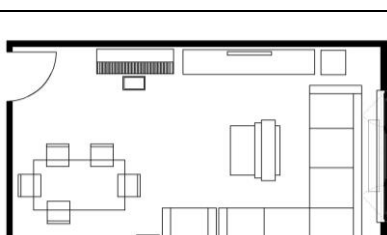
Çizelge B.2 : Tip II içerik analizi.

	KULLANICI				MEKAN				MEVCUT KULLANIM
	Yaş	Medeni Durum	Mülkiyet Durumu	Hane halkı sayısı	Oda sayısı	Alansal büyüklük	Geometrik form	Cephe Boşluğu	
TİP II K1	20-40	evli	ev sahibi	3	2+1	15-20 m ²	dikdörtgen	parapet üstü pencere	
TİP II K2	20-40	evli	ev sahibi	3	2+1	15-20 m ²	dikdörtgen	parapet üstü pencere	
TİP II K3	41-60	evli	ev sahibi	4	2+1	15-20 m ²	dikdörtgen	parapet üstü pencere	
TİP II K4	20-40	evli	ev sahibi	2	2+1	15-20 m ²	dikdörtgen	parapet üstü pencere	
TİP II K5	41-60	evli	ev sahibi	4	2+1	15-20 m ²	dikdörtgen	parapet üstü pencere	

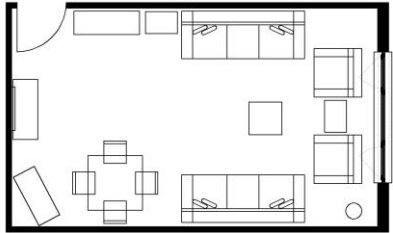
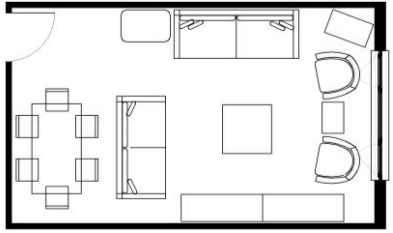
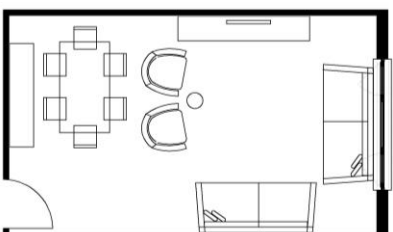
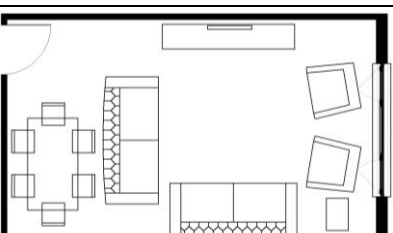
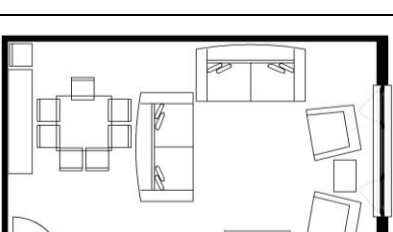
Çizelge B.2 : (devam) Tip II içerik analizi.

	KULLANICI				MEKAN				MEVCUT KULLANIM
	Yaş	Medeni Durum	Mülkiyet Durumu	Hane halkı sayısı	Oda sayısı	Alansal büyüklük	Geometrik form	Cephe Boşluğu	
TİP II K6	41-60	evli	ev sahibi	3	2+1	15-20 m ²		parapet üstü pencere	
TİP II K7	20-40	evli	kiracı	3	2+1	15-20 m ²	dikdörtgen	parapet üstü pencere	
TİP II K8	41-60	bekar	ev sahibi	2	2+1	15-20 m ²		parapet üstü pencere	

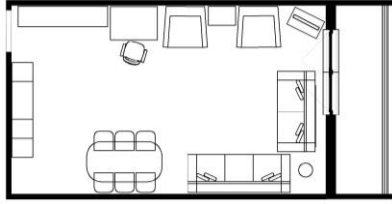
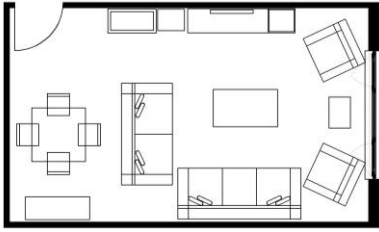
Çizelge B.3 : Tip III içerik analizi.

	KULLANICI				MEKAN				MEVCUT KULLANIM
	Yaş	Medeni Durum	Mülkiyet Durumu	Hane halkı sayısı	Oda sayısı	Alansal büyüklük	Geometrik form	Cephe Boşluğu	
TİP III K1	20-40	evli	ev sahibi	3	2+1	30	dikdörtgen	yere kadar pencere	
TİP III K2	20-40	evli	kiracı	2	3+1	30	dikdörtgen	yere kadar pencere	
TİP III K3	20-40	evli	kiracı	4	2+1	30	dikdörtgen	parapet üstü pencere	
TİP III K4	41-60	bekar	ev sahibi	2	3+1	30	dikdörtgen	parapet üstü pencere	
TİP III K5	41-60	evli	ev sahibi	4	3+1	30	dikdörtgen	parapet üstü pencere	

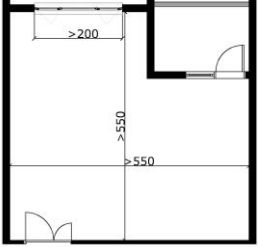
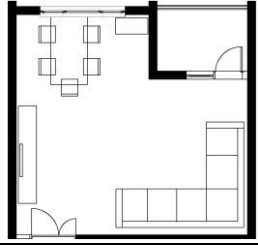
Çizelge B.3 : (devam) Tip III içerik analizi.

	KULLANICI				MEKAN				MEVCUT KULLANIM
	Yaş	Medeni Durum	Mülkiyet Durumu	Hane halkı sayısı	Oda sayısı	Alansal büyüklük	Geometrik form	Cephe Boşluğu	
TİP III K6	41-60	evli	ev sahibi	4	3+1	30	dikdörtgen	parapet üstü pencere	
TİP III K7	41-60	evli	ev sahibi	5	3+1	30	dikdörtgen	parapet üstü pencere	
TİP III K8	20-40	evli	ev sahibi	4	3+1	30	dikdörtgen	parapet üstü pencere	
TİP III K9	20-40	evli	ev sahibi	4	3+1	30	dikdörtgen	yere kadar pencere	
TİP III K10	41-60	evli	ev sahibi	4	3+1	30	dikdörtgen	parapet üstü pencere	

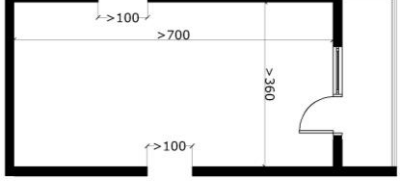
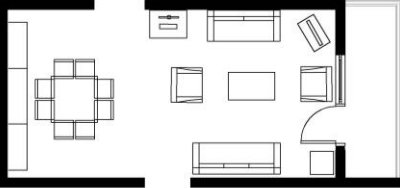
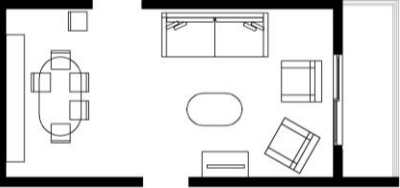
Çizelge B.3 : (devam) Tip III içerik analizi.

	KULLANICI				MEKAN				MEVCUT KULLANIM
	Yaş	Medeni Durum	Mülkiyet Durumu	Hane halkı sayısı	Oda sayısı	Alansal büyüklük	Geometrik form	Cephe Boşluğu	
TİP III K11	41-60	evli	ev sahibi	3	2+1	30	dikdörtgen	yere kadar pencere-balkon	
TİP III K12	41-60	evli	ev sahibi	5	3+1	30	dikdörtgen	parapet üstü pencere	

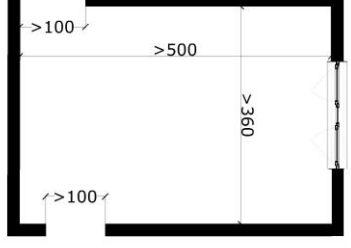
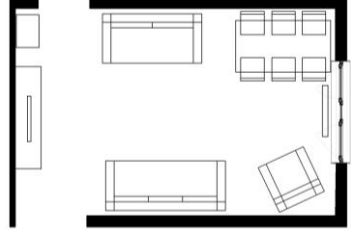
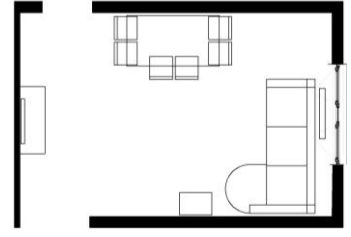
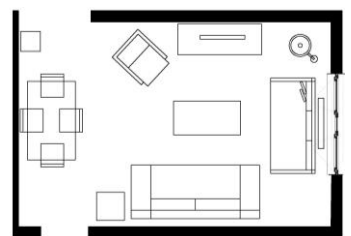
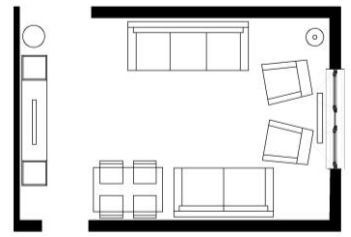
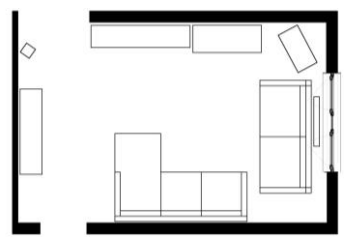
Çizelge B.5 :Tip V içerik analizi.

	KULLANICI				MEKAN				MEVCUT KULLANIM
	Yaş	Medeni Durum	Mülkiyet Durumu	Hane halkı sayısı	Oda sayısı	Alansal büyüklük	Geometrik form	Cephe Boşluğu	
TİP V K1	20-40	evli	ev sahibi	2	3+1	30 m ²	L	parapet üstü pencere	
TİP V K2	41-60	evli	ev sahibi	4	3+1	30 m ²	L	parapet üstü pencere	
									

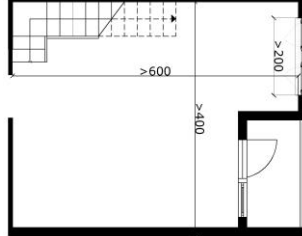
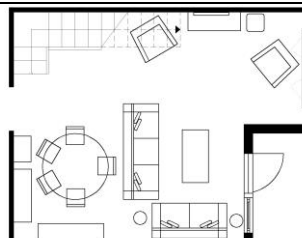
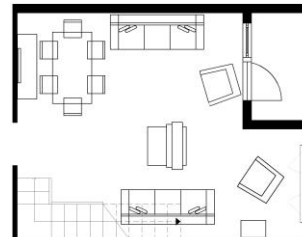
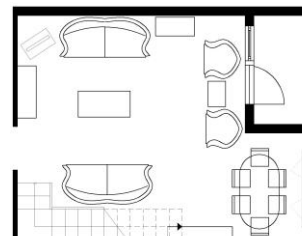
Çizelge B.7 :Tip VII içerik analizi.

	KULLANICI				MEKAN				MEVCUT KULLANIM
	Yaş	Medeni Durum	Mülkiyet Durumu	Hane halkı sayısı	Oda sayısı	Alansal büyüklük	Geometrik form	Cephe Boşluğu	
TİP VII K1	41-60	evli	ev sahibi	2	2+1	25	dikdörtgen	yere kadar pencere- balkon	
TİP VII K2	20-40	evli	ev sahibi	2	2+1	25	dikdörtgen	yere kadar pencere- balkon	
									

Çizelge B.8 :Tip VIII içerik analizi.

	KULLANICI				MEKAN			MEVCUT KULLANIM
	Yaş	Medeni Durum	Mülkiyet Durumu	Hane halkı sayısı	Oda sayısı	Alansal büyüklük	Geometrik form	Cephe Boşluğu
TİP VIII K1	20-40	evli	kiracı	2	2+1	18	dikdörtgen	parapet üstü pencere
TİP VIII K2	20-40	evli	kiracı	2	2+1	18	dikdörtgen	parapet üstü pencere
TİP VIII K3	41-60	evli	ev sahibi	2	2+1	18	dikdörtgen	parapet üstü pencere
TİP VIII K4	41-60	evli	ev sahibi	2	2+1	18	dikdörtgen	parapet üstü pencere
TİP VIII K5	20-40	evli	kiracı	2	2+1	18	dikdörtgen	parapet üstü pencere
								
								
								
								
								
								

Çizelge B.9 :Tip IX içerik analizi.

	KULLANICI				MEKAN				MEVCUT KULLANIM
	Yaş	Medeni Durum	Mülkiyet Durumu	Hane halkı sayısı	Oda sayısı	Alansal büyüklük	Geometrik form	Cephe Boşluğu	
TİP IX K1	41-60	evli	ev sahibi	4	3+1	30	L	parapet üstü pencere	
TİP IX K2	41-60	evli	ev sahibi	4	3+1	30	L	parapet üstü pencere	
TİP IX K3	20-40	evli	ev sahibi	3	3+1	30	L	parapet üstü pencere	
TİP IX K4	41-60	evli	ev sahibi	3	2+1	30	L	parapet üstü pencere	

EK C

Anket Çalışması

İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesinde yazmakta olduğum doktora tezi kapsamında siztoplukonut sakinlerinin değerli fikirlerini almak üzere hazırladığım kısa anketi doldurmanız, konut ve mobilya alanındaki araştırmama büyük katkı sağlayacaktır.

Zaman ayırdığınız için çok teşekkür ederim...
Selin Üst, İTÜ Mimarlık Bölümü Doktora Öğrencisi

KİŞİSEL BİLGİLER:

1. Yaşınız? () 20'den küçük () 20-40 () 41-60 () 61 ve yukarısı
2. Cinsiyetiniz? () kadın () erkek
3. Medeni durumunuz? () evli () bekar
4. Oturduğunuz kapalı yerleşim sitesinin ismini yazınız.
5. Evinizde sizinle beraber kaç kişi yaşamaktadır? adet yetişkin, ... adet çocuk
6. Oturduğunuz daire: () 1+1 () 2+1 () 3+1 () diğer...
7. Konutunuzun mülkiyet durumu? () ev sahibi () kiracı () diğer...

MOBİLYA İLE İLGİLİ SORULAR:

8. Evimin salonunda

- () Sadece seri üretim mobilya kullanıyorum.
() Sadece özel üretim mobilya kullanıyorum.
() Seri üretim ve özel üretim mobilyaları beraber kullanıyorum. (hangi ürünler özel üretim lütfen belirtiniz).....

9. Salonunuzdaki mobilya ve aksesuarları hangi firmalardan tercih etmişsiniz? (Birden fazla işaretleyebilirsiniz)

- () IKEA
() İstikbal
() Kelebek
() Doğtaş
() Tepe Home
() Bellona
() Alfemo
() Diğer (Lütfen belirtiniz)...

10. Salonunuzda yer alan “mobilyalar ve miktarları” nelerdir? Uygun boşluklara “X” işareti koyunuz. Ekleme istediğiniz mobilyalar varsa miktarıyla birlikte boş bırakılan yerlere yazınız.

MOBİLYALAR	ADETLERİ							
	1	2	3	4	5	6	7	8
Tek Kişilik Koltuk								
İkili kişilik kanepeler								
Üç kişilik kanepeler								
Puf								
L biçimli oturma grubu								
Orta-yan sehpa								
Zigon sehpa								
TV ünitesi								
Kitaplık								
Vitrin								
Büfe								
Konsol								
Yemek masası								
Sandalye								
Diğer...								

11. Salonunuzda gerçekleştirdiğiniz eylemler nelerdir? (Lütfen ilgili kutucuklara ‘X’ işareti koyunuz) (Birden fazla işaretleme yapılabilir)

- () Misafir ağırlama
() Dinlenme-Sohbet-Oturma
() TV seyretme
() Çalışma

- () Y atma-Uyuma
() Yemek yeme
() Diğer (Lütfen belirtiniz)...

12. Eğer imkanınız olsaydı salonunuzda başka hangi eylemleri gerçekleştirmek isterdiniz?

.....

.....

MEKAN VE MOBİLYA ETKİLEŞİMİ İLE İLGİLİ SORULAR:

13.Salonunuzu ve salonunuzda bulunan mobilyaları, salonunuzda gerçekleştirdiğiniz eylemler için yeterli buluyor musunuz?

- () Yeterli ()Kararsızım ()Yetersiz

14. Şu anda yaşadığınız konut için salon mobilyası satın aldınız mı?

- () Aldım () Almadım , önceden vardı onları kullanıyorum

15. Şu anda kullandığınız salon mobilyalarınızı kaç yıl önce aldınız?

- () 1-2 () 3-4 () 5-6 () 7-8 () diğer (belirtiniz).....

16. Şu anda kullandığınız salon mobilyalarınızı kaç yıl daha kullanmayı planlıyorsunuz?

- () 1-2 () 3-4 () 5-6 () 7-8 () diğer (belirtiniz).....

17. Salonunuzdamekan ve mobilya etkileşimini “kesinlikle katılıyorum” ile “ kesinlikle katılmıyorum” arasındaki derecelendirmede size uygun olanı işaretleyiniz.

	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Ne katılıyorum Ne katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
1.Mobilyaların boyutları mekanın hacimsel büyüklüğü ile uyumludur.					
2.Mobilyalar salonun mekansal geometrisine uygundur.					
3.Mobilyalar mekanın cephe boşluğu ile uyumludur.					
4.Mobilyalar salon içerisinde farklı düzenlemelere (yer değişikliklerine) imkan sağlıyor.					
5.Mobilyalar farklı salonlara uyum sağlayabilir niteliktedir.					
6.Mobilyalar salona yerleştirildiğinde yeterli hareket alanı kalıyor.					
7.Mobilya yerleşimi mekan girişini engellemiyor.					
8.Mobilyalar salona yerleştirildiğinde elektrik priz ve/ya anahtarlarına erişim kolaylıkla sağlanıyor.					
9.Taşınma vb. gibi durumlarda mobilya bileşenleri kolay sökülebilir.					
10.Mobilyalar kolay taşınabilir.					
11.Mobilyalar kullanılmadığı zamanlarda parçalarına ayrılıp depolanabilir.					
12.Mobilyalar hafiftir.					
13. Mobilyalar birden fazla işleve (fonksiyona) hizmet ediyor.					

18. Salon ve salon mobilyası uyumunda karşılaştığınız sorunlar nelerdir? İç mekan ve mobilya uyumunu kullandığınız ürünler bağlamında değerlendirirseniz genel görüş ve önerileriniz nelerdir?.....

.....

.....

.....

.....

EK D



Şekil D.1 : Katılımcı 1- yaşama mekanı fotoğrafları.



Şekil D.2 : Katılımcı 2- yaşama mekanı fotoğrafları.



Şekil D.3 : Katılımcı 3- yaşama mekanı fotoğrafları.



Şekil D.4 : Katılımcı 4- yaşama mekanı fotoğrafları.



Şekil D.5 : Katılımcı 5- yaşama mekanı fotoğrafları.



Şekil D.6 : Katılımcı 6- yaşama mekanı fotoğrafları.



Şekil D.7 : Katılımcı 7- yaşama mekanı fotoğrafları.



Şekil D.8 : Katılımcı 8- yaşama mekanı fotoğrafları.



Şekil D.9 : Katılımcı 9- yaşama mekanı fotoğrafları.



Şekil D.10 : Katılımcı 10- yaşama mekanı fotoğrafları.



Şekil D.11 : Katılımcı 11- yaşama mekanı fotoğrafları.



Şekil D.12 : Katılımcı 12- yaşama mekanı fotoğrafları.



Şekil D.13 : Katılımcı 13- yaşama mekanı fotoğrafları.



Şekil D.14 : Katılımcı 14- yaşama mekanı fotoğrafları.



Şekil D.15 : Katılımcı 15- yaşama mekanı fotoğrafları.



Şekil D.16 : Katılımcı 16- yaşama mekanı fotoğrafları.



Şekil D.17 : Katılımcı 17- yaşama mekanı fotoğrafları.



Şekil D.18 : Katılımcı 18- yaşama mekanı fotoğrafları.



Şekil D.19 : Katılımcı 19- yaşama mekanı fotoğrafları.



Şekil D.20 : Katılımcı 20- yaşama mekanı fotoğrafları.



Şekil D.21 : Katılımcı 21- yaşama mekanı fotoğrafları.



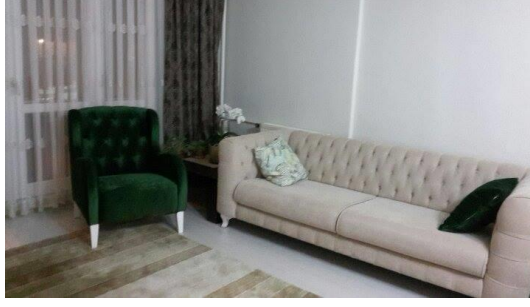
Şekil D.22 : Katılımcı 22- yaşama mekanı fotoğrafları.



Şekil D.23 : Katılımcı 23- yaşama mekanı fotoğrafları.



Şekil D.24 : Katılımcı 24- yaşama mekanı fotoğrafları.



Şekil D.25 : Katılımcı 25- yaşama mekanı fotoğrafları.



Şekil D.26 : Katılımcı 26- yaşama mekanı fotoğrafları.



Şekil D.27 : Katılımcı 27- yaşama mekanı fotoğrafları.



Şekil D.28 : Katılımcı 28- yaşama mekanı fotoğrafları.



Şekil D.29 : Katılımcı 29- yaşama mekanı fotoğrafları.



Şekil D.30 : Katılımcı 30- yaşama mekanı fotoğrafları.



Şekil D.31 : Katılımcı 31- yaşama mekanı fotoğrafları.



Şekil D.32 : Katılımcı 32- yaşama mekanı fotoğrafları.



Şekil D.33 : Katılımcı 33- yaşama mekanı fotoğrafları.



Şekil D.34 : Katılımcı 34- yaşama mekanı fotoğrafları.



Şekil D.35 : Katılımcı 35- yaşama mekanı fotoğrafları.



Şekil D.36 : Katılımcı 36- yaşama mekanı fotoğrafları.



Şekil D.37 : Katılımcı 37- yaşama mekanı fotoğrafları.



Şekil D.38 : Katılımcı 38- yaşama mekanı fotoğrafları.



Şekil D.39 : Katılımcı 39- yaşama mekanı fotoğrafları.



Şekil D.40 : Katılımcı 40- yaşama mekanı fotoğrafları.



Şekil D.41 : Katılımcı 41- yaşama mekanı fotoğrafları.



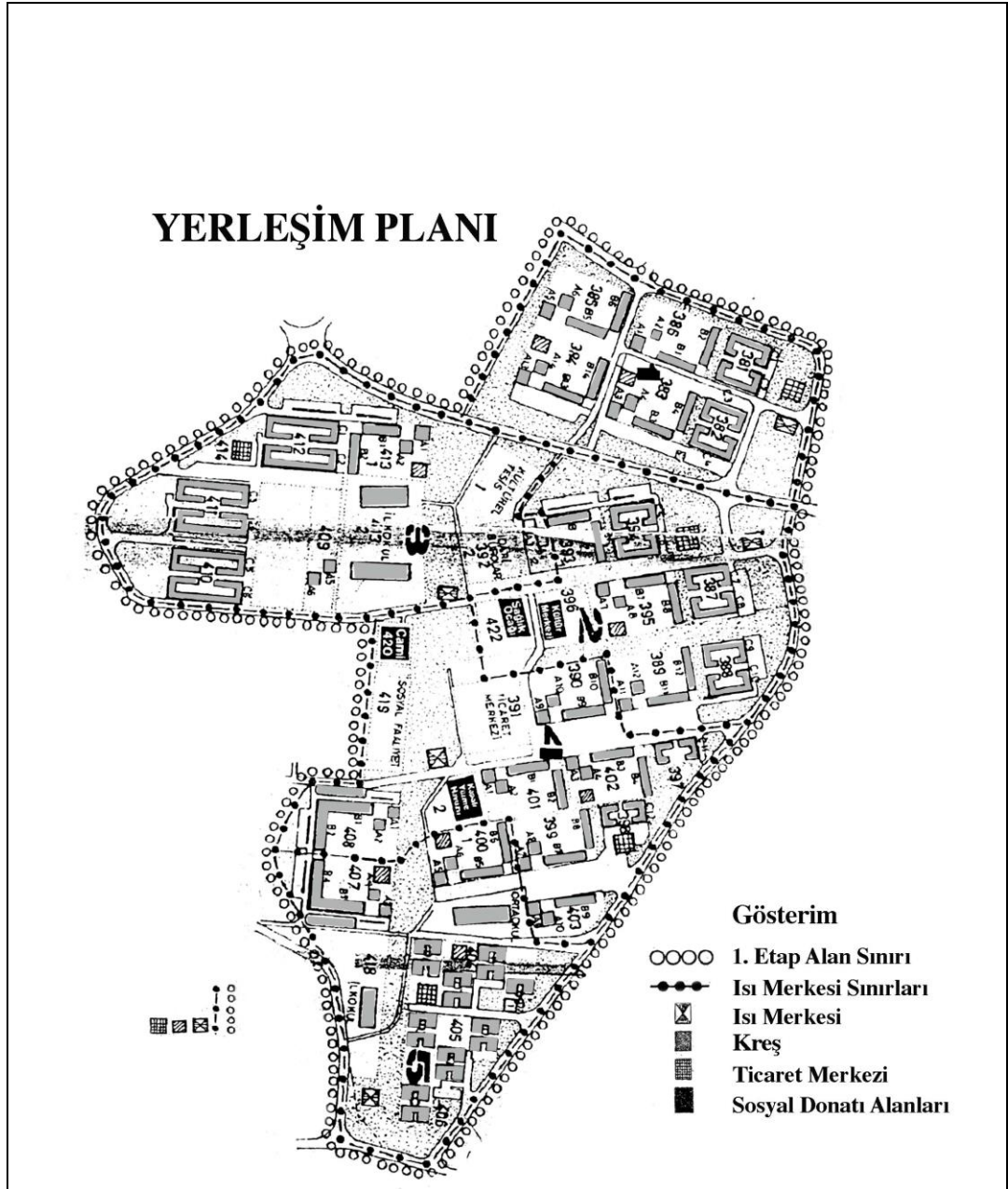
Şekil D.42 : Katılımcı 42- yaşama mekanı fotoğrafları.



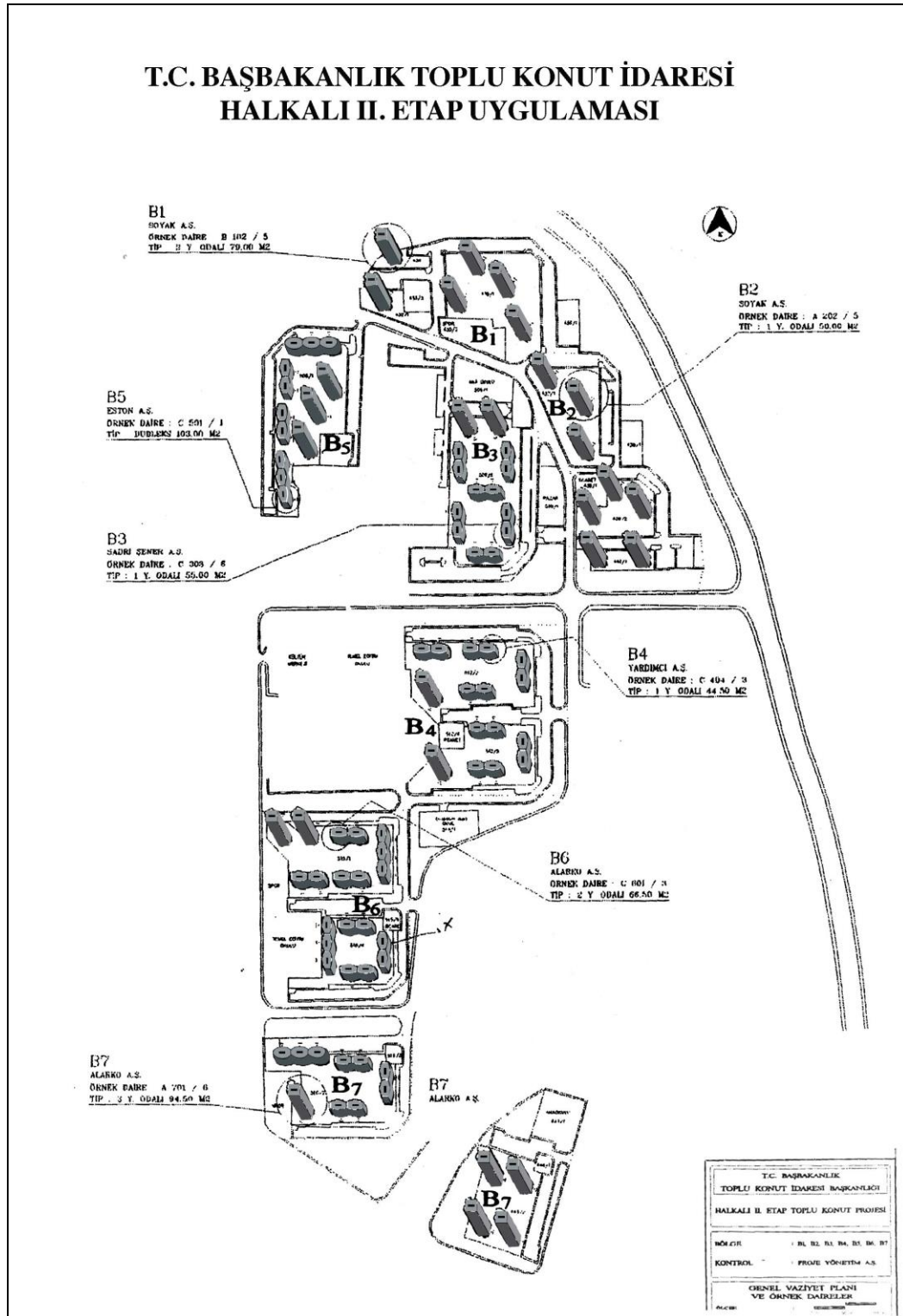
Şekil D.43 : Katılımcı 43- yaşama mekanı fotoğrafları.

EK E**Çizelge E.1 :Atakent site listesi (Atakent Muhtarlığı, 2015).**

	ATAKENT SİTELERİ	BLOK SAYISI	DAİRE SAYISI
1	1. ETAP 1. ETAP 1.BÖLGE 1. ETAP 2.BÖLGE 1. ETAP 3.BÖLGE 1. ETAP 4.BÖLGE 1. ETAP 5.BÖLGE	20 ulaşlamadı 14 25 16	960 837 1150 649
2	2.ETAP	91	3107
3	3.ETAP	96	4006
4	AVRUPA KONUTLARI 1	30	1368
5	ELIT CITY	9	599
6	KARDELEN EVLERİ	12	560
7	FULYA EVLERİ	22	1104
8	MENEKŞE EVLERİ	16	749
9	ORKİDE EVLERİ 1	10	588
10	ORKİDE EVLERİ 2	ulaşlamadı	
11	AKASYA EVLERİ 1	14	750
12	AKASYA EVLERİ 2	5	248
13	DEFNE EVLERİ 1	8	352
14	DEFNE EVLERİ 2	3	136
15	DEFNE EVLERİ 3	2	88
16	AÇELYA EVLERİ	8	368
17	MANOLYA EVLERİ	26	1480
18	KA GREEN	ulaşlamadı	
19	BOSPHORUS CITY	64	2826
20	SOYAK OLIMPIAKENT	85	3962
21	IHLAMUR EVLERİ	8	360
22	GÜNEŞPARK EVLERİ	18	868
23	İSTANBUL SARAYLARI	35	1244
24	SOYAK PARK APARTS 1	ulaşlamadı	
25	SOYAK PARK APARTS 2	ulaşlamadı	
26	LOUNGE 1	234	792
27	LOUNGE 2	8	605
28	SOYAK EVOSTAR 1	4	485
29	SOYAK EVOSTAR 2	4	512
30	DUMANKAYA KONSEPT	3	830
31	TEMA İSTANBUL	23	3500



Şekil F.1 : Halkalı Atakent I.Etap Yerleşim Planı.



Şekil G.1 : Halkalı Atakent II.Etap Yerleşim Planı.

ÖZGEÇMİŞ



Ad Soyad : Selin Üst

Doğum Yeri ve Tarihi : İstanbul, 1983

E-Posta : selintu@gmail.com

ÖĞRENİM DURUMU:

- **Lisans** :2006, İTÜ, Mimarlık Fakültesi, İç Mimarlık Bölümü
- **Yükseklisans** :2009, İTÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü, IMIAD Program

MESLEKİ DENEYİM VE ÖDÜLLER:

Okutman, Kadir Has Üniversitesi, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü

TEZDEN TÜRETİLEN YAYINLAR, SUNUMLAR VE PATENTLER:

- **Üst, S.**, 2015. Konutlarda İç Mekan İle Mobilya Etkileşimi Bağlamında Mobilyaya Dair Özelliklerin İncelenmesi, *Gazi Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, Sayı:15 sf.103-118.